नालन्दा-देवनागरी-पालि-गन्थमालाय

विनयपिटके

पाराजिकपालि

(भिक्खुविभङ्गे पठमो भागो)

पधानसंसोधको

भिक्खु जगदीसकस्सपो

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन

पकासिता

बु० २५०२ वि० २०१५

१९५८

Nālandā-Devanāgarī-Pāli-Series

THE PĀRĀJIKA

(BHIKKHU-VIBHAṄGA– PART I)

General Editor

BHIKKHU J. KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2502 **V. E. 2015**

1958

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life ? Why should I live ? Why should I do anything ? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death ?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote : "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death ? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of tṛṣṇā or taṇhā. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffering. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *tat tvam asi,* it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather

than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇīs or prohibitions or abstinences called *daśaśīla* or *daśaśikṣāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words : "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pañcaśīla.*

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi
Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi
Kāmesu micchācārā veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi
Musāvādā veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi
Surā-merayamajja-pamādaṭṭhānā
veramaṇī sikkhāpadaṁ samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's pañcaśīla we will develop patience, courage, love and unselfishness. The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony. which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇaṁ paramaṁ sukham : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṁṣāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows:

"When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know: "Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself." Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versions in Devanāgarī Script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

INTRODUCTION

1. The Pāli Tipiṭaka

After the passing away of the Buddha at Kusinārā, the disciples had assembled to pay their last homage to him. The Venerable Mahā Kassapa, the chief of the congregation, was delivering words of consolation to the bereaved assembly, reminding them of the declaration of the Buddha:–"It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them." Subhadra, a monk who had received ordination in an advanced age, however, did not look gloomy. He took a perverted view of the situation and spoke:—"Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Teacher lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules; but, now we are at liberty to do as we please; therefore, do not grieve." These words sounded a note of warning against the future possible distortion of the Dhamma at the hands of faithless members of a similar category. The Venerable Mahā Kassapa felt an urgent need for convening a Grand Council of the leading Elders of the Saṅgha to make a full collection of the teachings, and also to adopt means for their right preservation and transmission to posterity. He addressed the Bhikkhus thus:—"Come, friends, let us chant together the Dhamma and the Vinaya..." The Venerable Mahā Kassapa drew a list of five hundred names of the topmost disciples to be appointed as members of the Council. At first, the name of the Venerable Ānanda was left out in view of the fact that he had not attained Arhat-hood till then. But, as no one else in the Saṅgha had the privilege of listening to the Teacher so very closely and for such a long period of time, his participation was deemed necessary and important. He was, consequently, asked to go to a suitable abode and develop insight, so as to become an Arhat and be able in time to join the Council. King Ajātasattu made necessary arrangements for the accommodation and convenience of the convention at Rājagaha, a favourite resort of the Teacher himself. A spacious beautiful pavilion was raised for the meeting at the entrance of the Sattapaṇṇi cave, on the northern side of the Vebhāra Hill,

Venerable Ānanda made the best efforts to train himself in developing insight. He kept walking up and down for the whole night absorbed in deep meditation; and, early in the morning, as he was going to stretch himself on the bed, his feet had left the ground and the head had not reached the pillow, at that moment, as if by a flash of light, darkness was dispelled and the sublime light of sainthood dawned upon him. And, through his miraculous superhuman power of an Arhat, he appeared all of a sudden on his appointed seat in the hall, as if emerging out of the ground, exactly as the proceedings were going to be started.

With the permission of the Saṅgha, Venerable Mahā Kassapa asked Upāli questions on Vinaya, relating to the different monastic transgressions; the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules (paññatti), the amended rules (anupaññatti) and all other details about them. In this, the Vinaya text was agreed upon and settled. Then, again, with the permission of the Saṅgha, he asked Ānanda questions on the Dhamma; the occasion of a sermon and the person or persons with reference to whom it was preached.[1]

The commentary, Aṭṭhakathā, of a much later date, assumes that the Abhidhamma Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma, and that the Tipiṭaka, as it is available to us, was finalised at this very stage.[2]

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Saṅgha concerning the interpretation of some Vinaya rules. This necessitated the holding of the Second Council at Vesālī. Seven hundred leading Elders from distant parts of the country assembled to take part in it; and they had drawn up a new edition of the Scripture, resulting in the fixing up of the Piṭakas, Nikāyas, Aṅgas and Dhammakkhandhas[3].

A century after, when King Asoka embraced Buddhism and gave patronage to its propagation, the richly furnished monasteries became centres of attraction even for the members of other sects. They donned the yellow robe, either by proper ordination or stealthily, and went about as Bhikkhus enjoying the privileges and honour given to them. They could not, however, leave their own inclinations behind, and began to twist and distort the Doctrine in their own ways. This led to a state of confusion, and it became difficult to distinguish the true principles from the coloured ones. The Elders

---

1. *Cullavagga*, Chapter XI. 2. *Sumaṅgalavilāsinī*, *Nidānakathā*.
3. *Cullavagga*, Chapter XI.

felt the necessity of safeguarding the purity of the Dhamma by affecting a total purge of the alien elements in the philosophical life of the Saṅgha. This task was entrusted to the Venerable Moggaliputta Tissa, a saint, a thinker and a writer. He compiled a book called the Kathāvatthu, refuting all the foreign theories, which was adopted as a book of the Tipiṭaka at the Third Council held at Pāṭaliputta under his presidentship. After the council, Asoka despatched missionaries to the then civilised parts of the world for a wide propagation of the Dhamma[1].

Prince Mahinda and Princess Saṅghamittā renounced the world and joined the Order to lead a mission to Sīhaladīpa (Ceylon). Since then, the island became a stronghold of Buddhism, and, even up to this day, has maintained the tradition of Pāli Tipiṭaka with all religious zeal[2].

Up till then, the Tipiṭaka was traditionally handed down orally from teachers to pupils. The complete Scripture was compiled in the form of books for the first time in Ceylon in 29 B.C.,under the patronage of king Vaṭṭagāmani Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in thePāli Tipiṭaka of the Theravāda School. This was done at the Council convened for the purpose, known as the Fourth Great Council[3].

The Fifth Council, according to orthodox tradition, was held at Mandlay, Upper Burma, in 1871, under the patronage of king Mindon. In this Council the entire Pāli Tipiṭaka was revised,re-edited and finally engraved on 729 marble slabs as follows[4]—

Vinaya :	111 slabs
Sutta :	410 slabs
Abhidhamma :	208 slabs

Now, in this present age, the necessity of bringing out an upto-date edition of the Tipiṭaka printed on modern machines was felt. This task was taken up by the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana, the Sixth Great Council, held in Rangoon, which opened on the 17th May 1954 in the artificially built Rock Cave, especially constructed for the purpose, at a little distance from the city. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, participated in chanting the Tipiṭaka together. A modern printing press was installed in a separate building and there the texts were printed as soon as they received the sanction of the Saṅgāyana. The

1. *Mahāvaṁsa*, chapter V. 2. *Mahāvaṁsa*, op. cit. 3. *Mahāvaṁsa*, chapter X-XXIII. 4. बौद्ध धर्म के २५०० वर्ष, १९५६, p. 35.

Council kept functioning for two years, and concluded on the fullmoon day, May 1956, synchronising with the 2500th Jayanti of the Buddha.

In Ceylon, Burma, Thailand and Cambodia the principal religion of the people is Theravāda Buddhism, that adheres to Pāli Tipiṭaka as its Scripture. There, they have been having editions of it in their own scripts. Pali Text Society, London, has been able to complete the publication of a major portion of it in Roman characters. But, as yet, it is not fully available in any script of India.

It is with a view to removing this want that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pāli Tipiṭaka in Devanāgarī, which will be complete in 40 volumes of about 400 pages each. This task has been entrusted to the Devanāgarī Tripiṭaka Publication Department, Nalanda. It aims at presenting a co-ordinated edition of the text based on the printed books in Roman, Sinhalese, Burmese and Siamese scripts.

The following chart will show the distribution of books in the literature:–

TIPIṬAKA

VINAYA PIṬAKA	SUTTA PIṬAKA	ABHIDHAMMA PIṬAKA
1. Mahāvagga	1. Dīghanikāya	1. Dhammasaṅgaṇi
2. Cullavagga	2. Majjhimanikāya	2. Vibhaṅga
3. Pārājika	3. Saṁyuttanikāya	3. Dhātukathā
4. Pācittiya	4. Aṅguttaranikāya	4. Puggalapaññatti
5. Parivāra	5. Khuddakanikāya, which contains the following fifteen books:—	5. Kathāvatthu
		6. Yamaka
		7. Paṭṭhāna

i. Khuddakapāṭha
ii. Dhammapada
iii. Udāna
iv. Itivuttaka
v. Suttanipāta
vi. Vimānavatthu
vii. Petavatthu
viii. Theragāthā
ix. Therīgāthā
x. Jātaka
xi. Niddesa

xii. Paṭisambhidāmagga
xiii. Apadāna
xiv. Buddhavaṁsa &
xv. Cariyāpiṭaka

2. The Present Volume : its Place in the Tipiṭaka

The usual classification of the books of the Vinaya Piṭaka is as follows—

1. KHANDHAKA - Mahāvagga, Cullavagga,
2. VIBHAṄGA - Pārājikā, Pācittiya and
3. Parivāra

The Mahāvagga and the Cullavagga present a history of the formation and development of the Saṅgha, divided in chapters, called *Khandhakas*. And, the Pārājika and the Pācittiya give an analytic explanation, called *Vibhaṅga*, of the Laws laid down by the Buddha for the ethical discipline of the Saṅgha, both of the Bhikkhus and of the Bhikkhunis. The following table will show how the subject matter has been distributed in these two books —

	BHIKKHU - VIBHAṄGA
Pārājika	*Pārājika, Sanghādisesa,* *Aniyata and Nissaggiya.*
	Pācittiya, Pāṭidesaniya, Sekhiya, Adhikaraṇasamatha,
	BHIKKHUNĪ - VIBHAṄGA
Pācittiya	*Pārājika, Saṅghādisesa,* *Nissaggiya, Pācittiya* *Pāṭidesaniya, Sekhiya and Adhikaraṇasamatha.*

Ordinarily, the name 'Pārājika' suggests to a beginner that it deals with the offences of this group, both of the Bhikkhus and of the Bhikkhunis. But, this is not so. Instead of dealing with the Bhikkhuni Pārājika, it takes up the Saṅghādisesa, Aniyata and Nissaggiya offences of the Bhikkhus themselves. Thus, this name suffers from both the logical defects of being too wide and too narrow. Similarly, the name Pācittiya too is not expressive of the contents of the book; for, at the same time, it deals with offences brought under heads different from it. It would have been better if the contents were distributed clearly in two books—The Bhikkhu Vibhaṅga and the Bhikkhunī Vibhaṅga. Then, no doubt, another difficulty would have arisen. One book would have become too big and the other too small. Perhaps, it was in view of this that the tradition did not decide in favour of accepting this distribution. However,

to make it clear what the extents of the books are, we have mentioned within brackets '*Bhikkhu-vibhange Paṭhamo bhāgo*' under the name of Pārājika, and '*Bhikkhu-vibhange dutiyo bhago Bhikkhunī-vibhango ca*' under the name of Pācittiya.

3. The Present Volume : a Summary

The book opens with a description of the famine in Verañjā and the offer of Mahā Moggalāna to use his superhuman Yogic power to meet the situation. The Buddha did not approve the application of spiritual achievement for the sake of a mundane consideration like this.

Then, in course of the discourse there arose the question -- how is it that the Order of some of the previous Buddhas could survive for long, while as that of some of the other disappeared in short time ? The Buddha said that the Order of those previous Buddhas were long-lived who had taken the pains to organise their Order and give the Pātimokkha code for their discipline and guidance. Sāriputta, therefore, atonce entreated up on him to give out the 'Pātimokkha' Code, so that the Order might live long. The Buddha said that the 'Pātimokkha ' code is a thing not to be given out all at a time. Rather, he said, he would formulate the rules in gradual process as a time and occasion would arise for them.

The First Chapter of the book is—Pārājika Kaṇḍa. This explains the four offences of this group, the punishment for which is an expulsion from the Order—immediate and lifelong. These are—sex indulgence, congnizable theft, murder and a false claim of possessing superhuman *yogic* power.

The explanation of each offence opens with a story, called '*Vatthu*', of the first Bhikkhu who had committed it, and with reference to which the Buddha gave the first pronouncement of the Law, called the '*Paññatti*'. This is followed by subsequent story or stories, if there be any, that led the Buddha to make amendment called the '*anupaññatti*', till it takes the final shape of the Sikkhāpada.

This is followed by a '*Vibhanga*' or a full explanation of the meaning in which a word of the Law has been used.

Then there occurs a list of the names of other minor instances, stated in verses, to which the law may be applied. This is called *Vinītavatthu Uddāna Gāthā.*

And, finally, under the head of *Vinītavatthu,* the particular stories of those instances have been narrated in out-lines.

The explanation of the first Pārājika opens with the story of Bhikkhu Sudinna, who, at the persuation of his relatives, had agreed to meet his wife to give a child to the family to inherit the property. The Buddha said that he had committed an offence of Pārājika and expelled him out of the Order. Consequent occasions led the Buddha to make amendments and make the law thoroughly inclusive of all cases admissible in this offence.

The second Pārājika, cognizable theft, was committed by Dhaniya Bhikkhu, who had removed the stock of wood, preserved for Government purpose at Rājagaha. He was expelled out of the order.

The third Pārājika is 'taking away the life of a man'. No instance has been cited of a Bhikkhu committing an actual murder. The opening story narrates how the Bhikkhus, being fed up with their own existence, took recourse to committing suicide or to engaging a hunter, Samaṇakuttika Migalaṇḍika, to kill themselves. The Buddha gave the pronouncement that persuading others to kill was also to be regarded as a Pārājika offence.

The fourth Pārājika is to make a false claim of having possessed a superhuman Yogic power. This was done by some Bhikkhus dwelling on the bank of the river Vaggumada for the purpose of earning their own gain and fame. They were charged of having committed a Pārājika offence, and were expelled from the Order. The text, further, goes into the details of the nature, extent and scope of this offence.

The Second Chapter of the book is – Saṅghādisesa Kaṇḍa. This explains the thirteen offences called Saṅghādisesa, the punishment of which is to pass a resolution in a properly constituted meeting of the Saṅgha, making the offender undergo a course of Parivāsa for a specified period, as detailed in the Parivāsa Khandhaka of the Cullavagga. At the completion of the course, again, a properly constituted meeting of the Saṅgha is convened to pass a resolution, granting him a release from the punishment. As the Saṅgha has to deal in it both in the beginning (*ādi*) and at the end (*sesa*), it has been rightly called by the name of Saṅghādisesa.

The thirteen offences brought under this group are—

1. Purposely having an emission of semen.
2. Coming into a bodily contact with a women.

3. Addressing a women with bad words.
4. Inviting a woman with bad purpose.
5. Acting as a go-between.
6. Transgressing the limits in building a cottage.
7. Transgressing the limits in building a monastery.
8-9. Bringing false charges against a Bhikkhu.
10-11. Causing division in the Saṅgha.
12. Corrupting families.
13. Becoming obstinately disrespectful to the advise of others.

The Third Chapter of the book is Aniyata Kaṇḍa. This explains the two offences called Aniyata, or the indecisive ones, about which it has not been finally decided whether it is a case of Pārājika or that of Saṅghādisesa. The offender, in this case, was a Bhikkhu who was sitting with a girl in a corner of the house and was charged by the respected Lady Disciple Visākhā Migāramātā of having committed either an offence of Pārājika or Saṅghādisesa or Pācittiya. The Buddha gave cognizance to this offence and called it by this name.

The Fourth Chapter of the book is Nissaggiya Kaṇḍa. This explains the thirty offences called Nissaggiya, the punishment of which is to compell the Bhikkhu to surrender the article wrongly possessed by him, involved under this consideration. The thirty articles that require to be surrendered are — an extra robe, a robe left out, a robe kept beyond the time limit, a robe received from a Bhikkhuni not related to him, a robe got washed by a Bhikkhuni, a robe obtained by demanding for it ... fully black blanket ... a spare bowl ... silver & gold, coins ...

4. The Present Volume : its Importance

The holders of the orthodox Buddhist tradition zealously insist that none but one who has received a proper ordination in the Saṅgha should be allowed to handle the books of the Vinaya Piṭaka, just in the same way as the Jains do in relation to the books of their Cheda literature.

A modern reader will, perhaps, look upon it as nothing but an example of monastic narrowness. But, in reality, there is a meaningful intention behind it. This is to avoid a misunderstanding in the mind of the laity, who, it is feared, due to their ignorance about the right purpose of the literature, might start considering it as a historical record of a morally degenerated state of the Saṅgha. These books are more or less a monastic Penal Code; and,

as such, they try to enlist all the possible offences that might be committed, in all their shades, in all their details. The purpose of the instances cited in them is nothing but to elucide the spirit of the application of the law.

The importance of the present volume, the Pārājika, consists in its being a specimen of ancient jurisprudence. Some materials, however, might be picked up from these pages, which would go to throw light on the economic and social life of the country of that period. For example —

One Pāda was the minimum value the theft of which was given a legal cognizance by the Government There were stations for collecting octroi duties on the roads going up the hilly areas, on the fords of the rivers and entrance of a village. The values of the coins and their purchasing power have been mentioned in explaining the word 'Cīvara-cetāpana'......

5. The Present Edition

This presents a co-ordinated edition in Devanāgarī of the third book of the Vinaya Pitaka, the Pārājika, based on the following versions of the text :—Burmese-Chaṭṭhasaṅgāyana publication, 1956; Sinhalese - edited by Rev. Telwatte Shri Aryawansa Swami, 1913; Siamese - Mahāmakuṭa Government publication, 1926; Roman - edited by Hermann Oldenberg, 1881.

For preparing our MSS, we have adopted the Chaṭṭhasaṅgāyana edition as our basic text, an edition that has been brought out by the efforts and sanction of an international Saṅgha constituting of the zealous holders of the orthodox Theravāda tradition. Very often, we have agreed in selecting the readings and in paragraph-arrangement; but, we have broken new grounds by providing a system of headings and sub-headings, and adopting a method of punctuation, thereby making the text more useful for the modern reader.

(*a*) *Headings*

In the old-fashioned books, no headings have been given in the beginning of a section. Instead, it is at the end that we have words like ... *niṭṭhitaṁ.* But, to the modern reader, this presents a difficulty in forming a complete picture of the Sutta as an organic unity. We have, therefore, ventured to provide headings, numbered and arranged, with the purpose of bringing to relief the order and sequence in the parts of the Sutta. As far as possible, the headings have been constructed with words picked up from the body of the text, the chief objective being to indicate at the outset what does the section contain. Our readers should note that they have been supplied by us and that they do not belong to the original text.

The principal headings have been printed in 16pt. Mono Black and are numbered, with the article sign. Notable heads contained in it have also been printed in 16pt. Mono Black, but have not been numbered. The sub-headings have been serially numbered either in figures or in letters, and have been printed in 14pt. Mono Black. Headings, still subordinate to it have been numbered and printed in 12pt. Mono Black. In the folio of odd pages, it is only the principal headings that have been mentioned, not the subordinate ones.

(*b*) *Selection of readings*

In selecting a reading for our text out of the variants available, philological consideration, no doubt, has been the chief consideration; but, at the same time, we have not lost sight of the importance of the historical usage. When different forms are both grammatically correct and current in use, we have put one in the text and mentioned the others in the foot-notes. In such cases, selection of one form does not mean the rejection of others.

(*c*) *Punctuation marks*

Originally, no punctuation marks were used in Pali, except, perhaps, one for full-stop. The Siamese edition has followed the same tradition. But, as the syntax of Pali is, at times, so very difficult and complicated, the use of the modern marks of punctuation is decidedly advantageous in making out the meaning explicit and in bringing out clearly the interconnections between the different constituent clauses and phrases, which, in their absence, would have remained obscure, if not misleading. We have, therefore, used all the modern marks freely, not in a mechanically rigid manner; but, only with a view to facilitating the correct understanding of the sentences. And in this, we have tried to be systematic and consistent.

The following marks have been used — full-stop of Devanāgari(।); comma (,); colon (:); semicolon (;); note of interrogation(?); note of interjection (!); hyphen (-); dash (—); double inverted commas (""); and single inverted commas (' ').

In the first volume of this series, the Mahāvagga, we used inverted commas to denote a reported speech only where it was preceded by a reporting verb. But, now, we have decided to use them even where the reporting verb has not been mentioned. The quotation of a principal reported speech has been indicated by the use of double inverted commas, whether preceded by a reporting verb or not; the quotation of a subordinate speech, contained

in it, has been indicated by the use of single inverted commas, and, the quotation of speech or speeches contained even in that has been indicated not by inverted commas but simply by the use of a dash after its reporting verb. Fresh paragraphs occuring in the principal reported speech have been opened with double inverted commas; and, those occuring in the subordinate speech have been opened with single inverted commas.

(*d*) *Abbreviations*

In the foot-note, the abbreviation रो॰ stands for the Roman edition, सी॰ stands for the Sinhalese edition, स्या॰ for the Siamese edition and म॰ for the Burmese edition.

In the margin, the abbreviation 'R' stands for the Roman, and 'B' for the Burmese edition. They indicate that the page number put by its side begins from that line. Reference to the page numbers of the Roman edition will facilitate the use of the P. T. S. Pali English Dictionary, as well as other modern publications in or on Pali in which references are made to the books of the Roman edition.

(*e*) *Corner reference*

On odd pages of the book, the corner numbers refer to the Sutta, the principal heading and the paragraph occuring at the end of the page; and on even pages they refer to those occuring at the beginning of the page.

(*f*) *Spelling*

About the mode of our spelling, it is necessary to note that we have generally treated the indeclinable particles *va*, *pi* and *ti* as independent words, as the initial vowels of *eva*, *api* and *iti* are very often dropped in Pali.

The Parasavarṇa combination has essentially been made when occuring in the same word, as—*Saṅgha*, *Kiñci*, *Pañca* etc. At other places, this combination has been generally avoided as - *evaṁ pi*, *kammaṁ ti* etc, But, to show that the other forms are also grammatically valid, we have, on occasions, used this form also—*evampi*, *kammanti* etc.

Some western editors have accepted the same method of spelling; but, in cases where '*ti*' is preceded by '*i*' or '*pi*' by '*a*' they have applied the Sanskrit rule of sandhi— *akaḥ savarṇe dīrghaḥ;* and have spelt the indeclinable particles together with the preceding words; as, *desesīti* and *tassāpi*. But, in such cases also, we have spelt them separately as – *desesī ti* and *tassā pi*.

The lengthening of the preceding vowels before *ti* and *pi* may well be explained by the rule—*Byañjane dīgharassā* (Moggalāna 1.33), which allows lengthening of a short vowel, if it precedes a consonant; as in–*muni+care*= *munī care*; *Khanti+paramaṁ=Khantī paramaṁ*. *Gotama+ti*=*Gotamā ti*. *Hoti+ti=Hotī ti.*

* * * * * *

The members of my staff, who have assisted me in this work, working day and night, are Shri Lakshmi Narayan Tiwari, Editor; Shri Birbal Sharma, Asst. Editor and Shri Shyam Deo Dubedi, Junior Asst. Editor.

Bhikkhu J. Kashyap.

आमुख

१. पालि तिपिटक

कुशीनगर में बुद्ध के निर्वाण के पश्चात् उनके शिष्यगण एकत्रित हो अपनी-अपनी श्रद्धाञ्जलि अर्पित कर रहे थे। उस समय सङ्घनायक आयुष्मान् 'महाकस्सप' सभी को सान्त्वना देते हुए बुद्ध के उपदेश का स्मरण दिला रहे थे—"सभी वस्तुयें अनित्य हैं और उनसे वियोग होना अवश्यम्भावी है"। उस परिषद् में 'सुभद्द' नामक एक वृद्ध प्रव्रजित भिक्षु भी था, जो दुःखी होने के स्थान पर बुद्ध के निर्वाण पर प्रसन्नता प्रकट करते हुए कह रहा था—"भिक्षुओ, दुःखी मत हो। अब हम उस महाश्रमण के कठिन नियन्त्रण से मुक्त हो गये। वह बराबर कहता रहता था—"यह करना तुम्हें विहित है और यह नहीं। अब हम स्वेच्छा से जो चाहेंगे करेंगे और जो नहीं चाहेंगे नहीं करेंगे। अतः आप लोग दुःखी न हों"। 'सुभद्द' के इन शब्दों से चेतावनी सी मिली और आयुष्मान् 'महाकस्सप' ने इस आवश्यकता का अनुभव किया कि प्रमुख भिक्षुओं की एक बैठक का आयोजन हो, जिसमें बुद्ध-वचन का प्रामाणिक संग्रह कर लिया जाय, जिससे धर्म की सुरक्षा हो सके और आगामी पीढ़ियों में उसकी परम्परा अबाध-गति से चल सके। अतः उन्होंने भिक्षुओं को सम्बोधित किया—"आवुसो, हम लोग 'धम्म' और 'विनय' का सङ्गायन करें"। उन्होंने उक्त बैठक में भाग लेने के लिये सुयोग्य भिक्षुओं की एक नामावली तैयार की। पहले तो उन्होंने आयुष्मान् आनन्द का नाम उसमें सम्मिलित नहीं किया; क्योंकि तब तक वे अर्हत्-पद को प्राप्त न कर सके थे। परन्तु सम्पूर्ण सङ्घ में भगवान् के निकटतम सम्पर्क में रहकर उनके वचन श्रवण करने का सौभाग्य आयुष्मान् आनन्द के अतिरिक्त और किसी को नहीं प्राप्त हुआ था। अतः अन्त में आयुष्मान् 'महाकस्सप' को उनका भी नाम सम्मिलित करना पड़ा। आयुष्मान् आनन्द भी पूरी श्रद्धा और वीर्य से ध्यानाभ्यास में तल्लीन हो गये, जिससे वे बैठक की तिथि के पूर्व ही अर्हत्-पद की प्राप्ति करने में समर्थ हो सकें।

तत्कालीन मगध-सम्राट् अजातशत्रु ने राजगृह के 'वेभार' पर्वत के उत्तर-पार्श्व में स्थित 'सत्तपण्णी' गुहा के द्वार पर एक विस्तृत रम्य मण्डप का निर्माण कराया, जिसमें भिक्षुओं की उक्त बैठक प्रारम्भ हुई।

उधर आयुष्मान् आनन्द को भी अपने प्रयत्न में सिद्धि-लाभ हुआ। सारी रात वे ध्यानमग्न हो चङ्क्रमण करते रहे। प्रातःकाल जैसे ही वे शय्या पर लेटने के लिये बैठे, उनके पैर भूमि से उठ चुके थे और उनका सिर तकिये तक पहुँचा भी न था कि इसी बीच उनका अज्ञानान्धकार नष्ट हो गया और उनमें परम ज्ञान की ज्योति का प्रादुर्भाव हुआ। उन्होंने अर्हत्-पद को प्राप्त कर लिया। अपनी दिव्य शक्ति से वे बैठक प्रारम्भ होने के क्षण ही मण्डप में अपने लिये निर्धारित आसन पर ऐसे विराजमान हुए मानों वे पृथ्वी के गर्भ से उद्भूत हों।

सङ्घ की अनुमति लेकर आयुष्मान् 'महाकस्सप' ने उपालि से विनय के नियम पूछे और आयुष्मान् उपालि ने भी सङ्घ को उन प्रश्नों का सविस्तार उत्तर दिया। फिर उसी प्रकार आयुष्मान् 'महाकस्सप' ने आनन्द से भगवान् बुद्ध के उपदिष्ट धर्म पर प्रश्न किये, जिनका उन्होंने पूर्णरूपेण उत्तर दिया। इस प्रकार इसमें 'विनय' और 'धम्म' दोनों का संग्रह किया गया[1]। पर इस सङ्गीति के कई शताब्दी पश्चात् लिखे गये 'अट्ठकथा-साहित्य' में यह उल्लेख मिलता है कि इसी पहली बैठक में ही 'अभिधम्मपिटक' का भी संग्रह हो गया था और जिस रूप में आज हमें 'तिपिटक' साहित्य मिलता है, उसी रूप में उसका उसी समय निर्माण हुआ था[2]।

---

१. चुल्लवग्ग, ग्यारहवाँ 'खन्धक'। २. सुमङ्गलविलासिनी, निदान कथा

बुद्ध-निर्वाण के एक शताब्दी पश्चात् विनय के नियमों को लेकर एक बड़ा विवाद खड़ा हुआ, जिस पर निर्णय करने के लिये वैशाली में एक दूसरी बैठक बुलाई गई। इसमें देश के सुदूर प्रान्तों के चुने हुये विख्यात सात सौ भिक्षु सम्मिलित हुये। इसी कारण यह द्वितीय सङ्गीति 'सप्तशतिका' नाम से प्रसिद्ध है[१]।

इसके एक सौ वर्ष बाद जब सम्राट् अशोक ने बौद्ध-धर्म ग्रहण किया और उसके प्रचार को राज्याश्रय प्राप्त हुआ, तब लाभ देखकर अन्य मतावलम्बी भी बौद्ध-विहारों की ओर आकृष्ट हुये। विधिवत् प्रव्रज्या ग्रहण करके अथवा चुपचाप ही पीले वस्त्र धारणकर वे अपने को बौद्ध-भिक्षु घोषित करके विहारों में रहने लगे। किन्तु उनके लिये अपने पुराने संस्कार और विचार छोड़ना सरल नहीं था। अतः उन्होंने अपनी-अपनी तरह से धर्म की उलट-पलट व्याख्या करनी प्रारम्भ कर दी। फलतः भिक्षु-सङ्घ के बौद्धिक जीवन में एक उच्छृङ्खलता प्रकट हुई और धर्म के वास्तविक स्वरूप का निर्णय करना कठिन हो गया। धर्म के नायक स्थविर भिक्षुओं ने धर्म की शुद्धता को चिरस्थायी रखने के लिये तथा उसे विरोधी तत्त्वों से मुक्त रखने के लिये एक तीसरी सङ्गीति की आवश्यकता समझी। सम्राट् अशोक के गुरु आयुष्मान् 'मोग्गलिपुत्त तिस्स' के नेतृत्व में पाटलिपुत्र के 'अशोकाराम' नामक विहार में इस सङ्गीति की बैठक हुई। आयुष्मान् 'तिस्स' ने अशुद्ध मतों का खण्डन करते हुए और मौलिक परम्परा से मान्य शुद्ध 'स्थविरवाद' नामक धर्म के स्वरूप का प्रतिपादन करते हुए 'कथावत्थु' नामक एक ग्रन्थ की रचना की, जिसे सङ्घ ने तीसरी सङ्गीति में बुद्ध-वचन का ही गौरव प्रदान किया। आज भी यह 'तिपिटक-साहित्य' का एक अमूल्य ग्रन्थ माना जाता है। इस सङ्गीति के पश्चात् अशोक ने सुदूर देशों में प्रचार करने के निमित्त धर्मदूतों को भेजा[२]।

राजकुमार 'महिन्द' और राजकुमारी 'सङ्घमित्ता' ने गृह त्याग कर भिक्षु-सङ्घ में प्रव्रज्या ग्रहण की। उन लोगों ने दक्षिण में सुदूर लङ्काद्वीप की यात्रा की और वहाँ वे धर्म की स्थापना करने में सफल हुये। आज तक बौद्ध 'पालि-तिपिटक' की परम्परा लङ्का में अनुप्राणित हो रही है[३]।

ईसा पूर्व २९ में राजा 'वट्टगामिनी अभय' के संरक्षण में एक चौथी सङ्गीति की बैठक हुई, जिसमें सम्पूर्ण 'तिपिटक' लिपिबद्ध कर लिया गया[४]। फिर स्थविरवाद की मान्यता के अनुसार बर्मा देश के माण्डले नामक नगर में १८७१ ई० में राजा मिण्डन के संरक्षण में पाँचवीं सङ्गीति का आयोजन हुआ, जिसमें सारे 'तिपिटक' का संशोधन और सम्पादन किया गया और उन्हें सङ्गमर्मर की पट्टियों पर इस प्रकार उत्कीर्ण कर दिया गया[५]:—

विनय	१११ पट्टियाँ
सुत्त	४१० पट्टियाँ
अभिधम्म	२०८ पट्टियाँ

लोग इस आवश्यकता का अनुभव कर रहे थे कि अब इस युग में आधुनिकतम यन्त्रों पर 'तिपिटक' का सुन्दर से सुन्दर मुद्रित संस्करण प्रकाशित किया जाय। बर्मा में होने वाले 'छट्ठ-सङ्गायन' में इस अभाव की पूर्ति करने का निश्चय किया गया। राजधानी रंगून से कुछ ही दूर सुन्दर निर्मित पाषाण-गुहा में १७ मई, १९५४ को सङ्गायन की बैठक प्रारम्भ हुई। संसार के विभिन्न देशों से आमन्त्रित ढाई सहस्र विद्वान् भिक्षुओं ने सङ्गायन में भाग लिया। सङ्गायन द्वारा स्वीकृत मूल 'तिपिटक' को वहीं अपने मुद्रणालय में मुद्रित कर लिया गया। १९५६ ई० की पच्चीस-सौवीं बुद्ध-जयन्ती के दिन सङ्गायन की बैठक पूरी हुई।

लङ्का, बर्मा, थाईलैण्ड और कम्बोडिया आदि में राष्ट्रधर्म बौद्ध-स्थविरवाद है, जिसका सर्वमान्य ग्रन्थ है:— 'पालि-तिपिटक'। उन देशों में उनकी अपनी-अपनी लिपियों में समय-समय पर 'तिपिटक' के सुन्दर से सुन्दर

१. चुल्लवग्ग, बारहवाँ 'खन्धक'। २. महावंस, पाँचवा अध्याय। ३. महावंस, वहीं। ४. महावंस, अध्याय १०–२३। ५. बौद्धधर्म के २५०० वर्ष, १९५६, पृ० ३५.

संस्करण प्रकाशित होते रहे हैं। लन्दन की 'पालि टेक्स्ट सोसायटी' ने भी 'तिपिटक' के अधिकांश का प्रकाशन रोमन लिपि में किया है। किन्तु अभी तक भारतवर्ष की किसी लिपि में यह अमूल्य साहित्य उपलब्ध नहीं है।

इस अभाव की पूर्ति के उद्देश्य से केन्द्रीय तथा बिहार सरकार के संयुक्त प्रयत्न से सम्पूर्ण 'पालि-तिपिटक' को देवनागरी लिपि में सम्पादित तथा मुद्रित करने की योजना स्वीकृत की गई। प्रायः चार-चार सौ पृष्ठों वाले चालीस खण्डों में यह प्रकाशन समाप्त होगा। इसे पूर्ण करने का भार नालन्दा के 'देवनागरी तिपिटक प्रकाशन विभाग' को सौंपा गया है। इस प्रकाशन का मुख्य उद्देश्य रोमन, सिंहली, बर्मी तथा स्यामी लिपियों में मुद्रित ग्रन्थों के आधार पर एक प्रामाणिक देवनागरी-संस्करण उपस्थित करना है।

'तिपिटक' के ग्रन्थों का विभाजन किस प्रकार है, यह निम्न तालिका से प्रकट होगा:—

तिपिटक

विनयपिटक	सुत्तपिटक	अभिधम्मपिटक
१. महावग्ग	१. दीघनिकाय	१. धम्मसङ्गणि
२. चुल्लवग्ग	२. मज्झिमनिकाय	२. विभङ्ग
३. पाराजिक	३. संयुत्तनिकाय	३. धातुकथा
४. पाचित्तिय	४. अङ्गुत्तरनिकाय	४. पुग्गलपञ्ञत्ति
५. परिवार	५. खुद्दकनिकाय	५. कथावत्थु
		६. यमक
		७. पट्ठान

खुद्दकनिकाय:

(१) खुद्दकपाठ
(२) धम्मपद
(३) उदान
(४) इतिवुत्तक
(५) सुत्तनिपात
(६) विमानवत्थु
(७) पेतवत्थु
(८) थेरगाथा
(९) थेरीगाथा
(१०) जातक
(११) निद्देस
(१२) पटिसम्भिदामग्ग
(१३) अपदान
(१४) बुद्ध वंश
(१५) चरियापिटक

२. प्रस्तुत ग्रन्थ : तिपिटक में इसका स्थान

सामान्यतः विनयपिटक के ग्रन्थों का वर्गीकरण इस प्रकार है:—

१. खन्धक — महावग्ग, चुल्लवग्ग,
२. विभङ्ग — पाराजिक, पाचित्तिय और
३. परिवार

'महावग्ग' और 'चुल्लवग्ग' सङ्घ के निर्माण और विकास का इतिहास प्रस्तुत करते हैं, जो 'खन्धक' नामक अध्यायों में विभक्त हैं। 'पाराजिक' और 'पाचित्तिय' भिक्षु और भिक्षुणियों के सङ्घ के सम्बन्ध में बुद्ध द्वारा स्थापित नैतिक-अनुशासन के नियमों की विश्लेषणात्मक व्याख्या करते हैं, जो 'विभङ्ग' कहलाता है। निम्नाङ्कित तालिका से यह ज्ञात होगा कि इन दोनों ग्रन्थों में विषय-वस्तु का विभाजन किस प्रकार हुआ है –

भिक्खु विभङ्ग

पाराजिक — पाराजिक, सङ्घादिसेस,
अनियत तथा निस्सग्गिय ।

पाचित्तिय, पाटिदेसनिय, सेखिय, अधिकरण समथ,

भिक्खुनीविभङ्ग

पाचित्तिय — पाराजिक, सङ्घादिसेस,
निस्सग्गिय, पाचित्तिय,
पाटिदेसनिय, सेखिय तथा अधिकरण समथ ।

सामान्यतः 'पाराजिक' नाम से प्रारम्भिक अध्येता यह समझता है कि यह ग्रन्थ भिक्षु और भिक्षुणियों के इसी वर्ग के अपराधों से सम्बन्धित है। परन्तु ऐसा नहीं है। यह ग्रन्थ भिक्षुणियों के 'पाराजिक' अपराधों का विवेचन करने के स्थान पर मात्र भिक्षुओं के 'सङ्घादिसेस', 'अनियत' तथा 'निस्सग्गिय अपराधों की व्याख्या करता है। इस प्रकार यह नामकरण अव्याप्ति और अतिव्याप्ति के दोषों से युक्त है। 'पाचित्तिय' नामकरण भी ऐसा ही है। इससे भी इस ग्रन्थ विशेष के विषय वस्तु की व्यञ्जना नहीं होती; क्योंकि इसमें इससे भिन्न वर्गों के अन्तर्गत आने वाले अपराधों की भी व्याख्या है। यदि विषय को 'भिक्खुविभङ्ग' और 'भिक्खुनीविभङ्ग' नामक दो ग्रन्थों में स्पष्ट रूप से विभाजित कर दिया गया होता तो विशेष रूप से अच्छा रहता। पर ऐसा करने से निस्सन्देह ही एक ग्रन्थ अधिक बड़ा और दूसरा अत्यन्त छोटा हो जाता। सम्भवतः इसी दृष्टिकोण से परम्परा ने इस विभाजन को स्वीकार करने का निश्चय नहीं किया। जो हो हमने विषय को स्पष्ट करने के लिये 'पाराजिक' के नीचे कोष्टकों में 'भिक्खुविभङ्गे पठमो भागो' तथा 'पाचित्तिय' के नीचे 'भिक्खुविभङ्गे दुतियो भागो भिक्खुनी-विभङ्गो च' का उल्लेख कर दिया है।

३. प्रस्तुत संस्करण : एक रुपरेखा

ग्रन्थ का प्रारम्भ वेरञ्जा के दुर्भिक्ष-वर्णन तथा उस स्थिति का सामना करने के लिये 'मोग्गलान' द्वारा योगिक-दिव्य-शक्ति के प्रयोग करने के आश्वासन से होता है। लेकिन बुद्ध ने इस प्रकार की सांसारिक परिस्थितियों के लिये योगिक-शक्तियों के प्रयोग को स्वीकृत नहीं किया।

तब उपदेश के समय इस प्रश्न की चर्चा हुई कि इसका क्या कारण है कि पूर्व बुद्धों में से कुछ का 'सद्धर्म' एक लम्बी अवधि तक चला, जब कि उनमें से कुछ का 'सद्धर्म' अल्प समय में ही लुप्त हो गया। बुद्ध ने बतलाया कि उन पूर्व बुद्धों का 'सद्धर्म' दीर्घजीवी रहा है; जिन्होंने अपने सङ्घ को सङ्गठित और व्यवस्थित करने में परिश्रम किया तथा उसके मार्ग दर्शन और अनुशासन के लिये 'पातिमोक्ख' का विधान किया। अतः शीघ्र ही 'सारिपुत्त' ने उनसे 'सद्धर्म' की चिरस्थिति के लिये 'पातिमोक्ख' के दर्शनार्थ प्रार्थना की। बुद्ध ने कहा कि 'पातिमोक्ख' नियम ऐसी वस्तु नहीं है, जिसकी सम्पूर्ण देशना एक ही समय में कर दी जाय। उन्होंने बताया कि वे क्रमशः समय और अवसर के अनुकूल नियमों का विधान करेंगे।

ग्रन्थ का पहला अध्याय है–'पाराजिककण्ड'। यह उन चार अपराधों की व्याख्या करता है, जिनका दण्ड सङ्घ से भिक्षु को तत्काल जीवनभर के लिये निष्कासित कर देना है। ये चार अपराध हैं – अब्रह्मचर्य, दण्डनीय चौर्य, हत्या तथा दिव्य-योगिक-शक्ति से युक्त होने का मिथ्या दावा।

प्रत्येक अपराध की व्याख्या एक कहानी से प्रारम्भ होती है, जिसे 'वत्थु' कहा गया है। इसका नामकरण उस अपराध के करने वाले प्रथम अपराधी के नाम से हुआ है। उसी सर्वप्रथम अपराधी भिक्षु के सन्दर्भ में बुद्ध ने जिस विधान की घोषणा की थी, उसे 'पञ्ञत्ति' कहते हैं। तत्पश्चात् उस सम्बन्ध में आई हुई और कहानी अथवा कहानियों का विधान है; जिनके अनुसार बुद्ध ने अपने पूर्व-कथित नियम में सुधार करके संशोधित रूप में उसकी देशना की। इस संशोधित रूप को 'अनुपञ्ञत्ति' कहा गया है। संशोधन का यह क्रम तब तक चलता गया है, जब तक कि ये 'अनुपञ्ञत्तियाँ' 'सिक्खापद' के अन्तिम रूप को नहीं प्राप्त हो गई हैं।

इसके बाद नियम के अन्तर्गत प्रयुक्त प्रत्येक शब्द की व्याख्या की गई है, जिसे 'विभङ्ग' कहते हैं।

तत्पश्चात् अन्य छोटे उदाहरणों की छन्द-बद्ध सूची दी गई है, जिन पर वह नियम लागू हो सकता है। यह सूची 'विनीतवत्थु-उद्दान-गाथा' कहलाती है। सबसे अन्त में 'विनीतवत्थु' शीर्षक के अन्तर्गत उपर्युक्त उदाहरण स्वरूप कथाओं की रूपरेखा दे दी गई है।

प्रथम पाराजिक की व्याख्या 'सुदिन्न भिक्खु' की कथा से प्रारम्भ होती है, जिसने अपने सम्बन्धियों के कहने से अपनी कुल-सम्पत्ति का उत्तराधिकार प्राप्त कराने के लिये पुत्र उत्पन्न करने के लिये अपनी पत्नी से मिलना स्वीकार कर लिया था। बुद्ध ने कहा कि उसने 'पाराजिक' अपराध किया है और उसे सङ्घ से निष्कासित कर दिया। फिर विशेष अवस्थाओं के उपस्थित होने पर बुद्ध ने उस अपराध की परिभाषा को संशोधित कर उसे ऐसा पूर्ण रूप दिया कि जिससे इस प्रकार का कोई भी अपराधी दण्ड-विधान से न बच सके।

दूसरा 'पाराजिक' अपराध-दण्डनीय चौर्य-सर्वप्रथम 'धनिय भिक्खु' द्वारा किया गया था। इन्होंने राजगृह में राजकीय आवश्यकता के लिये रखी लकड़ियों को हटा दिया था। बुद्ध ने उसे तत्काल जीवन भर के लिये सङ्घ से निष्कासित कर दिया था।

तीसरा 'पाराजिक' है – मनुष्य हत्या। किसी भिक्षु द्वारा किसी की हत्या करने का उदाहरण नहीं दिया गया है। प्रारम्भिक कथा से ज्ञात होता है कि किस प्रकार कुछ भिक्षुओं ने जीवन से ऊबकर आत्म-हत्या कर ली थी; अथवा किस प्रकार अपने आपको मारने के लिये 'समणकुत्तिक-मिगलण्डिक' नामक व्याध को नियुक्त किया था। बुद्ध ने यह विधान किया कि दूसरे को हत्या करने के लिये प्रेरित करने को भी 'पाराजिक' अपराध समझना चाहिये।

चौथा 'पाराजिक' है – दिव्य-योगिक-शक्तियों के रखने का मिथ्या दावा। यह अपराध 'वग्गुमुदा' नदी के किनारे भ्रमण करने वाले कुछ भिक्षुओं द्वारा अपने लाभ और यश के लिये किया गया था। उन पर 'पाराजिक' अपराध करने का दोषारोपण किया गया और उन्हें सङ्घ से निकाल दिया गया। मूल इस अपराध की प्रकृति तथा विस्तारादि के सम्बन्ध में सूक्ष्मातिसूक्ष्म विवेचन उपस्थित करता है।

ग्रन्थ का दूसरा अध्याय है–'सङ्घादिसेसकण्ड'। यह 'सङ्घादिसेस' नामक तेरह अपराधों की व्याख्या करता है, जिनके दण्ड-स्वरूप सङ्घ की वैधानिक समिति द्वारा पारित प्रस्ताव के आधार पर एक निश्चित अवधि के लिये अपराधी को 'परिवास-व्रत' का पालन करना पड़ता है। जैसा कि विस्तृत विवेचन 'चुल्लवग्ग' के 'पारिवासिकक्खन्धक' में उपलब्ध है। व्रत पूर्ण हो जाने पर पुनः विधिवत सङ्घ की बैठक बुलाई जाती है, जिसमें दण्ड-मुक्त करने का प्रस्ताव पारित किया जाता है। इन अपराधों के विचारार्थ प्रारम्भ (आदि) और अन्त (सेस) में दोनों ही समय सङ्घ की अनुमति ली जाती है; अतः इसका नाम 'सङ्घादिसेस' उपयुक्त ही है।

इस वर्ग के तेरह अपराधों की सूची इस प्रकार है—

१. जान बूझकर वीर्य-त्याग करना।

२. राग-चित्त से स्त्री का कायसंसर्ग।

३. स्त्री के साथ अश्लील बातें करना।

४. बुरे उद्देश्य से स्त्री को बुलाना ।
५. मध्यस्थ का कार्य करना ।
६. कुटिया-निर्माण में प्रमाण का अतिक्रमण करना ।
७. विहार-निर्माण में प्रमाण का अतिक्रमण करना ।
८-९. भिक्षु के विरुद्ध गलत दोषारोपण करना ।
१०. सङ्घ-भेद करना ।
११. सङ्घ-भेद करने वालों का साथ देना ।
१२. परिवारों को दूषित करना ।
१३. दूसरों के सुझावों का जानबूझ कर अनादर करना ।

ग्रन्थ का तीसरा अध्याय है—'अनियतकण्ड'। इसमें दो अपराधों की व्याख्या है, जिनके विषय में निश्चित निर्णय नहीं हो पाया कि ये 'पाराजिक' 'सङ्घादिसेस' अथवा 'पाचित्तिय' दोष हैं। इसीलिये इन्हें 'अनियत' कहा जाता है। इस अपराध का अपराधी एक भिक्षु था; जो एक कुमारिका को लेकर घर के एक कोने में बैठा हुआ था। प्रतिष्ठित उपासिका 'विसाखा मिगारमाता' ने उस पर दोषारोपण करते हुये कहा कि उसने 'पाराजिक', 'सङ्घादिसेस' अथवा 'पाचित्तिय' में से कोई अपराध किया है। तब बुद्ध ने इस नियम का विधान कर इसका यह नामकरण किया।

ग्रन्थ का चौथा अध्याय है—'निस्सग्गियकण्ड'। इसमें 'निस्सग्गिय' नामक तीस अपराधों की व्याख्या है, जिनके दण्ड-स्वरूप भिक्षु को इस बात के लिये बाध्य किया जाता है कि वह उस विचार से सम्बन्धित अनुचित लब्ध वस्तुओं को त्याग दे। तीस वस्तुयें जो भिक्षु को छोड़नी पड़ती हैं, उनमें से कुछ इस प्रकार हैं—अतिरिक्त चीवर, बाहर छूटा हुआ चीवर, निश्चित समय से अधिक समय तक रखा हुआ चीवर, असम्बन्धित भिक्षुणी से प्राप्त चीवर, भिक्षुणी द्वारा धोया गया चीवर, माँगा गया चीवर, सम्पूर्ण काला कम्बल, अतिरिक्त पात्र, चाँदी और सोना इत्यादि।

४. प्रस्तुत ग्रन्थ : इसका महत्व

बौद्ध-परम्परा के कट्टर अनुयायियों की मान्यता है कि जिसने सङ्घ म प्रव्रज्या ग्रहण की है, उसी को 'विनयपिटक' के ग्रन्थों को पढ़ने का अधिकार होना चाहिये; अपने 'छेद' ग्रन्थों के सम्बन्ध में जैनों की भी यही धारणा है।

आधुनिक अध्येता सम्भवतः इसे साम्प्रदायिक सङ्कीर्णता के रूप में देखे, किन्तु वास्तव में इसके पीछे एक अर्थपूर्ण उद्देश्य सन्निहित है। यह केवल एक साधारण व्यक्ति में उत्पन्न होने वाली भ्रामक धारणाओं को रोकने के लिये है; क्योंकि इस बात का भय है कि साहित्य के वास्तविक लक्ष्य से अपरिचित होने के कारण आधुनिक अध्येता इसे सङ्घ के नैतिक-पतन का ऐतिहासिक विवरण समझ सकता है। ये ग्रन्थ प्रायः साम्प्रदायिक आचरण सम्बन्धी विधान हैं। इसीलिये इनमें प्रत्येक सम्भाव्य अपराध की समग्र दृष्टि से सूक्ष्मातिसूक्ष्म व्याख्या समाविष्ट है। जो उदाहरण प्रस्तुत किये गये हैं, वे केवल नियमों की उचित व्यवस्था करने के लिये ही हैं।

प्रस्तुत ग्रन्थ 'पाराजिक' का महत्त्व इस दृष्टि से भी है कि यह प्राचीन दण्ड-विधान का उदाहरण है। इसमें कुछ सामग्री ऐसी भी उपलब्ध होती है, जिससे देश की तत्कालीन आर्थिक और सामाजिक अवस्थाओं पर प्रकाश पड़ सकता है। उदाहरणार्थ—उस समय कम से कम एक 'पाद' मूल्य की चोरी राज्य-विधान के अनुसार दण्डनीय मानी जाती थी। पर्वतीय-मार्ग पर, नदी के घाट पर तथा गाँव के प्रवेश द्वार पर चुङ्गी लेने की चौकियाँ रहती थीं। सिक्कों का मूल्य और उनकी क्रय-शक्ति का उल्लेख 'चीवर-चेतापन' शब्द की व्याख्या के साथ उल्लिखित है।

५. प्रस्तुत संस्करण

यह ग्रन्थ 'विनयपिटक' के तीसरी पुस्तक 'पाराजिक' का निम्नलिखित ग्रन्थों के पाठों के आधार पर निर्मित और देवनागरी लिपि में मुद्रित नया संस्करण है – बर्मी-संस्करण, छट्ठ-सङ्गायन प्रकाशन (१९५६), सिंहली-संस्करण, भिक्षु तेलवट्टे श्री आर्यवंश स्वामी द्वारा सम्पादित (१९१३), स्यामी-संस्करण, महामकुट राजकीय प्रकाशन (१९२६) तथा रोमन-संस्करण श्री हर्मन ओल्डेनबर्ग द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसायटी, १८८१)।

स्थविरवाद परम्परा के चुने हुये प्रतिनिधियों के अन्तर्राष्ट्रीय सङ्घ के सोत्साह सम्मिलित प्रयत्न से तैयार किये गये 'छट्ठ-सङ्गायन' संस्करण को हमने अपनी पहली पाण्डुलिपि तैयार करने के लिये आधार-स्वरूप ग्रहण किया है। उसके पाठ और धर्मस्कन्ध नियोजन से साधारणतः हम सहमत रहे हैं। किन्तु आधुनिक दृष्टि से अपने संस्करण को अधिक उपयोगी बनाने के लिये हमने दो नये प्रयत्न किये हैं। इन प्रयत्नों में से पहला प्रयत्न सम्पूर्ण ग्रन्थ में एक व्यवस्थित क्रम से विराम-चिह्नों का प्रयोग और दूसरा शीर्षक एवं अनुशीर्षक से सुसज्जित पाठ का एक साङ्गोपाङ्ग स्वरूप उपस्थित करना है।

(क) शीर्षक

पुरानी पद्धति के पालि-ग्रन्थों में किसी प्रकरण के प्रारम्भ में शीर्षक देने की प्रथा नहीं थी। इसके स्थान पर हमें प्रकरण के अन्त में 'निट्ठितं' जैसे शब्द उपलब्ध होते हैं; किन्तु इससे आधुनिक पाठक को सारे प्रकरण का सार-तत्त्व ग्रहण कर अपने समक्ष वर्ण्य-विषय का एक सम्पूर्ण चित्र उपस्थित करने में जटिलता का अनुभव करना पड़ता है। अतः उपयोगिता की दृष्टि से हमने यह आवश्यक समझा कि शीर्षक एवं अनुशीर्षक के क्रम से सुसज्जित करके ही पाठ को उपस्थित करना उत्तम होगा। यथासम्भव इन शीर्षकों का निर्माण मूल-ग्रन्थ से चुने गये शब्दों से ही किया गया है। फिर भी यह नहीं कहा जा सकता कि अपने इस प्रयत्न में हम कहाँ तक सफल हुये हैं। स्मरण रहे कि ये शीर्षक हमारे अपने दिये हुये हैं जो मूल-पाठ में प्राप्त नहीं होते।

प्रधान शीर्षक १६ प्वाइण्ट मोनो काले टाइप में मुद्रित हैं और प्रकरण-चिह्न (§) के साथ उनकी क्रम-संख्या दे दी गई है तथा उसके अन्तर्गत आने वाले द्रष्टव्य शीर्षक भी बिना क्रम-संख्या के उसी टाइप में मुद्रित किये गये हैं। अनुशीर्षक क्रम संख्या के साथ १४ प्वाइण्ट मोनो काले टाइप में और उसके अन्तर्गत आनेवाले छोटे शीर्षक क्रम-संख्या के साथ १२ प्वाइण्ट मोनो काले टाइप में मुद्रित किये गये हैं। पृष्ठ के ऊपर प्रधान शीर्षकों का ही उल्लेख किया गया है।

(ख) पाठभेद-निर्धारण

पाठभेद-निर्धारण में शब्द की निरुक्ति तथा व्युत्पत्ति का विचार करने के साथ ही इस बात का भी ध्यान रखा गया है कि ऐतिहासिक दृष्टि से किन रूपों का अत्यधिक प्रचलन रहा है। दोनों दृष्टियों से सिद्ध यदि एक शब्द के एकाधिक रूप हुये हैं तो हमने एक को मूल-पाठ के साथ और दूसरे को पृष्ठ के नीचे दी गई टिप्पणी में दे दिया है। यहाँ एक के ग्रहण करने का यह अर्थ नहीं है कि हमने दूसरे रूप का बहिष्कार किया है।

(ग) विराम-चिह्न

पालि की पुरानी पद्धति में पूर्ण विराम के अतिरिक्त अन्य विराम-चिह्नों के प्रयोग करने की प्रथा नहीं थी। स्यामी-संस्करण में इसी प्राचीन पद्धति का अनुसरण किया गया है। लेकिन कहीं कहीं पालि की वाक्य-योजना इतनी उलझी हुई मिलती है कि उसके अंशों के पारस्परिक सम्बन्ध को विराम-चिह्नों के अभाव में समझना अत्यन्त कठिन हो जाता है। अतः प्रस्तुत संस्करण में हमने अन्य आवश्यक विराम-चिह्नों का

निस्सङ्कोच प्रयोग किया है। इन विराम-चिह्नों का प्रयोग करने में हमारा यही उद्देश्य रहा है कि वाक्य का अर्थ अधिक से अधिक स्पष्ट हो जाय। जहाँ विराम-चिह्नों के प्रयोग की अनिवार्यता नहीं समझी गई, वहाँ पर हमने उनका प्रयोग उचित नहीं समझा। फिर भी हमने इस बात का ध्यान रखा है कि विराम-चिह्नों के प्रयोग में यथासम्भव एकरूपता और सङ्गति बनी रहे।

इस संस्करण में निम्नलिखित विराम-चिह्न व्यवहृत हुए हैं:—पूर्णविराम (।), अर्धविराम (,), उपविराम (:), स्वल्प-विराम (;), प्रश्नवाचक (?), विस्मयादि-बोधक (!), युग्रेखा (-), रेखिका (—), मुख्य-उद्धरण (" "), उद्धरण (' ')

ग्रन्थमाला के प्रथम पुष्प 'महावग्ग' में हमने उद्धरण चिह्न का प्रयोग वहीं किया है, जहाँ उसकी उद्धरण-बोधक क्रिया उक्त है। परन्तु अब यह निश्चय हुआ है कि जहाँ उद्धरण-बोधक क्रिया उक्त नहीं है वहाँ भी इसका प्रयोग किया जाय। प्रधान उद्धरणों का बोध मुख्य-उद्धरण-चिह्न और उसके अन्तर्गत आनेवाले उद्धरणों का बोध उद्धरण-चिह्नों से कराया गया है और यदि कहीं उसके अन्तर्गत कोई उद्धरण आ गया है तो उसका बोध क्रिया के आगे रेखिका चिह्न के प्रयोग से कराया गया है।

प्रधान उद्धरणों के सभी पैराग्राफ तद्बोधक मुख्य चिह्नों से और अन्तर्गत उद्धरणों के उद्धरण चिह्नों से प्रारम्भ किये गये हैं।

(घ) साङ्केतिक

अध:टिप्पणी में प्रयुक्त रो०, सी०, स्या० तथा म० सङ्केत क्रमश: रोमन, सिंहली, स्यामी तथा मरम्म (बर्मी) संस्करणों के लिये प्रयुक्त हुये हैं।

पृष्ठ के पार्श्व में प्रयुक्त R और B सङ्केत क्रम से रोमन और बर्मी संस्करणों का बोध कराते हैं। इन सङ्केतों के साथ दी हुई संख्या से यह सूचित होता है कि उन संस्करणों के उस पृष्ठ का प्रारम्भ उसी पङ्क्ति में से होता है।

रोमन-संस्करण की दी हुई पृष्ठ-संख्या के सङ्केतों से 'पालि टेक्स्ट सोसायटी' द्वारा प्रकाशित पालि के कोष तथा रोमन-संस्करण के आधार पर बने हुये कोषों तथा लिखे गये शोध-ग्रन्थों में उद्धरणविशेष को खोज लेना सरल हो जायगा। अतएव उसके इस महत्त्व को समझकर प्रस्तुत संस्करण में रोमन-संस्करण की पृष्ठ-संख्या दे दी गई है। इसके साथ ही बर्मी लिपि में बर्मा से प्रकाशित प्राचीन स्थविरवाद-परम्परा के प्रतिनिधि 'छट्ठ-सङ्गायन' का भी विशेष महत्त्व और स्थान है। अत: उसकी इस विशेषता को ध्यान में रखकर उसकी भी पृष्ठ-संख्या प्रस्तुत ग्रन्थ में दी गई है।

(च) पृष्ठोपरि-कोण में प्रयुक्त सङ्केत

युग्म-संख्यक पृष्ठों में प्रयुक्त सङ्केत सुत्त, शीर्षक तथा पैराग्राफ के प्रारम्भ का और अयुग्म-संख्यक पृष्ठों में अन्त का द्योतन करते हैं।

(छ) वर्तिनी

पालि में एव, अपि और इति इन अव्ययों के आदि अक्षर का प्राय: लोप हो जाया करता है और उनके रूप व, पि, तथा ति रह जाते हैं। कुछ विद्वानों के मतानुसार इन लघु रूपों को स्वतन्त्र शब्द मान लेना अधिक सङ्गत है। हमने भी प्रस्तुत संस्करण में ऐसा ही किया है।

हमने एक ही शब्द में आने वाली परसवर्ण-सन्धि का अनिवार्य रूप से प्रयोग किया है और उन्हें इस प्रकार व्यवहृत किया है—**सङ्घ, किञ्चि, पञ्च** इत्यादि। पर जहाँ उपर्युक्त बात नहीं है वहाँ ऐसा करना

आवश्यक नहीं समझा गया है । उदाहरणार्थ – **एवं पि, कम्मं ति** इत्यादि । परन्तु ऐसे प्रयोगों में यह दिग्दर्शित करने के लिये कि इनके सन्धियुक्त रूप भी व्याकरण सिद्ध हैं तथा भाषा में इनका प्रयोग भी अनेक स्थलों पर हुआ है, हमने उनका व्यवहार किया है । उदाहरणार्थ – **एवम्पि, कम्मन्ति, किन्ति** इत्यादि ।

कुछ पाश्चात्य सम्पादकों ने वर्तिनी की इसी पद्धति को स्वीकार किया है । लेकिन उन स्थानों पर जहाँ '**ति**' और '**पि**', '**इ**' तथा 'अ' से परे आये हैं, वहाँ उन्होंने संस्कृत के सन्धि-नियम "**अक: सवर्णे दीर्घ:**" का आश्रय लेकर इन स्वतन्त्र मान्य अव्ययों को उनके पहले आनेवाले शब्दों से सन्धियुक्त करके व्यवहृत किया है । उदाहरणार्थ – **देसेसीति, तस्सापि** इत्यादि । किन्तु ऐसे स्थलों पर भी हमने उन्हें अलग ही रखा है । उदाहरणार्थ – **देसेसी ति, तस्सा पि** । '**ति**' तथा '**पि**' के पूर्व आये हुये स्वरों का दीर्घ होना पालि के 'मोग्गल्लान-व्याकरण' से सिद्ध है । इसके विधान के लिये उसमें '**ब्यञ्जने दीघरस्सा**' (१।३३) सूत्र दिया हुआ है, जिसके अनुसार यदि पूर्व स्थित स्वर के बाद में व्यञ्जन हो तो वह प्राय: दीर्घ हो जाया करता है । यथा – **खन्ति + परमं = खन्ती परमं; गोतम + ति = गोतमा ति; होति + ति = होती ति** इत्यादि ।

मेरे विभाग के सम्पादक श्री लक्ष्मीनारायण तिवारी; सह-सम्पादक श्री वीरबल शर्मा तथा सहायक सह-सम्पादक श्री श्यामदेव द्विवेदी ने रात दिन अथक परिश्रम करके मुझे इस कार्य में सहायता दी है ।

भिक्षु जगदीश काश्यप

———:०:———

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a　आ ā　इ i　ई ī　उ u　ऊ ū　ए e　ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ, झ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ ḷa	अं aṁ

VOWELS IN COMBINATION

क ka	का kā	कि ki	की kī	कु ku	कू kū	के ke	को ko
ख kha	खा khā	खि khi	खी khī	खु khu	खू khū	खे khe	खो kho

CONJUNCT-CONSONANTS

क्क kka	ञ्च ñca	द्व dva	म्ब mba
क्ख kkha	ञ्छ ñcha	ध्य dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज ñja	ध्व dhva	म्म mma
क्रि kri	ञ्झ, ञ्झ ñjha	न्त nta	म्य mya
क्ल kla	ट्ट, ट्ट ṭṭa	न्त्व ntva	म्ह mha
क्व kva	ट्ठ, ट्ठ ṭṭha	न्थ ntha	य्य yya
ख्य khya	ड्ड, ड्ड ḍḍa	न्द nda	य्ह yha
ख्व khva	ड्ढ, ड्ढ ḍḍha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग्ग gga	ण्ट ṇṭa	न्ध ndha	ल्य lya
ग्घ ggha	ण्ठ ṇṭha	न्न nna	ल्ह lha
ग्य gya	ण्ड ṇḍa	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण ṇṇa	न्ह nha	स्त sta
ङ्क ṅka	ण्ह ṇha	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख ṅkha	त्त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग, ङ्ग ṅga	त्थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ ṅgha	त्व tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्य tya	ब्ब bba	स्म sma
च्छ ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द्द, द्द dda	ब्य bya	ह्म hma
ज्झ, ज्झ jjha	द्ध ddha	ब्र bra	ह्व hva
ञ्ञ ñña	द्य dya	म्प mpa	ळ्ह ḷha
ञ्ह ñha	द्र dra	म्फ mpha	

ा = ā; ि = i; ी = ī; ु = u; ू = ū; े = e; ो = o

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

——:o:——

पाराजिकपालि

(भिक्खुविभङ्गे पठमो भागो)

सूची

पिट्ठङ्का

पञ्ञत्तिनिदानकथा

(क) वेरञ्जब्राह्मणपुच्छा ३
(ख) कुक्कुटच्छापकुपमाकथा ६
(ग) वेरञ्जायं दुब्भिक्खकथा ९
(घ) एतदत्थाय सिक्खापदपञ्ञत्ति १०

१. पाराजिककण्डं

§ १. पठमपाराजिकं १५
(१) सुदिन्नभिक्खुवत्थु १५
(२) पठमपञ्ञत्ति २४
(३) मक्कटीवत्थु २६
(४) पठमानुपञ्ञत्ति २७
(५) वज्जिपुत्तकवत्थु २८
(६) दुतियानुपञ्ञत्ति २९
(७) विभङ्गो २९
(८) विनीतवत्थुउद्दानगाथा ४२
(९) विनीतवत्थु ४२

§ २. दुतियपाराजिकं ५१
(१) धनियभिक्खुवत्थु ५१
(२) पठमपञ्ञत्ति ५५
(३) रजकभण्डिकवत्थु ५५
(४) अनुपञ्ञत्ति ५६
(५) विभङ्गो ५६
(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा ६८

पिट्ठङ्का

(७) विनीतवत्थु ६९

§ ३. ततियपाराजिकं ८४
(१) सत्थहरणवत्थु ८४
(२) पठमपञ्ञत्ति ८८
(३) उपासकस्स मरणवण्णनावत्थु ८८
(४) अनुपञ्ञत्ति ९०
(५) विभङ्गो ९०
(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा ९७
(७) विनीतवत्थु ९७

§ ४. चतुत्थपाराजिकं १०९
(१) वग्गुमुदातीरियवत्थु १०९
(२) पठमपञ्ञत्ति ११३
(३) अदिट्ठे – दिट्ठसञ्ञिभिक्खु-वत्थु ११३
(४) अनुपञ्ञत्ति ११४
(५) विभङ्गो ११४
(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा १३७
(७) विनीतवत्थु १३८
तस्सुद्दानं १४९

२. सङ्घादिसेसकण्डं

§ १. पठमसङ्घादिसेसो १५०
(१) सेय्यसकभिक्खुवत्थु १५०
(२) पठमपञ्ञत्ति १५१

	पिट्ठङ्का
(३) भिक्खुसुपिनवत्थु	१५२
(४) अनुपञ्ञत्ति	१५२
(५) विभङ्गो	१५२
(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१६३
(७) विनीतवत्थु	१६४
§ २. दुतियसङ्घादिसेसो	१७०
(१) उदायिभिक्खुवत्थु	१७०
(२) पञ्ञत्ति	१७१
(३) विभङ्गो	१७२
(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१८२
(५) विनीतवत्थु	१८२
§ ३. ततियसङ्घादिसेसो	१८४
(१) उदायिभिक्खुवत्थु	१८२
(२) पञ्ञत्ति	१८५
(३) विभङ्गो	१८५
(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१८८
(५) विनीतवत्थु	१८८
§ ४. चतुत्थसङ्घादिसेसो	१९०
(१) उदायिभिक्खुवत्थु	१९०
(२) पञ्ञत्ति	१९१
(३) विभङ्गो	१९२
(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	१९३
(५) विनीतवत्थु	१९३
§ ५. पञ्चमसङ्घादिसेसो	१९४
(१) उदायिभिक्खुवत्थु	१९४
(२) पठमपञ्ञत्ति	१९८
(३) धुत्तानं उय्याने परिचरियावत्थु	१९८
(४) अनुपञ्ञत्ति	१९९
(५) विभङ्गो	१९९
(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा	२१४
(७) विनीतवत्थु	२१४
§ ६. छट्ठसङ्घादिसेसो	२१५
(१) आळवकभिक्खुवत्थु	२१५
(२) मणिकण्ठनागराजवत्थु	२१६
(३) सकुणेहिपत्तयाचनकथा	२१८
(४) रट्ठपालपितावत्थु	२२०
(५) पञ्ञत्ति	२२०
(६) विभङ्गो	२२०
§ ७. सत्तमसङ्घादिसेसो	२३२
(१) छन्नभिक्खुवत्थु	२३२
(२) पञ्ञत्ति	२३३
(३) विभङ्गो	२३३
§ ८. अट्ठमसङ्घादिसेसो	२३९
(१) दब्बमल्लपुत्तवत्थु	२३९
(२) पञ्ञत्ति	२४४
(३) विभङ्गो	२४५
§ ९. नवमसङ्घादिसेसो	२५०
(१) मेत्तियभुम्मजकभिक्खुवत्थु	२५०
(२) पञ्ञत्ति	२५१
(३) विभङ्गो	२५२
§ १०. दसमसङ्घादिसेसो	२५८
(१) देवदत्तवत्थु	२५८
(२) पञ्ञत्ति	२६०
(३) विभङ्गो	२६०
§ ११. एकादसमसङ्घादिसेसो	२६२
(१) कोकालिकादिभिक्खुवत्थु	२६२
(२) पञ्ञत्ति	२६३

पिट्ठङ्का
(३) विभङ्गो २६३
§ १२. बारसमसङ्घादिसेसो २६५
(१) छिन्नभिक्खुवत्थु २६५
(२) पञ्ञत्ति २६६
(३) विभङ्गो २६७
§ १३. तेरसमसङ्घादिसेसो २६९
(१) अस्सजिपुनब्बसुकभिक्खुवत्थु २६९
(२) पञ्ञत्ति २७३
(३) विभङ्गो २७४
तस्सुद्दानं २७७
३. अनियतकण्डं
§ १. पठमअनियतो २७८
(१) उदायिभिक्खुवत्थु २७८
(२) पञ्ञत्ति २७९
(३) विभङ्गो २७९
§ २. दुतियअनियतो २८२
(१) उदायिभिक्खुवत्थु २८२
(२) पञ्ञत्ति २८३
(३) विभङ्गो २८३
तस्सुद्दानं २८६
४. निस्सग्गियकण्डं
§ १. पठमनिस्सग्गियं २८७
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु २८७
(२) पठमपञ्ञत्ति २८७
(३) सारिपुत्तस्स निक्खित्तचीवरवत्थु २८७
(४) अनुपञ्ञत्ति २८८
(५) विभङ्गो २८८
§ २. दुतियनिस्सग्गियं २९०
पिट्ठङ्का
(१) चीवरं निक्खिपित्वा चारिकपक्कमनवत्थु २९०
(२) पठमपञ्ञत्ति २९०
(३) कोसम्बियं गिलानभिक्खुवत्थु २९१
(४) अनुपञ्ञत्ति २९१
(५) विभङ्गो २९२
§ ३. ततियनिस्सग्गियं २९५
(१) अकालुप्पन्नचीवरवत्थु २९५
(२) पञ्ञत्ति २९६
(३) विभङ्गो २९७
§ ४. चतुत्थनिस्सग्गियं २९९
(१) उदायिभिक्खुवत्थु २९९
(२) पञ्ञत्ति २९९
(३) विभङ्गो ३००
§ ५. पञ्चमनिस्सग्गियं ३०१
(१) उप्पलवण्णाभिक्खुनीवत्थु ३०१
(२) पठमपञ्ञत्ति ३०३
(३) अनुपञ्ञत्ति ३०३
(४) विभङ्गो ३०४
§ ६. छट्ठनिस्सग्गियं ३०५
(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु ३०५
(२) पठमपञ्ञत्ति ३०६
(३) यथानग्गाव भिक्खुसावत्थिगमनवत्थु ३०६
(४) अनुपञ्ञत्ति ३०७
(५) विभङ्गो ३०७
§ ७. सत्तमनिस्सग्गियं ३०८
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु ३०८
(२) पञ्ञत्ति ३०९

	पिट्ठङ्का
(३) विभङ्गो	३०९
§ ८. अट्ठमनिस्सग्गियं	३१०
(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु	३१०
(२) पञ्ञत्ति	३११
(३) विभङ्गो	३१२
§ ९. नवमनिस्सग्गियं	३१३
(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु	३१३
(२) पञ्ञत्ति	३१४
(३) विभङ्गो	३१५
§ १०. दसमनिस्सग्गियं	३१६
(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु	३१६
(२) पञ्ञत्ति	३१८
(३) विभङ्गो	३१९
तस्सुद्दानं	३२१
§ ११. एकादसमनिस्सग्गियं	३२१
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३२१
(२) पञ्ञत्ति	३२२
(३) विभङ्गो	३२२
§ १२. बारसमनिस्सग्गियं	३२३
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३२३
(२) पञ्ञत्ति	३२३
(३) विभङ्गो	३२४
§ १३. तेरसमनिस्सग्गियं	३२४
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३२४
(२) पञ्ञत्ति	३२५
(३) विभङ्गो	३२५
§ १४. चुद्दसमनिस्सग्गियं	३२६
(१) अनुवस्सं सन्थतकारापकवत्थु	३२६
(२) पञ्ञत्ति	३२७
(३) गिलानभिक्खुवत्थु	३२७
(४) अनुपञ्ञत्ति	३२७
(५) विभङ्गो	३२८
§ १५. पन्नरसमनिस्सग्गियं	३२९
(१) उपसेनपरिसावत्थु	३२९
(२) पञ्ञत्ति	३३१
(३) विभङ्गो	३३२
§ १६. सोळसमनिस्सग्गियं	३३३
(१) सावत्थियगच्छन्तभिक्खुवत्थु	३३३
(२) पञ्ञत्ति	३३३
(३) विभङ्गो	३३४
§ १७. सत्तरसमनिस्सग्गियं	३३५
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३३५
(२) पञ्ञत्ति	३३५
(३) विभङ्गो	३३६
§ १८. अट्ठारसमनिस्सग्गियं	३३७
(१) उपनन्दस्स कहापणगहणवत्थु	३३७
(२) पञ्ञत्ति	३३८
(३) विभङ्गो	३३९
§ १९. ऊनवीसतिमनिस्सग्गियं	३४०
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३४०
(२) पञ्ञत्ति	३४१
(३) विभङ्गो	३४१
§ २०. वीसतिमनिस्सग्गियं	३४३
(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु	३४३
(२) पञ्ञत्ति	३४४
(३) विभङ्गो	३४४

	पिट्ठङ्का
तस्सुद्दानं	३४५
§ २१. एकवीसतिमनिस्सग्गियं	३४५
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३४५
(२) पञ्ञत्ति	३४५
(३) आनन्देन सारिपुत्तस्स निक्खित्तपत्तवत्थु	३४६
(४) अनुपञ्ञत्ति	३४६
(५) विभङ्गो	३४६
§ २२. बावीसतिमनिस्सग्गियं	३४८
(१) कपिलवत्थुकुम्भकारवत्थु	३४८
(२) पञ्ञत्ति	३५०
(३) विभङ्गो	३५०
§ २३. तेवीसतिमनिस्सग्गियं	३५३
(१) पिलिन्दवच्छवत्थु	३५३
(२) पञ्ञत्ति	३५६
(३) विभङ्गो	३५७
§ २४. चतुवीसतिमनिस्सग्गियं	३५८
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३५८
(२) पञ्ञत्ति	३५८
(३) विभङ्गो	३५९
§ २५. पञ्चवीसतिमनिस्सग्गियं	३६०
(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु	३६०
(२) पञ्ञत्ति	३६१

	पिट्ठङ्का
(३) विभङ्गो	३६१
§ २६. छब्बीसतिमनिस्सग्गियं	३६२
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३६२
(२) पञ्ञत्ति	३६३
(३) विभङ्गो	३६३
§ २७. सत्तवीसतिमनिस्सग्गियं	३६४
(१) उपनन्दभिक्खुतन्तवायवत्थु	३६४
(२) पञ्ञत्ति	३६५
(३) विभङ्गो	३६६
§ २८. अट्ठवीसतिमनिस्सग्गियं	३६७
(१) सेनाय गन्तुकाममहामच्चवत्थु	३६७
(२) पञ्ञत्ति	३६८
(३) विभङ्गो	३६९
§ २९. एकूनतिंसतिमनिस्सग्गियं	३७०
(१) आरञ्ञकभिक्खुवत्थु	३७०
(२) पञ्ञत्ति	३७१
(३) विभङ्गो	३७१
§ ३०. तिंसतिमनिस्सग्गियं	३७३
(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु	३७३
(२) पञ्ञत्ति	३७३
(३) विभङ्गो	३७४
तस्सुद्दानं	३७५

———:o:———

विनयपिटके

पाराजिकं

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

पाराजिकपालि

(भिक्खुविभङ्गे पठमो भागो)

पञ्ञत्तिनिदानकथा

(क) वेरञ्जब्राह्मणपुच्छा

१. तेन समयेन बुद्धो भगवा वेरञ्जायं विहरति नळेरुपुचिमन्दमूले B. 1, R. 1
महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं पञ्चमत्तेहि भिक्खुसतेहि। अस्सोसि खो वेरञ्जो ब्राह्मणो–"समणो खलु, भो, गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो वेरञ्जायं विहरति नळेरुपुचिमन्दमूले महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं पञ्चमत्तेहि भिक्खुसतेहि। तं खो पन भगवन्तं गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो – 'इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि[1] सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा। सो इमं लोकं सदेवकं समारकं सब्रह्मकं सस्समणब्राह्मणिं पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा पवेदेति। सो धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं; केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति; साधु खो पन तथारूपानं अरहतं दस्सनं होती'" ति।

२. अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि। सम्मोदनीयं कथं सारणीयं[2] वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो वेरञ्जो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच R. 2
– "सुतं मेतं, भो गोतम – 'न समणो गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे वुड्ढे[3] महल्लके B. 2
अद्धगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेती'

---

१. पुरिसदम्मसारथी – सी०। २. सारणीयं – स्या०, सी०। ३. बुद्धे – सी०।

ति । तयिदं, भो गोतम, तथेव ? न हि भवं गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे वुड्ढे महल्लके अद्धगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेति ? तयिदं, भो गोतम, न सम्पन्नमेवा" ति ।

"नाहं तं, ब्राह्मण, पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय यमहं अभिवादेय्यं वा पच्चुट्ठेय्यं वा आसनेन वा निमन्तेय्यं । यं हि, ब्राह्मण, तथागतो अभिवादेय्य वा पच्चुट्ठेय्य वा आसनेन वा निमन्तेय्य, मुद्धा पि तस्स विपतेय्या" ति ।

३. "अरसरूपो भवं गोतमो" ति ? "अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'अरसरूपो समणो गोतमो' ति । ये ते, ब्राह्मण, रूपरसा सद्दरसा गन्धरसा रसरसा फोट्ठब्बरसा ते तथागतस्स पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता[1] आयतिं अनुप्पादधम्मा । अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'अरसरूपो समणो गोतमो' ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसि[2]" ।

४. "निब्भोगो भवं गोतमो" ति ? "अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'निब्भोगो समणो गोतमो' ति । ये ते, ब्राह्मण, रूपभोगा सद्दभोगा गन्धभोगा रसभोगा फोट्ठब्बभोगा ते तथागतस्स पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयतिं अनुप्पादधम्मा । अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'निब्भोगो समणो गोतमो' ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसि" ।

५. "अकिरियवादो भवं गोतमो" ति ? "अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'अकिरियवादो समणो
B. 3 गोतमो' ति । अहं हि, ब्राह्मण, अकिरियं वदामि कायदुच्चरितस्स वचीदुच्चरितस्स मनोदुच्चरितस्स । अनेक विहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अकिरियं वदामि । अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'अकिरियवादो समणो गोतमो' ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसि" ।

६. "उच्छेदवादो भवं गोतमो" ति ? "अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण,

१. अनभावकता – सी० ; अनभावं कता – स्या०; अनभावं गता – रो० । २. वदेसी ति – स्या० ।

परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'उच्छेदवादो समणो गोतमो' ति। अहं हि, ब्राह्मण, उच्छेदं वदामि रागस्स दोसस्स मोहस्स। अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं उच्छेदं वदामि। अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'उच्छेदवादो समणो गोतमो' ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसि"। R. 3

७. "जेगुच्छी भवं गोतमो" ति? "अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'जेगुच्छी समणो गोतमो' ति। अहं हि, ब्राह्मण, जिगुच्छामि कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन। अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया जिगुच्छामि[1]। अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'जेगुच्छी समणो गोतमो' ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसि"।

८. "वेनयिको भवं गोतमो" ति? "अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'वेनयिको समणो गोतमो' ति। अहं हि, ब्राह्मण, विनयाय धम्मं देसेमि रागस्स दोसस्स मोहस्स। अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं विनयाय धम्मं देसेमि। अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'वेनयिको समणो गोतमो' ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसि"।

९. "तपस्सी भवं गोतमो" ति? "अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'तपस्सी समणो गोतमो' ति। B. 4
तपनीयाहं, ब्राह्मण, पापके अकुसले धम्मे वदामि, कायदुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं। यस्स खो, ब्राह्मण, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयतिं अनुप्पादधम्मा तमहं तपस्सी ति वदामि। तथागतस्स खो, ब्राह्मण, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयतिं अनुप्पादधम्मा। अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'तपस्सी समणो गोतमो' ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसि"।

१०. "अपगब्भो भवं गोतमो" ति? "अत्थि ख्वेस, ब्राह्मण, परियायो

१. रो० पोत्थके नत्थि।

येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'अपगब्भो समणो गोतमो' ति। यस्स खो, ब्राह्मण, आयतिं गब्भसेय्या पुनब्भवाभिनिब्बत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयतिं अनुप्पादधम्मा तमहं अपगब्भो ति वदामि। तथागतस्स खो, ब्राह्मण, आयतिं गब्भसेय्या पुनब्भवाभिनिब्बत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयतिं अनुप्पादधम्मा। अयं खो, ब्राह्मण, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – 'अपगब्भो समणो गोतमो' ति, नो च खो यं त्वं सन्धाय वदेसि"।

(ख) कुक्कुटच्छापकुपमाकथा

११. "सेय्यथापि, ब्राह्मण, कुक्कुटिया अण्डानि अट्ठ वा दस वा द्वादस वा। तानस्सु कुक्कुटिया सम्मा अधिसयितानि सम्मा परिसेदितानि सम्मा परिभावितानि। यो नु खो तेसं कुक्कुटच्छापकानं पठमतरं पादनखसिखाय वा मुखतुण्डकेन वा अण्डकोसं पदालेत्वा सोत्थिना अभिनिब्भिज्जेय्य, किन्ति स्वास्स वचनीयो – 'जेट्ठो वा कनिट्ठो वा' ति?

"जेट्ठोतिस्स, भो गोतम, वचनीयो। सो हि नेसं जेट्ठो होती" ति।
R. 4 "एवमेव खो अहं, ब्राह्मण, अविज्जागताय पजाय अण्डभूताय परियोनद्धाय अविज्जण्डकोसं पदालेत्वा एको व लोके अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो। स्वाहं, ब्राह्मण, जेट्ठो सेट्ठो लोकस्स"।

"आरद्धं खो पन मे, ब्राह्मण, विरियं[1] अहोसि असल्लीनं, उपट्ठिता
B. 5 सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकग्गं। सो खो अहं, ब्राह्मण, विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं झानं उपसम्पज्ज विहासिं। वितक्कविचारानं वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं झानं उपसम्पज्ज विहासिं। पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहासिं सतो च सम्पजानो, सुखं च कायेन पटिसंवेदेसिं, यं तं अरिया आचिक्खन्ति – 'उपेक्खको सतिमा सुखविहारी' ति ततियं झानं उपसम्पज्ज विहासिं। सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा[2] अदुक्खमसुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं झानं उपसम्पज्ज विहासिं।

१२. "सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे

१. वीरियं – म०। २. अत्थगमा – सी०।

विगतूपक्किलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्पत्ते[1] पुब्बेनिवासानुस्सतिञाणाय चित्तं अभिनिन्नामेसिं। सो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरामि, सेय्यथिदं[2] – एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो तिंसं पि जातियो चत्तालीसं[3] पि जातियो पञ्ञासं पि जातियो जातिसतं पि, जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि, अनेके पि संवट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि संवट्टविवट्टकप्पे – 'अमुत्रासिं एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी[4] एवमायुपरियन्तो; सो ततो चुतो अमुत्र उदपादिं; तत्रापासिं एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो; सो ततो चुतो इधूपपन्नो' ति। इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरामि। अयं खो मे, ब्राह्मण, रत्तिया पठमे यामे पठमा विज्जा अधिगता, अविज्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना, तमो विहतो, आलोको उप्पन्नो – यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो। अयं खो मे, ब्राह्मण, पठमाभिनिब्भिदा अहोसि कुक्कुटच्छापकस्सेव अण्डकोसम्हा।

१३. "सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे विगतूपक्किलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्पत्ते सत्तानं चुतूपपातञाणाय
चित्तं अभिनिन्नामेसिं। सो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन R. 5
सत्ते पस्सामि चवमाने उपपज्जमाने[5] हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे। सुगते B. 6
दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानामि – 'इमे वत भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिट्ठिका मिच्छादिट्ठिकम्मसमादाना; ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपन्ना। इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मादिट्ठिका सम्मादिट्ठिकम्मसमादाना; ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपन्ना' ति। इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सामि चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे। सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानामि।

---

१. आनेज्जप्पत्ते – सी०। २. सेय्यथीदं – सी०, स्या०, रो०। ३. चत्ताळीसं – स्या०। ४. एवंसुखदुक्खपटिसंवेदि – सी०, रो०; एवंसुखदुक्खपटिसंवेदी – स्या०। ५. उप्पज्जमाने – सी०, रो०।

अयं खो मे, ब्राह्मण, रत्तिया मज्झिमे यामे दुतिया विज्जा अधिगता, अविज्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना, तमो विहतो, आलोको उप्पन्नो – यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो। अयं खो मे, ब्राह्मण, दुतियाभिनिब्भिदा अहोसि कुक्कुटच्छापकस्सेव अण्डकोसम्हा।

१४. "सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे विगतूपक्किलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्पत्ते आसवानं खयञाणाय चित्तं अभिनिन्नामेसिं। सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं अब्भञ्ञासिं, 'अयं दुक्खसमुदयो' ति यथाभूतं अब्भञ्ञासिं, 'अयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभूतं अब्भञ्ञासिं, 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं अब्भञ्ञासिं; 'इमे आसवा' ति यथाभूतं अब्भञ्ञासिं, 'अयं आसवसमुदयो' ति यथाभूतं अब्भञ्ञासिं, 'अयं आसवनिरोधो' ति यथाभूतं अब्भञ्ञासिं, 'अयं आसवनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं अब्भञ्ञासिं। तस्स मे एवं जानतो एवं पस्सतो कामासवा पि चित्तं विमुच्चित्थ भवासवा पि चित्तं विमुच्चित्थ अविज्जासवा पि चित्तं विमुच्चित्थ। विमुत्तस्मिं विमुत्तमिति ञाणं अहोसि। 'खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया' ति अब्भञ्ञासिं। अयं खो मे, ब्राह्मण, रत्तिया पच्छिमे यामे ततिया विज्जा अधिगता, अविज्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना, तमो विहतो, आलोको उप्पन्नो – यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो। अयं
R. 6 खो मे, ब्राह्मण, ततियाभिनिब्भिदा[1] अहोसि – कुक्कुटच्छापकस्सेव अण्डकोसम्हा" ति।

B. 7 १५. एवं वुत्ते, वेरञ्जो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच–"जेट्ठो भवं गोतमो, सेट्ठो भवं गोतमो! अभिक्कन्तं, भो गोतम, अभिक्कन्तं, भो गोतम!! सेय्यथापि, भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य–चक्खुमन्तो रूपानि दक्खन्ती[2] ति, एवमेवं[3] भोता गोतमेन अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो। एसाहं भवन्तं[4] गोतमं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्खुसङ्घं च। उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं। अधिवासेतु च मे भवं गोतमो वेरञ्जायं वस्सावासं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन। अथ खो वेरञ्जो

---

१. ततिया अभिनिब्बिधा – रो०। २. दक्खिन्ती – सी०, रो०। ३. एवमेव भो गोतम – रो०। ४. भगवन्तं – रो०।

ब्राह्मणो भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

(ग) वेरञ्जायं दुब्भिक्खकथा

१६. तेन खो पन समयेन वेरञ्जा दुब्भिक्खा होति द्वीहितिका सेतट्ठिका सलाकावुत्ता न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं । तेन खो पन समयेन उत्तरापथका अस्सवाणिजा पञ्चमत्तेहि अस्ससतेहि वेरञ्जं वस्सावासं उपगता होन्ति । तेहि अस्समण्डलिकासु भिक्खूनं पत्थपत्थपुलकं[1] पञ्ञत्तं होति । भिक्खू पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय वेरञ्जं पिण्डाय पविसित्वा पिण्डं अलभमाना अस्समण्डलिकासु पिण्डाय चरित्वा पत्थपत्थपुलकं आरामं आहरित्वा[2] उदुक्खले कोट्टेत्वा कोट्टेत्वा परिभुञ्जन्ति । आयस्मा पनानन्दो पत्थपुलकं सिलायं पिसित्वा[3] भगवतो उपनामेति । तं भगवा परिभुञ्जति ।

अस्सोसि खो भगवा उदुक्खलसद्दं । जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि न पुच्छन्ति; कालं विदित्वा पुच्छन्ति, कालं विदित्वा न पुच्छन्ति; अत्थसंहितं तथागता पुच्छन्ति, नो अनत्थसंहितं । अनत्थसंहिते सेतुघातो तथागतानं । द्वीहि आकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति–धम्मं वा देसेस्साम, सावकानं वा सिक्खापदं पञ्ञापेस्सामा[4] ति । अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि–"किं नु खो सो, आनन्द, उदुक्खलसद्दो"ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "साधु साधु, R. 7 आनन्द ! तुम्हेहि, आनन्द सप्पुरिसेहि विजितं । पच्छिमा जनता सालिमंसोदनं अतिमञ्ञिस्सती" ति ।

१७. अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; B. 8 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा महामोग्गल्लानो भगवन्तं एतदवोच–"एतरहि, भन्ते, वेरञ्जा दुब्भिक्खा द्वीहितिका सेतट्ठिका सलाकावुत्ता । न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं । इमिस्सा, भन्ते, महापठविया[5] हेट्ठिमतलं सम्पन्नं – सेय्यथापि खुद्दमधुं अनीलकं एवमस्सादं । साधाहं, भन्ते, पठविं परिवत्तेय्यं । भिक्खू पप्पटकोजं परिभुञ्जिस्सन्ती" ति । "ये पन ते, मोग्गल्लान, पठविनिस्सिता पाणा ते कथं करिस्ससी" ति ? "एकाहं, भन्ते, पाणिं अभिनिम्मिनिस्सामि –

---

१. पत्थपत्थमूलकं – स्या०, रो० । २. हरित्वा – सी०, स्या०, रो० । ३. पिंसित्वा – सी०, स्या० । ४. पञ्ञपेस्सामा – म० । ५. महापथविया – म० ।

सेय्यथापि महापठवी। ये पठविनिस्सिता पाणा ते तत्थ सङ्कामेस्सामि। एकेन हत्थेन पठविं परिवत्तेस्सामी" ति। "अलं, मोग्गल्लान, मा ते रुच्चि पठविं परिवत्तेतुं। विपल्लासं पि सत्ता पटिलभेय्युं" ति। "साधु, भन्ते, सब्बो भिक्खुसङ्घो उत्तरकुरुं पिण्डाय गच्छेय्या" ति। "अलं, मोग्गल्लान, मा ते रुच्चि सब्बस्स भिक्खुसङ्घस्स उत्तरकुरुं पिण्डाय गमनं" ति।

(घ) एतदत्थाय सिक्खापदपञ्ञत्ति

१८. अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[1] एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – "कतमेसानं खो बुद्धानं भगवन्तानं ब्रह्मचरियं न चिरट्ठितिकं अहोसि; कतमेसानं बुद्धानं भगवन्तानं ब्रह्मचरियं चिरट्ठितिकं अहोसी" ति? अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो सायण्हसमयं[2] पटिसल्लाना वुट्ठितो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच – "इध मय्हं, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – 'कतमेसानं खो बुद्धानं भगवन्तानं ब्रह्मचरियं न चिरट्ठितिकं अहोसि, कतमेसानं बुद्धानं भगवन्तानं ब्रह्मचरियं चिरट्ठितिकं अहोसी' ति। कतमेसानं नु खो, भन्ते, बुद्धानं भगवन्तानं ब्रह्मचरियं न चिरट्ठितिकं अहोसि, कतमेसानं बुद्धानं भगवन्तानं ब्रह्मचरियं चिरट्ठितिकं अहोसी" ति?

"भगवतो च, सारिपुत्त, विपस्सिस्स भगवतो च सिखिस्स भगवतो च वेस्सभुस्स ब्रह्मचरियं न चिरट्ठितिकं अहोसि। भगवतो च, सारिपुत्त, ककुसन्धस्स भगवतो च कोणागमनस्स भगवतो च कस्सपस्स
R. 8 ब्रह्मचरियं चिरट्ठितिकं अहोसी" ति।

B. 9 १९. "को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन भगवतो च विपस्सिस्स भगवतो च सिखिस्स भगवतो च वेस्सभुस्स ब्रह्मचरियं न चिरट्ठितिकं अहोसी" ति? "भगवा च, सारिपुत्त, विपस्सी भगवा च सिखी भगवा च वेस्सभू किलासुनो अहेसुं सावकानं वित्थारेन धम्मं देसेतुं। अप्पकं च नेसं अहोसि सुत्तं गेय्यं वेय्याकरणं गाथा उदानं इतिवुत्तकं जातकं अब्भुतधम्मं वेदल्लं। अपञ्ञत्तं सावकानं सिक्खापदं। अनुद्दिट्ठं पातिमोक्खं। तेसं बुद्धानं भगवन्तानं अन्तरधानेन बुद्धानुबुद्धानं सावकानं अन्तरधानेन ये ते पच्छिमा सावका नानानामा नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला

१. पतिसल्लीनस्स – सी०। २. सायन्हसमयं – म०।

पब्बजिता ते तं ब्रह्मचरियं खिप्पञ्ञेव अन्तरधापेसुं । सेय्यथापि, सारिपुत्त, नानापुप्फानि फलके निक्खित्तानि सुत्तेन असङ्गहितानि तानि वातो विकिरति विधमति विद्धंसेति । तं किस्स हेतु ? यथा तं सुत्तेन असङ्गहितत्ता । एवमेव खो, सारिपुत्त, तेसं बुद्धानं भगवन्तानं अन्तरधानेन बुद्धानुबुद्धानं सावकानं अन्तरधानेन ये ते पच्छिमा सावका नानानामा नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला पब्बजिता ते तं ब्रह्मचरियं खिप्पञ्ञेव अन्तरधापेसुं ।

"अकिलासुनो च ते भगवन्तो अहेसुं सावके चेतसा चेतो परिच्च ओवदितुं । भूतपुब्बं, सारिपुत्त, वेस्सभू भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो अञ्ञतरस्मिं भिंसनके वनसण्डे सहस्सं भिक्खुसङ्घं चेतसा चेतो परिच्च ओवदति अनुसासति – 'एवं वितक्केथ, मा एवं वितक्कयित्थ; एवं मनसिकरोथ, मा एवं मनसाकत्थ; इदं पजहथ, इदं उपसम्पज्ज विहरथा' ति । अथ खो, सारिपुत्त, तस्स भिक्खुसहस्सस्स वेस्सभुना भगवता अरहता सम्मासम्बुद्धेन एवं ओवदियमानानं एवं अनुसासियमानानं अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिंसु । तत्र सुदं, सारिपुत्त, भिंसनकस्स वनसण्डस्स भिंसनकतस्मिं होति – यो कोचि अवीतरागो तं वनसण्डं पविसति, येभुय्येन लोमानि हंसन्ति । अयं खो, सारिपुत्त, हेतु अयं पच्चयो येन भगवतो च विपस्सिस्स भगवतो च सिखिस्स भगवतो च वेस्सभुस्स ब्रह्मचरियं न चिरट्ठितिकं अहोसी" ति ।

२०. "को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो येन भगवतो च ककुसन्धस्स B. 10 भगवतो च कोणागमनस्स भगवतो च कस्सपस्स ब्रह्मचरियं चिरट्ठितिकं अहोसी" ति ? R. 9 "भगवा च, सारिपुत्त, ककुसन्धो भगवा च कोणागमनो भगवा च कस्सपो अकिलासुनो अहेसुं सावकानं वित्थारेन धम्मं देसेतुं । बहुं च नेसं अहोसि सुत्तं गेय्यं वेय्याकरणं गाथा उदानं इतिवुत्तकं जातकं अब्भुतधम्मं वेदल्लं, पञ्ञत्तं सावकानं सिक्खापदं, उद्दिट्ठं पातिमोक्खं । तेसं बुद्धानं भगवन्तानं अन्तरधानेन बुद्धानुबुद्धानं सावकानं अन्तरधानेन ये ते पच्छिमा सावका नानानामा नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला पब्बजिता ते तं ब्रह्मचरियं चिरं दीघमद्धानं ठपेसुं । सेय्यथापि, सारिपुत्त, नानापुप्फानि फलके निक्खित्तानि सुत्तेन सुसङ्गहितानि तानि वातो न विकिरति न विधमति न विद्धंसेति । तं किस्स हेतु ? यथा तं सुत्तेन सुसङ्गहितत्ता । एवमेव खो, सारिपुत्त, तेसं बुद्धानं भगवन्तानं अन्तरधानेन बुद्धानुबुद्धानं

सावकानं अन्तरधानेन ये ते पच्छिमा सावका नानानामा नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला पब्बजिता ते तं ब्रह्मचरियं चिरं दीघमद्धानं ठपेसुं। अयं खो, सारिपुत्त, हेतु अयं पच्चयो येन भगवतो च ककुसन्धस्स भगवतो च कोणागमनस्स भगवतो च कस्सपस्स ब्रह्मचरियं चिरट्ठितिकं अहोसी" ति ।

२१. अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा येन भगवा तेनञ्जलिं पणामेत्वा भगवन्तं एतदवोच – "एतस्स, भगवा, कालो ! एतस्स, सुगत, कालो ! यं भगवा सावकानं सिक्खापदं पञ्ञापेय्य[1], उद्दिसेय्य पातिमोक्खं, यथयिदं ब्रह्मचरियं अद्धनियं अस्स चिरट्ठितिकं" ति । "आगमेहि त्वं, सारिपुत्त ! आगमेहि त्वं, सारिपुत्त! तथागतो व तत्थ कालं जानिस्सति । न ताव, सारिपुत्त, सत्था सावकानं सिक्खापदं पञ्ञापेति उद्दिसति[2] पातिमोक्खं याव न इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति। यतो च खो, सारिपुत्त, इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति, अथ सत्था सावकानं सिक्खापदं पञ्ञापेति उद्दिस्सति पातिमोक्खं तेसं येव आसवट्ठानीयानं धम्मानं पटिघाताय । न ताव, B. 11 सारिपुत्त, इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति याव न सङ्घो रत्तञ्ञुमहत्तं पत्तो होति । यतो च खो, सारिपुत्त, सङ्घो रतञ्ञुमहत्तं पत्तो होति अथ इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति, R. 10 अथ, सत्था सावकानं सिक्खापदं पञ्ञापेति उद्दिसति पातिमोक्खं तेसं येव आसवट्ठानीयानं धम्मानं पटिघाताय । न ताव, सारिपुत्त, इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति,याव न सङ्घो वेपुल्लमहत्तं पत्तो होति । यतो च खो, सारिपुत्त, सङ्घो वेपुल्लमहत्तं पत्तो होति, अथ इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति, अथ सत्था सावकानं सिक्खापदं पञ्ञापेति उद्दिसति पातिमोक्खं तेसं येव आसवट्ठानीयानं धम्मानं पटिघाताय । न ताव, सारिपुत्त, इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति, याव न सङ्घो लाभग्गमहत्तं पत्तो होति । यतो च खो, सारिपुत्त, सङ्घो लाभग्गमहत्तं पत्तो होति, अथ इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति, अथ सत्था सावकानं सिक्खापदं पञ्ञापेति उद्दिसति पातिमोक्खं तेसं येव आसवट्ठानीयानं धम्मानं पटिघाताय। न ताव, सारिपुत्त, इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घो पातुभवन्ति, याव न सङ्घे बाहु-

१. पञ्ञापेय्य – म० । २. न उद्दिसति – सी० ।

सच्चमहत्तं पत्तो होति। यतो च खो, सारिपुत्त, सङ्घो बाहुसच्चमहत्तं पत्तो होति, अथ इधेकच्चे आसवट्ठानीया धम्मा सङ्घे पातुभवन्ति, अथ सत्था सावकानं सिक्खापदं पञ्ञापेति[1] उद्दिसति पातिमोक्खं तेसं येव आसवट्ठानीयानं धम्मानं पटिघाताय। निरब्बुदो हि, सारिपुत्त[2], भिक्खुसङ्घो निरादीनवो अपगतकाळको[3] सुद्धो सारे पतिट्ठितो। इमेसं हि, सारिपुत्त, पञ्चन्नं भिक्खुसतानं यो पच्छिमको भिक्खु सो सोतापन्नो अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो'' ति।

२२. अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – ''आचिण्णं खो पनेतं, आनन्द, तथागतानं येहि निमन्तिता वस्सं वसन्ति, न ते अनपलोकेत्वा जनपदचारिकं पक्कमन्ति। आयामानन्द, वेरञ्जं ब्राह्मणं अपलोकेस्सामा'' ति। ''एवं भन्ते'' ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पच्चस्सोसि। अथ खो भगवा निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय आयस्मता आनन्देन पच्छासमणेन येन वेरञ्जस्स ब्राह्मणस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि। अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; B. 12 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो वेरञ्जं ब्राह्मणं भगवा एतदवोच – ''निमन्तितम्ह[4] तया, ब्राह्मण, R. 11 वस्सं वुत्था,[5] अपलोकेम[6] तं, इच्छाम मयं जनपदचारिकं पक्कमितुं'' ति। ''सच्चं, भो गोतम, निमन्तितत्थ मया वस्सं वुत्था; अपि च, यो देय्यधम्मो सो न दिन्नो। तं च खो नो असन्तं, नो पि अदातुकम्यता, तं कुतेत्थ लब्भा बहुकिच्चा घरावासा बहुकरणीया। अधिवासेतु मे भवं गोतमो स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना'' ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन। अथ खो भगवा वेरञ्जं ब्राह्मणं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि। अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो तस्सा रत्तिया अच्चयेन सके निवेसने पणीतं खादनीयं[7] भोजनीयं[7] पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – ''कालो, भो गोतम, निट्ठितं भत्तं'' ति।

२३. अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन वेरञ्जस्स ब्राह्मणस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन। अथ खो वेरञ्जो ब्राह्मणो बुद्धप्पमुखं[8]

---

१. पञ्ञपेति – म०। २. सारिपुत्तो – रो०। ३. अपगतकालको – सी०। ४. निमन्तितम्हा – स्या०। ५. वस्संवुट्ठा – म०। ६. अपलोकाम – रो०। ७–७. खादनियं भोजनियं – रो०। ८. बुद्धपमुखं – सी०, रो०।

भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं तिचीवरेन अच्छादेसि, एकमेकं च भिक्खुं एकमेकेन दुस्सयुगेन अच्छादेसि । अथ खो भगवा वेरञ्जं ब्राह्मणं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा वेरञ्जायं यथाभिरन्तं विहरित्वा अनुपगम्म सोरेय्यं सङ्कस्सं कण्णकुज्जं येन पयागपतिट्ठानं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पयागपतिट्ठाने गङ्गं नदिं उत्तरित्वा येन बाराणसी तदवसरि । अथ खो भगवा बाराणसियं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन वेसाली तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन वेसाली तदवसरि । तत्र सुदं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागारसालायं ति ।

——:०:——

१. पाराजिककण्डं

§ १. पठमपाराजिकं
(मेथुनपटिसेवने)

(१) सुदिन्नभिक्खुवत्थु

१. तेन खो पन समयेन वेसालिया अविदूरे कलन्दगामो[1] नाम[2] होति[3]। B. 13 तत्थ सुदिन्नो नाम कलन्दपुत्तो[4] सेट्ठिपुत्तो होति। अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो सम्बहुलेहि सहायकेहि सद्धिं वेसालिं अगमासि केनचिदेव करणीयेन। तेन खो R. 12 पन समयेन भगवा महतिया परिसाय परिवुतो धम्मं देसेन्तो निसिन्नो होति। अद्दस[5] खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो भगवन्तं महतिया परिसाय परिवुतं धम्मं देसेन्तं निसिन्नं। दिस्वानस्स एतदहोसि– "यन्नूनाहं पि धम्मं सुणेय्यं" ति। अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो येन सा परिसा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नस्स खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स एतदहोसि– "यथा यथा खो अहं भगवता धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं; यन्नूनाहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजेय्यं" ति। अथ खो सा परिसा भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहंसिता उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि।

२. अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो अचिरवुट्ठिताय परिसाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो भगवन्तं एतदवोच– "यथा यथाहं[6], भन्ते, भगवता धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं; इच्छामहं, भन्ते, केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितुं। पब्बाजेतु मं भगवा" ति। "अनुञ्ञातोसि पन त्वं, सुदिन्न, मातापितूहि अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति? "न खो अहं, भन्ते,

---

१. कलन्दकगामो–रो०। २. स्या० पोत्थके नत्थि। ३. अत्थि–म०। ४. कलन्दकपुत्तो–रो०। ५. अद्दसा–सी०, स्या०। ६. यथा खो अहं–सी०।

B. 14 अनुञ्ञातो मातापितूहि अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति। "न खो, सुदिन्न, तथागता अननुञ्ञातं मातापितूहि पुत्तं पब्बाजेन्ती" ति। "सोहं, भन्ते, तथा करिस्सामि यथा मं मातापितरो अनुजानिस्सन्ति अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति।

३. अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो वेसालियं तं करणीयं तीरेत्वा येन कलन्दगामो येन मातापितरो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मातापितरो एतदवोच – "अम्मताता[1], यथा यथाहं भगवता धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं; इच्छामहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा R. 13 अगारस्मा अनगारियं पब्बजितुं। अनुजानाथ मं अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति। एवं वुत्ते सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्नं कलन्दपुत्तं एतदवोचुं – "त्वं खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाकं एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो[2]। न त्वं, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि। मरणेन पि मयं ते अकामका विना भविस्साम, किं पन मयं तं जीवन्तं अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति। दुतियं पि खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो मातापितरो एतदवोच – "अम्मताता, यथा यथाहं भगवता धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं; इच्छामहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितुं। अनुजानाथ मं अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति। दुतियं पि खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्नं कलन्दपुत्तं एतदवोचुं – "त्वं खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाकं एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो। न त्वं, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि। मरणेन पि मयं ते अकामका विना भविस्साम, किं पन मयं तं जीवन्तं अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति! ततियं पि खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो मातापितरो एतदवोच – "अम्मताता, यथा यथाहं भगवता धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं; इच्छामहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं B. 15 पब्बजितुं। अनुजानाथ मं अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति। ततियं पि खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्नं कलन्दपुत्तं एतदवोचुं – "त्वं

---

१. अम्मतात – सी०, स्या०, रो०। २. सुखपरिहटो – सी०।

खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाकं एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो। न त्वं, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि। मरणेन पि मयं ते अकामका विना भविस्साम, किं पन मयं तं जीवन्तं अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया'' ति !

४. अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो – "न मं मातापितरो अनुजानन्ति अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया'' ति, तत्थेव अनन्तरहिताय भूमिया निपज्जि – इधेव मे मरणं भविस्सति पब्बज्जा वा ति। अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो एकं पि भत्तं न भुञ्जि, द्वे पि भत्तानि न भुञ्जि, तीणि पि भत्तानि न भुञ्जि, चत्तारि पि भत्तानि न भुञ्जि, पञ्च पि भत्तानि न भुञ्जि, छ पि भत्तानि न भुञ्जि, सत्त पि भत्तानि न भुञ्जि।

५. अथ खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्नं कलन्दपुत्तं एतदवोचुं – "त्वं खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाकं एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो। न त्वं, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि। मरणेन पि मयं ते अकामका विना भविस्साम, किं पन मयं तं जीवन्तं अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाय ? उट्ठेहि, तात सुदिन्न, भुञ्ज च पिव च परिचारेहि च, भुञ्जन्तो पिवन्तो परिचारेन्तो कामे परिभुञ्जन्तो पुञ्ञानि करोन्तो अभिरमस्सु। न तं मयं अनुजानाम अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया'' ति। एवं वुत्ते सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तुण्ही अहोसि। दुतियं पि खो... पे०... ततियं पि खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो सुदिन्नं कलन्दपुत्तं एतदवोचुं – "त्वं खोसि, तात सुदिन्न, अम्हाकं एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो सुखपरिहतो। न त्वं, तात सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि। मरणेन पि मयं ते अकामका विना भविस्साम, किं पन मयं तं जीवन्तं अनुजानिस्साम अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाय ! उट्ठेहि, तात सुदिन्न, भुञ्ज च पिव च परिचारेहि च, भुञ्जन्तो पिवन्तो परिचारेन्तो कामे परिभुञ्जन्तो पुञ्ञानि करोन्तो अभिरमस्सु। न तं मयं अनुजानाम अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया'' ति। ततियं पि खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तुण्ही अहोसि।

अथ खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स सहायका येन सुदिन्नो
कलन्दपुत्तो तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा सुदिन्नं कलन्दपुत्तं एतदवोचुं – B. 16
"त्वं खोसि, सम्म सुदिन्न, मातापितूनं एकपुत्तको पियो मनापो सुखेधितो R. 14
सुखपरिहतो। न त्वं, सम्म सुदिन्न, किञ्चि दुक्खस्स जानासि। मरणेन पि

ते मातापितरो अकामका विना भविस्सन्ति, किं पन तं जीवन्तं अनुजानिस्सन्ति अगारस्मा अनगारियं पब्बजाय ! उट्ठेहि, सम्म सुदिन्न, भुञ्ज च पिव च परिचारेहि च, भुञ्जन्तो पिवन्तो परिचारेन्तो कामे परिभुञ्जन्तो पुञ्ञानि करोन्तो अभिरमस्सु, न तं मातापितरो अनुजानिस्सन्ति अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति । एवं वुत्ते, सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तुण्ही अहोसि । दुतियं पि खो ... पे० ... ततियं पि खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स सहायका सुदिन्नं कलन्दपुत्तं एतदवोचुं – "त्वं खोसि, सम्म सुदिन्न ... पे० ... ततियं पि खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तुण्ही अहोसि ।

६. अथ खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स सहायका येन सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स मातापितरो एतदवोचुं – "अम्मताता[१], एसो सुदिन्नो अनन्तरहिताय भूमिया निपन्नो – 'इधेव मे मरणं भविस्सति पब्बज्जा वा' ति । सचे तुम्हे सुदिन्नं नानुजानिस्सथ अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाय, तत्थेव मरणं आगमिस्सति । सचे पन तुम्हे सुदिन्नं अनुजानिस्सथ अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाय, पब्बजितं पि नं दक्खिस्सथ । सचे सुदिन्नो नाभिरमिस्सति अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाय, का तस्स अञ्ञा गति भविस्सति, इधेव पच्चागमिस्सति । अनुजानाथ सुदिन्नं अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति । "अनुजानाम, ताता, सुदिन्नं अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति । अथ खो सुदिन्नस्स कलन्दपुत्तस्स सहायका येन सुदिन्नो कलन्दपुत्तो तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा सुदिन्नं कलन्दपुत्तं एतदवोचुं – "उट्ठेहि, सम्म सुदिन्न, अनुञ्ञातोसि मातापितूहि अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति ।

७. अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो – "अनुञ्ञातोम्हि किर मातापितूहि अगारस्मा अनगारियं पब्बज्जाया" ति, हट्ठो[२] उदग्गो पाणिना गत्तानि परिपुञ्छन्तो वुट्ठासि[३] । अथ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो कतिपाहं बलं गाहेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा
B. 17 एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसन्नो खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो भगवन्तं एतदवोच – "अनुञ्ञातो[४] अहं, भन्ते, मातापितूहि अगारस्मा अनगारियं
R. 15 पब्बज्जाय । पब्बाजेतु मं भगवा" ति । अलत्थ खो सुदिन्नो कलन्दपुत्तो

१. अम्म तात – सी०, स्या०, रो० । २. हट्ठो पहट्ठो – रो० । ३. उट्ठासि – सी० । ४. अनुञ्ञातोम्हि – सी०, स्या० ।

भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, अलत्थ उपसम्पदं। अचिरूपसम्पन्नो च पनायस्मा सुदिन्नो एवरूपे धुतगुणे समादाय वत्तति, आरञ्ञिको होति पिण्डपातिको पंसुकूलिको सपदानचारिको, अञ्ञतरं वज्जिगामं उपनिस्साय विहरति।

तेन खो पन समयेन वज्जी दुब्भिक्खा होति द्वीहितिका सेतट्ठिका सलाकावुत्ता, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं। अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स एतदहोहि – "एतरहि खो वज्जी दुब्भिक्खा द्वीहितिका सेतट्ठिका सलाकावुत्ता, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं। बहू खो पन मे वेसालियं[1] ञाती[2] अड्ढा महद्धना महाभोगा पहूतजातरूपरजता पहूतवित्तूपकरणा पहूतधनधञ्ञा। यन्नूनाहं ञाती[3] उपनिस्साय विहरेय्यं! ञाती[4] मं निस्साय दानानि दस्सन्ति पुञ्ञानि करिस्सन्ति, भिक्खू च लाभं लच्छन्ति, अहं च पिण्डकेन न किलमिस्सामी" ति। अथ खो आयस्मा सुदिन्नो सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन वेसाली तेन पक्कामि। अनुपुब्बेन[5] येन वेसाली तदवसरि। तत्र सुदं आयस्मा सुदिन्नो वेसालियं विहरति महावने कूटागारसालायं[6]। अस्सोसुं खो आयस्मतो सुदिन्नस्स ञातका – "सुदिन्नो किर कलन्दपुत्तो वेसालिं अनुप्पत्तो" ति। ते आयस्मतो सुदिन्नस्स सट्ठिमत्ते थालिपाके भत्ताभिहारं अभिहरिंसु। अथ खो आयस्मा सुदिन्नो ते सट्ठिमत्ते थालिपाके भिक्खूनं विस्सज्जेत्वा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय कलन्दगामं पिण्डाय पाविसि। कलन्दगामे सपदानं पिण्डाय चरमानो येन सकपितु निवेसनं तेनुपसङ्कमि।

८. तेन खो पन समयेन आयस्मतो सुदिन्नस्स ञातिदासी आभिदोसिकं कुम्मासं छड्डेतुकामा होति। अथ खो आयस्मा सुदिन्नो तं ञातिदासिं एतदवोच – "सचे तं, भगिनि, छड्डनीयधम्मं, इध मे पत्ते आकिरा" ति। अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स ञातिदासी तं आभिदोसिकं B. 18
कुम्मासं आयस्मतो सुदिन्नस्स पत्ते आकिरन्ती हत्थानं च पादानं च सरस्स च निमित्तं अग्गहेसि। अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स ञातिदासी येनायस्मतो सुदिन्नस्स माता तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मतो सुदिन्नस्स मातरं एतदवोच – "यग्घय्ये[7], जानेय्यासि, अय्यपुत्तो सुदिन्नो अनुप्पत्तो" ति। "सचे, जे, त्वं[8] सच्चं भणसि, अदासिं तं करोमी" ति।

१. वेसालिया – सी०। २. ञातका – स्या०। ३. ञातकानं – स्या०। ४. ञातका पि – स्या०। ५. अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो – स्या०। ६. सी० पोत्थके नत्थि। ७. यग्घेय्ये – म०, रो०। ८. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

९. तेन खो पन समयेन आयस्मा सुदिन्नो तं आभिदोसिकं कुम्मासं R. 16 अञ्ञतरं कुड्डमूलं[1] निस्साय परिभुञ्जति । पिता पि खो आयस्मतो सुदिन्नस्स कम्मन्ता आगच्छन्तो अद्दस आयस्मन्तं सुदिन्नं तं आभिदोसिकं कुम्मासं अञ्ञतरं कुड्डमूलं निस्साय परिभुञ्जन्तं । दिस्वान येनायस्मा सुदिन्नो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच – "अत्थि नाम, तात सुदिन्न, आभिदोसिकं कुम्मासं परिभुञ्जिस्ससि ! ननु नाम[2], तात सुदिन्न, सकं गेहं गन्तब्बं" ति ? "अगमिम्ह[3] खो ते गहपति, गेहं । ततोयं[4] आभिदोसिको कुम्मासो[5]" ति । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता आयस्मतो सुदिन्नस्स बाहायं गहेत्वा आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच – "एहि, तात सुदिन्न, घरं गमिस्सामा" ति । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो येन सकपितु निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच– "भुञ्ज, तात सुदिन्ना" ति । "अलं, गहपति, कतं मे अज्ज भत्तकिच्चं" ति । "अधिवासेहि, तात सुदिन्न, स्वातनाय भत्तं" ति । अधिवासेसि खो आयस्मा सुदिन्नो तुण्हीभावेन[6] । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो उट्ठायासना पक्कामि ।

१०. अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता तस्सा रत्तिया अच्चयेन हरितेन गोमयेन पठविं[7] ओपुञ्जापेत्वा द्वे पुञ्जे कारापेसि – एकं हिरञ्ञस्स, एकं सुवण्णस्स । ताव महन्ता पुञ्जा अहेसुं, ओरतो ठितो पुरिसो पारतो ठितं पुरिसं न पस्सति; पारतो ठितो पुरिसो ओरतो ठितं पुरिसं न पस्सति । ते पुञ्जे किलञ्जेहि पटिच्छादापेत्वा मज्झे आसनं पञ्ञापेत्वा तिरो- B. 19 करणीयं परिक्खिपित्वा[8] आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिकं आमन्तेसि – "तेन हि, वधु, येन अलङ्कारेन अलङ्कता पुत्तस्स मे[9] सुदिन्नस्स पिया अहोसि मनापा तेन अलङ्कारेन अलङ्करा" ति । "एवं, अय्ये" ति, खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स मातुया पच्चस्सोसि ।

११. अथ खो आयस्मा सुदिन्नो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-मादाय येन सकपितु निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने

---

१. कुट्टमूलं – म० । २. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. अगमम्हा – स्या०, रो० । ४. तत्रायं – स्या०, रो० । ५. कुम्मासो मया लद्धो ति – स्या० । ६. तुण्हिभावेन – रो० । ७. पथविं – म०, सी० । ८. परिक्खिपापेत्वा – स्या० । ९. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

निसीदि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता येनायस्मा सुदिन्नो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ते पुञ्जे विवरापेत्वा आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच– "इदं ते, तात सुदिन्न, मातु मत्तिकं इत्थिकाय इत्थिधनं, अञ्ञं पेत्तिकं अञ्ञं पितामहं । लब्भा, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगा च भुञ्जितुं पुञ्ञानि च कातुं । एहि त्वं, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जस्सु पुञ्ञानि च करोही" ति । "तात, न उस्सहामि न विसहामि, अभिरतो अहं R. 17
ब्रह्मचरियं चरामी" ति । दुतियं पि खो ... पे० ... ततियं पि खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच – "इदं ते, तात सुदिन्न, मातु मत्तिकं, इत्थिकाय इत्थिधनं, अञ्ञं पेत्तिकं, अञ्ञं पितामहं । लब्भा, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगा च भुञ्जितुं पुञ्ञानि च कातुं । एहि त्वं, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जस्सु पुञ्ञानि च करोही" ति । "वदेय्याम खो तं, गहपति, सचे त्वं नातिकड्ढेय्यासी" ति । "वदेहि, तात सुदिन्ना" ति । तेन हि त्वं, गहपति, महन्ते महन्ते साणिपसिब्बके कारापेत्वा हिरञ्ञसुवण्णस्स पूरापेत्वा सकटेहि निब्बाहापेत्वा मज्झे गङ्गाय सोते ओपातेहि[1] । तं किस्स हेतु ? यं हि ते, गहपति, भविस्सति ततोनिदानं भयं वा छम्भितत्तं वा लोमहंसो वा आरक्खो वा सो ते न भविस्सती" ति । एवं वुत्ते, आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता अनत्तमनो अहोसि – "कथं हि नाम पुत्तो सुदिन्नो एवं वक्खती" ति !

१२. अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पिता आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिकं आमन्तेसि –"तेन हि, वधु, त्वं पिया च मनापा च । अप्पेव B. 20
नाम पुत्तो सुदिन्नो तुय्हं पि वचनं करेय्या" ति ! अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स पादेसु गहेत्वा आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच – "कीदिसा नाम ता, अय्यपुत्त, अच्छरायो यासं त्वं हेतु ब्रह्मचरियं चरसी" ति ? "न खो अहं, भगिनि, अच्छरानं हेतु ब्रह्मचरियं चरामी" ति । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका – "अज्जतग्गे मं अय्यपुत्तो सुदिन्नो भगिनिवादेन समुदाचरती" ति, तत्थेव मुच्छिता पपता ।

अथ खो आयस्मा सुदिन्नो पितरं एतदवोच – "सचे, गहपति, भोजनं दातब्बं देथ, मा नो विहेठयित्था" ति । "भुञ्ज, तात सुदिन्ना" ति । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता च पिता च आयस्मन्तं सुदिन्नं

१. ओसादेहि – स्या०, सी०; ओतारेहि – रो० ।

पणीतेन खादनीयेन[1] भोजनीयेन[1] सहत्था सन्तप्पेसुं सम्पवारेसुं । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मन्तं सुदिन्नं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एतदवोच – "इदं, तात सुदिन्न, कुलं अड्ढं महद्धनं महाभोगं पहूतजातरूपरजतं पहूतवित्तूपकरणं पहूतधनधञ्ञं । लब्भा, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगा च भुञ्जितुं पुञ्ञानि च कातुं। एहि त्वं, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जस्सु पुञ्ञानि च करोही" ति । R.18 "अम्म, न उस्सहामि न विसहामि, अभिरतो अहं ब्रह्मचरियं चरामी" ति । दुतियं पि खो ...पे० ... ततियं पि खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच – "इदं, तात सुदिन्न, कुलं अड्ढं महद्धनं महाभोगं पहूतजातरूपरजतं पहूतवित्तूपकरणं पहूतधनधञ्ञं । तेन हि, तात सुदिन्न, बीजकं पि देहि – मा नो अपुत्तकं सापतेय्यं लिच्छवयो[2] अतिहरापेसुं" ति । "एतं खो मे, अम्म, सक्का कातुं" ति । "कहं पन, तात सुदिन्न, एतरहि विहरसी" ति ? "महावने, अम्मा" ति । अथ खो आयस्मा सुदिन्नो उट्ठायासना पक्कामि ।

१३. अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिकं आमन्तेसि – "तेन हि, वधु, यदा उतुनी अहोसि, पुप्फं ते उप्पन्नं होति, अथ मे आरोचेय्यासी" ति । "एवं अय्ये" ति खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स मातुया पच्चस्सोसि । अथ B. 21 खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका नचिरस्सेव उतुनी अहोसि, पुप्फंसा उप्पज्जि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स मातरं एतदवोच – "उतुनीम्हि, अय्ये, पुप्फं उप्पन्नं" ति । "तेन हि, वधु, येन अलङ्कारेन अलङ्कता पुत्तस्स सुदिन्नस्स पिया अहोसि मनापा तेन अलङ्कारेन अलङ्करा" ति । "एवं अय्ये" ति खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका आयस्मतो सुदिन्नस्स मातुया पच्चस्सोसि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिकं आदाय येन महावनं येनायस्मा सुदिन्नो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच – "इदं, तात सुदिन्न, कुलं अड्ढं महद्धनं महाभोगं पहूतजातरूपरजतं पहूतवित्तूपकरणं पहूतधनधञ्ञं । लब्भा, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगा च भुञ्जितुं पुञ्ञानि च कातुं । एहि त्वं, तात सुदिन्न, हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जस्सु

१-१. खादनियेन भोजमियेन – रो० । २. लिच्छवियो – रो०; लिच्छविनो – स्या० ।

पुञ्ञानि च करोही" ति । "अम्म, न उस्सहामि न विसहामि, अभिरतो अहं ब्रह्मचरियं चरामी" ति । दुतियं पि खो... पे०... ततियं पि खो आयस्मतो सुदिन्नस्स माता आयस्मन्तं सुदिन्नं एतदवोच – "इदं, तात सुदिन्न, कुलं अड्ढं महद्धनं महाभोगं पहूतजातरूपरजतं पहूतवित्तूपकरणं पहूतधनधञ्ञं । तेन हि, तात सुदिन्न, बीजकं पि देहि – मा नो अपुत्तकं सापतेय्यं लिच्छवयो अतिहरापेसुं" ति । "एतं खो मे, अम्म, सक्का कातुं" ति, पुराणदुतियिकाय बाहायं गहेत्वा महावनं अज्झोगाहेत्वा अपञ्ञत्ते[1] सिक्खापदे अनादीनवदस्सो पुराणदुतियिकाय तिक्खत्तुं मेथुनं धम्मं अभिविञ्ञापेसि । सा तेन गब्भं गण्हि । भुम्मा देवा सद्दमनुस्सावेसुं – "निरब्बुदो वत, भो, भिक्खुसङ्घो निरादीनवो; सुदिन्नेन कलन्दपुत्तेन अब्बुदं उप्पादितं, आदीनवो उप्पादितो" ति । भुम्मानं देवानं सद्दं सुत्वा चातुमहाराजिका[2] देवा सद्दमनुस्सावेसुं ... पे०... तावतिंसा देवा ... यामा देवा ... तुसिता देवा ... निम्मानरती[3] देवा ... परनिम्मितवसवत्ती[4] देवा ... R. 19
ब्रह्मकायिका देवा सद्दमनुस्सावेसुं – "निरब्बुदो वत, भो, भिक्खुसङ्घो निरादीनवो; सुदिन्नेन कलन्दपुत्तेन अब्बुदं उप्पादितं, आदीनवो उप्पादितो" ति । इतिह तेन खणेन तेन मुहुत्तेन याव ब्रह्मलोका सद्दो अब्भुग्गच्छि[5] ।

अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका तस्स गब्भस्स परिपाकमन्वाय पुत्तं विजायि । अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स सहायका तस्स दारकस्स 'बीजको' ति नामं अकंसु । आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिकाय बीजकमाता ति नामं अकंसु । आयस्मतो सुदिन्नस्स बीजकपिता ति नामं अकंसु । ते अपरेन समयेन उभो अगारस्मा अनगारियं पब्बजित्वा अरहत्तं सच्छाकंसु ।

१४. अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स अहुदेव कुक्कुच्चं, अहु विप्पटि- B. 22
सारो – "अलाभा वत मे, न वत मे लाभा ! दुल्लद्धं वत मे, न वत मे सुलद्धं ! योहं एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा नासक्खिं यावजीवं परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं" ति । सो तेनेव कुक्कुच्चेन तेन विप्पटिसारेन किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो अन्तोमनो लीनमनो दुक्खी दुम्मनो विप्पटिसारी पज्झायि ।

१५. अथ खो आयस्मतो सुदिन्नस्स सहायका भिक्खू आयस्मन्तं

---

१. अप्पञ्ञत्ते – सी०; स्या०, रो० । २. चातुम्महाराजिका – सी०, स्या० । ३. निम्मानरतिनो – सी० । ४. परनिम्मित्तवसवत्तिनो – सी० । ५. अब्भुग्गञ्छि – सी०, स्या०, रो० ।

सुदिन्नं एतदवोचुं – "पुब्बे खो त्वं, आवुसो सुदिन्न, वण्णवा अहोसि पीणिन्द्रियो पसन्नमुखवण्णो विप्पसन्नछविवण्णो[1]; सो दानि त्वं एतरहि किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो अन्तोमनो लीनमनो दुक्खी दुम्मनो विप्पटिसारी पज्झायसि। कच्चि नो त्वं, आवुसो सुदिन्न, अनभिरतो ब्रह्मचरियं चरसी" ति ? "न खो अहं, आवुसो, अनभिरतो ब्रह्मचरियं चरामि। अत्थि मे पापकम्मं कतं; पुराणदुतियिकाय मेथुनो धम्मो पटिसेवितो; तस्स मय्हं, आवुसो, अहुदेव कुक्कुच्चं अहु विप्पटिसारो – 'अलाभा वत मे, न वत मे लाभा; दुल्लद्धं वत मे, न वत मे सुलद्धं; योहं एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा नासक्खिं यावजीवं परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं" ति। "अलं हि ते, आवुसो सुदिन्न, कुक्कुच्चाय अलं विप्पटिसाराय यं त्वं एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा न सक्खिस्ससि यावजीवं परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं। ननु, आवुसो, भगवता अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो, नो सरागाय; विसंयोगाय धम्मो देसितो, नो संयोगाय; अनुपादानाय धम्मो देसितो, नो सउपादानाय।
B. 23 तत्थ नाम त्वं, आवुसो, भगवता विरागाय धम्मे देसिते सरागाय चेतेस्ससि,
R. 20 विसंयोगाय धम्मे देसिते संयोगाय चेतेस्ससि, अनुपादानाय धम्मे देसिते सउपादानाय चेतेस्ससि ! ननु, आवुसो, भगवता अनेकपरियायेन रागविरागाय धम्मो देसितो, मदनिम्मदनाय पिपासविनयाय आलयसमुग्घाताय वट्टुपच्छेदाय तण्हाक्खयाय[2] विरागाय निरोधाय निब्बानाय धम्मो देसितो ! ननु, आवुसो, भगवता अनेकपरियायेन कामानं पहानं अक्खातं, कामसञ्ञानं परिञ्ञा अक्खाता, कामपिपासानं पटिविनयो अक्खातो, कामवितक्कानं समुग्घातो अक्खातो, कामपरिळाहानं[3] वूपसमो अक्खातो ! नेतं, आवुसो, अप्पसन्नानं वा पसादाय, पसन्नानं वा भिय्योभावाय[4]। अथ ख्वेतं, आवुसो, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति।

अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं सुदिन्नं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(२) पठमपञ्ञत्ति

१६. अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं

---

१. विप्पसन्नछविवण्णो परियादातो – स्या०। २. तण्हक्खयाय – सी०, स्या०, रो०। ३. कामपरिलाहानं – सी०। ४. भीय्योभावाय – सी०।

सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं सुदिन्नं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, सुदिन्न, पुराणदुतियिकाय मेथुनं धम्मं पटिसेवी[1]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[2], मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं[3] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा न सक्खिस्ससि यावजीवं परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं ! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो, नो सरागाय; विसंयोगाय धम्मो देसितो, नो संयोगाय; अनुपादानाय धम्मो देसितो, नो सउपादानाय ! तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, मया विरागाय धम्मे देसिते सरागाय चेतेस्ससि, विसंयोगाय धम्मे देसिते संयोगाय चेतेस्ससि, अनुपादानाय धम्मे देसिते सउपादानाय चेतेस्ससि ! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन रागविरागाय धम्मो देसितो ! मदनिम्मदनाय पिपासविनयाय आलयसमुग्घाताय वट्टुपच्छेदाय तण्हाक्खयाय[4] विरागाय निरोधाय निब्बानाय धम्मो देसितो !! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन कामानं पहानं अक्खातं, कामसञ्ञानं परिञ्ञा अक्खाता, कामपिपासानं पटिविनयो अक्खातो, कामवितक्कानं समुग्घातो अक्खातो, कामपरिळाहानं वूपसमो अक्खातो ! वरं ते, मोघपुरिस, आसीविसस्स[5] B. 24
घोरविसस्स मुखे अङ्गजातं पक्खित्तं, न त्वेव मातुगामस्स अङ्गजाते अङ्गजातं पक्खित्तं । वरं ते, मोघपुरिस, कण्हसप्पस्स मुखे अङ्गजातं पक्खित्तं, न त्वेव मातुगामस्स अङ्गजाते अङ्गजातं पक्खित्तं । वरं ते, मोघपुरिस, अङ्गारकासुया आदित्ताय सम्पज्जलिताय सजोतिभूताय[6] अङ्गजातं पक्खित्तं, न त्वेव मातुगामस्स अङ्गजाते अङ्गजातं पक्खित्तं । तं किस्स हेतु ? ततोनिदानं हि, मोघपुरिस, मरणं वा निगच्छेय्य मरणमत्तं वा दुक्खं, न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य[7] । इतोनिदानं च खो, मोघपुरिस, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य । R. 21
तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, यं त्वं असद्धम्मं गामधम्मं वसलधम्मं दुट्ठुल्लं ओदकन्तिकं रहस्सं द्वयंद्वयसमापत्तिं समापज्जिस्ससि, बहूनं[8] खो त्वं, मोघपुरिस, अकुसलानं धम्मानं आदिकत्ता पुब्बङ्गमो । नेतं, मोघपुरिस,

१. पतिसेवी – सी०; पटिसेवसी – स्या० । २. अननुच्छवियं – सी०, रो० । ३. अप्पतिरूपं – म० । ४. तण्हक्खयाय – सी०, स्या०, रो० । ५. आसिविसस्स – म० । ६. सञ्जोतिभूताय – स्या० । ७. उप्पज्जेय्य – सी० । ८. बहुन्नं – सी०, स्या०, रो० ।

अप्पसन्नानं वा पसादाय, पसन्नानं वा भिय्योभावाय[1]; अथ ख्वेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय[2], पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति ।

अथ खो भगवा आयस्मन्तं सुदिन्नं अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय[3] दुप्पोसताय महिच्छताय असन्तुट्ठिताय[4] सङ्गणिकाय कोसज्जस्स अवण्णं भासित्वा अनेकपरियायेन सुभरताय सुपोसताय[5] अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स[6] विरियारम्भस्स[7] वण्णं भासित्वा भिक्खूनं तदनुच्छविकं तदनुलोमिकं धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "तेन हि, भिक्खवे, भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञापेस्सामि[8] दस अत्थवसे पटिच्च–सङ्घसुट्ठुताय, सङ्घफासुताय, दुम्मङ्कूनं पुग्गलानं निग्गहाय, पेसलानं भिक्खूनं फासुविहाराय, दिट्ठधम्मिकानं आसवानं संवराय, सम्परायिकानं आसवानं पटिघाताय, अप्पसन्नानं पसादाय, पसन्नानं भिय्योभावाय, सद्धम्मट्ठितिया, विनयानुग्गहाय । एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

B.25 **"यो पन भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवेय्य[9], पाराजिको होति असंवासो"** ति ।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) मक्कटीवत्थु

१७. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वेसालियं महावने मक्कटिं आमिसेन उपलापेत्वा तस्सा मेथुनं धम्मं पटिसेवति । अथ खो सो भिक्खु पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय वेसालिं पिण्डाय पाविसि । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू सेनासनचारिकं आहिण्डन्ता येन तस्स भिक्खुनो विहारो तेनुपसङ्कमिंसु । अद्दसा[10] खो सा मक्कटी ते भिक्खू दूरतो व आगच्छन्ते । दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तेसं भिक्खूनं पुरतो कटिं पि चालेसि छेप्पं
R.22 पि चालेसि, कटिं पि ओड्डि, निमित्तं पि अकासि । अथ खो तेसं

---

१. भीय्योभावाय – सी० । २. अपसादाय – रो० । ३. दुभरताय – सी० । ४. असन्तुट्ठताय – स्या० । ५. सुप्पो सताय – सी० । ६. अप्पच्चयस्स – स्या० । ७. वीरियारम्भस्स – म० । ८. पञ्ञपेस्सामि – म० । ९. पतिसेवेय्य – सी० । १०. अद्दस – म०, रो० ।

भिक्खूनं एतदहोसि – "निस्संसयं[1] खो सो भिक्खु इमिस्सा मक्कटिया मेथुनं धम्मं पटिसेवती" ति । एकमन्तं निलीयिंसु । अथ खो सो भिक्खु वेसालियं पिण्डाय चरित्वा पिण्डपातं आदाय पटिक्कमि ।

१८. अथ खो सा मक्कटी येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि । अथ खो सो भिक्खु तं पिण्डपातं एकदेसं भुञ्जित्वा एकदेसं तस्सा मक्कटिया अदासि । अथ खो सा मक्कटी तं पिण्डपातं[2] भुञ्जित्वा तस्स भिक्खुनो कटिं ओड्डि । अथ खो सो भिक्खु तस्सा मक्कटिया मेथुनं धम्मं पटिसेवति । अथ खो ते भिक्खू तं[3] भिक्खुं एतदवोचुं – "ननु, आवुसो, भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं; किस्स त्वं, आवुसो, मक्कटिया[4] मेथुनं धम्मं पटिसेवसी" ति ? "सच्चं, आवुसो, भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं; तं च खो मनुस्सित्थिया, नो तिरच्छानगताया" ति । B. 26
"ननु, आवुसो, तथेव तं होति । अननुच्छविकं[5], आवुसो, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं[6] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम त्वं, आवुसो, एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा न सक्खिस्ससि यावजीवं परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं ! ननु, आवुसो, भगवता अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो, नो सरागाय ...पे०...कामपरिळाहानं वूपसमो अक्खातो ! नेतं, आवुसो, अप्पसन्नानं वा पसादाय पसन्नानं वा भिय्योभावाय । अथ ख्वेतं, आवुसो, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय, पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति । अथ खो ते भिक्खू तं भिक्खुं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(४) पठमानुपञ्ञत्ति

१९. अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा तं भिक्खुं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, भिक्खु, मक्कटिया मेथुनं धम्मं पटिसेवी[7]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं, मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा न सक्खिस्ससि

---

१. निसंसयं – म० । २. तं पिण्डं – रो०; सी० पोत्थके नत्थि । ३. नं – सी० । ४. इमिस्सा मक्कटिया – स्या० । ५. अननुच्छवियं – सी०, रो० । ६. अप्पतिरूपं – सी०, म० । ७. पटिसेवसी – स्या०; पतिसेवसी – सी० ।

यावजीवं परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो, नो सरागाय ... पे० ... कामपरिळाहानं वूपसमो अक्खातो! वरं ते, मोघपुरिस, आसीविसस्स घोरविसस्स मुखे अङ्गजातं पक्खित्तं, न त्वेव मक्कटिया अङ्गजाते अङ्गजातं पक्खित्तं। वरं ते, मोघपुरिस, कण्हसप्पस्स मुखे अङ्गजातं पक्खित्तं, न त्वेव मक्कटिया अङ्गजाते अङ्गजातं पक्खित्तं। वरं ते, मोघपुरिस, अङ्गारकासुया आदित्ताय सम्पज्जलिताय सजोतिभूताय अङ्गजातं पक्खित्तं, न त्वेव मक्कटिया अङ्गजाते अङ्गजातं पक्खित्तं। तं किस्स हेतु? ततोनिदानं हि, मोघपुरिस, मरणं वा निगच्छेय्य मरणमत्तं वा दुक्खं; न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य। इतोनिदानं च खो, मोघपुरिस, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य। तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, यं त्वं असद्धम्मं गामधम्मं वसलधम्मं दुट्ठुल्लं ओदकन्तिकं रहस्सं द्वयंद्वयसमापत्तिं समापज्जिस्ससि! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ...पे०... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

B. 27 **"यो पन भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवेय्य[1] अन्तमसो तिरच्छानगताय पि, पाराजिको होति असंवासो" ति।**

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति।

(५) वज्जिपुत्तकवत्थु

R.23 २०. तेन खो पन समयेन सम्बहुला वेसालिका वज्जिपुत्तका भिक्खू यावदत्थं भुञ्जिंसु, यावदत्थं सुपिंसु, यावदत्थं नहायिंसु[2]। यावदत्थं भुञ्जित्वा यावदत्थं सुपित्वा यावदत्थं नहायित्वा अयोनिसो मनसिकरित्वा[3] सिक्खं अपच्चक्खाय दुब्बल्यं अनाविकत्वा मेथुनं धम्मं पटिसेविंसु[4]। ते अपरेन समयेन ञातिब्यसनेन[5] पि फुट्ठा[6] भोगब्यसनेन[6] पि फुट्ठा रोगब्यसनेन पि फुट्ठा आयस्मन्तं आनन्दं उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति[7]– "न मयं, भन्ते आनन्द, बुद्धगरहिनो न धम्मगरहिनो न सङ्घगरहिनो; अत्तगरहिनो मयं, भन्ते आनन्द,

---

१. पतिसेवेय्य – सी०। २. न्हायिंसु – म०, रो०। ३. मनसि करित्वा – म०। ४. पतिसेविंसु – सी०। ५. ञातिब्यसनेन – सी०, रो०। ६–६. सी० पोत्थके नत्थि। ७. वदेन्ति – सी०, स्या०, रो०।

अनञ्ञगरहिनो। मयमेवम्हा अलक्खिका मयं अप्पपुञ्ञा,ये मयं एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजित्वा नासक्खिम्हा यावजीवं परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरितुं। इदानि चे पि[1] मयं, भन्ते आनन्द, लभेय्याम भगवतो सन्तिके पब्बज्जं लभेय्याम उपसम्पदं, इदानि पि मयं विपस्सका कुसलानं धम्मानं पुब्बरत्तापररत्तं बोधिपक्खिकानं[2] धम्मानं भावनानुयोगमनुयुत्ता विहरेय्याम। साधु, भन्ते आनन्द, भगवतो एतमत्थं आरोचेही" ति। "एवमावुसो" ति खो आयस्मा आनन्दो वेसालिकानं वज्जिपुत्तकानं पटिस्सुणित्वा[3] येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसि।

"अट्ठानमेतं, आनन्द, अनवकासो यं तथागतो वज्जीनं वा वज्जिपुत्तकानं वा कारणा सावकानं पाराजिकं सिक्खापदं पञ्ञत्तं समूहनेय्या" ति।

(६) दुतियानुपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "यो, भिक्खवे[4], सिक्खं अपच्चक्खाय[5] दुब्बल्यं अनाविकत्वा मेथुनं धम्मं पटिसेवति सो आगतो न उपसम्पादेतब्बो; यो च खो, भिक्खवे[6], सिक्खं पच्चक्खाय दुब्बल्यं आविकत्वा मेथुनं धम्मं पटिसेवति सो आगतो उपसम्पादेतब्बो। एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ – B. 23

२१. "**यो पन भिक्खु भिक्खूनं सिक्खासाजीवसमापन्नो सिक्खं अपच्चक्खाय दुब्बल्यं अनाविकत्वा मेथुनं धम्मं पटिसेवेय्य[7] अन्तमसो तिरच्छानगताय पि, पाराजिको होति असंवासो**" ति।

(७) विभङ्गो

२२. **यो पना** ति यो यादिसो यथायुत्तो यथाजच्चो यथानामो यथागोत्तो यथासीलो यथाविहारी यथागोचरो थेरो वा नवो वा मज्झिमो वा। एसो वुच्चति 'यो पना' ति। R. 24

भिक्खू ति भिक्खको ति भिक्खु, भिक्खाचरियं अज्झूपगतो[8] ति भिक्खु, भिन्नपटधरो ति भिक्खु, समञ्ञाय[9] भिक्खु, पटिञ्ञाय

---

१. पि चे – स्या०। २. बोधिपक्खियानं – सी०। ३. पटिसुणित्वा – रो०; पटिसुत्वा – सी०। ४. पन भिक्खवे भिक्खु – सी०, रो०; यो खो भिक्खवे भिक्खु – स्या०। ५. अप्पच्चक्खाय – स्या०,। ६. भिक्खवे भिक्खु – सी०, स्या०। ७. पतिसेवेय्य – सी०। ८. अज्झुपगतो – म०। ९. सामञ्ञाय – स्या०, रो०।

भिक्खु, एहि भिक्खू ति भिक्खु, तीहि सरणगमनेहि[1] उपसम्पन्नो ति भिक्खु, भद्रो भिक्खु[2], सारो भिक्खु, सेखो भिक्खु, असेखो भिक्खु, समग्गेन सङ्घेन ञत्तिचतुत्थेन कम्मेन अकुप्पेन ठानारहेन उपसम्पन्नो ति भिक्खु। तत्र य्वायं भिक्खु समग्गेन सङ्घेन ञत्तिचतुत्थेन कम्मेन अकुप्पेन ठानारहेन उपसम्पन्नो, अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

सिक्खा ति तिस्सो सिक्खा – अधिसीलसिक्खा, अधिचित्तसिक्खा, अधिपञ्ञासिक्खा। तत्र यायं अधिसीलसिक्खा, अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेता सिक्खा ति ।

साजीवं नाम यं भगवता पञ्ञत्तं सिक्खापदं, एतं साजीवं नाम । तस्मिं सिक्खति, तेन वुच्चति साजीवसमापन्नो ति ।

B. 29 **सिक्खं अपच्चक्खाय दुब्बल्यं अनाविकत्वा** ति अत्थि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता; अत्थि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

"कथं च, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता। इध, भिक्खवे, भिक्खु उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो उपासकभावं पत्थयमानो आरामिकभावं पत्थयमानो सामणेरभावं पत्थयमानो तित्थियभावं पत्थयमानो तित्थियसावकभावं पत्थयमानो अस्समणभावं पत्थयमानो असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो – 'यन्नूनाहं बुद्धं पच्चक्खेय्यं' ति वदति विञ्ञापेति। एवं पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता ।

"अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो ... पे० ... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो – 'यन्नूनाहं धम्मं पच्चक्खेय्यं' ति वदति विञ्ञापेति ... पे० ... यन्नूनाहं सङ्घं ... यन्नूनाहं सिक्खं ... यन्नूनाहं
R. 25 विनयं ... यन्नूनाहं पातिमोक्खं ... यन्नूनाहं उद्देसं ... यन्नूनाहं उपज्झायं ... यन्नूनाहं आचरियं ... यन्नूनाहं सद्धिविहारिकं ... यन्नूनाहं अन्तेवासिकं ... यन्नूनाहं समानुपज्झायकं ... यन्नूनाहं समानाचरियकं यन्नूनाहं सब्रह्मचारिं पच्चक्खेय्यं' ति वदति विञ्ञापेति। 'यन्नूनाहं गिही अस्सं' ति वदति विञ्ञापेति। 'यन्नूनाहं उपासको अस्सं' ति ... 'यन्नूनाहं आरामिको अस्सं'

---

१. सरणागमनेहि – सी०। २. भद्रो ति भिक्खु – स्या०।

ति ... 'यन्नूनाहं सामणेरो अस्सं' ति ... 'यन्नूनाहं तित्थियो अस्सं' ति ...
'यन्नूनाहं तित्थियसावको अस्सं' ति ... 'यन्नूनाहं अस्समणो अस्सं' ति ...
'यन्नूनाहं असक्यपुत्तियो अस्सं' ति वदति विञ्ञापेति। एवं पि, भिक्खवे,
दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता[1]।

२३. "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो
भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो
...पे०... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो – 'यदि पनाहं बुद्धं पच्चक्खेय्यं'
ति वदति विञ्ञापेति ...पे०... 'यदि पनाहं असक्यपुत्तियो अस्सं' ति B. 30
वदति विञ्ञापेति ...पे०... 'अपाहं[2] बुद्धं पच्चक्खेय्यं' ति वदति विञ्ञा-
पेति ...पे०... 'अपाहं असक्यपुत्तियो अस्सं' ति वदति विञ्ञापेति
...पे०... 'हन्दाहं बुद्धं पच्चक्खेय्यं' ति वदति विञ्ञापेति ...पे०...
'हन्दाहं असक्यपुत्तियो अस्सं' ति वदति विञ्ञापेति ...पे०... 'होति[3]
मे बुद्धं पच्चक्खेय्यं' ति वदति विञ्ञापेति ...पे०... 'होति मे असक्य-
पुत्तियो अस्सं' ति वदति विञ्ञापेति। एवं पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं
चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता।

२४. "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो
भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो
...पे०... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो 'मातरं सरामी' ति वदति विञ्ञा-
पेति ... 'पितरं सरामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'भातरं सरामी' ति वदति
विञ्ञापेति ... 'भगिनिं सरामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'पुत्तं सरामी' ति
वदति विञ्ञापेति ... 'धीतरं सरामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'पजापतिं
सरामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'ञातके सरामी' ति वदति विञ्ञापेति
... 'मित्ते सरामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'गामं सरामी' ति वदति
विञ्ञापेति ... 'निगमं सरामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'खेत्तं सरामी'
ति वदति विञ्ञापेति ... 'वत्थुं सरामि' ति वदति विञ्ञापेति ... 'हिरञ्ञं
सरामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'सुवण्णं सरामी' ति वदति विञ्ञा-
पेति ... 'सिप्पं सरामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'पुब्बे हसितं लपितं
कीळितं समनुस्सरामी' ति वदति विञ्ञापेति। एवं पि, भिक्खवे, दुब्ब- R. 26
ल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता।

२५. "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो

१. अप्पच्चक्खाता – स्या०। २. अथाहं – स्या०। ३. होतु – स्या०।

भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो ... पे० ... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो – 'माता मे अत्थि, सा मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्ञापेति ... 'पिता मे अत्थि, सो मया पोसेतब्बो' ति वदति विञ्ञापेति ... 'भाता मे अत्थि, सो मया पोसेतब्बो' ति वदति विञ्ञापेति ... 'भगिनी मे अत्थि, सा मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्ञापेति ... 'पुत्तो मे अत्थि, सो मया पोसेतब्बो' ति वदति विञ्ञापेति ... 'धीता मे अत्थि, सा मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्ञापेति ... 'पजापति[1]
B. 31 मे अत्थि, सा मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्ञापेति ... 'ञातका मे अत्थि, ते मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्ञापेति...'मित्ता मे अत्थि, ते मया पोसेतब्बा' ति वदति विञ्ञापेति। एवं पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता।

२६. "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो ... पे०... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो – 'माता मे अत्थि, सा मं पोसेस्सती' ति वदति विञ्ञापेति...'पिता मे अत्थि, सो मं पोसेस्सती' ति वदति विञ्ञापेति... 'भाता मे अत्थि, सो मं पोसेस्सती' ति वदति विञ्ञापेति ... 'भगिनी मे अत्थि, सा मं पोसेस्सती' ति वदति विञ्ञापेति... 'पुत्तो मे अत्थि, सो मं पोसेस्सती' ति वदति विञ्ञापेति... 'धीता मे अत्थि, सा मं पोसेस्सती' ति वदति विञ्ञापेति ... 'पजापति मे अत्थि, सा मं पोसेस्सती' ति वदति विञ्ञापेति ... 'ञातका मे अत्थि, ते मं पोसेस्सन्ती' ति वदति विञ्ञापेति ... 'मित्ता मे अत्थि, ते मं पोसेस्सन्ती' तिं वदति विञ्ञापेति ... 'गामो मे अत्थि, तेनाहं[2] जीविस्सामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'निगमो मे अत्थि, तेनाहं जीविस्सामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'खेत्तं मे अत्थि, तेनाहं जीविस्सामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'वत्थु मे अत्थि, तेनाहं जीविस्सामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'हिरञ्ञं मे अत्थि, तेनाहं जीविस्सामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'सुवण्णं मे अत्थि, तेनाहं जीविस्सामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'सिप्पं मे अत्थि, तेनाहं जीविस्सामी' ति वदति विञ्ञापेति। एवं पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता।

२७. "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो

१. पजापती – स्या०, रो०। २. तेनपाहं – स्या०, रो०।

भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो ... पे० ... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो 'दुक्करं' ति वदति विञ्ञापेति ... 'न सुकरं' ति वदति विञ्ञापेति ... 'दुच्चरं' ति वदति विञ्ञापेति ... 'न सुचरं' ति वदति विञ्ञापेति ... 'न उस्सहामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'न विसहामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'न रमामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'नाभिरमामी' ति वदति विञ्ञापेति । एवं पि खो, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च अपच्चक्खाता ।

२८. "कथं च, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च B.32
पच्चक्खाता ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो ... पे०... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो – 'बुद्धं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति । एवं पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

"अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो ... पे० ... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो – 'धम्मं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'सङ्घं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'सिक्खं R.27
पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'विनयं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'पातिमोक्खं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'उद्देसं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'उपज्झायं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'आचरियं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'सद्धिविहारिकं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'अन्तेवासिकं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'समानुपज्झायकं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'समानाचरियकं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'सब्रह्मचारिं पच्चक्खामी' ति वदति विञ्ञापेति ... 'गिही ति मं धारेही' ति वदति विञ्ञापेति ... 'उपासको ति मं धारेही' ति वदति विञ्ञापेति ... 'आरामिको ति मं धारेही' ति वदति विञ्ञापेति ... 'सामणेरो ति मं धारेही' ति वदति विञ्ञापेति ... 'तित्थियो ति मं धारेही' ति वदति विञ्ञापेति ... 'तित्थियसावको ति मं धारेही' ति वदति विञ्ञापेति ... 'अस्समणो'[1] ति मं धारेही' ति वदति विञ्ञापेति ... 'असक्यपुत्तियो ति मं धारेही' ति वदति

१. असमणो – रो० ।

विञ्ञापेति । एवं पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

२९. "अथवा पन उक्कण्ठितो अनभिरतो सामञ्ञा चवितुकामो भिक्खुभावं अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो गिहिभावं पत्थयमानो ... पे० ... असक्यपुत्तियभावं पत्थयमानो – 'अलं मे बुद्धेना' ति वदति विञ्ञापेति ... पे० ... 'अलं मे सब्रह्मचारीही' ति वदति विञ्ञापेति । एवं पि ... पे० ... अथवा पन ... पे० ... 'किन्नु मे बुद्धेना' ति वदति विञ्ञापेति ... पे० ... 'किन्नु मे सब्रह्मचारीही' ति वदति विञ्ञापेति ... 'न ममत्थो बुद्धेना' ति वदति विञ्ञापेति ... पे० ... 'न ममत्थो सब्रह्मचारीही' B.33 ति वदति विञ्ञापेति ... 'सुमुत्ताहं बुद्धेना' ति वदति विञ्ञापेति ... पे० ... 'सुमुत्ताहं सब्रह्मचारीही' ति वदति विञ्ञापेति । एवं पि, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

३०. "यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि बुद्धवेवचनानि वा धम्मवेवचनानि वा सङ्घवेवचनानि वा सिक्खावेवचनानि वा विनयवेवचनानि वा पातिमोक्खवेवचनानि वा उद्देसवेवचनानि वा उपज्झायवेवचनानि वा आचरियवेवचनानि वा सद्धिविहारिकवेवचनानि वा अन्तेवासिकवेवचनानि वा समानुपज्झायकवेवचनानि वा समानाचरियकवेवचनानि वा सब्रह्मचारिवेवचनानि वा गिहिवेवचनानि वा उपासकवेवचनानि वा आरामिकवेवचनानि वा सामणेरवेवचनानि वा तित्थियवेवचनानि वा तित्थियसावकवेवचनानि वा अस्समणवेवचनानि वा असक्यपुत्तियवेवचनानि वा, तेहि आकारेहि तेहि लिङ्गेहि तेहि निमित्तेहि वदति विञ्ञापेति । एवं पि[1] खो, भिक्खवे, दुब्बल्याविकम्मं चेव होति सिक्खा च पच्चक्खाता ।

३१. "कथं च, भिक्खवे, अपच्चक्खाता होति सिक्खा ? इध, भिक्खवे[2], येहि आकारेहि येहि लिङ्गेहि येहि निमित्तेहि सिक्खा पच्चक्खाता होति तेहि आकारेहि तेहि लिङ्गेहि तेहि निमित्तेहि उम्मत्तको सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । उम्मत्तकस्स सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । खित्तचित्तो सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । खित्तचित्तस्स सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा । वेदनट्टो[3] सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता

१. सी०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि । २. भिक्खवे भिक्खुना – स्या० । ३. वेदनाट्टो – म० ।

होति सिक्खा। वेदनट्टस्स सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। देवताय सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। तिरच्छानगतस्स सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। अरियकेन मिलक्खकस्स[1] सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, सो च[2] न पटिविजानाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। मिलक्खकेन अरियकस्स[3] सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, सो च न पटिविजानाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। अरियकेन अरियकस्स सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, सो च न पटिविजानाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। मिलक्खकेन B. 34
मिलक्खकस्स सन्तिके सिक्खं पच्चक्खाति, सो च न पटिविजानाति, R. 28
अपच्चक्खाता होति सिक्खा। दवाय सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। रवाय सिक्खं पच्चक्खाति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। असावेतुकामो सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। सावेतुकामो न सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। अविञ्ञुस्स सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। विञ्ञुस्स न सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। सब्बसो वा पन न सावेति, अपच्चक्खाता होति सिक्खा। एवं खो, भिक्खवे, अपच्चक्खाता होति सिक्खा"।

३२. **मेथुनधम्मो** नाम यो सो असद्धम्मो गामधम्मो वसलधम्मो दुट्ठुल्लं ओदकन्तिकं रहस्सं द्वयंद्वयसमापत्ति, एसो मेथुनधम्मो नाम।

पटिसेवति[4] नाम यो निमित्तेन निमित्तं अङ्गजातेन अङ्गजातं अन्तमसो तिलफलमत्तं पि पवेसेति, एसो पटिसेवति नाम।

अन्तमसो तिरच्छानगताय पी ति तिरच्छानगतित्थिया पि मेथुनं धम्मं पटिसेवित्वा अस्समणो[5] होति असक्यपुत्तियो, पगेव मनुस्सित्थिया। तेन वुच्चति – 'अन्तमसो तिरच्छानगताय पी' ति।

पाराजिको होती ति सेय्यथापि नाम पुरिसो सीसच्छिन्नो अभब्बो तेन सरीरबन्धनेन जीवितुं, एवमेव भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवित्वा अस्समणो होति असक्यपुत्तियो। तेन वुच्चति – 'पाराजिको होती' ति।

असंवासो ति संवासो नाम एककम्मं एकुद्देसो समसिक्खता[6] – एसो संवासो नाम। सो तेन सद्धिं नत्थि। तेन वुच्चति – 'असंवासो' ति।

---

१. मिलक्खस्स – म०; मिलक्खुकस्स – रो०। २. चे – स्या०। ३. अरियस्स – म०। ४. पतिसेवति – सी०। ५. असमणो – रो०। ६. समसिक्खाता – सी०।

३३. तिस्सो इत्थियो – मनुस्सित्थी, अमनुस्सित्थी, तिरच्छानगतित्थी । तयो उभतोब्यञ्जनका[1] – मनुस्सुभतोब्यञ्जनको, अमनुस्सुभतोब्यञ्जनको, तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनको । तयो पण्डका – मनुस्सपण्डको, B. 35 अमनुस्सपण्डको, तिरच्छानगतपण्डको । तयो पुरिसा – मनुस्सपुरिसो, अमनुस्सपुरिसो, तिरच्छानगतपुरिसो ।

मनुस्सित्थिया तयो मग्गे मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तस्स[2] आपत्ति पाराजिकस्स – वच्चमग्गे, पस्सावमग्गे, मुखे । अमनुस्सित्थिया ... पे० ... तिरच्छानगतित्थिया तयो मग्गे मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – वच्चमग्गे, पस्सावमग्गे, मुखे । मनुस्सुभतोब्यञ्जनकस्स ... अमनुस्सुभतोब्यञ्जनकस्स ... तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनकस्स तयो मग्गे मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – वच्चमग्गे, पस्सावमग्गे, मुखे । मनुस्सपण्डकस्स द्वे मग्गे मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – वच्चमग्गे, मुखे । अमनुस्सपण्डकस्स ... तिरच्छानगतपण्डकस्स ... मनुस्सपुरिसस्स ... अमनुस्सपुरिसस्स ... तिरच्छानगतपुरिसस्स द्वे मग्गे मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – वच्चमग्गे, मुखे ।

R. 29 ३४. भिक्खुस्स सेवनचित्तं उपट्ठिते मनुस्सित्थिया वच्चमग्गं अङ्गजातं पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुस्स सेवनचित्तं उपट्ठिते मनुस्सित्थिया पस्सावमग्गं...मुखं अङ्गजातं पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुस्स सेवनचित्तं उपट्ठिते अमनुस्सित्थिया ... तिरच्छानगतित्थिया ... मनुस्सुभतोब्यञ्जनकस्स ... अमनुस्सुभतोब्यञ्जनकस्स ... तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनकस्स ... वच्चमग्गं पस्सावमग्गं मुखं अङ्गजातं पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुस्स सेवनचित्तं उपट्ठिते मनुस्सपण्डकस्स वच्चमग्गं मुखं अङ्गजातं पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुस्स सेवनचित्तं उपट्ठिते अमनुस्सपण्डकस्स ... तिरच्छानगतपण्डकस्स ... मनुस्सपुरिसस्स ... अमनुस्सपुरिसस्स ... तिरच्छानगतपुरिसस्स वच्चमग्गं मुखं अङ्गजातं पवेसेन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

३५. भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन

---

१. उभतोब्यञ्जनका – रो० । २. पतिसेवन्तस्स – सी० ।

अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं न सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन अङ्गजातं B. 36 अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं न सादियति, पविट्ठं न सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं न सादियति, पविट्ठं न सादियति, ठितं न सादियति, उद्धरणं सादियति आपत्ति पाराजिकस्स । भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं न सादियति, पविट्ठं न सादियति, ठितं न सादियति, उद्धरणं न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा पस्सावमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति ।

३६. भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं जागरन्तिं ... सुत्तं ... मत्तं ... उम्मत्तं ... पमत्तं ... मतं अक्खायितं ... मतं येभुय्येन अक्खायितं[1] ... पे० ... आपत्ति पाराजिकस्स । मतं येभुय्येन खायितं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... पस्सावमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, R. 30 आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका अमनुस्सित्थिं ... पे० ... तिरच्छानगतित्थिं ... मनुस्सुभतोब्यञ्जनकं ... अमनुस्सुभतोब्यञ्जनकं ... तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनकं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... पस्सावमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनकं जागरन्तं ... सुत्तं ... मत्तं ... उम्मत्तं ... पम्मत्तं ... मतं अक्खायितं ... मतं येभुय्येन अक्खायितं ... पे० ... आपत्ति पाराजिकस्स । मतं येभुय्येन खायितं भिक्खुस्स सन्तिके

१. अक्खयितं – सी०, रो० ।

आनेत्वा वच्चमग्गेन ... पस्सावमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति। B. 37 सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सपण्डकं ... पे० ... अमनुस्सपण्डकं ... तिरच्छानगतपण्डकं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

भिक्खुपच्चत्थिका तिरच्छानगतपण्डकं जागरन्तं ... सुत्तं ... मत्तं ... उम्मत्तं ... पमत्तं ... मतं अक्खायितं ... मतं येभुय्येन अक्खायितं ... पे० ... आपत्ति पाराजिकस्स। मतं येभुय्येन खायितं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

३७. भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सपुरिसं ... अमनुस्सपुरिसं ... तिरच्छानगतपुरिसं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

भिक्खुपच्चत्थिका तिरच्छानगतपुरिसं जागरन्तं ... सुत्तं ... मत्तं ... उम्मत्तं ... पमत्तं ... मतं अक्खायितं ... मतं येभुय्येन अक्खायितं ... पे० ... आपत्ति पाराजिकस्स। मतं येभुय्येन खायितं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

R. 31 ३८. भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... पस्सावमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति सन्थताय असन्थतस्स, असन्थताय सन्थतस्स, सन्थताय सन्थतस्स, असन्थताय असन्थतस्स। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

B. 38 भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सित्थिं जागरन्तिं ··· सुत्तं ··· मत्तं ··· उम्मत्तं ··· पमत्तं ··· मतं अक्खायितं ··· मतं येभुय्येन अक्खायितं ··· पे० ··· आपत्ति पाराजिकस्स। मतं येभुय्येन खायितं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा

वच्चमग्गेन ... पस्सावमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति, सन्थताय असन्थतस्स, असन्थताय सन्थतस्स, सन्थताय सन्थतस्स, असन्थताय असन्थतस्स। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

भिक्खुपच्चत्थिका अमनुस्सित्थिं ... तिरच्छानगतित्थिं ... मनुस्सुभतोब्यञ्जनकं ... अमनुस्सुभतोब्यञ्जनकं ... तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनकं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... पस्सावमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

भिक्खुपच्चत्थिका तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनकं जागरन्तं ... सुत्तं ... मत्तं ... उम्मत्तं ... पमत्तं मतं अक्खायितं ... मतं येभुय्येन अक्खायितं ... पे० ... आपत्ति पाराजिकस्स। मतं येभुय्येन खायितं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... पस्सावमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति, सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

३९. भिक्खुपच्चत्थिका मनुस्सपण्डकं ... अमनुस्सपण्डकं ... तिरच्छानगतपण्डकं मनुस्सपुरिसं ... अमनुस्सपुरिसं ... तिरच्छानगतपुरिसं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स। सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति।

भिक्खुपच्चत्थिका तिरच्छानगतपुरिसं जागरन्तं ... सुत्तं ... मत्तं ... B.39
उम्मत्तं ... पमत्तं ... मतं अक्खायितं ... मतं येभुय्येन अक्खायितं ... पे० ... आपत्ति पाराजिकस्स। मतं येभुय्येन खायितं भिक्खुस्स सन्तिके आनेत्वा वच्चमग्गेन ... मुखेन अङ्गजातं अभिनिसीदेन्ति, सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स। सो

R. 32 च पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति ।

४०. भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खुं मनुस्सित्थिया सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्गं ... पस्सावमग्गं ... मुखं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खुं मनुस्सित्थिया जागरन्तिया ... सुत्ताय ... मत्ताय ... उम्मत्ताय ... पमत्ताय ... मताय अक्खायिताय[1] ... मताय येभुय्येन अक्खायिताय ... पे० ... आपत्ति पाराजिकस्स । मताय येभुय्येन खायिताय सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्गं ... पस्सावमग्गं ... मुखं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ...पे० ... न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खुं अमनुस्सित्थिया ... तिरच्छानगतित्थिया ... मनुस्सुभतोब्यञ्जनकस्स ... अमनुस्सुभतोब्यञ्जनकस्स ... तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनकस्स ... मनुस्सपण्डकस्स ... अमनुस्सपण्डकस्स ... तिरच्छानगतपण्डकस्स ... मनुस्सपुरिसस्स... अमनुस्सपुरिसस्स ... तिरच्छानगतपुरिसस्स सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्गं ... मुखं अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खुं तिरच्छानगतपुरिसस्स जागरन्तस्स ... सुत्तस्स ... मत्तस्स ... उम्मत्तस्स ... पमत्तस्स ... मतस्स अक्खायितस्स ... मतस्स येभुय्येन अक्खायितस्स ... पे० ... आपत्ति पाराजिकस्स । मतस्स येभुय्येन खायितस्स सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्गं ... मुखं B. 40 अभिनिसीदेन्ति । सो चे पवसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... न सादियति, अनापत्ति ।

४१. भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खुं मनुस्सित्थिया सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्गं ... पस्सावमग्गं ... मुखं अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थताय, असन्थतस्स सन्थताय, सन्थतस्स सन्थताय, असन्थतस्स असन्थताय । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति,

१. अक्खयिताय – सी०, रो० ।

उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ...पे॰... न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खुं मनुस्सित्थिया जागरन्तिया ... सुत्ताय ... मत्ताय ... उम्मत्ताय ... पमत्ताय ... मताय अक्खायिताय ... मताय येभुय्येन अक्खायिताय ... पे॰... आपत्ति पाराजिकस्स । मताय येभुय्येन खायिताय सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्गं ... पस्सावमग्गं ... मुखं अभिनिसीदेन्ति R.33 सन्थतस्स असन्थताय, असन्थतस्स सन्थताय, सन्थतस्स सन्थताय, असन्थतस्स असन्थताय । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे॰... न सादियति, अनापत्ति ।

भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खुं अमनुस्सित्थिया ... तिरच्छानगतित्थिया ... मनुस्सुभतोब्यञ्जनकस्स ... अमनुस्सुभतोब्यञ्जनकस्स ... तिरच्छानगतुभतोब्यञ्जनकस्स ... मनुस्सपण्डकस्स ... अमनुस्सपण्डकस्स ... तिरच्छानगतपण्डकस्स ... मनुस्सपुरिसस्स ... अमनुस्सपुरिसस्स ... तिरच्छानगतपुरिसस्स सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्गं ...मुखं अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति पाराजिकस्स ... पे॰ ... न सादियति, अनापत्ति ।

४२. भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खुं तिरच्छानगतपुरिसस्स जागरन्तस्स ... सुत्तस्स ... मत्तस्स ... उम्मत्तस्स ... पमत्तस्स ... मतस्स अक्खायितस्स ... मतस्स येभुय्येन अक्खायितस्स ... पे॰ ... आपत्ति पाराजिकस्स । मतस्स येभुय्येन खायितस्स सन्तिके आनेत्वा अङ्गजातेन वच्चमग्गं ... मुखं अभिनिसीदेन्ति सन्थतस्स असन्थतस्स, असन्थतस्स सन्थतस्स, सन्थतस्स B. 41 सन्थतस्स, असन्थतस्स असन्थतस्स । सो चे पवेसनं सादियति, पविट्ठं सादियति, ठितं सादियति, उद्धरणं सादियति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ...पे॰... न सादियति, अनापत्ति ।

(यथा भिक्खुपच्चत्थिका वित्थारिता एवं राजपच्चत्थिका चोरपच्चत्थिका धुत्तपच्चत्थिका उप्पळगन्धपच्चत्थिका[1] वित्थारेतब्बा)

४३. मग्गेन मग्गं पवेसेति, आपत्ति पाराजिकस्स । मग्गेन अमग्गं पवेसेति, आपत्ति पाराजिकस्स । अमग्गेन मग्गं पवेसेति, आपत्ति

१. उप्पलगन्धपच्चत्थिका – सी॰, स्या॰, रो॰ ।

पाराजिकस्स । अमग्गेन अमग्गं पवेसेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

भिक्खु सुत्तभिक्खुम्हि विप्पटिपज्जति; पटिबुद्धो सादियति, उभो नासेतब्बा । पटिबुद्धो न सादियति, दूसको नासेतब्बो । भिक्खु सुत्तसामणेरम्हि विप्पटिपज्जति; पटिबुद्धो सादियति, उभो नासेतब्बा । पटिबुद्धो न सादियति, दूसको नासेतब्बो । सामणेरो सुत्तभिक्खुम्हि विप्पटिपज्जति; पटिबुद्धो सादियति, उभो नासेतब्बा । पटिबुद्धो न सादियति, दूसको नासेतब्बो । सामणेरो सुत्तसामणेरम्हि विप्पटिपज्जति; पटिबुद्धो सादियति, उभो नासेतब्बा । पटिबुद्धो न सादियति, दूसको नासेतब्बो ।

४४. अनापत्ति अजानन्तस्स, असादियन्तस्स[1], उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स, वेदनट्टस्स[2], आदिकम्मिकस्सा ति ।

(८) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

मक्कटी वज्जिपुत्ता च, गिही नग्गो च तित्थिया ।
दारिकुप्पलवण्णा च, ब्यञ्जनेहिपरे[3] दुवे ।।
B. 42 माता धीता भगिनी च, जाया च मुदु लम्बिना ।
R. 34 द्वे वणा लेपचित्तं च, दारुधीतलिकाय च ।।
सुन्दरेन सह[4] पञ्च, पञ्च सिवथिकट्ठिका ।
नागी यक्खी च पेती च, पण्डकोपहतो छुपे ।।
भद्दिये अरहं सुत्तो, सावत्थिया[5] चतुरो परे ।
वेसालिया तयो मल्ला, सुपिने[6] भारुकच्छको ।।
सुपब्बा सद्धा भिक्खुनी, सिक्खमाना सामणेरी[7] च ।
वेसिया पण्डको गिही, अञ्ञमञ्ञं वुड्ढपब्बजितो[8] मिगो ति ।।

(९) विनीतवत्थु

४५. (१) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरो भिक्खु मक्कटिया मेथुनं धम्मं पटिसेवि[9] । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "भगवता सिक्खापदं पञ्ञात्तं,

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २. वेदनाट्टस्स – म० । ३. ब्यञ्जनेहिपरे – रो० । ४. सहा – सी० । ५. सावत्थियं – स्या०, रो० । ६. सुपिनो – स्या० । ७. सामणेरि – स्या० । ८. वुड्ढपब्बजितो – सी० । ९. पतिसेवि – सी० ।

कच्चि नु खो अहं पाराजिकं आपत्तिं आपन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(२) तेन खो पन समयेन सम्बहुला वेसालिका वज्जिपुत्तका[1] भिक्खू सिक्खं अपच्चक्खाय[2] दुब्बल्यं अनाविकत्वा मेथुनं धम्मं पटिसेविंसु । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि – "भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं, कच्चि नु खो मयं पाराजिकं आपत्तिं आपन्ना" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "आपत्तिं तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिकं" ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु – 'एवं मे अनापत्ति भविस्सती' ति, गिहिलिङ्गेन मेथुनं धम्मं पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "कच्चि नु खो अहं पाराजिकं आपत्तिं आपन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु – 'एवं मे अनापत्ति भविस्सती' ति, नग्गो हुत्वा मेथुनं धम्मं पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(५-११) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु – 'एवं मे अनापत्ति भविस्सती' ति, कुसचीरं निवासेत्वा ... वाकचीरं निवासेत्वा ... फलकचीरं निवासेत्वा ... केसकम्बलं निवासेत्वा ... वालकम्बलं निवासेत्वा ... उलूकपक्खिकं[3] निवासेत्वा ... अजिनक्खिपं निवासेत्वा मेथुनं धम्मं पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति । B.43

(१२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पिण्डचारिको भिक्खु पीठके निपन्नं दारिकं पस्सित्वा सारत्तो अङ्गुट्ठं अङ्गजातं पवेसेसि । सा कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति सङ्घादिसेसस्सा" ति ।

४६. (१३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो माणवको उप्पलवण्णाय भिक्खुनिया पटिबद्धचित्तो होति । अथ खो सो माणवको उप्पलवण्णाय भिक्खुनिया गामं पिण्डाय पविट्ठाय कुटिकं पविसित्वा निलीनो अच्छि । उप्पलवण्णा भिक्खुनी पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्ता पादे पक्खालेत्वा कुटिकं पविसित्वा मञ्चके निसीदि । अथ खो सो माणवको R.35

---

१. वज्जीपुत्तका – स्या० । २. अप्पच्चक्खाय – स्या० । ३. उलूकपक्खकं – रो०; उलूकपक्खं – सी०, स्या० ।

उप्पलवण्णं भिक्खुनिं उग्गहेत्वा दूसेसि । उप्पलवण्णा भिक्खुनी भिक्खुनीनं एतमत्थं आरोचेसि । भिक्खुनियो भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "अनापत्ति, भिक्खवे, असादियन्तिया" ति ।

(१४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो इत्थिलिङ्गं पातुभूतं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "अनुजानामि, भिक्खवे, तं येव[1] उपज्झं तमेव उपसम्पदं तानि वस्सानि भिक्खुनीहि सङ्कमितुं[2] । या आपत्तियो भिक्खूनं भिक्खुनीहि साधारणा ता आपत्तियो भिक्खुनीनं सन्तिके वुट्ठातुं । या आपत्तियो भिक्खूनं भिक्खुनीहि असाधारणा ताहि आपत्तीहि अनापत्ती" ति ।

(१५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरिस्सा भिक्खुनिया पुरिसलिङ्गं पातुभूतं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "अनुजानामि, भिक्खवे, तं येव उपज्झं तमेव उपसम्पदं तानि वस्सानि भिक्खूहि सङ्कमितुं । या
B. 44 आपत्तियो भिक्खुनीनं भिक्खूहि साधारणा ता आपत्तियो भिक्खूनं सन्तिके वुट्ठातुं । या आपत्तियो भिक्खुनीनं भिक्खूहि असाधारणा ताहि आपत्तीहि अनापत्ती" ति ।

४७. (१६–१८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु – 'एवं मे अनापत्ति भविस्सती' ति, मातुया मेथुनं धम्मं पटिसेवि ... धीतुया मेथुनं धम्मं पटिसेवि ... भगिनिया मेथुनं धम्मं पटिसेवि ... तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(१९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पुराणदुतियिकाय मेथुनं धम्मं पटिसेवि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

४८. (२०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मुदुपिट्ठिको होति । सो अनभिरतिया पीळितो अत्तनो अङ्गजातं मुखेन अग्गहेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पराजिकं" ति ।

(२१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु लम्बी होति । सो अनभिरतिया पीळितो अत्तनो अङ्गजातं अत्तनो वच्चमग्गं पवेसेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

---

१. तञ्ञेव – सी० । २. सङ्कमितुं – सी०, स्या०, रो० ।

(२२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मतसरीरं पस्सि। R. 36 तस्मिं च सरीरे अङ्गजातसामन्ता वणो होति। सो – 'एवं मे अनापत्ति भविस्सती' ति, अङ्गजाते अङ्गजातं पवेसेत्वा वणेन नीहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(२३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मतसरीरं पस्सि। तस्मिं च सरीरे अङ्गजातसामन्ता वणो होति। सो – 'एवं मे अनापत्ति भविस्सती' ति, वणे अङ्गजातं पवेसेत्वा अङ्गजातेन नीहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(२४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो लेपचित्तस्स निमित्तं अङ्गजातेन छुपि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(२५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो B. 45 दारुधीतलिकाय निमित्तं अङ्गजातेन छुपि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

४६. (२६) तेन खो पन समयेन सुन्दरो नाम भिक्खु राजगहा पब्बजितो रथिकाय गच्छति। अञ्ञतरा इत्थी[1] – 'मुहुत्तं, भन्ते, आगमेहि, वन्दिस्सामी' ति सा वन्दन्ती अन्तरवासकं उक्खिपित्वा मुखेन अङ्गजातं अग्गहेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि...पे०... 'सादियि त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, सादियिं" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, असादियन्तस्सा" ति।

(२७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी भिक्खुं पस्सित्वा एतदवोच – "एहि, भन्ते, मेथुनं धम्मं पटिसेवा" ति। "अलं, भगिनि, नेतं कप्पती" ति। "एहि, भन्ते, अहं वायमिस्सामि, त्वं मा वायमि, एवं ते अनापत्ति भविस्सती" ति। सो भिक्खु तथा अकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(२८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी भिक्खुं पस्सित्वा एतदवोच – "एहि, भन्ते, मेथुनं धम्मं पटिसेवा" ति। "अलं, भगिनि, नेतं कप्पती" ति। "एहि भन्ते, त्वं वायम[2], अहं न वायमिस्सामि, एवं ते अनापत्ति भविस्सती" ति। सो भिक्खु तथा अकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(२९–३०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी भिक्खुं

---

१. इत्थी तं पस्सित्वा एतदवोच – स्या०। २. वायमाहि – स्या०।

पस्सित्वा एतदवोच – "एहि, भन्ते, मेथुनं धम्मं पटिसेवा" ति। "अलं, भगिनि, नेतं कप्पती" ति। "एहि, भन्ते, अब्भन्तरं घट्टेत्वा बहि मोचेहि ...पे०... बहि घट्टेत्वा अब्भन्तरं मोचेहि, एवं ते अनापत्ति भविस्सती" ति। सो भिक्खु तथा अकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

५०. (३१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सिवथिकं
R. 37 गन्त्वा अक्खायितं[1] सरीरं पस्सित्वा तस्मिं मेथुनं धम्मं पटिसेवि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

B. 46 (३२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सिवथिकं गन्त्वा येभुय्येन अक्खायितं सरीरं पस्सित्वा तस्मिं मेथुनं धम्मं पटिसेवि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(३३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सिवथिकं गन्त्वा येभुय्येन खायितं सरीरं पस्सित्वा तस्मिं मेथुनं धम्मं पटिसेवि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(३४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सिवथिकं गन्त्वा छिन्नसीसं पस्सित्वा वत्तकते[2] मुखे छुपन्तं अङ्गजातं पवेसेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि...पे०..."आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(३५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सिवथिकं गन्त्वा छिन्नसीसं पस्सित्वा वत्तकते मुखे अच्छुपन्तं अङ्गजातं पवेसेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(३६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरिस्सा इत्थिया पटिबद्धचित्तो होति। सा कालङ्कता[3] सुसाने छड्डिता[4]। अट्ठिकानि विप्पकिण्णानि होन्ति। अथ खो सो भिक्खु सिवथिकं गन्त्वा अट्ठिकानि सङ्कड्ढित्वा निमित्ते अङ्गजातं पटिपादेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(३७–४०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु नागिया

---

१. अक्खयितं – सी०, रो०। २. वट्टकते – म०; विवट्टकते – स्या०। ३. कालकता – सी०, स्या०। ४. छड्डितानि – रो०।

मेथुनं धम्मं पटिसेवि ... यक्खिनिया मेथुनं धम्मं पटिसेवि ... पेतिया मेथुनं धम्मं पटिसेवि ... पण्डकस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(४१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उपहतिन्द्रियो होति । सो – 'नाहं वेदियामि सुखं वा दुक्खं वा, अनापत्ति मे भविस्सती' ति, मेथुनं धम्मं पटिसेवि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "वेदयि[1] वा सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो न वा वेदयि, आपत्ति पाराजिकस्सा" ति ।

(४२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु – 'इत्थिया B. 47 मेथुनं धम्मं पटिसेविस्सामी' ति, छुपितमत्ते विप्पटिसारी अहोसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति सङ्घादिसेसस्सा[2]" ति ।

५१. (४३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु भद्दिये जातियावने दिवाविहारगतो निपन्नो होति । तस्स अङ्गमङ्गानि वातूपत्थद्धानि होन्ति । अञ्ञतरा इत्थी पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदित्वा यावदत्थं कत्वा पक्कामि । भिक्खू[3] किलिन्नं पस्सित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं[4] । "पञ्चहि, भिक्खवे, आकारेहि अङ्गजातं कम्मनियं होति – R. 38 रागेन, वच्चेन, पस्सावेन, वातेन, उच्चालिङ्गपाणकदट्ठेन । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहाकारेहि अङ्गजातं कम्मनियं होति । अट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं तस्स भिक्खुनो रागेन अङ्गजातं कम्मनियं अस्स । अरहं सो, भिक्खवे, भिक्खु । अनापत्ति, भिक्खवे, तस्स भिक्खुनो" ति ।

(४४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सावत्थिया[5] अन्धवने दिवाविहारगतो निपन्नो होति । अञ्ञतरा गोपालिका पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदि । सो भिक्खु पवेसनं सादियि, पविट्ठं सादियि, ठितं सादियि, उद्धरणं सादियि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(४५–४७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सावत्थिया अन्धवने दिवाविहारगतो निपन्नो होति । अञ्ञतरा अजपालिका पस्सित्वा ... अञ्ञतरा कट्ठहारिका पस्सित्वा ... अञ्ञतरा गोमयहारिका

---

१. वेदियि – म० । २. दुक्कटस्सा – स्या० । ३. भिक्खु – स्या० । ४. आरोचेसि – स्या० । ५. सावत्थियं – सी०, स्या०, रो० ।

पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदि। सो भिक्खु पवेसनं सादियि, पविट्ठं सादियि, ठितं सादियि, उद्धरणं सादियि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

५२. (४८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वेसालियं[1] महावने दिवाविहारगतो निपन्नो होति। अञ्ञतरा इत्थी पस्सित्वा B. 48 अङ्गजाते अभिनिसीदित्वा यावदत्थं कत्वा सामन्ता हसमाना ठिता होति। सो भिक्खु पटिबुज्झित्वा तं इत्थिं एतदवोच – "तुय्हिदं कम्मं" ति? "आम, मय्हं[2] कम्मं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "सादियि[3] त्वं, भिक्खू" ति? "नाहं, भगवा, जानामी" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, अजानन्तस्सा" ति।

५३. (४९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वेसालियं महावने दिवाविहारगतो रुक्खं अपस्साय निपन्नो होति। अञ्ञतरा इत्थी पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदि। सो भिक्खु सहसा वुट्ठासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "सादियि त्वं, भिक्खू" ति? "नाहं, भगवा, सादियिं" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, असादियन्तस्सा" ति।

(५०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वेसालियं महावने दिवाविहारगतो रुक्खं अपस्साय निपन्नो होति। अञ्ञतरा इत्थी पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदि। सो भिक्खु अक्कमित्वा पवत्तेसि[4]। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "सादियि त्वं, भिक्खू" ति? "नाहं, भगवा, सादियिं" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, असादियन्तस्सा" ति।

५४. (५१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वेसालियं R. 39 महावने कूटागारसालायं दिवाविहारगतो द्वारं विवरित्वा निपन्नो होति। तस्स अङ्गमङ्गानि वातूपत्थद्धानि होन्ति। तेन खो पन समयेन सम्बहुला इत्थियो गन्धं च मालं च आदाय आरामं आगमंसु[5] विहारपेक्खिकायो। अथ खो ता इत्थियो तं भिक्खुं पस्सित्वा अङ्गजाते अभिनिसीदित्वा यावदत्थं कत्वा, पुरिसूसभो[6] वतायं ति वत्वा गन्धं च मालं च आरोपेत्वा पक्कमिंसु। भिक्खू किलिन्नं पस्सित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "पञ्चहि, भिक्खवे, आकारेहि अङ्गजातं कम्मनियं होति – रागेन, वच्चेन, पस्सावेन,

१. वेसालिया – रो०। २. मय्हिदं – स्या०। ३. जानासि – स्या०। ४. पवट्टेसि – सी०, स्या०, रो०। ५. अगमंसु – सी०, स्या०। ६. पुरिसुसभो – स्या०, रो०।

वातेन, उच्चालिङ्गपाणकदट्ठेन। इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहाकारेहि अङ्गजातं कम्मनियं होति। अट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो, यं तस्स भिक्खुनो रागेन अङ्गजातं कम्मनियं अस्स। अरहं सो, भिक्खवे, भिक्खु। अनापत्ति, भिक्खवे, तस्स भिक्खुनो। अनुजानामि, भिक्खवे, दिवा पटिसल्लीयन्तेन द्वारं संवरित्वा पटिसल्लीयितुं" ति।

५५. (५२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भारुकच्छको भिक्खु B. 49
सुपिनन्ते पुराणदुतियिकाय मेथुनं धम्मं पटिसेवित्वा – 'अस्समणो'[1] अहं, विब्भमिस्सामी' ति, भारुकच्छं गच्छन्तो अन्तरामग्गे आयस्मन्तं उपालिं पस्सित्वा एतमत्थं आरोचेसि। आयस्मा उपालि एवमाह – "अनापत्ति, आवुसो, सुपिनन्तेना" ति।

(५३-६१) तेन खो पन समयेन राजगहे सुपब्बा नाम उपासिका मुधप्पसन्ना[2] होति। सा एवंदिट्ठिका होति – "या मेथुनं धम्मं देति सा अग्गदानं देती" ति। सा भिक्खुं पस्सित्वा एतदवोच – "एहि, भन्ते, मेथुनं धम्मं पटिसेवा" ति। "अलं, भगिनि, नेतं कप्पती" ति। "एहि, भन्ते, ऊरुन्तरिकाय[3] घट्टेहि, एवं ते अनापत्ति भविस्सती" ति ... पे० ... एहि, भन्ते, नाभियं[4] घट्टेहि ... एहि, भन्ते, उदरवट्टियं[5] घट्टेहि ... एहि, भन्ते, उपकच्छके घट्टेहि ... एहि, भन्ते, गीवायं घट्टेहि ... एहि, भन्ते, कण्णच्छिद्दे घट्टेहि ... एहि, भन्ते, केसवट्टियं घट्टेहि ... एहि, भन्ते, अङ्गुलन्तरिकाय घट्टेहि ... "एहि, भन्ते, हत्थेन उपक्कमित्वा मोचेस्सामि, एवं ते अनापत्ति भविस्सती" ति। सो भिक्खु तथा अकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति सङ्घादिसेसस्सा" ति।

५६. (६२-७०) तेन खो पन समयेन सावत्थियं सद्धा नाम उपासिका मुधप्पसन्ना होति। सा एवंदिट्ठिका होति – "या मेथुनं धम्मं देति सा अग्गदानं देती" ति। सा भिक्खुं पस्सित्वा एतदवोच – "एहि, भन्ते, मेथुनं धम्मं पटिसेवा" ति। "अलं, भगिनि, नेतं कप्पती" ति। "एहि, भन्ते, ऊरुन्तरिकाय घट्टेहि ...पे० ... एहि, भन्ते, हत्थेन उपक्कमित्वा मोचेस्सामि, एवं ते अनापत्ति भविस्सती" ति। सो भिक्खु तथा अकासि। तस्स कुक्कुच्चं

---

१. असमणो – रो०। २. मुदुप्पसन्ना – स्या०; बुद्धप्पसन्ना – रो०; मुद्धप्पसन्ना – सी०। ३. ऊरन्तरिकाय – सी०। ४. नाभिया – रो०। ५. उदरवट्टिया – रो०।

अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति सङ्घादिसेसस्सा" ति ।

५७. (७१-७६) तेन खो पन समयेन वेसालियं लिच्छविकुमारका भिक्खुं गहेत्वा भिक्खुनिया विप्पटिपादेसुं ... पे० ... सिक्खमानाय विप्पटि-
R. 40 पादेसुं ... सामणेरिया विप्पटिपादेसुं । उभो सादियिंसु । उभो नासेतब्बा । उभो न सादियिंसु । उभिन्नं अनापत्ति ।

B. 50 ५८. (७७-८२) तेन खो पन समयेन वेसालियं लिच्छविकुमारका भिक्खुं गहेत्वा वेसिया विप्पटिपादेसुं ... पण्डके विप्पटिपादेसुं... गिहिनिया विप्पटिपादेसुं । भिक्खु सादियि । भिक्खु नासेतब्बो । भिक्खु न सादियि । भिक्खुस्स अनापत्ति ।

(८३-८४) तेन खो पन समयेन वेसालियं लिच्छविकुमारका भिक्खू[1] गहेत्वा अञ्ञमञ्ञं विप्पटिपादेसुं । उभो सादियिंसु । उभो नासेतब्बा । उभो न सादियिंसु । उभिन्नं अनापत्ति ।

५९. (८५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो वुड्ढपब्बजितो[2] भिक्खु पुराणदुतियिकाय दस्सनं अगमासि । सा – 'एहि, भन्ते, विब्भमा' ति अग्गहेसि । सो भिक्खु पटिक्कमन्तो उत्तानो परिपति[3] । सा उब्भजित्वा[4] अङ्गजाते अभिनिसीदि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "सादियि त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, सादियिं" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, असादियन्तस्सा" ति ।

६०. (८६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अरञ्ञे विहरति । मिगपोतको तस्स पस्सावट्ठानं आगन्त्वा पस्सावं पिवन्तो मुखेन अङ्गजातं अग्गहेसि । सो भिक्खु सादियि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

—०—

१. भिक्खुं – स्या० । २. बुड्ढपब्बजितो – सी० । ३. परिपटि – सी० । ४. उब्भिज्जित्वा – सी०; उब्भुजित्वा – स्या०, रो० ।

§ २. दुतियपाराजिकं

(अदिन्नादाने)

(१) धनियभिक्खुवत्थु

६१. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे R.41
पब्बते। तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू इसिगिलिपस्से तिणकुटियो करित्वा वस्सं उपगच्छिंसु। आयस्मा पि धनियो
कुम्भकारपुत्तो तिणकुटिकं करित्वा वस्सं उपगच्छि। अथ खो ते भिक्खू B. 51
वस्संवुत्था[1] तेमासच्चयेन तिणकुटियो भिन्दित्वा तिणं च कट्ठं च पटिसामेत्वा जनपदचारिकं पक्कमिंसु। आयस्मा पन धनियो कुम्भकारपुत्तो तत्थेव वस्सं वसि, तत्थ हेमन्तं, तत्थ गिम्हं। अथ खो आयस्मतो धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स गामं पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिकं भिन्दित्वा तिणं च कट्ठं च आदाय अगमंसु। दुतियं पि खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो तिणं च कट्ठं च सङ्कड्ढित्वा तिणकुटिकं अकासि। दुतियं पि खो आयस्मतो धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स गामं पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिकं भिन्दित्वा तिणं च कट्ठं च आदाय अगमंसु। ततियं पि खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो तिणं च कट्ठं च सङ्कड्ढित्वा तिणकुटिकं अकासि। ततियं पि खो आयस्मतो धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स गामं पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिकं भिन्दित्वा तिणं च कट्ठं च आदाय अगमंसु।

अथ खो आयस्मतो धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स एतदहोसि – "यावततियकं खो मे गामं पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिकं भिन्दित्वा तिणं च कट्ठं च आदाय अगमंसु। अहं खो पन सुसिक्खितो अनवयो सके आचरियके कुम्भकारकम्मे परियोदातसिप्पो। यन्नूनाहं सामं चिक्खल्लं मद्दित्वा सब्बमत्तिकामयं कुटिकं करेय्यं" ति! अथ खो आयस्मा धनियो
कुम्भकारपुत्तो सामं चिक्खल्लं मद्दित्वा सब्बमत्तिकामयं कुटिकं करित्वा तिणं R.42
च कट्ठं च गोमयं च सङ्कड्ढित्वा तं कुटिकं पचि। सा अहोसि कुटिका अभिरूपा दस्सनीया पासादिका लोहितिका[2], सेय्यथापि इन्दगोपको। सेय्यथापि नाम किङ्किणिकसद्दो[3] एवमेवं[4] तस्सा कुटिकाय सद्दो अहोसि।

---

१. वस्सं वुत्था – सी०, स्या०, रो०। २. लोहितका – स्या०। ३. किङ्किणिकासद्दो – रो०; किङ्कणिकसद्दो – म०। ४. एवमेव – स्या०, रो०।

६२. अथ खो भगवा सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धिं गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दस तं[1] कुटिकं अभिरूपं दस्सनीयं पासादिकं लोहितिकं। दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – "किं एतं, भिक्खवे, अभिरूपं दस्सनीयं पासादिकं लोहितिकं, सेय्यथापि इन्दगोपको" ति? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[2], भिक्खवे, तस्स मोघपुरिसस्स अननुलोमिकं
B. 52 अप्पटिरूपं[3] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो सब्बमत्तिकामयं[4] कुटिकं करिस्सति! न हि नाम, भिक्खवे, तस्स मोघपुरिसस्स पाणेसु अनुद्दया अनुकम्पा अविहेसा भविस्सति! गच्छथेतं, भिक्खवे, कुटिकं भिन्दथ। मा पच्छिमा जनता पाणेसु पातब्यतं[5] आपज्जि। न च, भिक्खवे, सब्बमत्तिकामया कुटिका कातब्बा। यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति। "एवं, भन्ते" ति, खो ते भिक्खू भगवतो पटिस्सुणित्वा[6] येन सा कुटिका तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा तं कुटिकं भिन्दिंसु। अथ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो ते भिक्खू एतदवोच – "किस्स मे तुम्हे, आवुसो, कुटिकं भिन्दथा" ति? "भगवा, आवुसो, भेदापेती" ति। "भिन्दथावुसो, सचे धम्मस्सामी[7] भेदापेती" ति।

६३. अथ खो आयस्मतो धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स एतदहोसि – "यावततियकं खो मे गामं पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिकं भिन्दित्वा तिणं च कट्ठं च आदाय अगमंसु। या पि मया सब्बमत्तिकामया कुटिका कता सा पि भगवता भेदापिता। अत्थि च मे दारुगहे गणको सन्दिट्ठो। यन्नूनाहं दारुगहे गणकं दारूनि याचित्वा दारुकुटिकं[8] करेय्यं" ति। अथ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो येन दारुगहे गणको तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा दारुगहे गणकं एतदवोच – "यावततियकं खो मे, आवुसो, गामं पिण्डाय पविट्ठस्स तिणहारियो कट्ठहारियो तिणकुटिकं भिन्दित्वा तिणं च कट्ठं च आदाय अगमंसु। या पि मया सब्बमत्तिकामया कुटिका कता सा पि भगवता भेदापिता। देहि मे, आवुसो, दारूनि। इच्छामि दारुकुटिकं कातुं"
R. 43 ति। "नत्थि, भन्ते, तादिसानि दारूनि यानाहं अय्यस्स ददेय्यं। अत्थि, भन्ते,

१. नं – सी०। २. अननुच्छवियं – सी०, रो०। ३. अप्पतिरूपं – सी०, म०। ४. सामं चिक्खलं मद्दित्वा सब्बमत्तिकामयं – स्या०। ५. पातब्यतं – रो०। ६. पटिसुणित्वा – रो०; पटिस्सुत्वा – सी०। ७. धम्मसामी – स्या०, रो०। ८. दारुकुट्टिकं – सी०।

देवगहदारूनि[1] नगरपटिसङ्खारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि । सचे तानि दारूनि[2] राजा दापेति हरापेथ, भन्ते'' ति । ''दिन्नानि, आवुसो, रञ्ञा'' ति । अथ खो दारुगहे गणकस्स[3] एतदहोसि[4] – ''इमे खो समणा सक्यपुत्तिया धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा । राजापिमेसं अभिप्पसन्नो । नारहति अदिन्नं दिन्नं ति वत्तुं'' ति । अथ खो दारुगहे गणको[5] आयस्मन्तं धनियं कुम्भकारपुत्तं एतदवोच – ''हरापेथ, भन्ते'' ति । अथ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो तानि दारूनि खण्डाखण्डिकं छेदापेत्वा सकटेहि निब्बाहापेत्वा दारुकुटिकं अकासि । B. 53

६४. अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो राजगहे कम्मन्ते अनुसञ्ञायमानो येन दारुगहे गणको तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा दारुगहे गणकं एतदवोच – ''यानि तानि, भणे, देवगहदारूनि नगरपटिसङ्खारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि कहं तानि दारूनी'' ति ? ''तानि, सामि, दारूनि देवेन अय्यस्स धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स दिन्नानी'' ति । अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो अनत्तमनो अहोसि – ''कथं हि नाम देवो देवगहदारूनि नगरपटिसङ्खारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स दस्सती'' ति ! अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं एतदवोच – ''सच्चं किर, देव[6], देवेन देवगहदारूनि नगरपटिसङ्खारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि धनियस्स कुम्भकारपुत्तस्स दिन्नानी'' ति ? ''को एवमाहा'' ति ? ''दारुगहे गणको, देवा'' ति । ''तेन हि, ब्राह्मण, दारुगहे गणकं आणापेही'' ति । अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो दारुगहे गणकं बद्धं[7] आणापेसि । अद्दसा[8] खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो दारुगहे गणकं बद्धं निय्यमानं[9] । दिस्वान दारुगहे गणकं एतदवोच – ''किस्स त्वं, आवुसो, बद्धो निय्यासी[10]'' ति ? ''तेसं, भन्ते, दारूनं किच्चा'' ति । ''गच्छावुसो, अहं पि आगच्छामी[11]'' ति । ''एय्यासि, भन्ते, पुराहं हञ्ञामी'' ति ।

१. देवगहणदारूनि – स्या० । २. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३. गणको – सी०, स्या० । ४. सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ५. एत्थ 'अथ खो दारुगहे गणको' इति पाठो सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ६. म०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ७. बन्धं – म०, स्या० । ८. अद्दस – म०, रो० । ९. नीयमानं – सी०, स्या० । १०. निय्यसी – रो०; नीय्यासी – सी०; नीयसी – स्या० । ११. गच्छामी – स्या० ।

६५. अथ खो आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो येन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि। अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो
R. 44 येनायस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं
B. 54 धनियं कुम्भकारपुत्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्तं धनियं कुम्भकारपुत्तं एतदवोच – "सच्चं किर मया, भन्ते, देवगहदारूनि नगरपटिसङ्खारिकानि आपदत्थाय निक्खित्तानि अय्यस्स दिन्नानी" ति? "एवं, महाराजा" ति। "मयं खो, भन्ते, राजानो नाम बहुकिच्चा बहुकरणीया, दत्वा पि न सरेय्याम; इङ्घ, भन्ते, सरापेही" ति। "सरसि त्वं, महाराज, पठमाभिसित्तो एवरूपिं वाचं भासिता[1] – "दिन्नञ्ञेव समणब्राह्मणानं तिणकट्ठोदकं परिभुञ्जतू" ति। "सरामहं, भन्ते। सन्ति, भन्ते, समणब्राह्मणा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा। तेसं अप्पमत्तके पि कुक्कुच्चं उप्पज्जति। तेसं मया सन्धाय भासितं, तं च खो अरञ्ञे अपरिग्गहितं। सो त्वं, भन्ते, तेन लेसेन दारूनि अदिन्नं हरितुं मञ्ञसि! कथं हि नाम मादिसो[2] समणं वा ब्राह्मणं वा विजिते वसन्तं[3] हनेय्य[4] वा बन्धेय्य[5] वा पब्बाजेय्य[6] वा!! गच्छ, भन्ते, लोमेन त्वं मुत्तोसि। मास्सु[7] पुन पि एवरूपं अकासी" ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो। इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति! नत्थि इमेसं सामञ्ञं, नत्थि इमेसं ब्रह्मञ्ञं। नट्ठं इमेसं सामञ्ञं, नट्ठं इमेसं ब्रह्मञ्ञं। कुतो इमेसं सामञ्ञं, कुतो इमेसं ब्रह्मञ्ञं! अपगता इमे सामञ्ञा, अपगता इमे ब्रह्मञ्ञा। राजानं पि इमे वञ्चेन्ति, किं पनञ्ञे मनुस्से" ति! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा धनियो कुम्भकारपुत्तो रञ्ञो दारूनि अदिन्नं आदियिस्सती" ति! अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं

---

१. भासितं – रो०। २. मादिसा – स्या०। ३. एत्थ 'विजिते वसन्तं' इति पाठो स्या० पोत्थके नत्थि। ४. हनेय्युं – स्या०। ५. बन्धेय्युं – स्या०। ६. पब्बाजेय्युं – स्या०। ७. मा – स्या०, रो०।

आरोचेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं धनियं कुम्भकारपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, धनिय, रञ्ञो दारूनि अदिन्नं आदियी"[1] ति ? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[2], मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं[3] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, R. 45 रञ्ञो दारूनि अदिन्नं आदियिस्ससि! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय पसन्नानं वा भिय्योभावाय[4]; अथ ख्वेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुराणवोहारिको महामत्तो B. 55 भिक्खूसु पब्बजितो भगवतो अविदूरे निसिन्नो होति। अथ खो भगवा तं भिक्खुं एतदवोच – "कित्तकेन खो[5] भिक्खु राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो चोरं गहेत्वा हनति वा बन्धति वा पब्बाजेति वा" ति ? "पादेन वा, भगवा, पादारहेन[6] वा[6]" ति। तेन खो पन समयेन राजगहे पञ्चमासको पादो होति।

(२) पठमपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा आयस्मन्तं धनियं कुम्भकारपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय[7] ...पे०... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

६६. "**यो पन भिक्खु अदिन्नं थेय्यसङ्खातं आदियेय्य, यथारूपे अदिन्नादाने राजानो चोरं गहेत्वा हनेय्युं वा बन्धेय्युं वा पब्बाजेय्युं वा – 'चोरोसि बालोसि मूळ्होसि थेनोसी' ति, तथारूपं भिक्खु अदिन्नं आदियमानो अयं पि पाराजिको होति असंवासो**" ति।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति।

(३) रजकभण्डिकवत्थु

६७. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू रजकत्थरणं गन्त्वा रजकभण्डिकं अवहरित्वा आरामं हरित्वा[8] भाजेसुं। भिक्खू एवमाहंसु – "महापुञ्ञत्थ तुम्हे, आवुसो। बहुं तुम्हाकं चीवरं उप्पन्नं" ति। "कुतो आवुसो, अम्हाकं पुञ्ञं, इदानि मयं रजकत्थरणं गन्त्वा रजकभण्डिकं अवहरिम्हा" ति। "ननु, आवुसो, भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं। किस्स

---

१. आदियसी – स्या०। २. अननुच्छवियं – सी०, रो०। ३. अप्पतिरूपं – सी०, म०। ४. भीय्योभावाय – सी०। ५. नु खो – स्या०। ६-६. पादारहेन वा अतिरेकपादेन वा – स्या०, रो०। ७. दुभरताय – सी०। ८. आहरित्वा – स्या०।

तुम्हे, आवुसो, रजकभण्डिकं अवहरित्था" ति ? "सच्चं, आवुसो, भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं । तं च खो गामे, नो अरञ्ञे" ति । "ननु, आवुसो, तथेवेतं[1] होति । अननुच्छविकं, आवुसो, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम तुम्हे, आवुसो, रजकभण्डिकं अवहरिस्सथ ! नेतं, आवुसो, अप्पसन्नानं वा पसादाय पसन्नानं वा भिय्योभावाय; अथ ख्वेतं, आवुसो, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति । अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू
R. 46 अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(४) अनुपञ्ञत्ति

B. 56 अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, रजकत्थरणं गन्त्वा रजकभण्डिकं अवहरित्था" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं, मोघपुरिसा, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, रजकभण्डिकं अवहरिस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय पसन्नानं वा भिय्योभावाय; अथ ख्वेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति । अथ खो भगवा छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय ... पे० ... विरियारम्भस्स वण्णं भासित्वा भिक्खूनं तदनुच्छविकं तदनुलोमिकं धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि ... पे० ... "एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

६८. **"यो पन भिक्खु गामा वा अरञ्ञा वा अदिन्नं थेय्यसङ्खातं आदियेय्य, यथारूपे अदिन्नादाने राजानो चोरं गहेत्वा हनेय्युं वा बन्धेय्युं वा पब्बाजेय्युं वा – 'चोरोसि बालोसि मूळ्होसि थेनोसी' ति, तथारूपं भिक्खु अदिन्नं आदियमानो अयं पि पाराजिको होति असंवासो"** ति ।

(५) विभङ्गो

६९. **यो पना** ति यो यादिसो ...पे०... **भिक्खू** ति ...पे०... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

गामो नाम एककुटिको पि गामो, द्विकुटिको पि गामो, तिकुटिको पि गामो, चतुकुटिको पि गामो, समनुस्सो पि गामो, अमनुस्सो पि गामो,

१. तथेव तं – स्या०, सी०, रो० ।

परिक्खित्तो पि गामो, अपरिक्खित्तो पि गामो, गोनिसादिनिविट्ठो पि गामो, यो पि सत्थो अतिरेकचातुमासनिविट्ठो[1] सो पि वुच्चति गामो ।

गामूपचारो नाम परिक्खित्तस्स गामस्स इन्दखीले ठितस्स मज्झिमस्स पुरिसस्स लेड्डुपातो, अपरिक्खित्तस्स गामस्स घरूपचारे ठितस्स मज्झिमस्स पुरिसस्स लेड्डुपातो ।

अरञ्ञं नाम ठपेत्वा गामं च गामूपचारं च अवसेसं B.57 अरञ्ञं नाम ।

अदिन्नं नामं यं अदिन्नं अनिस्सट्ठं अपरिच्चत्तं रक्खितं गोपितं ममायितं परपरिग्गहितं । एतं अदिन्नं नाम ।

थेय्यसङ्खातं ति थेय्यचित्तो अवहरणचित्तो ।

आदियेय्या ति आदियेय्य हरेय्य अवहरेय्य इरियापथं विकोपेय्य ठाना चावेय्य सङ्केतं वीतिनामेय्य ।

यथारूपं नाम पादं वा पादारहं वा अतिरेकपादं वा ।

राजानो नाम पथब्याराजा[2] पदेसराजा मण्डलिका अन्तरभोगिका R.47 अक्खदस्सा महामत्ता, ये वा पन छेज्जभेज्जं करोन्ता[3] अनुसासन्ति । एते राजानो नाम ।

चोरो नाम यो पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं अदिन्नं थेय्यसङ्खातं आदियति । एसो चोरो नाम ।

हनेय्युं वा ति हत्थेन वा पादेन वा कसाय वा वेत्तेन वा अड्ढदण्डकेन[4] वा छेज्जाय वा हनेय्युं ।

बन्धेय्युं वा ति रज्जुबन्धनेन वा अन्दुबन्धनेन सङ्खलिकबन्धनेन वा घरबन्धनेन वा नगरबन्धनेन वा गामबन्धनेन वा निगमबन्धनेन वा बन्धेय्युं, पुरिसगुत्ति वा करेय्युं ।

पब्बाजेय्युं वा ति गामा वा निगमा वा नगरा वा जनपदा वा जनपदपदेसा वा पब्बाजेय्युं ।

चोरोसि बालोसि मूळ्होसि थेनोसी ति परिभासो एसो ;

तथारूपं नाम पादं वा पादारहं वा अतिरेकपादं वा ।

१. अतिरेकचतुमासनिविट्ठो – रो०; अतिरेकचतुम्मासनिविट्ठो – स्या० । २. पथव्या राजा – रो०; पठब्या राजा – स्या० । ३. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ४. अद्धदण्डकेन – सी०, स्या०, रो० ।

आदियमानो ति आदियमानो हरमानो अवहरमानो इरियापथं विकोपयमानो ठाना चावयमानो सङ्केतं वीतिनामयमानो ।

B. 58 **अयं पी** ति पुरिमं उपादाय वुच्चति ।

पाराजिको होती ति सेय्यथापि नाम पण्डुपलासो बन्धना पमुत्तो[1] अभब्बो हरितत्ताय[2], एवमेव भिक्खु पादं वा पादारहं वा अतिरेकपादं वा अदिन्नं थेय्यसङ्खातं आदियित्वा अस्समणो[3] होति असक्यपुत्तियो । तेन वुच्चति – 'पाराजिको होती' ति ।

असंवासो ति संवासो नाम एककम्मं एकुद्देसो समसिक्खता[4] । एसो संवासो नाम । सो तेन सद्धिं नत्थि[5] । तेन वुच्चति – 'असंवासो' ति ।

७०. भूमट्ठं[6] थलट्ठं आकासट्ठं वेहासट्ठं उदकट्ठं नावट्ठं यानट्ठं भारट्ठं आरामट्ठं विहारट्ठं खेत्तट्ठं वत्थुट्ठं[7] गामट्ठं अरञ्ञट्ठं उदकं दन्तपोणं वनप्पति[8] हरणकं उपनिधि[9] सुङ्कघातं पाणो अपदं द्विपदं[10] चतुप्पदं बहुप्पदं ओचरको ओणिरक्खो[11] संविदावहारो[12] सङ्केतकम्मं निमित्तकम्मं ति ।

७१. भूमट्ठं नाम भण्डं भूमियं निक्खित्तं होति निखातं पटिच्छन्नं । भूमट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति कुदालं[13] वा R. 48 पिटकं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्थ जातकं कट्ठं वा लतं वा छिन्दति, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्थ[14] पंसुं खणति वा ब्यूहति[15] वा उद्धरति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । कुम्भिं आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । अत्तनो भाजनं पवेसेत्वा पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । अत्तनो भाजनगतं वा करोति मुट्ठिं वा छिन्दति, आपत्ति पाराजिकस्स । सुत्तारुळ्हं[16] भण्डं वा[17] पामङ्गं वा कण्ठसुत्तकं वा कटिसुत्तकं वा साटकं वा वेठनं वा थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । कोटियं B.59 गहेत्वा उच्चारेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । घंसन्तो नीहरति[18], आपत्ति

---

१. पवुत्तो – सी०, स्या०, म० । २. हरितत्थाय – म० । ३. असमणो – रो० । ४. समसिक्खाता – सी०, स्या०, रो० । ५. नत्थी ति – सी० । ६. भुम्मट्ठं – सी०, स्या०, रो० । ७. वत्थट्ठं – सी० । ८. वनस्पति – सी० । ९. उपनिधिं – सी० । १०. दिपदं – सी० । ११. ओनिरक्खो – सी० । १२. संविधावहारो – स्या०, रो० । १३. कुद्दालं – सी०, स्या०, रो० । १४. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । १५. ब्यूहति – सी०, स्या०, रो० । १६. सुत्तारूळ्हं – सी०, स्या०, रो० । १७. म० पोत्थके नत्थि । १८. निहरति – स्या० ।

थुल्लच्चयस्स । अन्तमसो केसग्गमत्तं पि कुम्भिमुखा मोचेति, आपत्ति पाराजिकस्स। सप्पिं वा तेलं वा मधुं वा फाणितं वा पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो एकेन पयोगेन पिवति, आपत्ति पाराजिकस्स। तत्थेव भिन्दति वा छड्डेति वा झापेति वा अपरिभोगं वा करोति, आपत्ति दुक्कटस्स।

७२. **थलट्ठं** नाम भण्डं थले निक्खित्तं होति। थलट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

७३. **आकासट्ठं** नाम भण्डं आकासगतं होति। मोरो वा कपिञ्जरो वा तित्तिरो वा वट्टको वा, साटकं वा वेठनं वा हिरञ्ञं वा सुवण्णं[1] वा छिज्जमानं पतति। आकासट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स। गमनं उपच्छिन्दति, आपत्ति दुक्कटस्स। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

७४. **वेहासट्ठं** नाम भण्डं वेहासगतं होति। मञ्चे वा पीठे वा चीवरवंसे वा चीवररज्जुया वा भित्तिखिले[2] वा नागदन्ते वा रुक्खे वा लग्गितं[3] होति, अन्तमसो पत्ताधारके पि। वेहासट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

७५. **उदकट्ठं** नाम भण्डं उदके निक्खित्तं होति। उदकट्ठं भण्डं अव- R. 49
हरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स। निमुज्जति[4] वा उम्मुज्जति वा, आपत्ति दुक्कटस्स। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स। तत्थ जातकं उप्पलं वा पदुमं वा पुण्डरीकं वा भिसं वा मच्छं वा कच्छपं वा पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

---

१. सी० पोत्थके नत्थि। २. भित्तिखीले – सी०, स्या०, रो०। ३. लगितं – सी०। ४. निम्मुज्जति – सी०।

B. 60 ७६. **नावा** नाम याय तरति । नावट्ठं नाम भण्डं नावाय निक्खित्तं होति । नावट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । नावं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । बन्धनं मोचेति, आपत्ति दुक्कटस्स । बन्धनं मोचेत्वा आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । उद्धं वा अधो वा तिरियं वा अन्तमसो केसग्गमत्तं पि सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

७७. **यानं** नाम वय्हं रथो सकटं सन्दमानिका । यानट्ठं नाम भण्डं याने निक्खित्तं होति । यानट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । यानं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

७८. **भारो** नाम सीसभारो खन्धभारो कटिभारो ओलम्बको । सीसे भारं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । खन्धं ओरोपेति, आपत्ति पाराजिकस्स । खन्धे भारं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । कटिं ओरोपेति, आपत्ति पाराजिकस्स । कटिया भारं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । हत्थेन गण्हाति[१], आपत्ति पाराजिकस्स । हत्थे भारं थेय्यचित्तो भूमियं निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । थेय्यचित्तो भूमितो गण्हाति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

७९. **आरामो** नाम पुप्फारामो फलारामो । **आरामट्ठं** नाम भण्डं आरामे चतूहि ठानेहि निक्खित्तं होति – भूमट्ठं थलट्ठं, आकासट्ठं, वेहासट्ठं ।
R. 50, B. 61 आरामट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । तत्थ जातकं मूलं वा तचं वा पत्तं वा पुप्फं वा फलं वा पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा

१. गण्हति – रो० ।

अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । आरामं अभियुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स विमतिं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्हं भविस्सती ति धुरं निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्मं चरन्तो सामिकं पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्मं चरन्तो परज्जति[१], आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

८०. **विहारट्ठं** नाम भण्डं विहारे चतूहि ठानेहि निक्खित्तं होति – भूमट्ठं, थलट्ठं, आकासट्ठं, वेहासट्ठं । विहारट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । विहारं अभियुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स विमतिं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्हं भविस्सती ति धुरं निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्मं चरन्तो सामिकं पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्मं चरन्तो परज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

८१. **खेत्तं** नाम यत्थ पुब्बण्णं वा अपरण्णं वा जायति । **खेत्तट्ठं** नाम भण्डं खेत्ते चतूहि ठानेहि निक्खित्तं होति – भूमट्ठं, थलट्ठं, आकासट्ठं, वेहासट्ठं । खेत्तट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति, दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । तत्थ जातकं पुब्बण्णं वा अपरण्णं वा पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । खेत्तं अभियुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स विमतिं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्हं भविस्सती ति धुरं निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्मं चरन्तो सामिकं पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्मं चरन्तो परज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । खिलं[२] वा रज्जुं वा वतिं वा मरियादं वा सङ्कामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । एकं पयोगं अनागते, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तस्मिं पयोगे आगते, आपत्ति पाराजिकस्स । B. 62

८२. **वत्थु** नाम आरामवत्थु विहारवत्थु । **वत्थुट्ठं**[३] नाम भण्डं वत्थुस्मिं चतूहि ठानेहि निक्खित्तं होति – भूमट्ठं, थलट्ठं, आकासट्ठं,

१. परजति – स्या० । २. खीलं – सी०, स्या० रो० । ३. वत्थट्ठं – सी० ।

वेहासट्ठं । वत्थुट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । वत्थुं अभियुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सामिकस्स विमतिं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सामिको न मय्हं भविस्सती ति धुरं निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्मं चरन्तो सामिकं पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स । धम्मं चरन्तो परज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । खीलं वा रज्जुं वा वतिं वा पाकारं वा सङ्कामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । एकं पयोगं अनागते आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तस्मिं पयोगे आगते आपत्ति पाराजिकस्स ।

८३. **गामट्ठं** नाम भण्डं गामे चतूहि ठानेहि निक्खित्तं होति – भूमट्ठं, थलट्ठं, आकासट्ठं, वेहासट्ठं । गामट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

R. 51 ८४. **अरञ्ञं** नाम यं मनुस्सानं परिग्गहितं होति, तं[1] अरञ्ञं । अरञ्ञट्ठं नाम भण्डं अरञ्ञे चतूहि ठानेहि निक्खित्तं होति – भूमट्ठं, थलट्ठं, आकासट्ठं, वेहासट्ठं । अरञ्ञट्ठं भण्डं अवहरिस्सामी ति थेय्यचित्तो दुतियं वा परियेसति गच्छति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । तत्थ जातकं कट्ठं वा लतं वा तिणं वा पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

B. 63 ८५. **उदकं** नाम भाजनगतं वा होति पोक्खरणिया[2] वा तळाके वा । थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स । अत्तनो भाजनं पवेसेत्वा पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं उदकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स । फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । अत्तनो भाजनगतं करोति, आपत्ति पाराजिकस्स । मरियादं भिन्दति[3], आपत्ति दुक्कटस्स । मरियादं भिन्दित्वा[4] पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं

---

१. एतं – स्या० । २. पोक्खरणियं – स्या० । ३. छिन्दति – सी०, स्या०, रो० । ४. छिन्दित्वा – सी०, स्या०, रो० ।

वा अग्घनकं उदकं निक्खामेति, आपत्ति पाराजिकस्स। अतिरेकमासकं वा ऊनपञ्चमासकं वा अग्घनकं उदकं निक्खामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मासकं वा ऊनमासकं वा अग्घनकं उदकं निक्खामेति, आपत्ति दुक्कटस्स।

८६. **दन्तपोणं**[1] नाम छिन्नं वा अच्छिन्नं वा। पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

८७. **वनप्पति** नाम यो मनुस्सानं परिग्गहितो होति रुक्खो परिभोगो। थेय्यचित्तो छिन्दति, पहारे पहारे आपत्ति दुक्कटस्स। एकं पहारं अनागते, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। तस्मिं पहारे आगते, आपत्ति पाराजिकस्स।

८८. **हरणकं** नाम अञ्ञस्स हरणकं भण्डं। थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स। सहभण्डहारकं पदसा[2] नेस्सामी ति पठमं पादं सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। दुतियं पादं सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स। पतितं भण्डं गहेस्सामी ति पातापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। पतितं भण्डं पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स

८९. **उपनिधि** नाम उपनिक्खित्तं भण्डं। देहि मे भण्डं ति वुच्चमानो नाहं गण्हामी ति भणति, आपत्ति दुक्कटस्स। सामिकस्स विमतिं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। सामिको न मय्हं दस्सती ति B. 64, R.52
धुरं निक्खिपति, आपत्ति पाराजिकस्स। धम्मं चरन्तो सामिकं पराजेति, आपत्ति पाराजिकस्स। धम्मं चरन्तो परज्जति[3], आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

९०. **सुङ्कघातं** नाम रञ्ञा ठपितं होति पब्बतखण्डे वा नदीतित्थे वा गामद्वारे वा – 'अत्र पविट्ठस्स सुङ्कं गण्हन्तू' ति। तत्र पविसित्वा राजग्गं भण्डं पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। पठमं पादं सुङ्कघातं अतिक्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। दुतियं पादं अतिक्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स। अन्तोसुङ्कघाते ठितो बहिसुङ्कघातं पातेति, आपत्ति पाराजिकस्स। सुङ्कं परिहरति, आपत्ति दुक्कटस्स।

---

१. दन्तपोनं – सी०। २. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ३. परजति – स्या०।

९१. **पाणो** नाम मनुस्सपाणो वुच्चति। थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स। पदसा नेस्सामी ति पठमं पादं सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। दुतियं पादं सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

अपदं नाम अहि मच्छा। पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

९२. **द्विपदं** नाम मनुस्सा, पक्खजाता। थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स। पदसा नेस्सामी ति पठमं पादं सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। दुतियं पादं सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

९३. **चतुप्पदं** नाम – हत्थी अस्सा ओट्टा गोणा गद्रभा पसुका। थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स। पदसा नेस्सामी ति पठमं B.65 पादं सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। दुतियं पादं सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ततियं पादं सङ्कामेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। चतुत्थं पादं सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

९४. **बहुप्पदं** नाम – विच्छिका सतपदी उच्चालिङ्गपाणका। पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स। पदसा नेस्सामी ति सङ्कामेति, पदे पदे आपत्ति थुल्लच्चयस्स। पच्छिमं पादं सङ्कामेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

९५. **ओचरको** नाम भण्डं ओचरित्वा आचिक्खति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो तं भण्डं अवहरति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स।

R. 53 **ओणिरक्खो** नाम आहटं भण्डं गोपेन्तो पञ्चमासकं वा अतिरेकपञ्चमासकं वा अग्घनकं थेय्यचित्तो आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

संविदावहारो[1] नाम सम्बहुला संविदहित्वा एको भण्डं अवहरति,

---

१. संविधावहारो – स्या०, रो०।

आपत्ति सब्बेसं पाराजिकस्स ।

९६. **सङ्केतकम्मं** नाम सङ्केतं करोति – "पुरेभत्तं वा पच्छाभत्तं वा रत्तिं वा दिवा वा तेन सङ्केतेन तं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तेन सङ्केतेन तं भण्डं अवहरति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स । तं सङ्केतं पुरे वा पच्छा वा तं भण्डं अवहरति, मूलट्ठस्स अनापत्ति । अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

९७. **निमित्तकम्मं** नाम निमित्तं करोति । अक्खिं वा निखणिस्सामि[1] भमुकं वा उक्खिपिस्सामि सीसं वा उक्खिपिस्सामि, तेन निमित्तेन तं भण्डं अवहरा ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तेन निमित्तेन तं भण्डं अवहरति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स । तं निमित्तं पुरे वा पच्छा वा तं भण्डं अवहरति, मूलट्ठस्स अनापत्ति । अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

९८. भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, B. 66
आपत्ति दुक्कटस्स । सो तं मञ्ञमानो तं अवहरति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो तं मञ्ञमानो अञ्ञं अवहरति, मूलट्ठस्स अनापत्ति । अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अञ्ञं मञ्ञमानो तं अवहरति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अञ्ञं मञ्ञमानो अञ्ञं अवहरति, मूलट्ठस्स अनापत्ति। अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामस्स पावद – 'इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स पावदतु – इत्थन्नामो इत्थन्नामं भण्डं अवहरतू'" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो इतरस्स आरोचेति, आपत्ति दुक्कटस्स। अवहारको पटिग्गण्हाति[2], मूलट्ठस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सो तं भण्डं अवहरति, आपत्ति सब्बेसं पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामस्स पावद – 'इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स पावदतु – इत्थन्नामो इत्थन्नामं भण्डं अवहरतू'" ति, आपत्ति

---

१. निक्खनिस्सामि – स्या० । २. पटिगण्हाति – रो०; पतिगण्हाति – सी० ।

दुक्कटस्स। सो अञ्ञं आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। अवहारको पटिग्गण्हाति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो तं भण्डं अवहरति, मूलट्ठस्स अनापत्ति। आणापकस्स च अवहारकस्स च आपत्ति पाराजिकस्स।

R. 54 भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो गन्त्वा पुन पच्चागच्छति[1] – "नाहं सक्कोमि तं भण्डं अवहरितुं" ति। सो पुन आणापेति – "यदा सक्कोसि तदा तं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो तं भण्डं अवहरति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स।

B. 67 भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो[2] आणापेत्वा[2] विप्पटिसारी न सावेति – "मा अवहरी" ति। सो तं भण्डं अवहरति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो आणापेत्वा विप्पटिसारी सावेति – "मा अवहरी" ति। सो "आणत्तो अहं तया" ति, तं भण्डं अवहरति, मूलट्ठस्स अनापत्ति। अवहारकस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं भण्डं अवहरा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो आणापेत्वा विप्पटिसारी सावेति – "मा अवहरी" ति। सो "सुट्ठू[3]" ति ओरमति, उभिन्नं अनापत्ति।

९९. पञ्चहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स– परपरिग्गहितं च होति, परपरिग्गहितसञ्ञी च, गरुको च होति परिक्खारो, पञ्चमासको वा अतिरेकपञ्चमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

१००. पञ्चहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स – परपरिग्गहितं च होति, परपरिग्गहितसञ्ञी च, लहुको च होति परिक्खारो, अतिरेकमासको वा ऊनपञ्चमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ठाना चावेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

१०१. पञ्चहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स।

---

१. पच्छागच्छति – स्या०। २–२. सो तं आणापेत्वा – स्या०। ३. सो साधू – सी०; साधू – स्या०।

परपरिग्गहितं च होति, परपरिग्गहितसञ्ञी च, लहुको च होति परिक्खारो, मासको वा ऊनमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स।

१०२. छहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स। न च सकसञ्ञी, न च विस्सासग्गाही[1], न च तावकालिकं, गरुको च होति B. 68 परिक्खारो, पञ्चमासको वा अतिरेकपञ्चमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस। फन्दापेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। ठाना चावेति, आपत्ति पाराजिकस्स।

१०३. छहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स। न च सकसञ्ञी, न च विस्सासग्गाही, न च तावकालिकं, लहुको च होति परिक्खारो अतिरेकमासको वा ऊनपञ्चमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं R. 55 होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ठाना चावेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

१०४. छहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स। न च सकसञ्ञी, न च विस्सासग्गाही, न च तावकालिकं, लहुको च होति परिक्खारो, मासको वा ऊनमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स।

१०५. पञ्चहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स। न च परपरिग्गहितं होति, परपरिग्गहितसञ्ञी च, गरुको च होति परिक्खारो, पञ्चमासको वा अतिरेकपञ्चमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स।

१०६. पञ्चहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स। न च परपरिग्गहितं होति, परपरिग्गहितसञ्ञी च, लहुको च होति परिक्खारो, अतिरेकमासको वा ऊनपञ्चमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स।

१०७. पञ्चहि आकारेहि अदिन्नं आदियन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स।

---

१. विस्सासगाही – सी०, स्या०, रो०।

न च परपरिग्गहितं होति, परपरिग्गहितसञ्ञी च, लहुको च होति परिक्खारो, मासको वा ऊनमासको वा, थेय्यचित्तं च पच्चुपट्ठितं होति। आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स। फन्दापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ठाना चावेति, आपत्ति दुक्कटस्स।

B. 69 १०८. अनापत्ति सकसञ्ञिस्स, विस्सासग्गाहे, तावकालिके, पेतपरिग्गहे, तिरच्छानगतपरिग्गहे, पंसुकूलसञ्ञिस्स, उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स[1], वेदनट्टस्स[1], आदिकम्मिकस्सा ति।

(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

रजकेहि पञ्च अक्खाता, चतुरो अत्थरणेहि च।
अन्धकारेन वे पञ्च, पञ्च हारणकेन च[2]॥

निरुत्तिया पञ्च अक्खाता, वातेहि अपरे दुवे।
असम्भिन्ने कुसापातो, जन्तग्गेन[3] सहा दस॥

विघासेहि पञ्च अक्खाता, पञ्च चेव अमूलका।
दुब्भिक्खे कुरमंसं[4] च, पूवसक्खलिमोदका॥

सपरिक्खारथविका, भिसिवंसा न निक्खमे[5]।
खादनीयं[6] च विस्सासं, ससञ्ञायपरे दुवे॥

सत्त नावहरामा ति, सत्त चेव अवाहरुं।
सङ्घस्स अवहरुं सत्त, पुप्फेहि अपरे दुवे॥

तयो च वुत्तवादिनो, मणि[7] तीणि अतिक्कमे।
सूकरा च मिगा मच्छा, यानं चा पि पवत्तयि[8]॥

दुवे पेसी दुवे दारू, पंसुकूलं दुवे दका।
R. 56 अनुपुब्बविधानेन, तदञ्ञो न परिपूरयि॥

B. 70 सावत्थिया चतुरो मुट्ठी, द्वे विघासा दुवे तिणा।
सङ्घस्स भाजयुं[9] सत्त, सत्त चेव अस्सामिका[10]॥

१–१. एत्थ 'खित्तचित्तस्स वेदनट्टस्स' इति पाठो स्या० पोत्थके नत्थि। २. छ – सी०। ३. जन्तग्घेन – रो०; जन्ताघरेन – स्या०। ४. कुरुमंसं – रो०; कूरमंसं – स्या०। ५. निक्खम – स्या०; निक्खमि – सी०। ६. खादनियं – रो०। ७. मणी – स्या०, रो०। ८. पवट्टयि – सी०। ९. भाजये – स्या०, रो०। १०. असामिका – सी०, स्या०, रो०।

दारुदका[1] मत्तिका द्वे तिणानि,
सङ्घस्स सत्त अवहासि सेय्यं[2]।
सस्सामिकं न चा पि नीहरेय्य,
हरेय्य सस्सामिकं तावकालिकं ।।

चम्पा राजगहे चेव, वेसालिया च अज्जुको।
बाराणसी च कोसम्बी, सागला दब्हिकेन चा ति ।।

(७) विनीतवत्थु

१०९. (१) तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू रजकत्थरणं गन्त्वा रजकभण्डिकं अवहरिंसु। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि – "भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं। कच्चि नु खो मयं पाराजिकं आपत्तिं आपन्ना" ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "आपत्तिं तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिकं" ति।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु रजकत्थरणं गन्त्वा महग्घं दुस्सं पस्सित्वा थेय्यचित्तं उप्पादेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "कच्चि नु खो अहं पाराजिकं आपत्तिं आपन्नो" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि। "अनापत्ति, भिक्खु, चित्तुप्पादे" ति।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु रजकत्थरणं गन्त्वा महग्घं दुस्सं पस्सित्वा थेय्यचित्तो आमसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु रजकत्थरणं गन्त्वा महग्घं दुस्सं पस्सित्वा थेय्यचित्तो फन्दापेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु रजकत्थरणं गन्त्वा महग्घं दुस्सं पस्सित्वा थेय्यचित्तो ठाना चावेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति। B. 71

११०. (६-९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पिण्डचारिको भिक्खु महग्घं उत्तरत्थरणं पस्सित्वा थेय्यचित्तं उप्पादेसि ... पे० ... थेय्यचित्तो आमसि ... पे० ... थेय्यचित्तो फन्दापेसि ... पे० ... थेय्यचित्तो ठाना

१. दारूदका – स्या०; दारूदकं – सी०। २. थेय्यं – रो०।

चावेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

१११. (१०-१३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दिवा भण्डं पस्सित्वा निमित्तं अकासि – 'रत्तिं अवहरिस्सामी' ति। सो तं मञ्ञमानो तं अवहरि ... पे० ... तं मञ्ञमानो अञ्ञं अवहरि ... पे० ... अञ्ञं मञ्ञमानो तं अवहरि ...पे० ... अञ्ञं मञ्ञमानो अञ्ञं अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो
R. 57 पाराजिकं" ति।

(१४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दिवा भण्डं पस्सित्वा निमित्तं अकासि – "रत्तिं अवहरिस्सामी" ति। सो तं[1] मञ्ञमानो अत्तनो भण्डं अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(१५-२५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञस्स भण्डं हरन्तो सीसे भारं थेय्यचित्तो आमसि ... पे० ... थेय्यचित्तो फन्दापेसि ... पे० ... थेय्यचित्तो खन्धं ओरोपेसि ... पे० ... खन्धे भारं थेय्यचित्तो आमसि ... पे० ... थेय्यचित्तो फन्दापेसि ... पे० ... थेय्यचित्तो कटिं ओरोपेसि ... पे० ... कटिया भारं थेय्यचित्तो आमसि ... पे० ... थेय्यचित्तो फन्दापेसि ... पे० ... थेय्यचित्तो हत्थेन अग्गहेसि ... पे० ... हत्थेभावं थेय्यचित्तो भूमियं निक्खिपि ... पे० ... थेय्यचित्तो भूमितो अग्गहेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

११२. (२६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अज्झोकासे चीवरं पत्थरित्वा विहारं पाविसि। अञ्ञतरो भिक्खु – 'मायिदं चीवरं नस्सी' ति, पटिसामेसि। सो निक्खमित्वा तं भिक्खुं[2] पुच्छि– "आवुसो,
B.72 मय्हं चीवरं केन अवहटं" ति? सो एवमाह – "मया अवहटं" ति। "सो तं आदियि, अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि। भगवतो एतमत्थं आरोचेसि। "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति? "निरुत्तिपथो अहं, भगवा" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, निरुत्तिपथे" ति।

(२७-२९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पीठे चीवरं

---

१. अञ्ञं – रो०। २. एत्थ रो० पोत्थके 'तं भिक्खुं' इति ठाने 'भिक्खू' इति पाठो विज्जति।

निक्खिपित्वा ...पे० ... पीठे निसीदनं निक्खिपित्वा ... हेट्ठा पीठे पत्तं निक्खिपित्वा विहारं पाविसि। अञ्ञतरो भिक्खु – "मायं पत्तो नस्सी" ति पटिसामेसि। सो निक्खमित्वा तं भिक्खुं पुच्छि – "आवुसो, मय्हं पत्तो केन अवहटो" ति? सो एवमाह – "मया अवहटो" ति। "सो तं आदियि, अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, निरुत्तिपथे" ति।

(३०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा भिक्खुनी वतिया चीवरं पत्थरित्वा विहारं पाविसि। अञ्ञतरा भिक्खुनी – 'मायिदं चीवरं नस्सी' ति पटिसामेसि। सा निक्खमित्वा तं[1] भिक्खुनिं[1] पुच्छि – "अय्ये, मय्हं चीवरं केन अवहटं" ति? सा एवमाह – "मया अवहटं" ति। "सा तं आदियि, अस्समणीसि[2] त्वं" ति। तस्सा कुक्कुच्चं अहोसि। अथ खो सा भिक्खुनी भिक्खुनीनं एतमत्थं आरोचेसि। भिक्खुनियो भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं। भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, निरुत्तिपथे" ति।

११३. (३१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वात- R. 58
मण्डलिकाय उक्खित्तं साटकं पस्सित्वा सामिकानं दस्सामी ति, अग्गहेसि। सामिका तं भिक्खुं चोदेसुं – "अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं भिक्खू" ति? "अथेय्यचित्तो अहं, भगवा" ति। अनापत्ति, भिक्खु, अथेय्यचित्तस्सा" ति।

(३२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वातमण्डलिकाय उक्खित्तं वेठनं – 'पुरे सामिका पस्सन्ती' ति थेय्यचित्तो अग्गहेसि। सामिका तं[3] भिक्खुं चोदेसुं – "अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

११४. (३३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सुसानं गन्त्वा अभिन्ने सरीरे पंसुकूलं अग्गहेसि। तस्मिं च सरीरे पेतो अधिवत्थो होति। अथ खो सो पेतो तं भिक्खुं एतदवोच – "मा, B. 73
भन्ते, मय्हं साटकं अग्गहेसी" ति। सो भिक्खु अनादियन्तो अगमासि[4]। अथ खो तं सरीरं उट्ठहित्वा तस्स भिक्खुनो पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि। अथ खो सो भिक्खु विहारं पविसित्वा द्वारं थकेसि। अथ खो तं

१–१. भिक्खुनियो – रो०। २. असमणीसि – रो०। ३. नं – सी०। ४. अग्गहेसि – स्या०।

सरीरं तत्थेव परिपति[1]। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। न च, भिक्खवे, अभिन्ने सरीरे पंसुकूलं गहेतब्बं। यो गण्हेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

११५. (३४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स चीवरे भाजियमाने[2] थेय्यचित्तो कुसं सङ्कामेत्वा चीवरं अग्गहेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

११६. (३५) तेन खो पन समयेन आयस्मा आनन्दो जन्ताघरे अञ्ञतरस्स भिक्खुनो अन्तरवासकं अत्तनो मञ्ञमानो निवासेसि। अथ खो सो भिक्खु आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच–"किस्स मे त्वं, आवुसो आनन्द, अन्तरवासकं निवासेसी" ति? "सकसञ्ञी अहं, आवुसो" ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "अनापत्ति, भिक्खवे, सकसञ्ञिस्सा" ति।

११७. (३६) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्ता सीहविघासं पस्सित्वा पचापेत्वा परिभुञ्जिंसु। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, सीहविघासे" ति।

(३७-४०) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्ता ब्यग्घविघासं पस्सित्वा ... दीपिविघासं पस्सित्वा ... तरच्छविघासं पस्सित्वा ... कोकविघासं पस्सित्वा पचापेत्वा परिभुञ्जिंसु। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, तिरच्छानगतपरिग्गहे" ति।

R.59 ११८. (४१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स ओदने भाजियमाने – 'अपरस्स भागं देही' ति अमूलकं अग्गहेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति सम्पजानमुसावादे पाचित्तियस्सा" ति।

B.74 (४२-४५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स खादनीये[3] भाजियमाने ... सङ्घस्स पूवे भाजियमाने ... सङ्घस्स उच्छुम्हि भाजियमाने ... सङ्घस्स तिम्बरूसके भाजियमाने – 'अपरस्स भागं देही' ति अमूलकं अग्गहेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि। "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति सम्पजानमुसावादे पाचित्तियस्सा" ति।

---

१. परिपटि – सी० । २. भाजीयमाने – म० । ३. खादनिये – रो० ।

११९. (४६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दुब्भिक्खे ओदनीयघरं[1] पविसित्वा पत्तपूरं ओदनं थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(४७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दुब्भिक्खे सूनघरं[2] पविसित्वा पत्तपूरं मंसं थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(४८-५०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दुब्भिक्खे पूवघरं पविसित्वा पत्तपूरं पूवं थेय्यचित्तो अवहरि ... पे० ... पत्तपूरा सक्खलियो थेय्यचित्तो अवहरि ... पे ० ... पत्तपूरे मोदके थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

१२०. (५१-५४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दिवा परिक्खारं पस्सित्वा निमित्तं अकासि –"रत्तिं अवहरिस्सामी" ति। सो तं मञ्ञमानो तं अवहरि ... पे० ... तं मञ्ञमानो अञ्ञं अवहरि ... पे० ... अञ्ञं मञ्ञमानो तं अवहरि ...पे०... अञ्ञं मञ्ञमानो अञ्ञं अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(५५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दिवा परिक्खारं पस्सित्वा निमित्तं अकासि – "रत्तिं अवहरिस्सामी" ति। सो तं[3] मञ्ञमानो अत्तनो परिक्खारं अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

१२१. (५६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पीठे थविकं[4] पस्सित्वा– "इतो गण्हन्तो पाराजिको भविस्सामी" ति सह पीठकेन सङ्कामेत्वा अग्गहेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... B. 75 "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(५७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स भिसिं थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

१२२. (५८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु चीवरवंसे

---

१. ओदनियघरं – स्या०, रो०। २. सुनाघरं – सी०। ३. अञ्ञं – रो०। ४. ठपितं-थविकं – रो०।

R. 60 चीवरं थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(५९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु विहारे चीवरं अवहरित्वा–"इतो निक्खमन्तो पाराजिको भविस्सामी" ति विहारा न निक्खमि ... पे० ... भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "निक्खमेय्य[1] वा सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो न वा निक्खमेय्य, आपत्ति पाराजिकस्सा" ति।

१२३. (६०) तेन खो पन समयेन द्वे भिक्खू सहायका होन्ति। एको भिक्खु[2] गामं पिण्डाय पाविसि। दुतियो भिक्खु[2] सङ्घस्स खादनीये भाजियमाने[3] सहायकस्स भागं गहेत्वा तस्स विस्ससन्तो[4] परिभुञ्जि। सो जानित्वा तं चोदेसि – "अस्समणोसि[5] त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति? "विस्सासग्गाहो[6] अहं, भगवा" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, विस्सासग्गाहे" ति।

१२४. (६१) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू चीवरकम्मं करोन्ति। सङ्घस्स खादनीये भाजियमाने सब्बेसं पटिविसा[7] आहरित्वा उपनिक्खित्ता होन्ति। अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पटिविसं अत्तनो मञ्ञमानो परिभुञ्जि। सो जानित्वा तं चोदेसि –"अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ..."किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति? "सकसञ्ञी[8] अहं, भगवा" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, सकसञ्ञिस्सा" ति।

(६२) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू चीवरकम्मं करोन्ति। सङ्घस्स खादनीये भाजियमाने अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पत्तेन अञ्ञतरस्स
B. 76 भिक्खुनो पटिविसो आहरित्वा उपनिक्खित्तो होति। पत्तसामिको भिक्खु अत्तनो मञ्ञमानो परिभुञ्जि। सो जानित्वा तं चोदेसि – "अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सकसञ्ञिस्सा" ति।

१२५. (६३) तेन खो पन समयेन अम्बचोरका अम्बं पातेत्वा भण्डिकं आदाय अगमंसु। सामिका ते चोरके अनुबन्धिंसु। चोरका सामिके पस्सित्वा भण्डिकं पातेत्वा पलायिंसु। भिक्खू[9] पंसुकूलसञ्ञिनो पटिग्गहापेत्वा[10] परि-

१. निक्खमि – म०। २–२. स्या० पोत्थके नत्थि। ३. भाजीयमाने – म०। ४. विस्सासन्तो – स्या०, रो०। ५. असमणोसि – रो०। ६. विस्सासगाहो – स्या०, रो०; विस्सासगाही – सी०। ७. पटिविसे – रो०; पटिंविसा – सी०। ८. ससञ्ञी – रो०। ९. भिक्खू तं – स्या०। १०. पटिग्गाहापेत्वा – सी०।

भुञ्जिंसु । सामिका ते भिक्खु चोदेसुं – "अस्समणात्थ[1] तुम्हे" ति । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "किंचित्ता तुम्हे, भिक्खवे" ति ? "पंसुकूलसञ्ञिनो मयं, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खवे, पंसुकूलसञ्ञिस्सा" ति ।

(६४-६९) तेन खो पन समयेन जम्बुचोरका...पे०...लबुजचोरका ...पनसचोरका ... तालपक्कचोरका ... उच्छुचोरका ... तिम्बरूसकचोरका तिम्बरूसके उच्चिनित्वा[2] भण्डिकं आदाय अगमंसु । सामिका R. 61
ते चोरके अनुबन्धिसु । चोरका सामिके पस्सित्वा भण्डिकं पातेत्वा पलायिंसु । भिक्खू पंसुकूलसञ्ञिनो पटिग्गहापेत्वा परिभुञ्जिसु । सामिका ते भिक्खू चोदेसुं – "अस्समणात्थ तुम्हे" ति । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खवे, पंसुकूलसञ्ञिस्सा" ति ।

(७०) तेन खो पन समयेन अम्बचोरका अम्बं पातेत्वा भण्डिकं आदाय अगमंसु । सामिका ते चोरके अनुबन्धिसु । चोरका सामिके पस्सित्वा भण्डिकं पातेत्वा पलायिंसु । भिक्खू – 'पुरे सामिका पस्सन्ती' ति, थेय्यचित्ता परिभुञ्जिंसु । सामिका ते भिक्खू चोदेसुं – "अस्समणात्थ तुम्हे" ति । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिकं" ति ।

(७१-७६) तेन खो पन समयेन जम्बुचोरका ... पे० ... लबुजचोरका ... पनसचोरका ...तालपक्कचोरका ... उच्छुचोरका ... तिम्बरूसकचोरका तिम्बरूसके उच्चिनित्वा भण्डिकं आदाय अगमंसु । सामिका
ते चोरके अनुबन्धिंसु । चोरका सामिके पस्सित्वा भण्डिकं पातेत्वा पला- B. 77
यिंसु । भिक्खू–'पुरे सामिका पस्सन्ती' ति, थेय्यचित्ता परिभुञ्जिंसु । सामिका ते भिक्खू चोदेसुं – "अस्समणात्थ तुम्हे" ति । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिकं" ति ।

(७७-८३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स अम्बं थेय्यचित्तो अवहरि ... पे० ... सङ्घस्स जम्बुं ... सङ्घस्स लबुजं ... सङ्घस्स पनसं ... सङ्घस्स तालपक्कं ... सङ्घस्स उच्छुं ... सङ्घस्स तिम्बरूसकं थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

१२६. (८४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पुप्फारामं

---

१. अस्समणत्थ – सी०; असमणात्थ – रो० । २. ओचिनित्वा – सी० ।

गन्त्वा ओचितं पुप्फं पञ्चमासग्घनकं थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(८५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पुप्फारामं गन्त्वा पुप्फं ओचिनित्वा पञ्चमासग्घनकं थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु आपन्नो पाराजिकं" ति।

१२७. (८६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गामकं गच्छन्तो अञ्ञतरं भिक्खुं एतदवोच – "आवुसो, तुय्हं उपट्ठाककुलं वुत्तो वज्जेमी" ति। सो गन्त्वा एकं साटकं आहरापेत्वा अत्तना परिभुञ्जि। सो जानित्वा तं चोदेसि – "अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। न च, भिक्खवे, वुत्तो वज्जेमी ति वत्तब्बो। यो वदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(८७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गामकं गच्छति। अञ्ञतरो भिक्खु तं भिक्खुं एतदवोच – "आवुसो, मय्हं उपट्ठाककुलं वुत्तो वज्जेही" ति। सो गन्त्वा युगसाटकं आहरापेत्वा एकं अत्तना परिभुञ्जि, एकं तस्स भिक्खुनो अदासि। सो जानित्वा तं चोदेसि – "अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। न च, भिक्खवे, वुत्तो वज्जेही ति वत्तब्बो। यो वदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

B. 78, R. 62 (८८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गामकं गच्छन्तो अञ्ञतरं भिक्खुं एतदवोच –"आवुसो, तुय्हं उपट्ठाककुलं वुत्तो वज्जेमी" ति। सो पि एवमाह – "वुत्तो वज्जेही" ति। सो गन्त्वा आळ्हकं सप्पि तुलं गुळं दोणं तण्डुलं आहरापेत्वा अत्तना परिभुञ्जि। सो जानित्वा तं चोदेसि – "अस्समणोसि त्वं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। न च, भिक्खवे, वुत्तो वज्जेमी ति वत्तब्बो, न च वुत्तो वज्जेही ति वत्तब्बो। यो वदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

१२८. (८९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो महग्घं मणिं आदाय अञ्ञतरेन भिक्खुना सद्धिं अद्धानमग्गप्पटिपन्नो[1] होति।

---

१. अद्धानमग्गपटिपन्नो – सी०, स्या०, रो०।

अथ खो सो पुरिसो सुङ्कट्ठानं पस्सित्वा तस्स भिक्खुनो अजानन्तस्स थविकाय मणिं पक्खिपित्वा सुङ्कट्ठानं अतिक्कमित्वा अग्गहेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, जानामी" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, अजानन्तस्सा" ति ।

(९०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो महग्घं मणिं आदाय अञ्ञतरेन भिक्खुना सद्धिं अद्धानमग्गप्पटिपन्नो होति । अथ खो सो पुरिसो सुङ्कट्ठानं पस्सित्वा गिलानालयं करित्वा अत्तनो भण्डिकं तस्स भिक्खुनो अदासि । अथ खो सो पुरिसो सुङ्कट्ठानं अतिक्कमित्वा तं भिक्खुं एतदवोच – "आहर मे, भन्ते, भण्डिकं; नाहं अकल्लको" ति । "किस्स पन त्वं, आवुसो, एवरूपं अकासी" ति ? अथ खो सो पुरिसो तस्स भिक्खुनो एतमत्थं आरोचेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, जानामी" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, अजानन्तस्सा" ति ।

१२९. (९१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सत्थेन सद्धिं अद्धानमग्गप्पटिपन्नो होति । अञ्ञतरो पुरिसो तं भिक्खुं आमिसेन उपलापेत्वा सुङ्कट्ठानं पस्सित्वा महग्घं मणिं तस्स भिक्खुनो अदासि – "इमं, भन्ते, मणिं सुङ्कट्ठानं अतिक्कामेही" ति । अथ खो सो भिक्खु तं मणिं सुङ्कट्ठानं अतिक्कामेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

१३०. (९२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पासे बद्धं[1] B. 79
सूकरं कारुञ्ञेन मुञ्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "कारुञ्ञाधिप्पायो अहं, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, कारुञ्ञाधिप्पायस्सा" ति ।

(९३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पासे बद्धं सूकरं – "पुरे सामिका पस्सन्ती" ति, थेय्यचित्तो मुञ्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(९४–९७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पासे बद्धं मिगं कारुञ्ञेन मुञ्चि ... पे० ... पासे बद्धं मिगं – "पुरे सामिका पस्सन्ती" ति, थेय्यचित्तो मुञ्चि ... कुमिने बन्धे मच्छे कारुञ्ञेन मुञ्चि ... कुमिने R. 63
बन्धे मच्छे – "पुरे सामिका पस्सन्ती" ति थेय्यचित्तो मुञ्चि । तस्स

१. बन्धं – म० ।

कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(९८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु याने भण्डं पस्सित्वा – "इतो गण्हन्तो पाराजिको भविस्सामी" ति, अतिक्कमित्वा[1] पवट्टेत्वा[2] अग्गहेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(९९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कुललेन उक्खित्तं मंसपेसिं – "सामिकानं दस्सामी" ति अग्गहेसि । सामिका तं भिक्खुं चोदेसुं – "अस्समणोसि त्वं" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अथेय्यचित्तस्सा" ति ।

(१००) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कुललेन उक्खित्तं मंसपेसिं – "पुरे सामिका पस्सन्ती" ति, थेय्यचित्तो अग्गहेसि । सामिका तं भिक्खुं चोदेसुं – "अस्समणोसि त्वं" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

१३१. (१०१) तेन खो पन समयेन मनुस्सा उळुम्पं[3] बन्धित्वा अचिरवतिया नदिया ओसारेन्ति[4] । बन्धने छिन्ने कट्ठानि विप्पकिण्णानि अगमंसु । भिक्खू पंसुकूलसञ्ञिनो उत्तारेसुं । सामिका ते भिक्खू
B. 80 चोदेसुं – "अस्समणात्थ तुम्हे" ति । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पंसुकूलसञ्ञिस्सा" ति ।

(१०२) तेन खो पन समयेन मनुस्सा उळुम्पं बन्धित्वा अचिरवतिया नदिया ओसारेन्ति । बन्धने छिन्ने कट्ठानि विप्पकिण्णानि अगमसुं । भिक्खू – "पुरे सामिका पस्सन्ती" ति, थेय्यचित्ता उत्तारेसुं । सामिका ते भिक्खू चोदेसुं – "अस्समणात्थ तुम्हे" ति । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिकं" ति ।

(१०३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो गोपालको रुक्खे साटकं आलग्गेत्वा उच्चारं अगमासि । अञ्ञतरो भिक्खु पंसुकूलसञ्ञी अग्गहेसि । अथ खो सो गोपालको तं भिक्खुं चोदेसि – "अस्समणोसि त्वं" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पंसुकूलसञ्ञिस्सा" ति ।

(१०४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो नदिं

---

१. अक्कमित्वा – स्या० । २. पवत्तेत्वा – रो० । ३. उलुम्पं – स्या० । ४. ओसादेन्ति – सी० ।

तरन्तस्स रजकानं हत्थतो मुत्तं साटकं पादे लग्गं होति । सो भिक्खु – "सामिकानं दस्सामी" ति अग्गहेसि । सामिका तं भिक्खुं चोदेसुं – "अस्समणोसि त्वं" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अथेय्यचित्तस्सा" ति ।

(१०५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो नदिं तरन्तस्स रजकानं हत्थतो मुत्तं साटकं पादे लग्गं होति । सो भिक्खु – "पुरे R. 64 सामिका पस्सन्ती" ति, थेय्यचित्तो अग्गहेसि । सामिका तं भिक्खुं चोदेसुं – "अस्समणोसि त्वं" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

१३२. (१०६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सप्पिकुम्भिं पस्सित्वा थोकं थोकं परिभुञ्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(१०७) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू संविदहित्वा अगमंसु –"भण्डं अवहरिस्सामा" ति । एको भण्डं अवहरि । ते एवमाहंसु – "न मयं पाराजिका । यो अवहटो सो पाराजिको" ति । भगवतो एत- B. 81 मत्थं आरोचेसुं ... "आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिकं" ति ।

(१०८) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू संविदहित्वा भण्डं अवहरित्वा भाजेसुं । तेहि भाजियमाने[1] एकमेकस्स पटिविसो[2] न पञ्चमासको पूरि । ते एवमाहंसु – "न मयं पाराजिका" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "आपत्ति तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिकं" ति ।

(१०९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सावत्थियं दुब्भिक्खे आपणिकस्स तण्डुलमुट्ठिं थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(११०-११२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सावत्थियं दुब्भिक्खे आपणिकस्स मुग्गमुट्ठिं ... पे० ... मासमुट्ठिं ... तिलमुट्ठिं थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "आपत्ति त्वं, भिक्खु आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(११३) तेन खो पन समयेन सावत्थियं[3] अन्धवने चोरका गाविं हन्त्वा मंसं खादित्वा सेसकं पटिसामेत्वा अगमंसु । भिक्खू

१. भाजीयमाने – म० । २. पटिविंसे – सी० । ३. सावत्थिया – सी० ।

पंसुकूलसञ्ञिनो पटिग्गहापेत्वा[1] परिभुञ्जिंसु। चोरका ते भिक्खू चोदेसुं – "अस्समणात्थ तुम्हे" ति। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पंसुकूलसञ्ञिस्सा" ति।

(११४) तेन खो पन समयेन सावत्थियं अन्धवने चोरका सूकरं हन्त्वा मंसं खादित्वा सेसकं पटिसामेत्वा अगमंसु। भिक्खू पंसुकूलसञ्ञिनो पटिग्गहापेत्वा परिभुञ्जिंसु। चोरका ते भिक्खू चोदेसुं – "अस्समणात्थ तुम्हे" ति। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पंसुकूलसञ्ञिस्सा" ति।

(११५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु तिणक्खेत्तं[2] गन्त्वा लूतं[3] तिणं पञ्चमासग्घनकं थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

B. 82 (११६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु तिणक्खेत्तं गन्त्वा तिणं लायित्वा पञ्चमासग्घनकं थेय्यचित्तो अवहरि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

R. 65 १३३. (११७) तेन खो पन समयेन आगन्तुका भिक्खू सङ्घस्स अम्बं भाजापेत्वा परिभुञ्जिंसु। आवासिका भिक्खू ते भिक्खू चोदेसुं – "अस्समणात्थ तुम्हे" ति। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "किंचित्ता तुम्हे, भिक्खवे" ति? "परिभोगत्थाय मयं, भगवा" ति। "अनापत्ति, भिक्खवे, परिभोगत्थाया" ति।

(११८-१२३) तेन खो पन समयेन आगन्तुका भिक्खू सङ्घस्स जम्बुं ... पे० ... सङ्घस्स लबुजं ... सङ्घस्स पनसं ... सङ्घस्स तालपक्कं ... सङ्घस्स उच्छुं ... सङ्घस्स तिम्बरूसकं भाजापेत्वा परिभुञ्जिंसु। आवासिका भिक्खू ते भिक्खू चोदेसुं – "अस्समणात्थ, तुम्हे" ति। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, परिभोगत्थाया" ति।

(१२४) तेन खो पन समयेन अम्बपालका भिक्खूनं अम्बफलं देन्ति। भिक्खू – "गोपेतुं इमे इस्सरा, नयिमे दातुं" ति, कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति[4]। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "अनापत्ति, भिक्खवे, गोपकस्स दाने" ति।

---

१. पटिग्गाहापेत्वा – सी०। २. तिणखेत्तं – सी०, रो०। ३. लुतं – स्या०, रो०। ४. पतिगण्हन्ति – सी०।

(१२५–१३०) तेन खो पन समयेन जम्बुपालका ... पे० ... लबुजपालका ... पनसपालका ... तालपक्कपालका ... उच्छुपालका ... तिम्बरूसकपालका भिक्खूनं तिम्बरूसकं[1] देन्ति । भिक्खू – "गोपेतुं इमे इस्सरा, नयिमे दातुं" ति, कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "अनापत्ति, भिक्खवे, गोपकस्स दाने" ति ।

(१३१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स दारुं तावकालिकं हरित्वा अत्तनो विहारस्स कुड्डं[2] उपत्थम्भेसि । भिक्खू तं भिक्खुं चोदेसुं – "अस्समणोसि त्वं" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "तावकालिको अहं, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, तावकालिके" ति ।

(१३२-१३४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स B. 83
उदकं थेय्यचित्तो अवहरि ... पे० ... सङ्घस्स मत्तिकं थेय्यचित्तो अवहरि ... सङ्घस्स पुञ्जकितं[3] तिणं[3] थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(१३५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स पुञ्जकितं तिणं थेय्यचित्तो झापेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(१३६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स मञ्चं थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(१३७-१४२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सङ्घस्स पीठं ... पे० ... सङ्घस्स भिसिं ... सङ्घस्स बिम्बोहनं[4] ... सङ्घस्स कवाटं ... सङ्घस्स आलोकसन्धिं ... सङ्घस्स गोपानसिं थेय्यचित्तो अवहरि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

१३४. (१४३) तेन खो पन समयेन भिक्खू अञ्ञातरस्स उपास-
कस्स विहारपरिभोगं सेनासनं अञ्ञत्र परिभुञ्जन्ति । अथ खो सो उपासको R. 66
उज्झायति खिय्यति[5] विपाचेति – "कथं हि नाम भदन्ता[6] अञ्ञत्र परिभोगं अञ्ञत्र परिभुञ्जिस्सन्ती" ति ! भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "न, भिक्खवे, अञ्ञत्र परिभोगो अञ्ञत्र परिभुञ्जितब्बो । यो परिभुञ्जेय्य,

---

१. तिम्बरूसके – स्या०, रो० । २. कुट्टं – म० । ३–३. मुञ्जकतिणं – स्या० । ४. बिब्बोहनं – म० । ५. खीयति – सी०, स्या०, रो० । ६. भद्दन्ता – स्या०, रो० ।

आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(१४४) तेन खो पन समयेन भिक्खू उपोसथग्गं पि सन्निसज्जं पि हरितुं कुक्कुच्चायन्ता छमायं निसीदन्ति । गत्तानि पि चीवरानि पि पंसुकितानि होन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "अनुजानामि, भिक्खवे तावकालिकं हरितुं" ति ।

(१४५) तेन खो पन समयेन चम्पायं थुल्लनन्दाय भिक्खुनिया अन्तेवासिनी[1] भिक्खुनी थुल्लनन्दाय भिक्खुनिया उपट्ठाककुलं गन्त्वा – "अय्या
B. 84 इच्छति तेकटुलयागुं[2] पातुं" ति, पचापेत्वा हरित्वा अत्तना परिभुञ्जि । सा जानित्वा तं चोदेसि – "अस्समणीसि त्वं" ति । तस्सा कुक्कुच्चं अहोसि । अथ खो सा भिक्खुनी भिक्खुनीनं एतमत्थं आरोचेसि । भिक्खुनियो भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं । भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति सम्पजानमुसावादे पाचित्तियस्सा" ति ।

(१४६) तेन खो पन समयेन राजगहे थुल्लनन्दाय भिक्खुनिया अन्तेवासिनी भिक्खुनी थुल्लनन्दायं भिक्खुनिया उपट्ठाककुलं गन्त्वा – "अय्या इच्छति मधुगोळकं खादितुं" ति, पचापेत्वा हरित्वा अत्तना परिभुञ्जि । सा जानित्वा तं चोदेसि – "अस्समणीसि त्वं" ति । तस्सा कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति सम्पजानमुसावादे पाचित्तियस्सा" ति ।

१३५. (१४७) तेन खो पन समयेन वेसालियं आयस्मतो अज्जुकस्स उपट्ठाकस्स गहपतिनो द्वे दारका होन्ति – पुत्तो च भागिनेय्यो च । अथ खो सो गहपति आयस्मन्तं अज्जुकं एतदवोच – "इमं, भन्ते, ओकासं यो इमेसं द्विन्नं दारकानं सद्धो होति पसन्नो तस्स आचिक्खेय्यासी[3]" ति । तेन खो पन समयेन तस्स गहपतिनो भागिनेय्यो सद्धो होति पसन्नो । अथ खो आयस्मा अज्जुको तं ओकासं तस्स दारकस्स आचिक्खि । सो तेन सापतेय्येन कुटुम्बं च सण्ठपेसि दानं च पट्ठपेसि[4] । अथ खो तस्स गहपतिनो पुत्तो आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच – "को नु खो, भन्ते आनन्द, पितुनो दायज्जो – पुत्तो वा भागिनेय्यो वा" ति ? "पुत्तो खो, आवुसो, पितुनो दायज्जो" ति । "अयं, भन्ते, अय्यो अज्जुको अम्हाकं सापतेय्यं अम्हाकं मेथुनकस्स आचिक्खी" ति । "अस्समणो, आवुसो, आयस्मा अज्जुको" ति । अथ खो

१. अन्तेवासिका – सी०; अन्तेवासी – स्या० । २. तेकटुल्लयागुं – स्या० । ३. आचिक्खेय्यासी ति सो कालमकासि – स्या० । ४. सण्ठपेसि – सी० ।

आयस्मा अज्जुको आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच – "देहि मे, आवुसो आनन्द, विनिच्छयं" ति। तेन खो पन समयेन आयस्मा उपालि आयस्मतो R. 67 अज्जुकस्स पक्खो होति। अथ खो आयस्मा उपालि आयस्मन्तं आनन्दं B. 85 एतदवोच – "यो नु खो, आवुसो आनन्द, सामिकेन 'इमं ओकासं इत्थन्नामस्स आचिक्खेय्यासी'[1] ति वुत्तो तस्स आचिक्खति, किं सो आपज्जती" ति? "न, भन्ते[2], किञ्चि आपज्जति, अन्तमसो दुक्कटमत्तं पी" ति। "अयं, आवुसो, आयस्मा अज्जुको सामिकेन – 'इमं ओकासं इत्थन्नामस्स आचिक्खा[3]' ति वुत्तो तस्स आचिक्खति[4]; अनापत्ति, आवुसो, आयस्मतो अज्जुकस्सा" ति।

१३६. (१४८) तेन खो पन समयेन बाराणसियं आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स उपट्ठाककुलं चोरेहि उपद्दुतं होति। द्वे च दारका नीता होन्ति। अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो ते दारके इद्धिया आनेत्वा पासादे ठपेसि। मनुस्सा ते दारके पस्सित्वा – "अय्यस्सायं पिलिन्दवच्छस्स इद्धानुभावो" ति, आयस्मन्ते पिलिन्दवच्छे अभिप्पसीदिंसु। भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा पिलिन्दवच्छो चोरेहि नीते दारके आनेस्सती" ति! भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "अनापत्ति, भिक्खवे, इद्धिमस्स[5] इद्धिविसये" ति।

१३७. (१४९) तेन खो पन समयेन द्वे भिक्खू सहायका होन्ति – पण्डुको[6] च कपिलो च। एको गामके विहरति, एको कोसम्बियं। अथ खो तस्स भिक्खुनो गामका कोसम्बिं गच्छन्तस्स अन्तरामग्गे नदिं तरन्तस्स सूकरिकानं हत्थतो मुत्ता मेदवट्टि पादे लग्गा होति। सो भिक्खु – "सामिकानं दस्सामी" ति अग्गहेसि। सामिका तं भिक्खुं चोदेसुं – "अस्समणोसि त्वं" ति। तं उत्तिण्णं गोपालिका[7] पस्सित्वा एतदवोच – "एहि, भन्ते, मेथुनं धम्मं पटिसेवा" ति। सो – "पकतियापाहं[8] अस्समणो[9]" ति तस्सा मेथुनं धम्मं पटिसेवित्वा कोसम्बिं गन्त्वा भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि। भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "अनापत्ति, भिक्खवे, अदिन्नादाने पाराजिकस्स; आपत्ति मेथुनधम्मसमायोगे पाराजिकस्सा" ति।

---

१. आचिक्खाही – स्या०; आचिक्खा – सी०, रो०। २. सो भन्ते – स्या०। ३. आचिक्खाही – स्या०। ४. आचिक्खि – सी०, स्या०, रो०। ५. इद्धिमन्तस्स – सी०, स्या०, रो०। ६. पण्डको – स्या०, रो०। ७. अञ्ञतरा गोपालिका – सी०, स्या०। ८. पकतियापहं – सी०। ९. अस्समणोस्मी – सी०।

१३८. (१५०) तेन खो पन समयेन सागलायं आयस्मतो दळ्हिकस्स सद्धिविहारिको भिक्खु अनभिरतिया पीळितो आपणिकस्स B. 86 वेठनं अवहरित्वा आयस्मन्तं दळ्हिकं एतदवोच – "अस्समणो अहं, भन्ते, विब्भमिस्सामी" ति । "किं तया, आवुसो, कतं" ति? सो[1] तमत्थं आरोचेसि[1] । आहरापेत्वा अग्घापेसि । तं अग्घापेन्तं न पञ्चमासके[2] अग्घति[3] । "अनापत्ति, आवुसो, पाराजिकस्सा" ति । धम्मकथं[4] अकासि । सो भिक्खु अभिरमती[5] ति ।

—०—

§ ३. ततियपाराजिकं

(जीविता वोरोपने)

(१) सत्थहरणवत्थु

R. 68 १३९. तेन समयेन बुद्धो भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागारसालायं । तेन खो पन समयेन भगवा भिक्खूनं अनेकपरियायेन असुभकथं कथेति, असुभाय वण्णं भासति, असुभभावनाय वण्णं भासति, आदिस्स आदिस्स असुभसमापत्तिया वण्णं भासति । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "इच्छामहं, भिक्खवे, अद्धमासं पटिसल्लीयितुं[6] । नम्हि केनचि उपसङ्कमितब्बो, अञ्ञत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेना" ति । "एवं, भन्ते" ति, खो ते भिक्खू भगवतो पटिस्सुणित्वा[7] नास्सुध[8] कोचि भगवन्तं उपसङ्कमति, अञ्ञत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेन । भिक्खू – "भगवा खो अनेकपरियायेन असुभकथं कथेति, असुभाय वण्णं भासति, असुभभावनाय वण्णं भासति, आदिस्स आदिस्स असुभसमापत्तिया वण्णं भासती" ति ते अनेकाकारवोकारं असुभभावनानुयोगमनुयुत्ता विहरन्ति । ते सकेन कायेन अट्टीयन्ति[9] हरायन्ति जिगुच्छन्ति । सेय्यथापि नाम इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको सीसं नहातो[10] अहिकुणपेन[11] वा कुक्कुरकुणपेन वा मनुस्सकुणपेन वा कण्ठे आसत्तेन[12] अट्टीयेय्य[13] हरायेय्य जिगुच्छेय्य, एवमेव

१–१. आपणिकस्स वेठनं गण्हामि भन्ते ति – सी०; सो एतमत्थं आरोचेसि – रो० । २. पञ्चमासकं – स्या०; पञ्चमासको – सी० । ३. अग्घि – सी० । ४. धम्मि कथं – स्या०, रो० । ५. अभिरमी – सी०, स्या०, रो० । ६. पतिसल्लीयितुं – सी०, पटिसल्लियितुं – रो० । ७. पटिस्सुत्वा – सी०; पटिसुणित्वा – रो० । ८. नास्सूध – सी० । ९. अट्टियन्ति – स्या०, रो० । १०. सीसं न्हातो – रो०; सीसन्हातो – म० । ११. अहिकुनपेन – सी० । १२. आलग्गेन – स्या० । १३. अट्टियेय्य – स्या०, रो० ।

ते भिक्खू सकेन कायेन अट्टीयन्ता हरायन्ता जिगुच्छन्ता अत्तना पि अत्तानं जीविता वोरोपेन्ति, अञ्ञमञ्ञं पि जीविता वोरोपेन्ति, मिगलण्डिकं पि समणकुत्तकं उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति[1] – "साधु नो, आवुसो, जीविता वोरोपेहि । इदं ते पत्तचीवरं भविस्सती" ति । अथ खो मिगलण्डिको समणकुत्तको B. 87 पत्तचीवरेहि भटो सम्बहुले भिक्खू जीविता वोरोपेत्वा लोहितकं[2] असिं आदाय येन वग्गमुदा नदी तेनुपसङ्कमि ।

१४०. अथ खो मिगलण्डिकस्स समणकुत्तकस्स लोहितकं तं[3] असिं धोवन्तस्स अहुदेव कुक्कुच्चं अहु विप्पटिसारो – "अलाभा वत मे, न वत मे लाभा; दुल्लद्धं वत मे, न वत मे सुलद्धं । बहुं वत मया R. 69 अपुञ्ञं पसुतं, योहं भिक्खू सीलवन्ते कल्याणधम्मे जीविता वोरोपेसिं" ति । अथ खो अञ्ञतरा मारकायिका देवता अभिज्जमाने उदके आगन्त्वा मिगलण्डिकं समणकुत्तकं एतदवोच – "साधु साधु सप्पुरिस, लाभा ते सप्पुरिस, सुलद्धं ते सप्पुरिस । बहुं तया सप्पुरिस पुञ्ञं पसुतं, यं त्वं अतिण्णे तारेसी" ति । अथ खो मिगलण्डिको समणकुत्तको – "लाभा किर मे, सुलद्धं किर मे, बहुं किर मया पुञ्ञं पसुतं, अतिण्णो किराहं तारेमी" ति तिण्हं[4] असिं आदाय विहारेन विहारं परिवेणेन परिवेणं उपसङ्कमित्वा एवं वदेति – "को अतिण्णो, कं तारेमी" ति ? तत्थ ये ते भिक्खू अवीतरागा तेसं तस्मिं समये होति येव भयं होति छम्भितत्तं होति लोमहंसो । ये पन ते भिक्खू वीतरागा तेसं तस्मिं समये न होति भयं न होति छम्भितत्तं न होति लोमहंसो । अथ खो मिगलण्डिको समणकुत्तको एकं पि भिक्खुं एकाहेन[5] जीविता वोरोपेसि, द्वे पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, तयो पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, चत्तारो पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, पञ्च पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, दस पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, वीसं पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, तिंसं पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, चत्तालीसं[6] पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, पञ्ञासं पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि, सट्ठिं पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि ।

१४१. अथ खो भगवा तस्स अद्धमासस्स अच्चयेन पटिसल्लाना

१. वदेन्ति – सी०, स्या० । २. लोहितगतं – रो० । ३. सी० पोत्थके नत्थि । ४. तिक्खं – रो० । ५. एकाहेनेव – स्या० । ६. चत्तारीसं – सी०, रो०; चत्ताळीसं – स्या० ।

वुट्ठितो आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "किन्नु खो, आनन्द, तनुभूतो विय B. 88 भिक्खुसङ्घो" ति ? "तथा हि पन, भन्ते, भगवा भिक्खूनं अनेकपरियायेन असुभकथं कथेति, असुभाय वण्णं भासति, असुभभावनाय वण्णं भासति, आदिस्स आदिस्स असुभसमापत्तिया वण्णं भासति। ते च, भन्ते, भिक्खू – 'भगवा खो अनेकपरियायेन असुभकथं कथेति, असुभाय वण्णं भासति, असुभभावनाय वण्णं भासति, आदिस्स आदिस्स असुभसमापत्तिया वण्णं भासती' ति, ते[1] अनेकाकारवोकारं असुभभावनानुयोगमनुयुत्ता विहरन्ति। ते सकेन कायेन अट्टीयन्ति हरायन्ति जिगुच्छन्ति। सेय्यथापि नाम इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको सीसं नहातो अहिकुणपेन वा कुक्कुरकुणपेन वा मनुस्सकुणपेन वा कण्ठे आसत्तेन अट्टीयेय्य हरायेय्य जिगुच्छेय्य, एवमेव ते भिक्खू R. 70 सकेन कायेन अट्टीयन्ता[2] हरायन्ता जिगुच्छन्ता अत्तना पि अत्तानं जीविता वोरोपेन्ति, अञ्ञमञ्ञं पि जीविता वोरोपेन्ति, मिगलण्डिकं पि समणकुत्तकं उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति – 'साधु नो, आवुसो, जीविता वोरोपेहि। इदं ते पत्तचीवरं भविस्सती' ति। अथ खो, भन्ते, मिगलण्डिको समणकुत्तको पत्तचीवरेहि भटो एकं पि भिक्खुं एकाहेन जीविता वोरोपेसि ...पे० ... सट्ठि पि भिक्खू एकाहेन जीविता वोरोपेसि। साधु, भन्ते, भगवा अञ्ञं परियायं आचिक्खतु यथायं भिक्खुसङ्घो अञ्ञाय सण्ठहेय्या" ति। "तेनहानन्द, यावतिका भिक्खू वेसालिं उपनिस्साय विहरन्ति ते सब्बे उपट्ठानसालायं सन्निपातेही" ति। "एवं, भन्ते" ति, खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुणित्वा यावतिका भिक्खू वेसालिं उपनिस्साय विहरन्ति ते सब्बे उपट्ठानसालायं सन्निपातेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "सन्निपतितो, भन्ते भिक्खुसङ्घो; यस्स दानि, भन्ते, भगवा कालं मञ्ञती" ति।

१४२. अथ खो भगवा येन उपट्ठानसाला तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि। निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "अयं पि खो, भिक्खवे, आनापानसतिसमाधि[3] भावितो बहुलीकतो सन्तो चेव पणीतो च असेचनको च सुखो च विहारो उप्पन्नुप्पन्ने च पापके अकुसले धम्मे ठानसो अन्तरधापेति वूपसमेति। सेय्यथापि, भिक्खवे,

१. सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि। २. अट्टियन्ता – रो०, स्या०। ३. आनापानस्सतिसमाधि – स्या०, म०।

गिम्हानं पच्छिमे मासे ऊहतं[1] रजोजल्लं तमेनं महा अकालमेघो ठानसो अन्तरधापेति वूपसमेति, एवमेव खो, भिक्खवे, आनापानसतिसमाधि[2] भावितो B. 89 बहुलीकतो सन्तो चेव पणीतो च असेचनको च सुखो च विहारो उप्पन्नुप्पन्ने च पापके अकुसले धम्मे ठानसो अन्तरधापेति वूपसमेति । कथं भावितो च, भिक्खवे, आनापानसतिसमाधि कथं[3] बहुलीकतो सन्तो चेव पणीतो च असेचनको च सुखो च विहारो उप्पन्नुप्पन्ने च पापके अकुसले धम्मे ठानसो अन्तरधापेति वूपसमेति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अरञ्ञगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्ञागारगतो वा निसीदति पल्लङ्कं आभुजित्वा[4] उजुं कायं पणिधाय परिमुखं सतिं उपट्ठपेत्वा । सो सतो व अस्ससति सतो[5] पस्ससति । दीघं वा अस्ससन्तो दीघं अस्ससामी ति पजानाति, दीघं वा पस्ससन्तो दीघं पस्ससामी ति पजानाति । रस्सं वा अस्ससन्तो रस्सं अस्ससामी ति पजानाति, रस्सं वा पस्ससन्तो रस्सं पस्ससामी ति पजानाति । सब्बकायप्पटिसंवेदी[6] अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । सब्बकायप्पटिसंवेदी पस्ससिस्सामी ति R. 71 सिक्खति । पस्सम्भयं कायसङ्खारं अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पस्सम्भयं कायसङ्खारं पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पीतिप्पटिसंवेदी[7] अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पीतिप्पटिसंवेदी पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । सुखप्पटिसंवेदी अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । सुखप्पटिसंवेदी पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । चित्तसङ्खारप्पटिसंवेदी अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । चित्तसङ्खारप्पटिसंवेदी पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पस्सम्भयं चित्तसङ्खारं अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पस्सम्भयं चित्तसङ्खारं पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । चित्तप्पटिसंवेदी अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । चित्तप्पटिसंवेदी पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । अभिप्पमोदयं चित्तं ... पे॰ ... समादहं चित्तं...पे॰... विमोचयं चित्तं ... पे॰ ... अनिच्चानुपस्सी ... पे॰ ... विरागानुपस्सी ... पे॰ ... निरोधानुपस्सी ... पे॰ ... पटिनिस्सग्गानुपस्सी अस्ससिस्सामी ति सिक्खति । पटिनिस्सग्गानुपस्सी पस्ससिस्सामी ति सिक्खति । एवं भावितो खो, भिक्खवे, आनापानसतिसमाधि एवं बहुलीकतो सन्तो चेव पणीतो च असेचनको च सुखो च विहारो उप्पन्नुप्पन्ने च पापके अकुसले धम्मे ठानसो अन्तरधापेति वूपसमेती" ति ।

---

१. उहतं – म॰ । २. आनापानस्सतिसमाधि – स्या॰, म॰ । ३. कथं च – रो॰ । ४. आभुञ्जित्वा – रो॰ । ५. सतो व – रो॰ । ६. सब्बकायपटिसंवेदी – सी॰, स्या॰, रो॰ । ७. पीतिपटिसंवेदी – सी॰, स्या॰, रो॰ ।

(२) पठमपञ्ञत्ति

१४३. अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू अत्तना पि अत्तानं जीविता वोरोपेन्ति, अञ्ञमञ्ञं पि जीविता वोरोपेन्ति मिगलण्डिकं पि समणकुत्तकं उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति[1] – साधु नो, B. 90 आवुसो, जीविता वोरोपेहि, इदं ते पत्तचीवरं भविस्सती'" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[2], भिक्खवे, तेसं भिक्खूनं अननुलोमिकं अप्पटिरूपं[3] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम ते, भिक्खवे, भिक्खू अत्तना पि अत्तानं जीविता वोरोपेस्सन्ति, अञ्ञमञ्ञं पि जीविता वोरोपेस्सन्ति, मिगलण्डिकं पि समणकुत्तकं उपसङ्कमित्वा एवं वक्खन्ति – 'साधु नो, आवुसो, जीविता वोरोपेहि, इदं ते पत्तचीवरं भविस्सती' ति । नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१४४. **"यो पन भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गहं जीविता वोरोपेय्य सत्थहारकं वास्स परियेसेय्य, अयं पि पाराजिको होति असंवासो" ति ।**

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) उपासकस्स मरणवण्णनावत्थु

१४५. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो उपासको गिलानो होति । तस्स पजापति अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका । छब्बग्गिया भिक्खू तस्सा इत्थिया पटिबद्धचित्ता होन्ति । अथ खो छब्बग्गियानं भिक्खूनं R. 72 एतदहोसि – "सचे खो सो, आवुसो, उपासको जीविस्सति न मयं तं इत्थिं लभिस्साम । हन्द मयं, आवुसो, तस्स उपासकस्स मरणवण्णं संवण्णेमा" ति । अथ खो छब्बग्गिया भिक्खू येन सो उपासको तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा तं उपासकं एतदवोचुं – "त्वं खोसि, उपासक, कतकल्याणो कतकुसलो कतभीरुत्ताणो अकतपापो अकतलुद्दो[4] अकतकिब्बिसो । कतं तया कल्याणं, अकतं तया पापं । किं तुय्हिमिना पापकेन दुज्जीवितेन ! मतं ते जीविता सेय्यो । इतो त्वं कालङ्कतो[5] कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जिस्ससि । तत्थ दिब्बेहि

---

१. वदेन्ति – सी०, स्या० । २. अननुच्छवि° – सी०, रो० । ३. अप्पतिरूपं – सी०, म० । ४. अकतलुद्धो – स्या०, रो० । ५. कालकतो – स्या० ।

पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो परिचारेस्ससी" ति ।

१४६. अथ खो सो उपासको – "सच्चं खो अय्या आहंसु । अहञ्हि कतकल्याणो कतकुसलो कतभीरुत्ताणो अकतपापो अकतलुद्दो अकतकिब्बिसो । कतं मया कल्याणं, अकतं मया पापं । किं मय्हिमिना पापकेन दुज्जीवितेन ! मतं मे जीविता सेय्यो । इतो अहं कालङ्कतो कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जिस्सामि । तत्थ दिब्बेहि पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो परिचारेस्सामी" ति, सो असप्पायानि चेव भोजनानि भुञ्जि असप्पायानि च खादनीयानि[1] खादि असप्पायानि च सायनीयानि[2] सायि असप्पायानि च पानानि पिवि । तस्स असप्पायानि चेव भोजनानि भुञ्जतो असप्पायानि च खादनीयानि खादतो असप्पायानि च सायनीयानि सायतो असप्पायानि च पानानि पिवतो खरो आबाधो उप्पज्जि । सो तेनेव आबाधेन कालमकासि । तस्स पजापति[3] उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो । इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति ! नत्थि इमेसं सामञ्ञं नत्थि इमेसं ब्रह्मञ्ञं, नट्ठं इमेसं सामञ्ञं नट्ठं इमेसं ब्रह्मञ्ञं, कुतो इमेसं सामञ्ञं कुतो इमेसं ब्रह्मञ्ञं, अपगता इमे सामञ्ञा अपगता इमे ब्रह्मञ्ञा । इमे मे सामिकस्स मरणवण्णं संवण्णेसुं । इमेहि मे सामिको मारितो" ति । अञ्ञे पि मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो । इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति ! नत्थि इमेसं सामञ्ञं नत्थि इमेसं ब्रह्मञ्ञं, नट्ठं इमेसं सामञ्ञं नट्ठं इमेसं ब्रह्मञ्ञं, कुतो इमेसं सामञ्ञं कुतो इमेसं ब्रह्मञ्ञं, अपगता इमे सामञ्ञा अपगता इमे ब्रह्मञ्ञा । इमे उपासकस्स मरणवण्णं संवण्णेसुं । इमेहि उपासको मारितो" ति । अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ...पे०... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू उपासकस्स मरणवण्णं संवण्णिस्सन्ती[4]" ति !

B. 91

---

१. खादनियानि – रो० । २. सायनियानि – रो० । ३. पजापती – स्या०, रो० ।
४. सवण्णेस्सन्ती – सी०, रो०, स्या० ।

(४) अनुपञ्ञत्ति

R.73 १४७. अथ खो ते भिक्खू ... पे० ... भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ... पे० ... "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, उपासकस्स मरणवण्णं संवण्णेथा" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं, मोघपुरिसा, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, उपासकस्स मरणवण्णं संवण्णिस्सथ[1]!
B. 92 नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

१४८. **"यो पन भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गहं जीविता वोरोपेय्य सत्थहारकं वास्स परियेसेय्य मरणवण्णं वा संवण्णेय्य मरणाय वा समादपेय्य – 'अम्भो पुरिस, किं तुय्हिमिना पापकेन दुज्जीवितेन, मतं ते जीविता सेय्यो' ति, इति चित्तमनो चित्तसङ्कप्पो अनेकपरियायेन मरणवण्णं वा संवण्णेय्य, मरणाय वा समादपेय्य, अयं पि पाराजिको होति असंवासो" ति।**

(५) विभङ्गो

१४९. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... भिक्खू ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति।

सञ्चिच्चा ति जानन्तो सञ्जानन्तो चेच्च अभिवितरित्वा वीतिक्कमो।

मनुस्सविग्गहो नाम यं मातुकुच्छिस्मिं पठमं चित्तं उप्पन्नं पठमं विञ्ञाणं पातुभूतं, याव मरणकाला एत्थन्तरे एसो मनुस्सविग्गहो नाम।

जीविता वोरोपेय्या ति जीवितिन्द्रियं उपच्छिन्दति उपरोधेति सन्ततिं विकोपेति।

सत्थहारकं वास्स परियेसेय्या ति असिं वा सत्तिं वा भिण्डिं वा लगुळं[2] वा पासाणं वा सत्थं वा विसं वा रज्जुं वा।

मरणवण्णं वा संवण्णेय्या ति जीविते आदीनवं दस्सेति, मरणे वण्णं भणति।

मरणाय वा समादपेय्या ति सत्थं वा आहर, विसं वा खाद, रज्जुया वा उब्बन्धित्वा कालङ्करोही[3] ति।

---

१. संवण्णेस्सथ – सी०, स्या०, रो०। २. सूलं वा लगुळं वा – स्या०; लगुलं – सी०। ३. कालकरोही – स्या०।

अम्भो पुरिसा ति आलपनाधिवचनमेतं[1]।

किं[2] तुय्हिमिना पापकेन दुज्जीवितेना ति[2] पापकं नाम जीवितं अड्ढानं जीवितं उपादाय दलिद्दानं जीवितं पापकं लामकं[3], सधनानं जीवितं उपादाय अधनानं जीवितं पापकं, देवानं जीवितं उपादाय मनुस्सानं जीवितं पापकं। R. 74

दुज्जीवितं नाम हत्थच्छिन्नस्स पादच्छिन्नस्स हत्थपादच्छिन्नस्स कण्णच्छिन्नस्स नासच्छिन्नस्स कण्णनासच्छिन्नस्स, इमिना[4] च पापकेन इमिना च दुज्जीवितेन मतं ते जीविता सेय्यो ति।

इति चित्तमनो ति यं चित्तं तं मनो, यं मनो तं चित्तं।

चित्तसङ्कप्पो ति मरणसञ्ञी मरणचेतनो मरणाधिप्पायो।

अनेकपरियायेना ति उच्चावचेहि आकारेहि।

मरणवण्णं वा संवण्णेय्या ति जीविते आदीनवं दस्सेति, मरणे[5] वण्णं[5] भणति – "इतो त्वं कालङ्कतो कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जिस्ससि, तत्थ दिब्बेहि पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो परिचारेस्ससी" ति।

मरणाय वा समादपेय्या ति सत्थं वा आहर, विसं वा खाद, रज्जुया वा उब्बन्धित्वा कालङ्करोहि, सोब्भे वा नरके वा पपाते वा पपता ति।

अयं पी ति पुरिमे उपादाय वुच्चति।

पाराजिको होती ति सेय्यथापि नाम पुथुसिला द्वेधा[6] भिन्ना अप्पटिसन्धिका होति, एवमेव भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गहं जीविता वोरोपेत्वा अस्समणो[7] होति असक्यपुत्तियो। तेन वुच्चति – 'पाराजिको होती' ति।

असंवासो ति संवासो नाम एककम्मं एकुद्देसो समसिक्खता[8] – एसो संवासो नाम। सो तेन सद्धिं नत्थि, तेन वुच्चति असंवासो ति। B 94

१५०. सामं, अधिट्ठाय, दूतेन, दूतपरम्पराय, विसक्कियेन दूतेन, गतपच्चागतेन दूतेन, अरहो रहोसञ्ञी, रहो अरहोसञ्ञी, अरहो अरहोसञ्ञी, रहो रहोसञ्ञी कायेन संवण्णेति, वाचाय संवण्णेति, कायेन वाचाय संवण्णेति, दूतेन संवण्णेति, लेखाय संवण्णेति, ओपातं

---

१. आलपनाधिवचनमेतं अम्भो पुरिसा ति – सी०, स्या०। २–२. किं तुय्हिमिना पापकेन दुज्जीवितेन मतं ते जीविता सेय्यो ति – स्या०। ३. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ४. किं इमिना – स्या०। ५–५. मरणवण्णं – रो०। ६. द्विधा – म०। ७. असमणो – रो०। ८. समसिक्खाता – सी०, स्या०, रो०।

अपस्सेनं, उपनिक्खिपनं, भेसज्जं, रूपूपहारो, सद्दूपहारो, गन्धूपहारो, रसूपहारो, फोट्ठब्बूपहारो, धम्मूपहारो, आचिक्खना, अनुसासनी, सङ्केतकम्मं, निमित्तकम्मं ति ।

१५१. सामं ति सयं हनति कायेन वा कायपटिबद्धेन वा निस्सग्गियेन वा ।

अधिट्ठाया ति अधिट्ठहित्वा आणापेति – "एवं विज्झ, एवं पहर, एवं घातेही" ति ।

R. 75 भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो तं मञ्ञमानो तं जीविता वोरोपेति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो तं मञ्ञमानो अञ्ञं जीविता वोरोपेत्ति, मूलट्ठस्स अनापत्ति । वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अञ्ञं मञ्ञमानो तं जीविता वोरोपेति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अञ्ञं मञ्ञमानो अञ्ञं जीविता वोरोपेति; मूलट्ठस्स अनापत्ति, वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

B. 95 भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामस्स पावद – 'इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स पावदतु – इत्थन्नामो इत्थन्नामं जीविता वोरोपेतू'" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो इतरस्स आरोचेति, आपत्ति दुक्कटस्स । वधको पटिग्गण्हाति[१], मूलट्ठस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स । सो तं जीविता वोरोपेति, आपत्ति सब्बेसं पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामस्स पावद – 'इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स पावदतु – इत्थन्नामो इत्थन्नामं जीविता वोरोपेतू'" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो अञ्ञं आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । वधको पटिग्गण्हाति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो तं जीविता वोरोपेति, मूलट्ठस्स अनापत्ति; आणापकस्स च वधकस्स च आपत्ति पाराजिकस्स ।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं जीविता वोरोपेही" ति,

---

१. पतिगण्हाति – सी० ।

आपत्ति दुक्कटस्स। सो गन्त्वा पुन पच्चागच्छति – "नाहं सक्कोमि तं जीविता वोरोपेतुं" ति। सो पुन आणापेति – "यदा सक्कोसि तदा तं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो तं जीविता वोरोपेति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो [1]आणापेत्वा[1] विप्पटिसारी न सावेति – "मा घातेही" ति। सो तं जीविता वोरोपेति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो आणापेत्वा विप्पटिसारी सावेति – "मा घातेही" ति। सो – "आणत्तो अहं तया" ति तं जीविता वोरोपेति, मूलट्ठस्स अनापत्ति। वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

भिक्खु भिक्खुं आणापेति – "इत्थन्नामं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो आणापेत्वा विप्पटिसारी सावेति – "मा घातेही" ति। सो साधू ति ओरमति, उभिन्नं अनापत्ति।

१५२. अरहो रहोसञ्ञी उल्लपति – "अहो इत्थन्नामो हतो अस्सा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। रहो अरहोसञ्ञी उल्लपति – "अहो इत्थन्नामो B. 96
हतो अस्सा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। अरहो अरहोसञ्ञी उल्लपति – "अहो R. 76
इत्थन्नामो हतो अस्सा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। रहो रहोसञ्ञी उल्लपति – "अहो इत्थन्नामो हतो अस्सा" ति, आपत्ति दुक्कटस्स।

कायेन संवण्णेति नाम कायेन विकारं करोति – "यो एवं मरति सो धनं वा लभति यसं वा लभति सग्गं वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। ताय संवण्णनाय मरिस्सामी ति दुक्खं वेदनं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मरति, आपत्ति पाराजिकस्स।

वाचाय संवण्णेति नाम वाचाय भणति – "यो एवं मरति सो धनं वा लभति यसं वा लभति सग्गं वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। ताय संवण्णनाय मरिस्सामी ति दुक्खं वेदनं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मरति, आपत्ति पाराजिकस्स।

कायेन वाचाय संवण्णेति नाम कायेन च विकारं करोति, वाचाय च भणति – "यो एवं मरति सो धनं वा लभति यसं वा लभति सग्गं वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। ताय संवण्णनाय मरिस्सामी ति दुक्खं वेदनं उप्पा-

१–१. तं आणापेत्वा – स्या०।

देति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

दूतेन संवण्णेति नाम दूतस्स सासनं आरोचेति – "यो एवं मरति सो धनं वा लभति यसं वा लभति सग्गं वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । दूतस्स सासनं सुत्वा मरिस्सामी ति दुक्खं वेदनं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

१५३. **लेखाय संवण्णेति** नाम लेखं छिन्दति – "यो एवं मरति सो धनं वा लभति यसं वा लभति सग्गं वा गच्छती" ति, अक्खरक्खराय आपत्ति दुक्कटस्स । लेखं पस्सित्वा मरिस्सामी ति दुक्खं वेदनं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

ओपातं नाम मनुस्सं उद्दिस्स ओपातं खनति – "पपतित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । पपतिते[1] दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । अनोदिस्स ओपातं खनति –
B. 97 "यो कोचि पपतित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । मनुस्सो तस्मिं पपतति, आपत्ति दुक्कटस्स । पपतिते दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । यक्खो वा पेतो वा तिरच्छानगतमनुस्सविग्गहो वा तस्मिं पपतति, आपत्ति दुक्कटस्स । पपतिते दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । मरति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तिरच्छानगतो तस्मिं पपतति, आपत्ति दुक्कटस्स । पपतिते दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । मरति, आपत्ति पाचित्तियस्स ।

१५४. **अपस्सेनं** नाम अपस्सेने सत्थं वा ठपेति विसेन वा मक्खेति दुब्बलं वा करोति सोब्भे वा नरके वा पपाते वा ठपेति – "पपतित्वा[2] मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सत्थेन वा विसेन वा पपतितेन वा
R. 77 दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

उपनिक्खिपनं[3] नाम असिं वा सत्तिं वा भेण्डिं वा लगुळं[4] वा पासाणं वा सत्थं वा विसं वा रज्जुं वा उपनिक्खिपति – "इमिना मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । "तेन मरिस्सामी" ति दुक्खं वेदनं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

भेसज्जं नाम सप्पिं वा नवनीतं वा तेलं वा मधुं वा फाणितं

---

१. एत्थ 'मनुस्सो तस्मिं पपतति आपत्ति दुक्कटस्स पपतिते' इति पाठो रो० पोत्थके अत्थि । २. इमिना पपतित्वा – स्या० । ३. उपनिक्खेपनं – सी० । ४. सूलं वा लगुळं – स्या० ।

वा देति – "इमं सायित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं सायिते दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

१५५. **रूपूपहारो** नाम अमनापिकं रूपं उपसंहरति भयानकं भेरवं – "इमं पस्सित्वा उत्तसित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं पसित्वा उत्तसति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिकं रूपं उपसंहरति[1] – "इमं पस्सित्वा अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं पस्सित्वा अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

सद्दूपहारो नाम अमनापिकं सद्दं उपसंहरति भयानकं भेरवं – "इमं सुत्वा उत्तसित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं सुत्वा उत्तसति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिकं सद्दं उपसंहरति पेमनीयं[2] हदयङ्गमं – "इमं सुत्वा अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं सुत्वा अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । B. 98

गन्धूपहारो नाम अमनापिकं गन्धं उपसंहरति जेगुच्छं पाटिकुल्यं[3] – "इमं घायित्वा जेगुच्छता पाटिकुल्यता मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं घायिते जेगुच्छता पाटिकुल्यता दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिकं गन्धं उपसंहरति – "इमं घायित्वा अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं घायित्वा अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

रसूपहारो नाम अमनापिकं रसं उपसंहरति जेगुच्छं पाटिकुल्यं – "इमं सायित्वा जेगुच्छता पाटिकुल्यता मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं सायिते जेगुच्छता पाटिकुल्यता दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स । मनापिकं रसं उपसंहरति – "इमं सायित्वा अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । तं सायित्वा अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । मरति, आपत्ति पाराजिकस्स ।

---

१. उपसंहरति पेमनियं हदयङ्गमं – स्या० । २. पेमनियं – स्या०; रो० । ३. पाटिक्कूल्यं – सी० ।

R. 78 **फोट्ठब्बूपहारो** नाम अमनापिकं फोट्ठब्बं उपसंहरति दुक्खसम्फस्सं खरसम्फस्सं – "इमिना फुट्ठो मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। तेन फुट्ठस्स दुक्खा वेदना उप्पज्जति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मरति, आपत्ति पाराजिकस्स। मनापिकं फोट्ठब्बं उपसंहरति सुखसम्फस्सं मुदुसम्फस्सं – "इमिना फुट्ठो अलाभकेन सुस्सित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। तेन फुट्ठो अलाभकेन सुस्सति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मरति, आपत्ति पाराजिकस्स।

धम्मूपहारो नाम नेरयिकस्स निरयकथं कथेति – "इमं सुत्वा उत्तसित्वा मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। तं सुत्वा उत्तसति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मरति, आपत्ति पाराजिकस्स। कल्याणकम्मस्स सग्गकथं कथेति – "इमं सुत्वा अधिमुत्तो मरिस्सती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। तं
B. 99 सुत्वा अधिमुत्तो मरिस्सामी ति दुक्खं वेदनं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मरति, आपत्ति पाराजिकस्स।

१५६. **आचिक्खना** नाम पुट्ठो भणति – "एवं मरस्सु। यो एवं मरति सो धनं वा लभति यसं वा लभति सग्गं वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। ताय आचिक्खनाय मरिस्सामी ति दुक्खं वेदनं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मरति, आपत्ति पाराजिकस्स।

अनुसासनी नाम अपुट्ठो भणति – "एवं मरस्सु। यो एवं मरति सो धनं वा लभति यसं वा लभति सग्गं वा गच्छती" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। ताय अनुसासनिया मरिस्सामी ति दुक्खं वेदनं उप्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। मरति, आपत्ति पाराजिकस्स।

सङ्केतकम्मं नाम सङ्केतं करोति पुरेभत्तं वा पच्छाभत्तं वा रत्तिं वा दिवा वा – "तेन सङ्केतेन तं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। तेन सङ्केतेन तं जीविता वोरोपेति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स। तं सङ्केतं पुरे वा पच्छा वा तं जीविता वोरोपेति, मूलट्ठस्स अनापत्ति, वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

निमित्तकम्मं नाम निमित्तं करोति – "अक्खिं वा निखणिस्सामि भमुकं वा उक्खिपिस्सामि सीसं वा उक्खिपिस्सामि, तेन निमित्तेन तं जीविता वोरोपेही" ति, आपत्ति दुक्कटस्स। तेन निमित्तेन तं जीविता वोरोपेति, आपत्ति उभिन्नं पाराजिकस्स। तं निमित्तं पुरे वा पच्छा वा तं जीविता वोरोपेति, मूलट्ठस्स अनापत्ति, वधकस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

अनापत्ति असञ्चिच्च अजानन्तस्स नमरणाधिप्पायस्स उम्मत्तकस्स[1] आदिकम्मिकस्सा ति ।

(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

संवण्णना निसीदन्तो, मुसलोदुक्खलेन च । B.100, R.79
वुड्ढपब्बजिताभिसन्नो[2], अग्गवीमंसनाविसं[3] ।।
तयो च वत्थुकम्मेहि, इट्ठकाहिपरे तयो ।
वासी गोपानसी चेव, अट्टकोतरणं[4] पति ।।
सेदं नत्थुं च सम्बाहो, नहापनाब्भञ्जनेन[5] च ।
उट्ठापेन्तो निपातेन्तो, अन्नपानेन मारणं ।।
जारगब्भो सपत्ती च, माता पुत्तं उभो वधि ।
उभो न मिय्यरे[6] मद्दा, तापं वञ्झा विजायिनी ।।
पतोदं निग्गहे[7] यक्खो, वाळयक्खं[8] च पाहिणि ।
तं मञ्ञमानो पहरि, सग्गं च निरयं भणे[9] ।।
आळविया[10] तयो रुक्खा, दायेहि अपरे तयो ।
मा किलमेसि न तुय्हं, तक्कं[11] सोवीरकेन[11] चा ति ।।

(७) विनीतवत्थु

१५७. (१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तस्स भिक्खू कारुञ्ञेन मरणवण्णं संवण्णेसुं । सो भिक्खु कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि – "कच्चि नु खो मयं पाराजिकं आपत्तिं आपन्ना" ति ? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "आपत्तिं तुम्हे, भिक्खवे, आपन्ना पाराजिकं" ति ।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पिण्डचारिको भिक्खु पीठके पिलोतिकाय पटिच्छन्नं दारकं निसीदन्तो ओत्थरित्वा मारेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "कच्चि नु खो अहं पाराजिकं आपत्तिं आपन्नो" ति ? अथ खो सो भिक्खु भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, अप्पटिवेक्खित्वा आसने निसीदितब्बं; यो

१. उम्मत्तकस्स खित्तचित्तस्स वेदनट्टस्स– स्या० । २. वुड्ढपब्बजितासत्ती – सी०; वुड्ढपब्बजिता सन्तो – स्या० । ३. लग्गं मंसं विसेन पि–स्या०; लग्गमंसं विसेन च – सी० । ४. अट्टकोतारणं–सी० । ५. न्हापनब्भञ्जनेन – रो०, म०; नहापनभञ्जनेन – सी० । ६. भीयरे – सी० । ७. निग्गहो – सी० । ८. वालयक्खं – सी० । ९. भणी – सी० । १०. आलविया – सी० । ११–११. तक्कसुवीरकेन – रो०; तक्कं सोचिरकेन – स्या० ।

निसीदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु भत्तग्गे अन्तरघरे आसनं पञ्ञापेन्तो[1] मुसले उस्सिते एकं मुसलं अग्गहेसि । दुतियो मुसलो
B. 101 परिपतित्वा अञ्ञतरस्स दारकस्स मत्थके अवत्थासि । सो कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "असञ्चिच्च[2] अहं, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा" ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु भत्तग्गे अन्तरघरे आसनं पञ्ञापेन्तो उदुक्खलभण्डिकं अक्कमित्वा पवट्टेसि । अञ्ञतरं दारकं ओत्थरित्वा मारेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा" ति ।

(५) तेन खो पन समयेन पितापुत्ता भिक्खूसु पब्बजिता होन्ति । काले आरोचिते पुत्तो पितरं एतदवोच – "गच्छ, भन्ते, सङ्घो तं पतिमानेती[3]" ति मरणाधिप्पायो पिट्ठियं गहेत्वा पणामेसि । सो पपतित्वा कालमकासि ।
R. 80 तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, मरणाधिप्पायो" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

(६) तेन खो पन समयेन पितापुत्ता भिक्खूसु पब्बजिता होन्ति । काले आरोचिते पुत्तो पितरं एतदवोच – "गच्छ, भन्ते, सङ्घो तं पतिमानेती" ति मरणाधिप्पायो पिट्ठियं गहेत्वा पणामेसि । सो पपतित्वा कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(७) तेन खो पन समयेन पितापुत्ता भिक्खूसु पब्बजिता होन्ति । काले आरोचिते पुत्तो पितरं एतदवोच – "गच्छ, भन्ते, सङ्घो तं पतिमानेती" ति मरणाधिप्पायो पिट्ठियं गहेत्वा पणामेसि । सो पपतित्वा न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

१५८. (८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो भुञ्जन्तस्स मंसं कण्ठे विलग्गं होति । अञ्ञतरो भिक्खु तस्स भिक्खुनो गीवायं पहारं अदासि । सलोहितं मंसं पति । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

१. पञ्ञपेन्तो – म० । २. असञ्चिच्चो – स्या०, रो० । ३. पटिमानेती – स्या०; पतिमाणेती – सी० ।

(९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो भुञ्जन्तस्स मंसं कण्ठे विलग्गं होति। अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो तस्स भिक्खुनो गीवायं पहारं अदासि । सलोहितं मंसं पति । सो भिक्खु कालमकासि। B. 102 तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(१०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो भुञ्जन्तस्स मंसं कण्ठे विलग्गं होति । अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो तस्स भिक्खुनो गीवायं पहारं अदासि । सलोहितं मंसं पति । सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(११) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पिण्डचारिको भिक्खु विसगतं पिण्डपातं लभित्वा पटिक्कमनं हरित्वा भिक्खूनं अग्गकारिकं अदासि । ते भिक्खू कालमकंसु । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, जानामी" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, अजानन्तस्सा" ति ।

(१२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वीमंसाधिप्पायो अञ्ञतरस्स भिक्खुनो विसं अदासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "वीमंसाधिप्पायो अहं, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

१५९. (१३) तेन खो पन समयेन आळवका[1] भिक्खू विहारवत्थुं करोन्ति । अञ्ञतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा सिलं उच्चारेसि । उपरिमेन R. 81 भिक्खुना दुग्गहिता सिला हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके अवत्थासि। सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा" ति ।

(१४-१५) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू विहारवत्थुं करोन्ति । अञ्ञतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा सिलं उच्चारेसि । उपरिमो भिक्खु मरणाधिप्पायो हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके सिलं मुञ्चि । सो भिक्खु कालमकासि ... पे०... सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

---

१. आलवका – सी०; आळविका – स्या० ।

B. 103 (१६) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू विहारस्स कुड्डं[1] उट्ठापेन्ति । अञ्ञतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा इट्ठकं उच्चारेसि । उपरिमेन भिक्खुना दुग्गहिता इट्ठका हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके अवत्थासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा" ति ।

(१७–१८) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू विहारस्स कुड्डं उट्ठापेन्ति । अञ्ञतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा इट्ठकं उच्चारेसि । उपरिमो भिक्खु मरणाधिप्पायो हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके इट्ठकं मुञ्चि । सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

१६०. (१९) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्मं करोन्ति । अञ्ञतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा वासिं उच्चारेसि । उपरिमेन भिक्खुना दुग्गहिता वासी हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके अवत्थासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा" ति ।

(२०–२१) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्मं करोन्ति । अञ्ञतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा वासिं उच्चारेसि । उपरिमो भिक्खु मरणाधिप्पायो हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके वासिं मुञ्चि । सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(२२) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्मं करोन्ति । अञ्ञतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा गोपानसिं उच्चारेसि । उपरिमेन भिक्खुना दुग्गहिता गोपानसी हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके अवत्थासि । सो भिक्खु कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, असञ्चिच्चा" ति ।

(२३–२४) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्मं करोन्ति । अञ्ञतरो भिक्खु हेट्ठा हुत्वा गोपानसिं उच्चारेसि । उपरिमो
B. 104 भिक्खु मरणाधिप्पायो हेट्ठिमस्स भिक्खुनो मत्थके गोपानसिं मुञ्चि । सो

---

१. कुट्टं – म० ।

भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु,पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(२५) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्मं करोन्ता अट्टकं बन्धन्ति। अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं भिक्खुं एतदवोच – "आवुसो, अत्रट्ठितो बन्धाही" ति। सो तत्रट्ठितो बन्धन्तो परिपतित्वा कालमकासि। R.82 तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति? "नाहं, भगवा, मरणाधिप्पायो" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(२६–२७) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्मं करोन्ता अट्टकं बन्धन्ति। अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो अञ्ञतरं भिक्खुं एतदवोच – "आवुसो, अत्रट्ठितो बन्धाही" ति। सो तत्रट्ठितो बन्धन्तो परिपतित्वा कालमकासि ... पे० ... परिपतित्वा न कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० .... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(२८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु विहारं छादेत्वा ओतरति। अञ्ञतरो भिक्खु तं भिक्खुं एतदवोच – "आवुसो, इतो ओतराही" ति। सो तेन ओतरन्तो परिपतित्वा कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(२९-३०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु विहारं छादेत्वा ओतरति। अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो तं भिक्खुं एतदवोच – "आवुसो, इतो ओतराही" ति। सो तेन ओतरन्तो परिपतित्वा कालमकासि ... पे० ... परिपतित्वा न कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(३१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अनभिरतिया पीळितो गिज्झकूटं पब्बतं अभिरुहित्वा पपाते पपतन्तो अञ्ञतरं विलीवकारं ओत्थरित्वा मारेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। न च, भिक्खवे, अत्तानं पातेतब्बं। यो पातेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(३२) तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू गिज्झकूटं B.105

पब्बतं अभिरुहित्वा[1] दवाय सिलं पविज्झिंसु । सा[2] अञ्ञतरं गोपालकं ओत्थरित्वा मारेसि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, दवाय सिला पविज्झितब्बा । यो पविज्झेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

१६१. (३३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू सेदेसुं । सो भिक्खु कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

(३४–३५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू मरणाधिप्पाया सेदेसुं । सो भिक्खु कालमकासि । ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ...पे ० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

R. 83 (३६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो सीसाभितापो होति । तस्स भिक्खू नत्थुं अदंसु । सो भिक्खु कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

(३७–३८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो सीसाभितापो होति । तस्स भिक्खू मरणाधिप्पाया नत्थुं अदंसु । सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(३९) तेन खो पन समयन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू सम्बाहेसुं । सो भिक्खु कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

(४०–४१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू मरणाधिप्पाया सम्बाहेसुं । सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(४२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खु नहापेसुं[3] । सो भिक्खु कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

B.106 (४३-४४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति ।

---

१. अभिरूहित्वा – सी०, स्या०, रो० । २. सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३. न्हापेसुं – म० ।

तं भिक्खू मरणाधिप्पाया नहापेसुं। सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(४५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू तेलेन अब्भञ्जिंसु। सो भिक्खु कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(४६-४७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू मरणाधिप्पाया तेलेन अब्भञ्जिंसु। सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

१६२. (४८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू उट्ठापेसुं। सो भिक्खु कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(४९-५०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू मरणाधिप्पाया उट्ठापेसुं। सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(५१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू निपातेसुं। सो भिक्खु कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(५२-५३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू मरणाधिप्पाया निपातेसुं। सो भिक्खु कालमकासि ...पे०... सो भिक्खु न कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(५४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तस्स भिक्खू अन्नं अदंसु। सो भिक्खु कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(५५-५६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। B. 107
तस्स भिक्खू मरणाधिप्पाया अन्नं अदंसु। सो भिक्खु कालमकासि ...पे०... सो भिक्खु न कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(५७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तस्स भिक्खु पानं अदंसु। सो भिक्खु कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(५८-५९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तस्स भिक्खू मरणाधिप्पाया पानं अदंसु। सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

१६३. (६०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी[1] पवुत्थपतिका जारेन गब्भिनी होति। सा कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "इङ्घय्य[2] गब्भपातनं जानाही" ति। "सुट्ठु, भगिनी" ति तस्सा गब्भपातनं अदासि। दारको कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(६१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स पुरिसस्स द्वे पजापतियो होन्ति – एका वञ्झा, एका विजायिनी। वञ्झा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "सचे सा, भन्ते, विजायिस्सति सब्बस्स कुटुम्बस्स इस्सरा भविस्सति। इङ्घय्य, तस्सा गब्भपातनं जानाही" ति। "सुट्ठु, भगिनी" ति तस्सा गब्भपातनं अदासि। दारको कालमकासि, माता न कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(६२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स पुरिसस्स द्वे पजापतियो होन्ति – एका वञ्झा, एका विजायिनी। वञ्झा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "सचे सा, भन्ते, विजायिस्सति सब्बस्स कुटुम्बस्स इस्सरा भविस्सति। इङ्घय्य, तस्सा गब्भपातनं जानाही" ति। "सुट्ठु, भगिनी" ति तस्सा गब्भपातनं अदासि। माता कालमकासि, दारको न कालमकासि।
R.84 तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

B.108 (६३–६४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स पुरिसस्स द्वे पजापतियो होन्ति – एका वञ्झा, एका विजायिनी। वञ्झा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "सचे सा, भन्ते, विजायिस्सति सब्बस्स कुटुम्बस्स इस्सरा भविस्सति। इङ्घय्य, तस्सा गब्भपातनं जानाही" ति। "सुट्ठु,

१. इत्थि – रो०। २. इङ्घाय्य – म०।

भगिनी'' ति तस्सा गब्भपातनं अदासि । उभो कालमकंसु ... पे० ... उभो न कालमकंसु । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

१६४. (६५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा गब्भिनी इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "इङ्घय्य, गब्भपातनं जानाही" ति । "तेन हि, भगिनि, मद्दस्सू" ति । सा मद्दित्वा[1] गब्भं पातेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(६६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा गब्भिनी इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "इङ्घय्य, गब्भपातनं जानाही" ति । "तेन हि, भगिनि, तापेही" ति । सा तापेत्वा गब्भं पातेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(६७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा वञ्झा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "इङ्घय्य, भेसज्जं जानाहि येनाहं विजायेय्यं" ति । "सुट्ठु, भगिनी" ति तस्सा भेसज्जं अदासि । सा कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति

(६८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा विजायिनी इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "इङ्घय्य, भेसज्जं जानाहि येनाहं न विजायेय्यं" ति । "सुट्ठु, भगिनी" ति तस्सा भेसज्जं अदासि । सा कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(६९) तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सत्तरसवग्गियं भिक्खुं अङ्गुलिपतोदकेन हासेसुं । सो भिक्खु उत्तन्तो अनस्सासको कालमकासि । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति[2], भिक्खवे, पाराजिकस्सा" ति[2] ।

(७०) तेन खो पन समयेन सत्तरसवग्गिया भिक्खू छब्बग्गियं B. 109
भिक्खुं कम्मं करिस्सामा ति ओत्थरित्वा मारेसुं । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्सा" ति ।

(७१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भूतवेज्जको भिक्खु

---

१. मद्दापेत्वा – सी०, म० । २–२. एत्थ स्या० पोत्थके 'अनापत्ति भिक्खवे पाराजिकस्स आपत्ति पाचित्तियस्सा ति' इति पाठो अत्थि ।

यक्खं जीविता वोरोपेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(७२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं भिक्खुं वाळयक्खविहारं पाहेसि । तं यक्खा जीविता वोरोपेसुं। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

(७३-७४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो अञ्ञतरं भिक्खुं वाळयक्खविहारं पाहेसि । तं यक्खा जीविता वोरोपेसुं ... पे० ... तं यक्खा जीविता न वोरोपेसुं । तस्स कुक्कुच्चं
R.85 अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(७५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं भिक्खुं वाळकन्तारं पाहेसि । तं वाळा जीविता वोरोपेसुं। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

(७६-७७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो अञ्ञतरं भिक्खुं वाळकन्तारं पाहेसि । तं वाळा जीविता वोरोपेसुं ...पे०... तं वाळा जीविता न वोरोपेसुं । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(७८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं भिक्खुं चोरकन्तारं पाहेसि । तं चोरा जीविता वोरोपेसुं। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

(७९–८०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो अञ्ञतरं भिक्खुं चोरकन्तारं पाहेसि । तं चोरा जीविता वोरोपेसुं ... पे० ... तं चोरा जीविता न वोरोपेसुं । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

१६५. (८१–८४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु तं मञ्ञमानो तं जीविता वोरोपेसि ... पे०... तं मञ्ञमानो अञ्ञं जीविता
B.110 वोरोपेसि ... पे० ... अञ्ञं मञ्ञमानो तं जीविता वोरोपेसि ...पे०... अञ्ञं मञ्ञमानो अञ्ञं जीविता वोरोपेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(८५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अमनुस्सेन

गहितो होति। अञ्ञतरो भिक्खु तस्स भिक्खुनो पहारं अदासि। सो भिक्खु कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(८६–८७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अमनुस्सेन गहितो होति। अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो तस्स भिक्खुनो पहारं अदासि। सो भिक्खु कालमकासि ... पे० ... सो भिक्खु न कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(८८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कल्याणकम्मस्स सग्गकथं कथेसि। सो अधिमुत्तो कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(८९-९०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो कल्याणकम्मस्स सग्गकथं कथेसि। सो अधिमुत्तो कालमकासि ... पे० ... सो अधिमुत्तो न कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(९१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु नेरयिकस्स निरय-कथं कथेसि। सो उत्तसित्वा कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणाधिप्पायस्सा" ति।

(९२-९३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो नेरयिकस्स निरयकथं कथेसि। सो उत्तसित्वा कालमकासि ... पे० ... सो उत्तसित्वा न कालमकासि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

१६६. (९४) तेन खो पन समयेन आळवका[1] भिक्खू नवकम्मं करोन्ता रुक्खं छिन्दन्ति। अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं भिक्खुं एतदवोच – "आवुसो, अत्रट्ठितो छिन्दाही" ति। तं तत्रट्ठितं छिन्दन्तं रुक्खो ओत्थरित्वा मारेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमरणा- B.111 धिप्पायस्सा" ति।

(९५–९६) तेन खो पन समयेन आळवका भिक्खू नवकम्मं करोन्ता रुक्खं छिन्दन्ति। अञ्ञतरो भिक्खु मरणाधिप्पायो अञ्ञतरं भिक्खुं एतदवोच – "आवुसो, अत्रट्ठितो छिन्दाही" ति। तं तत्रट्ठितं

१. आळविका – स्या०; आलवका – सी०।

छिन्दन्तं रुक्खो ओत्थरित्वा मारेसि ... पे० ... रुक्खो ओत्थरित्वा न मारेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

१६७. (९७) तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू दायं आलिम्पेसुं; मनुस्सा दड्ढा कालमकंसु । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खवे, नमरणाधिप्पायस्सा" ति ।

(९८–९९) तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू मरणाधिप्पाया दायं आलिम्पेसुं । मनुस्सा दड्ढा कालमकंसु ... पे०... दड्ढा न कालमकंसु । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खवे, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

R. 86 १६८. (१००) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु आघातनं गन्त्वा चोरघातं[1] एतदवोच – "आवुसो, मायिमं किलमेसि । एकेन पहारेन जीविता वोरोपेही" ति । "सुट्ठु, भन्ते" ति एकेन पहारेन जीविता वोरोपेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(१०१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु आघातनं गन्त्वा चोरघातं एतदवोच – "आवुसो, मायिमं किलमेसि । एकेन पहारेन जीविता वोरोपेही" ति । सो – "नाहं तुय्हं वचनं करिस्सामी" ति तं जीविता वोरोपेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

१६९. (१०२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो ञातिघरे[2] हत्थपादच्छिन्नो ञातकेहि सम्परिकिण्णो होति । अञ्ञतरो भिक्खु ते मनुस्से एतदवोच – "आवुसो, इच्छथ इमस्स मरणं" ति ? "आम, भन्ते,
B. 112 इच्छामा" ति । "तेन हि तक्कं पायेथा" ति । ते तं तक्कं पायेसुं । सो कालमकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति ।

(१०३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो कुलघरे हत्थपादच्छिन्नो ञातकेहि सम्परिकिण्णो होति । अञ्ञतरा भिक्खुनी ते मनुस्से एतदवोच – "आवुसो, इच्छथ इमस्स मरणं" ति ? "आमय्ये[3],

---

१. चोरघातकं – स्या० । २. कुलघरे – सी०, स्या० । ३. आमाय्ये – म० ।

इच्छाना" ति। "तेन हि लोणसोवीरकं[1] पायेथा" ति। ते तं लोणसोवीरकं पायेसुं। सो कालमकासि। तस्सा कुक्कुच्चं अहोसि। अथ खो सा भिक्खुनी भिक्खुनीनं एतमत्थं आरोचेसि। भिक्खुनियो भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं। भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "आपत्ति सा, भिक्खवे, भिक्खुनी आपन्ना पाराजिकं" ति।

—०—

§ ४. चतुत्थपाराजिकं

(उत्तरिमनुस्सधम्मालपने)

(१) वग्गुमुदातीरियभिक्खुवत्थु

१७०. तेन समयेन बुद्धो भगवा वेसालियं विहरति महावने R. 87
कूटागारसालायं। तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू वग्गुमुदाय नदिया तीरे वस्सं उपगच्छिंसु। तेन खो पन समयेन वज्जी दुब्भिक्खा होति द्वीहितिका सेतट्ठिका सलाकावुत्ता, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "एतरहि खो वज्जी दुब्भिक्खा द्वीहितिका सेतट्ठिका सलाकावुत्ता, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं। केन नु खो मयं उपायेन समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा" ति? एकच्चे एवमाहंसु – "हन्द मयं, आवुसो, गिहीनं कम्मन्तं अधिट्ठेम, एवं ते अम्हाकं दातुं मञ्ञिस्सन्ति। एवं मयं समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसिस्साम, न च पिण्डकेन किलमिस्सामा" ति। एकच्चे एवमाहंसु – "अलं, आवुसो, किं गिहीनं कम्मन्तं अधिट्ठितेन! हन्द मयं, आवुसो, गिहीनं दूतेय्यं हराम, एवं ते अम्हाकं दातुं मञ्ञिस्सन्ति। एवं मयं समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसिस्साम, न च पिण्डकेन किलमिस्सामा"
ति। एकच्चे एवमाहंसु – "अलं, आवुसो, किं गिहीनं कम्मन्तं अधिट्ठितेन! B. 113
किं गिहीनं दूतेय्यं हटेन! हन्द मयं, आवुसो, गिहीनं अञ्ञमञ्ञस्स उत्तरिमनुस्सधम्मस्स वण्णं भासिस्साम – 'असुको भिक्खु पठमस्स झानस्स लाभी, असुको भिक्खु दुतियस्स झानस्स लाभी, असुको भिक्खु ततियस्स झानस्स लाभी, असुको भिक्खु चतुत्थस्स झानस्स लाभी, असुको भिक्खु सोतापन्नो, असुको भिक्खु सकदागामी, असुको भिक्खु

१. लोणसुवीरकं – रो०; लोणसोचीरकं – स्या०।

अनागामी, असुको भिक्खु अरहा, असुको भिक्खु तेविज्जो, असुको भिक्खु छळभिञ्ञो' ति । एवं ते अम्हाकं दातुं मञ्ञिस्सन्ति । एवं मयं समग्गा
R.88 सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसिस्साम, न च पिण्डकेन किलमिस्सामा" ति । "एसो येव खो, आवुसो, सेय्यो यो अम्हाकं गिहीनं अञ्ञमञ्ञस्स उत्तरिमनुस्सधम्मस्स वण्णो भासितो" ति ।

१७१. अथ खो ते भिक्खू गिहीनं अञ्ञमञ्ञस्स उत्तरिमनुस्सधम्मस्स वण्णं भासिंसु – "असुको भिक्खु पठमस्स झानस्स लाभी ... पे० ... असुको भिक्खु छळभिञ्ञो" ति ।

अथ खो ते मनुस्सा – "लाभा वत नो, सुलद्धं वत नो, येसं वत नो एवरूपा भिक्खू वस्सं उपगता; न वत नो इतो पुब्बे एवरूपा भिक्खू वस्सं उपगता यथयिमे भिक्खू सीलवन्तो कल्याणधम्मा" ति, ते न तादिसानि भोजनानि अत्तना परिभुञ्जन्ति[1] मातापितूनं[2] देन्ति पुत्तदारस्स[3] देन्ति दासकम्मकरपोरिसस्स देन्ति मित्तामच्चानं देन्ति ञातिसालोहितानं देन्ति, यादिसानि भिक्खूनं देन्ति । ते न तादिसानि खादनीयानि[4] सायनीयानि पानानि अत्तना खादन्ति सायन्ति पिवन्ति मातापितूनं देन्ति पुत्तदारस्स देन्ति दासकम्मकरपोरिसस्स देन्ति मित्तामच्चानं देन्ति ञातिसालोहितानं देन्ति, यादिसानि भिक्खूनं देन्ति ।

अथ खो ते भिक्खू वण्णवन्तो[5] अहेसुं पीणिन्द्रिया पसन्नमुखवण्णा विप्पसन्नछविवण्णा । आचिण्णं खो पनेतं वस्सं[6] वुत्थानं[6] भिक्खूनं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमितुं । अथ खो ते भिक्खू वस्सं वुत्था तेमासच्चयेन सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरं आदाय येन वेसाली तेन पक्कमिंसु । अनुपुब्बेन[7] येन वेसाली महावनं कूटागारसाला येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु ।

B.114 तेन खो पन समयेन दिसासु वस्सं वुत्था भिक्खू किसा होन्ति लूखा दुब्बण्णा उप्पण्डुप्पण्डुकजाता धमनिसन्थतगत्ता; वग्गुमुदातीरिया पन भिक्खू वण्णवन्तो होन्ति पीणिन्द्रिया पसन्नमुखवण्णा विप्पसन्नछविवण्णा । आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं । अथ खो भगवा वग्गुमुदातीरिये भिक्खू

१. भुञ्जन्ति – स्या०, रो० । २. मातापितुन्नं – सी० । ३. पुत्तदारकस्स – सी० । ४. खादनियानि – रो० । ५. वण्णवा – सी०, म० । ६-६ वस्संवुट्ठानं – म० । ७. अनुपुब्बेन चारिकं चरमाना – स्या० ।

एतदवोच – "कच्चि, भिक्खवे, खमनीयं कच्चि यापनीयं कच्चि समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसित्थ न च पिण्डकेन किलमित्था" ति ? "खमनीयं, भगवा, यापनीयं, भगवा । समग्गा च मयं, भन्ते, सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसिम्हा, न च पिण्डकेन किलमिम्हा" ति । जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि R. 89 न पुच्छन्ति ... पे० ... द्वीहाकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति – धम्मं वा देसेस्साम, सावकानं वा सिक्खापदं पञ्ञापेस्सामा[1] ति । अथ खो भगवा वग्गुमुदातीरिये भिक्खू एतदवोच – "यथाकथं पन तुम्हे, भिक्खवे, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसित्थ न च पिण्डकेन किलमित्था" ति ? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं – "कच्चि पन वो, भिक्खवे, भूतं" ति ? "अभूतं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[2], मोघपुरिसा, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं[3] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, उदरस्स कारणा गिहीनं अञ्ञमञ्ञस्स उत्तरिमनुस्सधम्मस्स वण्णं भासिस्सथ ! वरं तुम्हेहि, मोघपुरिसा, तिण्हेन गोविकन्तनेन कुच्छि[4] परिकन्तो, न त्वेव उदरस्स कारणा गिहीनं अञ्ञमञ्ञस्स उत्तरिमनुस्सधम्मस्स वण्णो भासितो !! तं किस्स हेतु ? ततो निदानं हि, मोघपुरिसा, मरणं वा निगच्छेय्य मरणमत्तं वा दुक्खं, न त्वेव तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय[5] । इतो निदानं च खो, मोघपुरिसा, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य । नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय" ... पे० ... विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि –

१७२. "पञ्चिमे, भिक्खवे, महाचोरा सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स महाचोरस्स एवं होति – 'कुदास्सु नामाहं सतेन वा सहस्सेन वा परिवुतो गामनिगमराजधानीसु B. 115 आहिण्डिस्सामि हनन्तो घातेन्तो छिन्दन्तो छेदापेन्तो पचन्तो पचापेन्तो[6]' ति ! सो अपरेन समयेन सतेन वा सहस्सेन वा परिवुतो गामनिगमराजधानीसु आहिण्डति हनन्तो घातेन्तो छिन्दन्तो छेदापेन्तो पचन्तो पचापेन्तो । एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चस्स पापभिक्खुनो एवं होति – 'कुदास्सु नामाहं सतेन

१. पञ्ञपेस्सामा – म० । २. अननुच्छवियं – रो० । ३. अप्पटिरूपं – स्या०, रो० । ४. कुच्छि – स्या०, रो०, म० । ५. उप्पज्जेय – सी० । ६. पाचेन्तो – सी०, म० ।

वा सहस्सेन वा परिवुतो गामनिगमराजधानीसु चारिकं चरिस्सामि सक्कतो गरुकतो मानितो पूजितो अपचितो गहट्ठानं चेव पब्बजितानं च, लाभी चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं' ति ! सो अपरेन समयेन सतेन वा सहस्सेन वा परिवुतो गामनिगमराजधानीसु
R. 90 चारिकं चरति सक्कतो गरुकतो मानितो पूजितो अपचितो गहट्ठानं चेव पब्बजितानं च, लाभी चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज-परिक्खारानं। अयं, भिक्खवे, पठमो महाचोरो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मिं।

"पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पापभिक्खु तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं परियापुणित्वा अत्तनो दहति[1]। अयं, भिक्खवे, दुतियो महाचोरो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मिं।

"पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पापभिक्खु सुद्धं ब्रह्मचारिं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरन्तं अमूलकेन अब्रह्मचरियेन अनुद्धंसेति। अयं, भिक्खवे, ततियो महाचोरो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मिं।

"पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पापभिक्खु यानि तानि सङ्घस्स गरुभण्डानि गरुपरिक्खारानि, सेय्यथिदं[2] – आरामो आरामवत्थु विहारो विहारवत्थु मञ्चो पीठं भिसि[3] बिम्बोहनं[4] लोहकुम्भी लोहभाणकं[5] लोहवारको लोहकटाहं वासी[6] फरसु[7] कुठारी[8] कुदालो[9] निखादनं वल्लि[10] वेळु[11] मुञ्जं बब्बजं[12] तिणं मत्तिका दारुभण्डं मत्तिकाभण्डं, तेहि गिही[13] सङ्गण्हाति उपलापेति। अयं, भिक्खवे, चतुत्थो महाचोरो सन्तो संविज्जमानो लोकस्मिं।

"सदेवके, भिक्खवे, लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अयं अग्गो महाचोरो यो असन्तं अभूतं उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपति। तं किस्स हेतु ? थेय्याय वो, भिक्खवे, रट्ठपिण्डो भुत्तो" ति।

B. 116 अञ्ञथा सन्तमत्तानं, अञ्ञथा यो पवेदये।
निकच्च कितवस्सेव, भुत्तं थेय्येन तस्स तं॥

---

१. हदति – स्या०; हरति – रो०। २. सेय्यथीदं – सी०, स्या०, रो०। ३. भिसी – स्या०, रो०। ४. बिब्बोहनं – म०। ५. लोहभाणको – रो०; लोहभानको – सी०। ६. वासि – म०। ७. परसु – म०। ८. कुठारि – सी०। ९. कुद्दालो – सी०, स्या०, रो०। १०. वल्ली – स्या०, रो०। ११. वेलु – सी०। १२. पब्बजं – स्या०, म०। १३. गिहिं – म०।

कासावकण्ठा बहवो, पापधम्मा असञ्ञता ।
पापा पापेहि कम्मेहि, निरयं ते उपपज्जरे ।।
सेय्यो अयोगुळो[1] भुत्तो, तत्तो अग्गिसिखूपमो ।
यं चे भुञ्जेय्य दुस्सीलो, रट्ठपिण्डं असञ्ञतो ति ।।

(२) पठमपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा ते वग्गुमुदातीरिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय दुप्पोसताय ...पे० ... "एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१७३. **"यो पन भिक्खु अनभिजानं उत्तरिमनुस्सधम्मं अत्तुपनायिकं अलमरियञाणदस्सनं समुदाचरेय्य – 'इति जानामि इति पस्सामी' ति, ततो अपरेन समयेन समनुग्गाहीयमानो[2] वा असमनुग्गाहीयमानो वा आपन्नो विसुद्धापेक्खो[3] एवं वदेय्य – 'अजानमेवं, आवुसो, अवचं जानामि,** R. 91 **अपस्सं पस्सामि । तुच्छं मुसा विलपिं' ति, अयं पि पाराजिको होति असंवासो"** ति ।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) अदिट्ठे–दिट्ठसञ्ञिभिक्खुवत्थु

१७४. तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू अदिट्ठे दिट्ठसञ्ञिनो अपत्ते पत्तसञ्ञिनो अनधिगते अधिगतसञ्ञिनो असच्छिकते सच्छिकतसञ्ञिनो अधिमानेन अञ्ञं ब्याकंरिसु[4] । तेसं अपरेन समयेन रागाय पि चित्तं नमति दोसाय पि चित्तं नमति मोहाय पि चित्तं नमति । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि – "भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं । मयं चम्ह[5] अदिट्ठे दिट्ठसञ्ञिनो अपत्ते पत्तसञ्ञिनो अनधिगते अधिगतसञ्ञिनो असच्छिकते सच्छिकतसञ्ञिनो, अधिमानेन अञ्ञं ब्याकरिम्हा । कच्चि नु खो मयं पाराजिकं आपत्तिं आपन्ना" ति ? ते आयस्मतो आनन्दस्स एतमत्थं आरोचेसुं । आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "होन्ति[6] ये ते, आनन्द[6], भिक्खू अदिट्ठे दिट्ठसञ्ञिनो अपत्ते पत्तसञ्ञिनो अनधिगते अधिगतसञ्ञिनो असच्छिकते सच्छिकतसञ्ञिनो अधिमानेन अञ्ञं ब्याकरोन्ति । तं च खो एतं अब्बोहारिकं" ति ।

---

१. अयोगुलो – सी० । २. समनुग्गाहियमानो – सी०, स्या०, रो० । ३. विसुद्धापेखो – सी० । ४. ब्याकंरिसु – सी० । ५. चम्हा – रो०, स्या० । ६–६. होन्ति हेते आनन्द – रो०; होन्ति-येवानन्द – स्या०; होन्ति ते आनन्द – सी० ।

(४) अनुपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि ... पे० ... "एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

B. 117 **"यो पन भिक्खु अनभिजानं उत्तरिमनुस्सधम्मं अत्तुपनायिकं अलमरियञाणदस्सनं समुदाचरेय्य – 'इति जानामि इति पस्सामी' ति, ततो अपरेन समयेन समनुग्गाहीयमानो वा असमनुग्गाहीयमानो वा आपन्नो विसुद्धापेक्खो एवं वदेय्य – 'अजानमेवं, आवुसो, अवचं जानामि, अपस्सं पस्सामि। तुच्छं मुसा विलपिं' ति, अञ्ञत्र अधिमाना, अयं पि पाराजिको होति असंवासो" ति।**

(५) विभङ्गो

१७५. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति।

अनभिजानं ति असन्तं अभूतं असंविज्जमानं अजानन्तो अपस्सन्तो अत्तनि कुसलं धम्मं – अत्थि मे कुसलो धम्मो[1] ति।

उत्तरिमनुस्सधम्मो नाम झानं विमोक्खो[2] समाधि समापत्ति ञाणदस्सनं मग्गभावना फलसच्छिकिरिया किलेसप्पहानं[3] विनीवरणता चित्तस्स सुञ्ञागारे अभिरति।

अत्तुपनायिकं ति ते वा कुसले धम्मे अत्तनि उपनेति अत्तानं वा तेसु कुसलेसु धम्मेसु उपनेति।

ञाणं ति तिस्सो विज्जा। **दस्सनं** ति यं ञाणं तं दस्सनं। यं दस्सनं तं ञाणं।

R. 92 **समुदाचरेय्या** ति आरोचेय्य इत्थिया वा पुरिसस्स वा गहट्ठस्स वा पब्बजितस्स वा।

इति जानामि इति पस्सामी ति जानामहं एते धम्मे, पस्सामहं एते धम्मे अत्थि च एते[4] धम्मा मयि[4], अहं च एतेसु धम्मेसु सन्दिस्सामी ति।

ततो अपरेन समयेना ति यस्मिं खणे समुदाचिण्णं होति तं खणं तं लयं तं मुहुत्तं वीतिवत्ते।

समनुग्गाहीयमानो ति यं वत्थु पटिञ्ञातं होति तस्मिं वत्थुस्मिं

१. कुसला धम्मा – स्या०। २. विमोक्खं – सी०, स्या०, रो०। ३. किलेसपहानं – रो०। ४–४. मे एते धम्मा – सी०, स्या०।

समनुग्गाहीयमानो – "किन्ते अधिगतं, किन्ति ते अधिगतं, कदा ते अधिगतं, कत्थ ते अधिगतं, कतमे ते किलेसा पहीना, कतमेसं त्वं धम्मानं वा[1] लाभी" ति ।

असमनुग्गाहीयमानो ति न केनचि वुच्चमानो । B.118

आपन्नो ति पापिच्छो इच्छापकतो असन्तं अभूतं उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपित्वा पाराजिकं आपत्तिं आपन्नो होति ।

विसुद्धापेक्खो ति गिही वा होतुकामो उपासको वा होतुकामो आरामिको वा होतुकामो सामणेरो वा होतुकामो ।

अजानमेवं, आवुसो, अवचं – जानामि, अपस्सं पस्सामी ति नाहं एते धम्मे जानामि, नाहं एते धम्मे पस्सामि, नत्थि[2] च एते धम्मा मयि[2], न चाहं एतेसु धम्मेसु सन्दिस्सामी ति ।

तुच्छं मुसा विलपिं ति तुच्छकं मया भणितं, मुसा मया भणितं, अभूतं मया भणितं[3], अजानन्तेन मया भणितं ।

अञ्ञत्र अधिमाना ति ठपेत्वा अधिमानं ।

अयं पी ति पुरिमे उपादाय वुच्चति ।

पाराजिको होती ति सेय्यथापि नाम तालो मत्थकच्छिन्नो अभब्बो पुन विरूळ्हिया[4], एवमेव भिक्खु पापिच्छो इच्छापकतो असन्तं अभूतं उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपित्वा अस्समणो[5] होति असक्यपुत्तियो । तेन वुच्चति – "पाराजिको होती" ति ।

असंवासो ति संवासो नाम एककम्मं एकुद्देसो समसिक्खता[6] – एसो संवासो नाम । सो तेन सद्धिं नत्थि । तेन वुच्चति – "असंवासो" ति ।

१७६. **उत्तरिमनुस्सधम्मो** नाम झानं विमोक्खो समाधि समापत्ति ञाणदस्सनं मग्गभावना फलसच्छिकिरिया किलेसप्पहानं[7] विनीवरणता चित्तस्स सुञ्ञागारे अभिरति ।

झानं ति पठमं झानं दुतियं झानं ततियं झानं चतुत्थं झानं ।

विमोक्खो ति सुञ्ञतो विमोक्खो अनिमित्तो विमोक्खो अप्पणिहितो विमोक्खो ।

समाधी ति सुञ्ञतो समाधि अनिमित्तो समाधि अप्पणिहितो R.93
समाधि ।

१. स्या०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि । २-२. नत्थि च मे एते धम्मा – सी०, स्या० । ३. एत्थ 'असन्तं मया भणितं' ति अधिको पाठो स्या० पोत्थके दिस्सति । ४. विरुळ्हिया – स्या० । ५. असमणो – रो० । ६. समसिक्खाता – सी०, स्या०, रो० । ७. किलसपहानं – रो० ।

B. 119 **समापत्ती** ति सुञ्ञता समापत्ति अनिमित्ता समापत्ति अप्पणिहिता समापत्ति ।

ञाणं ति तिस्सो विज्जा ।

मग्गभावना ति चत्तारो सतिपट्ठाना, चत्तारो सम्मप्पधाना, चत्तारो इद्धिपादा, पञ्चिन्द्रियानि, पञ्च बलानि, सत्त बोज्झङ्गा, अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो ।

फलसच्छिकिरिया ति सोतापत्तिफलस्स सच्छिकिरिया, सकदागामिफलस्स सच्छिकिरिया, अनागामिफलस्स सच्छिकिरिया, अरहत्तस्स[1] सच्छिकिरिया ।

किलेसप्पहानं ति रागस्स पहानं दोसस्स पहानं मोहस्स पहानं ।

विनीवरणता चित्तस्सा ति रागा चित्तं विनीवरणता, दोसा चित्तं विनीवरणता, मोहा चित्तं विनीवरणता ।

सुञ्ञागारे अभिरती ति पठमेन झानेन सुञ्ञागारे अभिरति, दुतियेन झानेन सुञ्ञागारे अभिरति, ततियेन झानेन सुञ्ञागारे अभिरति, चतुत्थेन झानेन सुञ्ञागारे अभिरति ।

१७७. तीहाकारेहि पठमं झानं समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स, पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति ।

चतूहाकारेहि पठमं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं ।

पञ्चहाकारेहि पठमं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं विनिधाय खन्ति ।

B. 120 छहाकारेहि पठमं झानं समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचिं ।

सत्तहाकारेहि पठमं झानं समापज्जि ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स

१. अरहत्तफलस्स – स्या०, रो० ।

आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

१७८. तीहाकारेहि पठमं झानं समापज्जामी ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति ।

चतूहाकारेहि पठमं झानं समापज्जामी ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं ।

पञ्चहाकारेहि पठमं झानं समापज्जामी ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं ।

छहाकारेहि पठमं झानं समापज्जामी ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं ।

सत्तहाकारेहि पठमं झानं समापज्जामी ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

१७९. तीहाकारेहि पठमं झानं समापन्नो ति सम्पजानमुसा B. 121
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति ।

चतूहाकारेहि पठमं झानं समापन्नो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं ।

पञ्चहाकारेहि पठमं झानं समापन्नो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति

मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्ति ।

छहाकारेहि पठमं झानं समापन्नो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचिं ।

सत्तहाकारेहि पठमं झानं समापन्नो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

१८०. तीहाकारेहि पठमस्स झानस्स लाभीम्ही[1] ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति ।

चतूहाकारेहि पठमस्स झानस्स लाभीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं ।

B. 122 पञ्चहाकारेहि पठमस्स झानस्स लाभीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं ।

छहाकारेहि पठमस्स झानस्स लाभीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचिं ।

सत्तहाकारेहि पठमस्स झानस्स लाभीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्ति, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

१८१. तीहाकारेहि पठमस्स झानस्स वसीम्ही[2] ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति,

१. लाभिम्ही – सी०, स्या० । २. वसिम्ही – सी०, स्या० ।

भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति ।

चतूहाकारेहि पठमस्स झानस्स वसीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं ।

पञ्चहाकारेहि पठमस्स झानस्स वसीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स– पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं ।

छहाकारेहि पठमस्स झानस्स वसीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं ।

सत्तहाकारेहि पठमस्स झानस्स वसीम्ही ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स B. 123
आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

१८२. तीहाकारेहि पठमं झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा R. 94
भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति ।

चतूहाकारेहि पठमं झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं ।

पञ्चहाकारेहि पठमं झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं ।

छहाकारेहि पठमं झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं ।

सत्तहाकारेहि पठमं झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा

भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स–पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

(यथा इदं पठमं झानं वित्थारितं तं सब्बं पि वित्थारेतब्बं)

१८३. तीहाकारेहि दुतियं झानं ... ततियं झानं ... चतुत्थं झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... चतुत्थस्स झानस्स लाभीम्हि ... B. 124 वसीम्हि ... चतुत्थं झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

१८४. तीहाकारेहि सुञ्ञतं विमोक्खं ... अनिमित्तं विमोक्खं ... अप्पणिहितं विमोक्खं ... समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... अप्पणिहितस्स विमोक्खस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... अप्पणिहितो विमोक्खो सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... ।

तीहाकारेहि सुञ्ञतं समाधिं ... अनिमित्तं समाधिं ... अप्पणिहितं समाधिं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... अप्पणिहितस्स समाधिस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... अप्पणिहितो समाधि सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि सुञ्ञतं समापत्तिं ... अनिमित्तं समापत्तिं ... अप्पणिहितं समापत्तिं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... अप्पणिहिताय समापत्तिया लाभीम्हि ... वसीम्हि ... अप्पणिहिता समापत्ति सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि तिस्सो विज्जा समापज्जिं ... समापज्जामि समापन्नो ... तिस्सन्नं विज्जानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... तिस्सो विज्जा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

B. 125 तीहाकारेहि चत्तारो सतिपट्ठाने ... चत्तारो सम्मप्पधाने ... चत्तारो इद्धिपादे समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... चतुन्नं इद्धिपादानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... चत्तारो इद्धिपादा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पञ्चिन्द्रियानि ... पञ्च बलानि समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पञ्चन्नं बलानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पञ्चबलानि सच्छिकतानि मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि सत्त बोज्झङ्गे समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... सत्तन्नं बोज्झङ्गानं लाभीम्हि ... वसीम्हि .. सत्त बोज्झङ्गा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि अरियं अट्ठङ्गिकं मग्गं समापज्जिं ... समापज्जामि ... B. 125
समापन्नो ... अरियस्स अट्ठङ्गिकस्स मग्गस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि सोतापत्तिफलं ... सकदागामिफलं ... अनागामिफलं ... अरहत्तं[1] समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... अरहत्तस्स लाभीम्हि वसीम्हि अरहत्तं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति
पाराजिकस्स । R. 95

तीहाकारेहि रागो मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दोसो मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहो मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि रागा मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दोसा मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि मोहा मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स – पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

सुद्धिकं निट्ठितं ।

---

१. अरहत्तफलं – स्या० ।

B.126 १८५. तीहाकारेहि पठमं च झानं दुतियं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स दुतियस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं दुतियं च झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... ।

तीहाकारेहि पठमं च झानं ततियं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स ततियस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं ततियं च झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठमं च झानं चतुत्थं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स चतुत्थस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं चतुत्थं च झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठमं च झानं सुञ्ञतं च विमोक्खं ... पठमं च झानं अनिमित्तं च विमोक्खं ... पठमं च झानं अप्पणिहितं च विमोक्खं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स अप्पणिहितस्स च विमोक्खस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं अप्पणिहितो च विमोक्खो सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठमं च झानं सुञ्ञतं च समाधिं ... पठमं च झानं अनिमित्तं च समाधिं ... पठमं च झानं अप्पणिहितं च समाधिं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो पठमस्स च झानस्स अप्पणिहितस्स च समाधिस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं अप्पणिहितो च समाधि सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठमं च झानं सुञ्ञतं च समापत्तिं ... पठमं च झानं अनिमित्तं च समापत्तिं ... पठमं च झानं अप्पणिहितं च समापत्तिं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो पठमस्स च झानस्स अप्पणिहिताय च समापत्तिया लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं अप्पणिहिता च समापत्ति सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि पठमं च झानं तिस्सो च विज्जा समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स तिस्सन्नं च विज्जानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं तिस्सो च विज्जा सच्छिकता मया ति

सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

तीहाकारेहि पठमं च झानं चत्तारो च सतिपट्ठाने ... पठमं च झानं चत्तारो च सम्मप्पधाने ... पठमं च झानं चत्तारो च इद्धिपादे समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स चतुन्नं च इद्धिपादानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं चत्तारो च इद्धिपादा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स। B. 127

तीहाकारेहि पठमं च झानं पञ्च च इन्द्रियानि ... पठमं च झानं पञ्च च बलानि समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स पञ्चन्नं च बलानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं पञ्च च बलानि सच्छिकतानि मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स। R. 96

१८६. तीहाकारेहि पठमं च झानं सत्त च बोज्झङ्गे समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स सत्तन्नं च बोज्झङ्गानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं सत्त च बोज्झङ्गा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

तीहाकारेहि पठमं च झानं अरियं च अट्ठङ्गिकं मग्गं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स अरियस्स च अट्ठङ्गिकस्स मग्गस्स लाभीम्हि वसीम्हि ... पठमं च झानं अरियो च अट्ठङ्गिको मग्गो सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

तीहाकारेहि पठमं च झानं सोतापत्तिफलं च ... पठमं च झानं सकदागामिफलं च ... पठमं च झानं अनागामिफलं च ... पठमं च झानं अरहत्तं च समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स अरहत्तस्स[1] च लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं अरहत्तं च सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

तीहाकारेहि पठमं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं सच्छिकतं मया, रागो च मे चत्तो ... दोसो च मे चत्तो ... मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

१. अरहत्तफलस्स – स्या०।

तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि पठमं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... पठमस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... पठमं च झानं सच्छिकतं मया, रागा च मे चित्तं विनीवरणं ... दोसा
B. 128 च मे चित्तं विनीवरणं ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

खण्डचक्कं निट्ठितं ।

१८७. तीहाकारेहि दुतियं च झानं ततियं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... दुतियस्स च झानस्स ततियस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... दुतियं च झानं ततियं च झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दुतियं च झानं चतुत्थं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... दुतियस्स च झानस्स चतुत्थस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... दुतियं च झानं चतुत्थं च झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दुतियं च झानं सुञ्ञतं च विमोक्खं ... अनिमित्तं च विमोक्खं ... अप्पणिहितं च विमोक्खं ... सुञ्ञतं च समाधिं ... अनिमित्तं च समाधिं ... अप्पणिहितं च समाधिं ... सुञ्ञतं च समापत्तिं ... अनिमित्तं च समापत्तिं ... अप्पणिहितं च समापत्तिं ... तिस्सो च विज्जा ... चत्तारो च सतिपट्ठाने ... चत्तारो च सम्मप्पधाने ... चत्तारो च इद्धिपादे ... पञ्च च इन्द्रियानि ... पञ्च च बलानि ... सत्त च बोज्झङ्गे ... अरियं च अट्ठङ्गिकं मग्गं ... सोतापत्तिफलं च ... सकदागामिफलं च ... अनागामिफलं च ... अरहत्तं च समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... दुतियस्स च झानस्स अरहत्तस्स च लाभीम्हि ... वसीम्हि ... दुतियं च झानं अरहत्तं च सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि दुतियं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... दुतियस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... दुतियं च झानं सच्छिकतं मया, रागो च मे वन्तो ... दोसो च मे वन्तो ... मोहो च मे वन्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा च मे चित्तं

विनीवरणं ... दोसा च मे चित्तं विनीवरणं ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

*तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि दुतियं च झानं पठमं च झानं B. 129 समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... दुतियस्स च झानस्स पठमस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... दुतियं च झानं पठमं च झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... विनिधाय भावं ।

बद्धचक्कं ।

(एवं एकेकं मूलं कातुन बद्धचक्कं परिवत्तकं कत्तब्बं)

इदं सङ्खित्तं ।

१८८. तीहाकारेहि ततियं च झानं चतुत्थं च झानं ... पे० ... ततियं च झानं अरहत्तं च समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... ततियस्स च झानस्स अरहत्तस्स च लाभीम्हि ... वसीम्हि ... ततियं च झानं अरहत्तं च सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि ततियं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... ततियस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि...ततियं च झानं सच्छिकतं मया, रागो च मे चत्तो ... दोसो च मे चत्तो ... मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा च मे चित्तं विनीवरणं ... दोसा च मे चित्तं विनीवरणं ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि ततियं च झानं पठमं च झानं ... ततियं च झानं दुतियं च झानं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... ततियस्स च झानस्स दुतियस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... ततियं च झानं दुतियं च झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पठमं च झानं ... पे० ...

---

* – * एत्थन्तरं सी० पोत्थके अयं पाठो दिस्सति –

तीहाकारेहि दुतियं च झानं पठमं च झानं समापज्जि, समापज्जामि, समापन्नो, दुतियस्स च झानस्स पठमस्स च झानस्स लाभिम्हि, वसिम्हि, दुतियं च झानं पठमं च झानं सच्छिकतं मयाति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... ।

बद्धचक्कं ।

एवं एकेकं मूलं कातुन चक्कं परिवत्तकं कत्तब्बं ।

दुतियं च झानं ... ततियं च झानं ... चतुत्थं च झानं समापज्जिं समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं चतुत्थस्स च झानस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ...मोहा च मे चित्तं विनीवरणं चतुत्थं च झानं सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

R. 97 १८९. तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं सुञ्ञतं च विमोक्खं ... अनिमित्तं च विमोक्खं ... अप्पणिहितं च विमोक्खं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं
B. 130 अप्पणिहितस्स च विमोक्खस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अप्पणिहितो च विमोक्खो सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं सुञ्ञतं च समाधिं ... अनिमित्तं च समाधिं ... अप्पणिहितं च समाधिं समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अप्पणिहितस्स च समाधिस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अप्पणिहितो च समाधि सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं सुञ्ञतं च समापत्तिं ...

इदं सङ्खित्तं ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं बिनीवरणं पठमं च झानं समापज्जिं, समापज्जामि, समापन्नो, मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पठमस्स च झानस्स लाभिम्हि, वसिम्हि, लाभा च मे चित्तं विनीवरणं, पठमं च झानं सच्छिकतं मयाति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं दुतियं च झानं ... पे० ... ततियं च झानं, चतुत्थं च झानं, सुञ्ञतं च विमोक्खं ... पे० ... दोसा च मे चित्तं विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सन्ति भणन्तस्स होति मुसा भणामीति, भणितस्स होति मुसा मया भणितन्ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

एकमूलकं निट्ठितं ।

दुमूलकम्पि तिमूलकम्पि चतुमूलकम्पि पञ्चमूलकम्पि छमूलकम्पि सत्तमूलकम्पि अट्ठमूलकम्पि नवमूलकम्पि दसमूलकम्पि कातब्बं । यथा निक्खित्तानि पदानि एकेकमूलकं वड्ढेतब्बं । यथा *एकमूलकं वित्थारितं एवमेव वित्थारेतब्बं ।

अनिमित्तं च समापत्तिं ... अप्पणिहितं च समापत्तिं समापज्जिं समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अप्पणिहिताय च समापत्तिया लाभीम्हि ... वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अप्पणिहिता च समापत्ति सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं तिस्सो च विज्जा समापज्जि ... समापज्जामि ... समापन्नो ...'मोहा च मे चित्तं विनीवरणं तिस्सन्नं च विज्जानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं तिस्सो च विज्जा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं चत्तारो च सतिपट्ठाने ... चत्तारो च सम्मप्पधाने ... चत्तारो च इद्धिपादे समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं चतुन्नं च इद्धिपादानं लाभीम्हि ...वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं चत्तारो च इद्धिपादा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

इदं सब्बमूलकं ।

तीहाकारेहि पठमं च झान दुतियं च झानं ततियं च झानं चतुत्थं च झानं सुञ्ञतं च विमोक्खं अनिमित्तञ्च विमोक्खं अप्पणिहितं च विमोक्खं सुञ्ञतं च समाधिं अनिमित्तं च समाधिं अप्पणिहितं च समाधिं सुञ्ञतं च समापत्तिं अनिमित्तं च समापत्तिं अप्पणिहितं च समापत्तिं तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्ठाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च च न्द्रियानि पञ्च च बलानि, सत्त च बोज्झङ्गे अरियञ्च अट्ठङ्गिकं मग्गं सोतापत्तिफलञ्च सकदागामिफलञ्च अनागामिफलञ्च अरहत्तञ्च समापज्जि समापज्जामि, समापन्नो, रागो च मे चत्तो, दोसो च मे चत्तो मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो, रागा च मे चित्तं विनीवरणं, दोसा च मे चित्तं विनीवरणं, मोहा च मे चित्तं विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सन्ति भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितन्ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

सब्बमूलकं निट्ठितं ।

सुद्धिकवारकथा निट्ठिता ।

–· एत्थन्तरं स्या० पोत्थके च अयं पाठो दिस्सति –

तीहाकारेहि दुतियञ्च झानं पठमञ्च झानं समापज्जिं समापज्जामि समापन्नो दुतियस्स च झानस्स पठमस्स च झानस्स लाभिम्हि वसिम्हि दुतियञ्च झानं पठमञ्च झानं सच्छिकतं मयाति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स... पे०... ।

बद्धचक्कं निट्ठितं ।

१९०. तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरण पञ्च च इन्द्रियानि ... पञ्च च बलानि समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पञ्चन्नं च बलानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पञ्च च बलानि सच्छिकतानि मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

B. 131 तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं सत्त च बोज्झङ्गे समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं सत्तन्नं च बोज्झङ्गानं लाभीम्हि ... वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं सत्त च बोज्झङ्गा सच्छिकता मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अरियं च अट्ठङ्गिकं मग्गं समापज्जि ... समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अरियस्स च अट्ठङ्गिकस्स मग्गस्स लाभीम्हि ... वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अरियो च अट्ठङ्गिको मग्गो सच्छिकतो मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं सोतापत्तिफलं च ...

एवं एकेकं मूलं कातुन बद्धचक्कं परिवत्तकं कत्तब्बं । इदं सङ्खित्तं ।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पठमञ्च झानं समापज्जिं समापज्जामि समापन्नो मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पठमस्स च झानस्स लाभिम्हि वसिम्हि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पठमञ्च झानं सच्छिकतं मयाति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं दुतियञ्च झानं ¦ततियञ्च झानं चतुत्थञ्च झानं सुञ्ञातञ्च विमोक्खं अनिमित्तञ्च विमोक्खं अप्पणिहितञ्च विमोक्खं सुञ्ञातञ्च समाधिं अनिमित्तञ्च समाधिं अप्पणिहितञ्च समाधिं सुञ्ञतञ्च समापत्तिं अनिमित्तञ्च समापत्तिं अप्पणिहितञ्च समापत्तिं तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्ठाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च च इन्द्रियानि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरियञ्च अट्ठङ्गिकं मग्गं सोतापत्तिफलञ्च सकदागामिफलञ्च अनागामिफलञ्च अरहत्तफलञ्च समापज्जिं ... पे० ... रागो च मे वत्तो ... पे० ... दोसो च मे वत्तो ... पे० ... मोहो च मे वत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो रागा च मे चित्तं विनीवरणं दोसा च मे चित्तं विनीवरणं मोहा च मे चित्तं विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... ।

एकमूलकं सङ्खित्तं निट्ठितं ।

दुमूलकम्पि तिमूलकम्पि चतुमूलकम्पि पञ्चमूलकम्पि छमूलकम्पि सत्तमूलकम्पि अट्ठमूलकम्पि नवमूलकम्पि दसमूलकम्पि यथा एकमूलकं वित्थारितं एवमेव वित्थारेतब्बं ।

इदं सब्बमूलकं ।

सकदागामिफलं च ... अनागामिफलं च ... अरहत्तं च समापज्जि ... समापज्जामि ... समापन्नो ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अरहत्तस्स च लाभीम्हि ... वसीम्हि ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं अरहत्तं च सच्छिकतं मया ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं, रागो च मे चत्तो ... दोसो च मे चत्तो ... मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स।

तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं, रागा च मे चित्तं विनीवरणं ... दोसा च मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... पुब्बेवस्स होति मुसा

तीहाकारेहि ... पे०... सत्तहाकारेहि पठमञ्च झानं दुतियञ्च झानं ततियञ्च झानं चतुत्थञ्च झानं सुञ्ञतञ्च विमोक्खं अनिमित्तञ्च विमोक्खं अप्पणिहितञ्च विमोक्खं सुञ्ञतञ्च समाधिं अनिमित्तञ्च समाधिं अप्पणिहितञ्च समाधिं सुञ्ञतञ्च समापत्तिं अनिमित्तञ्च समापत्तिं अप्पणिहितञ्च समापत्तिं तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्ठाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च च इन्द्रियानि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरियञ्च अट्ठङ्गिकं मग्गं सोतापत्तिफलञ्च सकदागामिफलञ्च अनागामिफलञ्च अरहत्तफलञ्च समापज्जिं समापज्जामि समापन्नो ... पे०... रागो च मे चत्तो ...पे०...दोसो च मे चत्तो ... पे०... मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो रागा च मे चित्तं विनीवरणं दोसा च मे चित्तं विनीवरणं मोहा च मे चित्तं विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स पुब्बे वस्स होति मुसा भणिस्सन्ति भणन्तस्स होति मुसा भणामीति भणितस्स होति मुसा मया भणितन्ति विनिधाय दिट्ठिं विनिधाय खन्तिं विनिधाय चिं विनिधाय भावं।

सब्बमूलकं निट्ठितं।

सुद्धिकवारकथा निट्ठिता।

—· एत्यन्तरं रो० पोत्थके च अयं पाठो दिस्सति —

तीहाकारेहि दुतियञ्च झानं ततियञ्च झानं समापज्जि ... दुतियञ्च झानं चतुत्थञ्च झानं समापज्जिं...मोहा च मे चित्तं विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे०...। तीहाकारेहि दुतियञ्च झानं पठमञ्च झानं समापज्जिं ... सच्छिकतं मयाति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ...।

बद्धचक्कं।

एवं एकेकं मूलं कातून बद्धचक्कं परिवत्तकं कत्तब्बं।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पठमञ्च झानं ... पे० ... दुतियञ्च झानं... ततियञ्च झानं ... पे० ... चतुत्थञ्च झानं समापज्जिं ... सच्छिकतं मयाति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे०...। तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं सुञ्ञतञ्च*

भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं ।

एकमूलकं निट्ठितं ।

(यथा एकमूलकं वित्थारितं एवमेव दुमूलकादि पि वित्थारेतब्बं)

(इदं सब्बमूलकं)

B 132 १९१. तीहाकारेहि ...पे०... सत्तहाकारेहि पठमं च झानं दुतियं च झानं ततियं च झानं चतुत्थं च झानं सुञ्ञतं च विमोक्खं अनिमित्तं च विमोक्खं अप्पणिहितं च विमोक्खं सुञ्ञतं च समाधिं अनिमित्तं च समाधिं अप्पणिहितं च समाधिं सुञ्ञतं च समापत्तिं अनिमित्तं च समापत्तिं अप्पणिहितं च समापत्तिं तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्ठाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च च इन्द्रियानि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरियं च अट्ठङ्गिकं मग्गं सोतापत्तिफलं च सकदागामिफलं च अनागामिफलं च अरहत्तं च समापज्जिं ... समापज्जामि ... समापन्नो ...पे० ... रागो च मे चत्तो, दोसो च मे चत्तो, मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो । रागा च मे चित्तं विनीवरणं, दोसा च मे चित्तं विनीवरणं, मोहा च मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स । पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स

विमोक्खं ... तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं दोसा च मे चित्तं विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स ... पे० ... ।

एकमूलकं ।

दुमूलकम्पि तिमूलकम्पि चतुमूलकम्पि पञ्चमूलकम्पि छमूलकम्पि सत्तमूलकम्पि अट्ठमूलकम्पि नवमूलकम्पि दसमूलकम्पि यथा एकमूलकं वित्थारितं एवमेव वित्थारेतब्बं । इदं सब्बमूलकं:

तीहाकारेहि पठमञ्च झानं दुतियञ्च झानं ततियञ्च झानं चतुत्थञ्च झानं सुञ्ञतञ्च विमोक्खं अनिमित्तञ्च विमोक्खं अप्पणिहितञ्च विमोक्खं सुञ्ञतञ्च समाधिं अनिमित्तञ्च समाधिं अप्पणिहितञ्च समाधिं सुञ्ञतञ्च समापत्तिं अनिमित्तञ्च समापत्तिं अप्पणिहितञ्च समापत्तिं तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्ठाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च च इन्द्रियानि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरियञ्च अट्ठङ्गिकं मग्गं सोतापत्तिफलञ्च सकदागामिफलञ्च अनागामिफलञ्च अरहत्तञ्च समापज्जिं समापज्जामि समापन्नो रागो च मे चत्तो ...पे०... दोसो च मे चत्तो ... पे० ... मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो रागा च ... दोसा च ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स आपत्ति

होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं।

सब्बमूलकं निट्ठितं।

सुद्धिकवारकथा निट्ठिता*।

१९२. तीहाकारेहि पठमं झानं समापज्जिं ति वत्तुकामो दुतियं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

तीहाकारेहि पठमं झानं समापज्जिं ति वत्तुकामो ततियं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

तीहाकारेहि पठमं झानं समापज्जिं ति वत्तुकामो चतुत्थं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि पठमं झानं समापज्जि ति वत्तुकामो सुञ्ञतं विमोक्खं ... अनिमित्तं विमोक्खं ... अप्पणिहितं विमोक्खं ... सुञ्ञतं समाधिं ... अनिमित्तं समाधिं ... अप्पणिहितं समाधिं ... सुञ्ञतं समापत्तिं ... अनिमित्तं समापत्तिं ... अप्पणिहितं समापत्तिं ... तिस्सो विज्जा ... चत्तारो सतिपट्ठाने ... चत्तारो सम्मप्पधाने ... चत्तारो इद्धिपादे ... पञ्चिन्द्रियानि ... पञ्चबलानि ... सत्त बोज्झङ्गे ... अरियं अट्ठङ्गिकं मग्गं ... सोतापत्तिफलं ... सकदागामिफलं ... अनागामिफलं ... अरहत्तं[1] समापज्जि ... रागो मे चत्तो ... दोसो मे चत्तो ... मोहो मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो। रागा मे चित्तं विनीवरणं ... दोसा मे चित्तं विनीवरणं ... मोहा मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स। पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं। B. 133

वत्थुविसारकस्स[2] एकमूलकस्स[3] खण्डचक्कं निट्ठितं।

पाराजिकस्स : पुब्बवस्स होति मुसा भणिस्सन्ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामीति, भणितस्स होति मुसा मया भणितन्ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं।

सब्बमूलकं निट्ठितं।

१. अरहत्तफलं – स्या०। २. वत्थुनिस्सारकस्स – स्या०; वत्तुविसारंकस्स – सी०, रो०। ३. निक्खेपपदस्स – स्या०।

R. 98 १९३. तीहाकारेहि दुतियं झानं समापज्जिं ति वत्तुकामो ततियं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

तीहाकारेहि दुतियं झानं समापज्जिं ति वत्तुकामो चतुत्थं झानं समापज्जिं ति ... पे० ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

तीहाकारेहि ... पे०[1] ... सत्तहाकारेहि[1] दुतियं झानं समापज्जिं ति वत्तुकामो पठमं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... विनिधाय भावं।

वत्थुविसारकस्स[2] एकमूलकस्स बद्धचक्कं।

मूलं सङ्खित्तं[2]।

B. 134 १९४. तीहाकारेहि मोहा मे चित्तं विनीवरणं ति वत्तुकामो पठमं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

तीहाकारेहि मोहा मे चित्तं विनीवरणं ति वत्तुकामो दोसा मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... विनिधाय भावं।

वत्थुविसारकस्स एकमूलकं निट्ठितं।

(यथा एकमूलकं वित्थारितं एवमेव दुमूलकादि पि वित्थारेतब्बं)

(इदं सब्बमूलकं)

१९५. तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि पठमं च झानं दुतियं च झानं ततियं च झानं चतुत्थं च झानं सुञ्ञतं च विमोक्खं अनिमित्तं च विमोक्खं अप्पणिहितं च विमोक्खं सुञ्ञतं च समाधिं अनिमित्तं च समाधिं अप्पणिहितं च समाधिं सुञ्ञतं च समापत्तिं अनिमित्तं च समापत्तिं अप्पणिहितं च समापत्तिं तिस्सो च

१–१. सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि। २–२. वत्थुनिस्सारकस्स एकमूलकं बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं – स्या०; वत्तुविसारकस्स एकमूलकस्स बद्धचक्कमूलं सङ्खित्तं – रो०; वत्तुविसारकस्स एकमूलकस्स बद्धचक्कं। मूलकं सङ्खित्तं – सी०।

विज्जा चत्तारो च सतिपट्ठाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च च इन्द्रियानि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरियं च अट्ठङ्गिकं मग्गं सोतापत्तिफलं च सकदागामिफलं च अनागामिफलं च अरहत्तं[1] च समापज्जि ... पे० ... रागो च मे चत्तो ... दोसो च मे चत्तो ... मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो। रागा च मे चित्तं विनीवरणं ... दोसा च मे चित्तं विनीवरणं ति वत्तुकामो मोहा मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

१९६. *तीहाकारेहि दुतियं च झानं ततियं च झानं चतुत्थं च झानं सुञ्ञतं च विमोक्खं अनिमित्तं च विमोक्खं अप्पणिहितं च विमोक्खं सुञ्ञतं च समाधिं अनिमित्तं च समाधिं अप्पणिहितं च समाधिं सुञ्ञतं च समापत्तिं अनिमित्तं च समापत्तिं अप्पणिहितं च समापत्तिं तिस्सो च विज्जा चत्तारो च सतिपट्ठाने चत्तारो च सम्मप्पधाने चत्तारो च इद्धिपादे पञ्च B. 135
च इन्द्रियानि पञ्च च बलानि सत्त च बोज्झङ्गे अरियं च अट्ठङ्गिकं मग्गं सोतापत्तिफलं च सकदागामिफलं च अनागामिफलं च अरहत्तं च समापज्जि, रागो च मे चत्तो ... दोसो च मे चत्तो ... मोहो च मे चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो। रागा च मे चित्तं विनीवरणं ... दोसा च मे चित्तं विनीवरणं ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं ति वत्तुकामो पठमं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

तीहाकारेहि ततियं च झानं चतुत्थं च झानं ... पे० ... मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पठमं च झानं समापज्जिं ति वत्तुकामो दुतियं झानं समापज्जिं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

तीहाकारेहि मोहा च मे चित्तं विनीवरणं पठमं च झानं दुतियं च झानं ततियं च झानं चतुत्थं च झानं ... पे० ... रागा च मे चित्तं विनीवरणं ति वत्तुकामो दोसा मे चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति पाराजिकस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति

१. अरहत्तफलं – स्या०।

थुल्लच्चयस्स*। पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं।

वत्थुविसारकस्स सब्बमूलकं निट्ठितं।
वत्थुविसारकस्स चक्कपेय्यालं निट्ठितं[1]।

वत्थुकामवारकथा निट्ठिता[2]।

R. 99 १९७. तीहाकारेहि यो ते विहारे वसि सो भिक्खु पठमं झानं समापज्जि ... समापज्जति ... समापन्नो ... सो भिक्खु पठमस्स झानस्स लाभी ... वसी ... तेन भिक्खुना पठमं झानं सच्छिकतं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स[3]।

B.136 चतूहाकारेहि ... पञ्चहाकारेहि ... छहाकारेहि ... सत्तहाकारेहि यो ते विहारे वसि सो भिक्खु पठमं झानं समापज्जि ... समापज्जति ... समापन्नो ... सो भिक्खु पठमस्स झानस्स लाभी ... वसी ... तेन भिक्खुना पठमं झानं सच्छिकतं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स। पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं।

तीहाकारेहि यो ते विहारे वसि सो भिक्खु दुतियं झानं ... ततियं झानं ... चतुत्थं झानं ... सुञ्ञतं विमोक्खं ... अनिमित्तं विमोक्खं ... अप्पणिहितं विमोक्खं ... सुञ्ञतं समाधिं ... अनिमित्तं समाधिं ... अप्पणिहितं समाधिं ... सुञ्ञतं समापत्तिं ... अनिमित्तं समापत्तिं ... अप्पणिहितं समापत्तिं ... तिस्सो विज्जा चत्तारो सतिपट्ठाने चत्तारो सम्मप्पधाने चत्तारो इद्धिपादे पञ्च इन्द्रियानि पञ्च बलानि सत्त बोज्झङ्गे अरियं अट्ठङ्गिकं मग्गं सोतापत्तिफलं सकदागामिफलं अनागामिफलं अरहत्तं[4] समापज्जि ... समा-

---

-. एत्थन्तरे पाठो स्या॰ पोत्थके नत्थि। १. वत्तुविसारकस्स सब्बमूलकं। वत्तुविसारकस्स चक्कपेय्यालं निट्ठितं – सी॰, रो॰; वत्थुनिस्सारकस्स चक्कपेय्यालं निट्ठितं – स्या॰। २. रो॰ पोत्थके नत्थि। ३. एत्थ सी॰, स्या॰, रो॰ पोत्थकेसु 'पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मसा मया भणितं ति' इति अधिको पाठो दिस्सति। ४. अरहत्त-फलं – स्या॰।

पज्जति ... समापन्नो ... सो भिक्खु अरहत्तस्स लाभी ... वसी ... तेन भिक्खुना अरहत्तं सच्छिकतं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स।

तीहाकारेहि[1] तस्स भिक्खुनो रागो चत्तो ... दोसो चत्तो ... मोहो चत्तो वन्तो मुत्तो पहीनो पटिनिस्सट्ठो उक्खेटितो समुक्खेटितो ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स।

तीहाकारेहि[2] ... पे० ... सत्तहाकारेहि[2] तस्स भिक्खुनो रागा चित्तं विनीवरणं ... दोसा चित्तं विनीवरणं ... मोहा चित्तं विनीवरणं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं।

तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि यो ते विहारे वसि सो भिक्खु सुञ्ञागारे पठमं झानं ... दुतियं झानं ... ततियं झानं ... चतुत्थं झानं समापज्जि ... समापज्जति ... समापन्नो ... सो भिक्खु सुञ्ञागारे चतुत्थस्स झानस्स लाभी ... वसी ... तेन भिक्खुना सुञ्ञागारे चतुत्थं झानं सच्छिकतं B. 137 ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स। पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति भणितस्स होति, मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं।

(यथा इदं वित्थारितं एवमेव सेसानि पि वित्थारेतब्बानि[3])

१९८. * तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि यो ते चीवरं परिभुञ्जि[4] ... यो ते पिण्डपातं परिभुञ्जि ... यो ते सेनासनं परिभुञ्जि ... यो ते गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं परिभुञ्जि सो भिक्खु सुञ्ञागारे चतुत्थं झानं समापज्जि ... समापज्जति ... समापन्नो ... सो भिक्खु सुञ्ञागारे चतुत्थस्स झानस्स लाभी ... वसी ... तेन भिक्खुना

---

१. तीहाकारेहि यो ते विहारे वसि – स्या०। २–२. तीहाकारेहि यो ते विहारे वसि – स्या०; तीहाकारेहि – सी०। ३. पेय्यालपन्नरसगमनानि एवमेव वित्थारेतब्बानि – सी०, रो०; स्या० पोत्थके नत्थि। ४. तीहाकारेहि यो ते चीवरं परिभुञ्जि – स्या०; तीहाकारेहि यो ते विहारं परिभुञ्जि ... यो ते चीवरं परिभुञ्जि – सी०, रो०।

सुञ्ञागारे चतुत्थं झानं सच्छिकतं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स
R. 100 आपत्ति दुक्कटस्स ।

तीहाकारेहि ... पे० ... सत्तहाकारेहि येन ते विहारो परिभुत्तो[1]... येन ते चीवरं परिभुत्तं ... येन ते पिण्डपातो परिभुत्तो ··· येन ते सेनासनं परिभुत्तं ··· येन ते गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारो परिभुत्तो ... सो भिक्खु सुञ्ञागारे चतुत्थं झानं समापज्जि ... समापज्जति ... समापन्नो ...सो भिक्खु सुञ्ञागारे चतुत्थस्स झानस्स लाभी ... वसी ... तेन भिक्खुना सुञ्ञागारे चतुत्थं झानं सच्छिकतं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स ।

तीहाकारेहि[2] ... पे० ... सत्तहाकारेहि यं त्वं आगम्म[2] विहारं अदासि ... चीवरं अदासि ... पिण्डपातं अदासि ... सेनासनं अदासि... गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं अदासि सो भिक्खु सुञ्ञागारे चतुत्थं झानं समापज्जि ... समापज्जति ... समापन्नो ··· सो भिक्खु सुञ्ञागारे चतुत्थस्स झानस्स लाभी ··· वसी ··· तेन भिक्खुना सुञ्ञागारे चतुत्थं झानं सच्छिकतं ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स; न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स ।
B. 138 पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सं ति, भणन्तस्स होति मुसा भणामी ति, भणितस्स होति मुसा मया भणितं ति, विनिधाय दिट्ठिं, विनिधाय खन्तिं, विनिधाय रुचिं, विनिधाय भावं* ।

पेय्यालपन्नरसकं निट्ठितं ।

पच्चयप्पटिसंयुत्तवारकथा निट्ठिता ।

उत्तरिमनुस्सधम्मचक्कपेय्यालं निट्ठितं ।

---

१. तीहाकारेहि येन ते विहारो परिभुत्तो – सी० । २–२. तीहाकारेहि यं त्वं आगम्म – सी० ।
–. एत्थन्तरे स्या० पोत्थके अयं पाठो दिस्सति –

तीहाकारेहि यो ते चीवरं परिभुञ्जि यो ते पिण्डपातं परिभुञ्जि यो ते सेनासनं परिभुञ्जि यो ते गिलानपच्चयभेसज्जपरिक्खारं परिभुञ्जि येन ते विहारो परिभुत्तो यन ते चीवरं परिभुत्तं येन ते पिण्डपातो परिभुत्तो येन ते सेनासनं परिभुत्तं येन ते गिलानपच्चयभसज्जपरिक्खारो परिभुत्तो यं त्वं आगम्म विहारं अदासि चीवरं अदासि पिण्डपातं अदासि सेनासनं अदासि गिलानपच्चय-भेसज्जपरिक्खारं अदासि सो भिक्खु सुञ्ञागारे पठमं झानं दुतियं झानं ततियं झानं चतुत्थं झानं समापज्जि

१९९. अनापत्ति अधिमानेन, अनुल्लपनाधिप्पायस्स, उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स, वेदनाट्टस्स[1], आदिकम्मिकस्सा ति ।

(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

अधिमाने[2] अरञ्ञम्हि, पिण्डोपज्झारियापथो ।
सञ्ञोजना रहोधम्मा, विहारो पच्चुपट्ठितो ॥

न दुक्करं विरियमथो पि मच्चुनो,
भायावुसो[3] विप्पटिसारि[4] सम्मा ।
विरियेन योगेन आराधनाय,
अथ वेदनाय अधिवासना[5] दुवे ॥

ब्राह्मणे पञ्च वत्थूनि, अञ्ञं[6] ब्याकरणा तयो ।
अगारावरणा कामा, रति[7] चा पि अपक्कमि[7] ॥

अट्ठि पेसि[8] उभो गावघातका[9],
पिण्डो साकुणिको निच्छवि ओरब्भि[10] ।
असि च सूकरिको[11] सत्ति मागवि,
उसु च कारणिको सूचि सारथि ॥

यो च सिब्बीयति सूचको हि सो,
अण्डभारि[12] अहु[13] गामकूटको ।
कूपे निमुग्गो हि सो पारदारिको,
गूथखादी अहु दुट्ठब्राह्मणो ॥

निच्छवित्थी[14] अतिचारिनी अहु, B. 139
मङ्गुलित्थी[15] अहु इक्खणित्थिका ।

समापज्जति समापन्नो सो भिक्खु सुञ्ञागारे चतुत्थस्स झानस्स लाभी वसी तेन भिक्खुना सुञ्ञागारे चतुत्थं झानं सच्छिकतन्ति सम्पजानमुसा भणन्तस्स पटिविजानन्तस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्स न पटिविजानन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्स पुब्बेवस्स होति मुसा भणिस्सन्ति भणन्तस्स होति मुसा भणामीति भणितस्स होति मुसा मया भणितन्ति विनिधाय दिट्ठिं विनिधाय खन्तिं विनिधाय रुचिं विनिधाय भावं ।

१. वेदनट्टस्स – सी०, स्या०, रो० । २. अधिमानेन – रो० । ३. यस्सावुसो – सी० । ४. विप्पटिसारी – रो० । ५. अपरे दुवे-सी० । ६. अञ्ञ – सी० । ७–७. रतिया पन पक्कमि – रो०; रति चा पि च पक्कमी – सी० । ८. पेसी – स्या०, रो० । ९. गावोघातका – सी० । १०. निच्छवोरब्भि – स्या०, सी० । ११. सूकरी – सी० । १२. अण्डभारी – सी०, रो० । १३. अहू – सी०, रो०, स्या० । १४. निच्छवित्थि – सी०, रो० । १५. मङ्गुलित्थि – सी०, रो० ।

ओकिलिनी हि[1] सपत्तङ्गारोकिरि ,
सीसच्छिन्नो अहु चोरघातको ।।
भिक्खु भिक्खुनी सिक्खमाना ,
सामणेरो अथ सामणेरिका ।
कस्सपस्स विनयस्मिं[2] पब्बजं[3] ,
पापकम्ममकरिंसु[4] तावदे[4] ।।
तपोदा राजगहे युद्धं, नागानोगाहनेन च ।
सोभितो अरहं भिक्खु, पञ्चकप्पसतं सरे ति ।।

(७) विनीतवत्थु

२००. (१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अधिमानेन अञ्ञं ब्याकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं । कच्चि नु खो अहं पाराजिकं आपत्तिं आपन्नो" ति ? अथ खो सो भिक्खु भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, अधिमानेना" ति ।

R. 101 (२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पणिधाय अरञ्ञे विहरति –"एवं मं जनो सम्भावेस्सती" ति । तं जनो सम्भावेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि...पे० ... भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, पणिधाय अरञ्ञे वत्थब्बं । यो वसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पणिधाय पिण्डाय चरति –"एवं मं जनो सम्भावेस्सती" ति । तं जनो सम्भावेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स । न च, भिक्खवे, पणिधाय पिण्डाय चरितब्बं । यो चरेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं भिक्खुं एतदवोच –"ये, आवुसो, अम्हाकं उपज्झायस्स सद्धिविहारिका सब्बेव अरहन्तो"
B. 140 ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "उल्लपनाधिप्पायो अहं, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं भिक्खुं एतदवोच–"ये, आवुसो, अम्हाकं उपज्झायस्स अन्तेवासिका सब्बेव महिद्धिका

१. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २. विनयस्स – सी० । ३. पब्बज्जा – स्या० ।
रो०; पब्बजुं – सी० । ४–४. पापकम्मं ते अकरिंसु तावदे–स्या०, रो० ।

महानुभावा" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... भगवतो एतमत्थं आरोचेसि। "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "उल्लपनाधिप्पायो अहं, भगवा" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(६-९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पणिधाय चङ्कमति[1] ... पणिधाय तिट्ठति ... पणिधाय निसीदति ... पणिधाय सेय्यं कप्पेति[2] – "एवं मं जनो सम्भावेस्सती" ति। तं जनो सम्भावेसि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स। न च, भिक्खवे, पणिधाय सेय्या कप्पेतब्बा। यो कप्पेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(१०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपति। सो पि एवमाह – "मय्हं पि, आवुसो, सञ्ञोजना पहीना" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

२०१. (११) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु रहोगतो उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपति। परचित्तविदू भिक्खु तं भिक्खुं अपसादेसि – "मा, आवुसो, एवरूपं अभणि। नत्थेसो तुय्हं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(१२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु रहोगतो उत्तरिमनुस्स- R. 102
धम्मं उल्लपति। देवता तं भिक्खुं अपसादेसि – "मा, भन्ते, एवरूपं अभणि। नत्थेसो तुय्हं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(१३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं उपासकं एतदवोच – "यो, आवुसो, तुय्हं विहारे वसति सो भिक्खु अरहा" ति। सो च तस्स विहारे वसति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "उल्लपनाधिप्पायो अहं, भगवा" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(१४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरं उपासकं B. 141
एतदवोच – "यं त्वं, आवुसो, उपट्ठेसि चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन सो भिक्खु अरहा" ति। सो च तं उपट्ठेति चीवरपिण्ड-

१. चङ्कमि – रो०। २. कप्पेसि – रो०।

पातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "उल्लपनाधिप्पायो अहं, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

२०२. (१५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू एतदवोचुं – "अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो" ति ? "नावुसो,[1] दुक्करं अञ्ञं व्याकातुं[1]" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "ये खो ते भगवतो सावका ते एवं वदेय्युं । अहं चम्हि न भगवतो सावको । कच्चि नु खो अहं पाराजिकं आपत्तिं आपन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "अनुल्लपनाधिप्पायो अहं, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति ।

(१६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू एतदवोचुं – "अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो" ति ? "आराधनीयो खो, आवुसो, धम्मो आरद्धविरियेना[2]" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति ।

(१७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू एतदवोचुं – "मा खो, आवुसो, भायी" ति । नाहं, आवुसो, मच्चुनो भायामी" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति ।

R. 103 (१८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्ख एतदवोचुं – "मा खो, आवुसो, भायी" ति । "यो नूनावुसो, विप्पटिसारी अस्स सो भायेय्या" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति ।

(१९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू एतदवोचुं – "अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो" ति ? "आराधनीयो खो, आवुसो, धम्मो सम्मापयुत्तेना" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति ।

B. 142 (२०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । तं भिक्खू एतदवोचुं – "अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो" ति ? "आराधनीयो खो, आवुसो, धम्मो आरद्धविरियेना" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति ।

१–१. नावुसो दुक्करं आराधेतुं – रो० । २. आरद्धवीरियेन – म० ।

(२१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू एतदवोचुं – "अत्थायस्मतो उत्तरिमनुस्सधम्मो" ति? "आराधनीयो खो, आवुसो, धम्मो युत्तयोगेना" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति।

(२२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू एतदवोचुं – "कच्चावुसो, खमनीयं, कच्चि यापनीयं" ति? "नावुसो, सक्का येन वा तेन वा अधिवासेतुं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति।

(२३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति। तं भिक्खू एतदवोचुं – "कच्चावुसो खमनीयं, कच्चि यापनीयं" ति? "नावुसो, सक्का पुथुज्जनेन अधिवासेतुं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति? "उल्लपनाधिप्पायो अहं, भगवा" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, पाराजिकस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

२०३. (२४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो ब्राह्मणो भिक्खू निमन्तेत्वा एतदवोच — "आयन्तु, भोन्तो अरहन्तो" ति। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि – "मयं चम्ह[1] न[2] अरहन्तो[2]। अयं च ब्राह्मणो अम्हे अरहन्तवादेन समुदाचरति। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "अनापत्ति, भिक्खवे, पसादभञ्ञे" ति।

(२५-२८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो ब्राह्मणो भिक्खू निमन्तेत्वा एतदवोच–"निसीदन्तु, भोन्तो अरहन्तो" ति ... "भुञ्जन्तु, भोन्तो अरहन्तो" ति ... "तप्पेन्तु, भोन्तो अरहन्तो" ति ... "गच्छन्तु, भोन्तो अरहन्तो" ति। तेसं कुक्कुच्चं अहोसि –"मयं चम्ह न अरहन्तो। B. 143
अयं च ब्राह्मणो अम्हे अरहन्तवादेन समुदाचरति। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "अनापत्ति, भिक्खवे, पसादभञ्ञे" ति।

(२९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञातरस्स भिक्खुनो उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपति। सो पि एवमाह —"मय्हं पि, आवुसो, आसवा पहीना" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

---

१. चम्हा – सी०, स्या०, रो०। २–२. अनरहन्तो – सी०, रो०।

R. 104 (३०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपति। सो पि एवमाह–"मय्हं पि, आवुसो, एते धम्मा संविज्जन्ती" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(३१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उत्तरिमनुस्सधम्मं उल्लपति। सो पि एवमाह–"अहं पावुसो, तेसु धम्मेसु सन्दिस्सामी" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्ति त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

(३२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरं भिक्खुं ञातका एतदवोचुं–"एहि, भन्ते, अगारं अज्झावसा" ति। "अभब्बो खो, आवुसो, मादिसो अगारं अज्झावसितुं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति।

२०४. (३३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरं भिक्खुं ञातका एतदवोचुं–"एहि, भन्ते, कामे परिभुञ्जा" ति। "आवटा मे, आवुसो, कामा" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति।

(३४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरं भिक्खुं ञातका एतदवोचुं–"अभिरमसि, भन्ते" ति? "अभिरतो अहं, आवुसो, परमाय अभिरतिया" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि। "ये खो ते भगवतो सावका ते एवं वदेय्युं! अहं चम्हि न भगवतो सावको। कच्चि नु खो अहं पाराजिकं आपत्तिं आपन्नो" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि। "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति? "अनुल्लपनाधिप्पायो अहं, भगवा" ति। "अनापत्ति, भिक्खु, अनुल्लपनाधिप्पायस्सा" ति।

B. 144 (३५) तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कतिकं कत्वा अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छिंसु–"यो इमम्हा आवासा पठमं पक्कमिस्सति तं मयं अरहा ति जानिस्सामा" ति। अञ्ञतरो भिक्खु–"मं अरहा ति जानन्तू" ति, तम्हा आवासा पठमं पक्कामि[१]। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो पाराजिकं" ति।

२०५. (३६) तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। तेन खो पन समयेन आयस्मा च लक्खणो आयस्मा च महा-

१. पक्कमि – सी०, रो०।

मोग्गल्लानो गिज्झकूटे पब्बते विहरन्ति । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय येनायस्मा लक्खणो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं लक्खणं एतदवोच–"आयामावुसो लक्खण, राजगहं पिण्डाय पविसिस्सामा" ति । "एवमावुसो" ति खो आयस्मा लक्खणो आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स पच्चस्सोसि । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अञ्ञतरस्मिं पदेसे सितं पात्वाकासि । अथ R. 105 खो आयस्मा लक्खणो आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं एतदवोच – "को नु खो, आवुसो मोग्गल्लान[1], हेतु को पच्चयो सितस्स पातुकम्माया" ति ? "अकालो खो, आवुसो लक्खण, एतस्स पञ्हस्स[2] । भगवतो मं सन्तिके एतं पञ्हं पुच्छा ति । अथ खो आयस्मा च लक्खणो आयस्मा च महामोग्गल्लानो राजगहे पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्ता येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा लक्खणो आयस्मन्तं महामोग्गल्लानं एतदवोच–"इधायस्मा महामोग्गल्लानो गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अञ्ञतरस्मिं पदेसे सितं पात्वाकासि । को नु खो, आवुसो मोग्गल्लान, हेतु को पच्चयो सितस्स पातुकम्माया" ति ? "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं अट्ठिकसङ्खलिकं वेहासं गच्छन्ति[3] । तमेनं गिज्झा पि काका पि[4] कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा फासुळन्तरिकाहि[5] वितुदेन्ति[6] । सा सुदं[7] अट्टस्सरं करोति । तस्स मय्हं, आवुसो, एतदहोसि–'अच्छरियं वत भो, अब्भुतं[8] वत भो, एवरूपो पि नाम सत्तो भविस्सति ! एवरूपो पि नाम यक्खो B. 145 भविस्सति[9] ! एवरूपो पि नाम अत्तभावप्पटिलाभो भविस्सती'" ति ! भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति[10] विपाचेन्ति – "उत्तरिमनुस्सधम्मं आयस्मा महामोग्गल्लानो उल्लपती" ति । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि–"चक्खुभूता वत, भिक्खवे, सावका विहरन्ति । ञाणभूता वत, भिक्खवे, सावका विहरन्ति । यत्र हि नाम सावको एवरूपं ञस्सति वा दक्खति वा सक्खिं वा करिस्सति । पुब्बेव मे सो, भिक्खवे, सत्तो दिट्ठो

---

१. महामोग्गल्लान – स्या० । २. पञ्हस्स व्याकरणाय – स्या० । ३. गच्छन्तं – स्या०, रो० । ४. कङ्का – स्या० । ५. फासुलन्तरिकाहि – सी०; पासुळन्तरिकाहि – रो० । ६. वितुदेन्ति वितच्छेन्ति विराजेन्ति – स्या० । ७. सास्सुदं – सी०; स्वास्सुदं – स्या०, रो० । ८. अब्भूतं – स्या० । ९. एवरूपो पि नाम यक्खो भविस्सति एवरूपो पि नाम पेतो भविस्सति – स्या० । १०. खीयन्ति – सी०, स्या०, रो० ।

अहोसि। अपि चाहं न ब्याकासिं। अहं चेतं ब्याकरेय्यं परे च मे न सद्दहेय्युं। ये मे न सद्दहेय्युं तेसं तं अस्स दीघरत्तं अहिताय दुक्खाय। एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे गोघातको अहोसि। सो तस्स कम्मस्स विपाकेन बहूनि वस्सानि बहूनि वस्ससतानि बहूनि वस्ससहस्सानि बहूनि वस्ससतसहस्सानि निरये पच्चित्वा तस्सेव कम्मस्स विपाकावसेसेन एवरूपं अत्तभावप्पटिलाभं पटिसंवेदेति। सच्चं, भिक्खवे, मोग्गल्लानो आह। अनापत्ति, भिक्खवे, मोग्गल्लानस्सा" ति

२०६. (३७) "इधाहं[1], आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं मंसपेसिं वेहासं गच्छन्तिं[2]। तमेनं गिज्झा पि काका पि[3] कुलला पि
R.106 अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति[4] विभज्जेन्ति[5]। सा सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे गोघातको अहोसि"।

(३८) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं मंसपिण्डं वेहासं गच्छन्तं। तमेनं गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विभज्जेन्ति। सो सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० .. एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे साकुणिको अहोसि"।

(३९) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं निच्छविं पुरिसं वेहासं गच्छन्तं। तमेनं गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विभज्जेन्ति। सो सुदं अट्टस्सरं
B.146 करोति ... पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे ओरब्भिको अहोसि"।

(४०) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं असिलोमं पुरिसं वेहासं गच्छन्तं। तस्स ते असी उप्पतित्वा उप्पतित्वा तस्सेव काये निपतन्ति। सो सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे सूकरिको अहोसि"।

(४१) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं सत्तिलोमं पुरिसं वेहासं गच्छन्तं। तस्स ता सत्तियो उप्पतित्वा उप्पतित्वा तस्सेव काये निपतन्ति। सो सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० .. .एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे मागविको अहोसि"।

(४२) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं

---

१. इदाहं – सी०। २. गच्छन्तं – स्या०। ३ कङ्का पि – स्या०। ४. वितुदेन्ति वितच्छेन्ति – स्या०। ५. विराजेन्ति – सी०, स्या०।

उसुलोमं पुरिसं वेहासं गच्छन्तं। तस्स ते उसू उप्पतित्वा उप्पतित्वा तस्सेव काये निपतन्ति। सो सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे कारणिको अहोसि"।

(४३) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं सूचिलोमं पुरिसं वेहासं गच्छन्तं। तस्स ता सूचियो उप्पतित्वा उप्पतित्वा तस्सेव काये निपतन्ति। सो सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे सारथिको[1] अहोसि"।

(४४) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं सूचिलोमं पुरिसं वेहासं गच्छन्तं। तस्स ता सूचियो सीसे पविसित्वा मुखतो निक्खमन्ति; मुखे पविसित्वा उरतो निक्खमन्ति; उरे पविसित्वा उदरतो निक्खमन्ति; उदरे पविसित्वा ऊरूहि निक्खमन्ति; ऊरूसु पविसित्वा जङ्घाहि निक्खमन्ति; जङ्घासु पविसित्वा पादेहि निक्खमन्ति। सो सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे सूचको[2] अहोसि"।

(४५) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं कुम्भण्डं पुरिसं वेहासं गच्छन्तं। सो गच्छन्तो पि तेव अण्डे खन्धे आरोपेत्वा[3] गच्छति, निसीदन्तो पि तेस्वेव अण्डेसु निसीदति। तमेनं गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति[4] B. 147
विभज्जेन्ति[5]। सो सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे गामकूटो[6] अहोसि"।

(४६) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं पुरिसं गूथकूपे ससीसकं निमुग्गं ...पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे पारदारिको[7] अहोसि"।

(४७) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं R. 107
पुरिसं गूथकूपे ससीसकं निमुग्गं उभोहि हत्थेहि गूथं खादन्तं ... पे० ... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे दुट्ठब्राह्मणो अहोसि। सो कस्सपस्स सम्मासम्बुद्धस्स पावचने भिक्खुसङ्घं भत्तेन निमन्तेत्वा दोणियो गूथस्स पूरापेत्वा कालं आरोचापेत्वा एतदवोच – 'अतो[8], भोन्तो, यावदत्थं भुञ्जन्तु

---

१. सारथि – स्या०, रो०। २. सूचिको – स्या०। ३. ओरोपेत्वा – स्या०। ४. वितुदेन्ति वितच्छन्ति – स्या०। ५. विराजेन्ति – सी०, स्या०। ६. गामकूटको – सी०। ७. परदारिको – स्या०, रो०। ८. अहो – सी०, रो०; इतो – स्या०।

चेव हरन्तु[1] चा''' ति[1] ।

२०७. (४८) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं निच्छविं इत्थिं वेहासं गच्छन्तिं । तमेनं गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विभज्जेन्ति । सा सुदं अट्टस्सरं करोति ...पे०... एसा, भिक्खवे, इत्थी इमस्मिं येव राजगहे अतिचारिनी अहोसि" ।

(४९) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं इत्थिं दुग्गन्धं मङ्गुलिं वेहासं गच्छन्तिं । तमेनं गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति विभज्जेन्ति । सा[2] सुदं[2] अट्टस्सरं करोति ... पे० ... एसा, भिक्खवे, इत्थी इमस्मिं येव राजगहे इक्खणिका अहोसि" ।

(५०) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं इत्थिं उप्पक्कं[3] ओकिलिनिं ओकिरिनिं[4] वेहासं गच्छन्तिं । सा सुदं अट्टस्सरं करोति ...पे० ... एसा, भिक्खवे, इत्थी कालिङ्गस्स रञ्ञो अग्गमहेसी अहोसि । सा इस्सापकता सपत्तिं अङ्गारकटाहेन ओकिरि" ।

(५१) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं असीसकं कबन्धं वेहासं गच्छन्तं । तस्स उरे अक्खीनि चेव होन्ति मुखं च । तमेनं गिज्झा पि काका पि कुलला पि अनुपतित्वा अनुपतित्वा वितच्छेन्ति
B. 148 विभज्जेन्ति । सो[5] सुदं[5] अट्टस्सरं करोति ...पे०... एसो, भिक्खवे, सत्तो इमस्मिं येव राजगहे हारिको नाम चोरघातको अहोसि" ।

(५२) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं भिक्खुं वेहासं गच्छन्तं । तस्स सङ्घाटि पि आदित्ता सम्पज्जलिता सजोतिभूता, पत्तो पि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो, कायबन्धनं पि आदित्तं सम्पज्जलितं सजोतिभूतं, कायो पि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो । सो सुदं अट्टस्सरं करोति ... पे० ... एसो, भिक्खवे, भिक्खु कस्सपस्स सम्मासम्बुद्धस्स पावचने पापभिक्खु अहोसि" ।

(५३-५६) "इधाहं, आवुसो, गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्तो अद्दसं भिक्खुनिं ... अद्दसं सिक्खमानं ... अद्दसं सामणेरं ... अद्दसं सामणेरिं

१–१. एत्थ स्या० पोत्थके 'हरन्तु चाति । सो तस्स कम्मस्स विपाकेन बहूनि वस्सानि बहूनि वस्ससतानि बहूनि वस्ससतसहस्सानि निरये पचित्वा तस्सेव कम्मस्स विपाकावसेसेन एवरूपं अत्तभावपटिलाभं पटिसंवेदेति । सच्चं भिक्खवे मोग्गल्लानो आह, अनापत्ति भिक्खवे मोग्गल्लानस्साति "...पे० ...' इति अधिको पाठो दिस्सति । २–२. सास्सुदं – स्या०, सी०, रो० । ३. उपक्कं – रो० । ४. ओकिरणिं – स्या० । ५–५. स्वास्सुदं – स्या०, रो०; सोस्सुदं – सी० ।

वेहासं गच्छन्तिं । तस्सा सङ्घाटि पि आदित्ता सम्पज्जलिता सजोतिभूता, पत्तो पि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो, कायबन्धनं पि आदित्तं सम्पज्जलितं सजोतिभूतं, कायो पि आदित्तो सम्पज्जलितो सजोतिभूतो । सा सुदं अट्टस्सरं करोति । तस्स मय्हं, आवुसो, एतदहोसि – 'अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो, एवरूपो पि नाम सत्तो भविस्सति ! एवरूपो पि नाम यक्खो भविस्सति[1] ! एवरूपो पि नाम अत्तभावप्पटिलाभो भविस्सती'" ति ! भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "उत्तरिमनुस्सधम्मं आयस्मा महामोग्गल्लानो उल्लपती" ति ।

अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "चक्खुभूता वत, भिक्खवे, सावका विहरन्ति । ञाणभूता वत, भिक्खवे, सावका विहरन्ति । यत्र हि नाम सावको एवरूपं ञस्सति वा दक्खति वा सक्खि वा करिस्सति ! R. 108 पुब्बेव मे सा, भिक्खवे, सामणेरी दिट्ठा अहोसि । अपि चाहं न ब्याकासिं । अहं चेतं ब्याकरेय्यं परे च मे न सद्दहेय्युं । ये मे न सद्दहेय्युं तेसं तं अस्स दीघरत्तं अहिताय दुक्खाय । एसा, भिक्खवे, सामणेरी कस्सपस्स सम्मासम्बुद्धस्स पावचने पापसामणेरी अहोसि । सा तस्स कम्मस्स विपाकेन बहूनि वस्सानि बहूनि वस्ससतानि बहूनि वस्ससहस्सानि बहूनि वस्ससतसहस्सानि निरये पच्चित्वा[2] तस्सेव कम्मस्स विपाकावसेसेन एवरूपं अत्तभावप्पटिलाभं पटिसंवेदेति । सच्चं, भिक्खवे, मोग्गल्लानो आह । अनापत्ति, भिक्खवे, मोग्गल्लानस्सा" ति ।

२०८. (५७) अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो भिक्खू आमन्तेसि – B. 149 "यतायं, आवुसो, तपोदा सन्दति सो दहो अच्छोदको सीतोदको सातोदको सेतोदको[3] सुप्पतित्थो[4] रमणीयो पहूतमच्छकच्छपो चक्कमत्तानि च पदुमानि पुप्फन्ती" ति[5] । भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो एवं वक्खति – 'यतायं, आवुसो, तपोदा सन्दति सो दहो अच्छोदको सीतोदको सातोदको सेतोदको सुप्पतित्थो रमणीयो पहूतमच्छकच्छपो चक्कमत्तानि च पदुमानि पुप्फन्ती' ति । अथ च पनायं तपोदा कुथिता सन्दति । उत्तरिमनुस्सधम्मं आयस्मा महामोग्गल्लानो उल्लपती" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "यतायं,

१. एवरूपो पि नाम यक्खो भविस्सति एवरूपो पि नाम पेतो भविस्सति – स्या० । २. पचित्वा – स्या० । ३. सेतको – सी० । ४. सुपतित्थो – सी०, स्या०, रो० । ५. 'पुप्फन्ती ति अथ च पनायं तपोदा कुथिता सन्दती ति' इति अधिको पाठो एत्थ स्या०, रो० पोत्थकेसु अत्थि ।

भिक्खवे, तपोदा सन्दति सो दहो अच्छोदको सीतोदको सातोदको सेतोदको सुप्पतित्थो रमणीयो पहूतमच्छकच्छपो चक्कमत्तानि च पदुमानि पुप्फन्ति। अपि चायं, भिक्खवे, तपोदा द्विन्नं महानिरयानं अन्तरिकाय आगच्छति। तेनायं तपोदा कुथिता सन्दति। सच्चं, भिक्खवे, मोग्गल्लानो आह। अनापत्ति, भिक्खवे, मोग्गल्लानस्सा'' ति।

(५८) तेन खो पन समयेन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो लिच्छवीहि सद्धिं सङ्गामेन्तो पभग्गो अहोसि[1]। अथ राजा पच्छा सेनं सङ्कड्ढित्वा लिच्छवयो[2] पराजेसि। सङ्गामे च नन्दिं[3] चरति – ''रञ्ञा लिच्छवी पभग्गा'' ति। अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो भिक्खू आमन्तेसि – ''राजा, आवुसो, लिच्छवीहि पभग्गो'' ति[4]। भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – ''कथं हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो एवं वक्खति – 'राजा, आवुसो, लिच्छवीहि पभग्गो' ति! सङ्गामे च नन्दिं चरति – 'रञ्ञा लिच्छवी पभग्गा' ति! उत्तरिमनुस्सधम्मं आयस्मा महामोग्गल्लानो उल्लपती'' ति। भगवतो एतमत्थं आरो-
R. 109 चेसुं। ''पठमं, भिक्खवे, राजा लिच्छवीहि पभग्गो। अथ राजा पच्छा सेनं सङ्कड्ढित्वा लिच्छवयो पराजेसि। सच्चं, भिक्खवे, मोग्गल्लानो आह। अनापत्ति, भिक्खवे, मोग्गल्लानस्सा'' ति।

२०९. (५९) अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो भिक्खू आमन्तेसि – ''इधाहं, आवुसो, सप्पिनिकाय नदिया तीरे आनेञ्जं[5] समाधिं समापन्नो नागानं ओगय्ह[6] उत्तरन्तानं कोञ्चं करोन्तानं सद्दं अस्सोसिं'' ति।
B. 150 भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – ''कथं[7] हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो आनेञ्जं समाधिं समापन्नो सद्दं सोस्सति! उत्तरिमनुस्सधम्मं[7] आयस्मा महामोग्गल्लानो उल्लपती'' ति। भगवतो एतमत्थं

१. होति – सी०, स्या०, रो०। २. लिच्छवियो – स्या०, रो०। ३. नन्दि – सी०, स्या०, रो०। ४. 'पभग्गो सङ्गामे च नन्दि चरति रञ्ञा लिच्छवी (लिच्छवियो–स्या०)पभग्गा ति' इति अधिको पाठो स्या०, रो० पोत्थकेसु एत्थ अत्थि। ५. आनञ्जं – रो०। ६. ओगाहं – सी०। ७-७. 'कथं हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो एवं वक्खति – आनञ्जं समाधिं समापन्नो नागानं ओगय्ह उत्तरन्तानं कोञ्चं करोन्तानं सद्दं अस्सोसिन्ति' इति पाठो एत्थ रो० पोत्थके अत्थि; 'कथं हि नाम आयस्मा महामोग्गल्लानो एवं वक्खति – इधाहं आवुसो सप्पिनिकाय नदिया तीरे आनेञ्जं समाधिं समापन्नो नागानं ओगय्ह उत्तरन्तानं कोञ्चं करोन्तानं सद्दं अस्सोसिन्ति उत्तरिमनुस्सधम्मं' इति पाठो एत्थ स्या० पोत्थके दिस्सति।

आरोचेसुं । "अत्थेसो, भिक्खवे, समाधि सो च खो अपरिसुद्धो । सच्चं, भिक्खवे, मोग्गल्लानो आह । अनापत्ति, भिक्खवे, मोग्गल्लानस्सा" ति ।

(६०) अथ खो आयस्मा सोभितो भिक्खू आमन्तेसि–"अहं, आवुसो, पञ्च कप्पसतानि अनुस्सरामी" ति । भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति –"कथं हि नाम आयस्मा सोभितो एवं वक्खति – 'अहं, आवुसो, पञ्च कप्पसतानि अनुस्सरामी' ति ! उत्तरिमनुस्सधम्मं आयस्मा सोभितो उल्लपती" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "अत्थेसा, भिक्खवे, सोभितस्स । सा च खो एका येव जाति । सच्चं, भिक्खवे, सोभितो आह । अनापत्ति, भिक्खवे, सोभितस्सा ति ।

—o—

२१०. उद्दिट्ठा खो आयस्मन्तो चत्तारो पाराजिका धम्मा, येसं भिक्खु अञ्ञतरं वा अञ्ञतरं वा आपज्जित्वा न लभति भिक्खूहि सद्धिं संवासं, यथा पुरे तथा पच्छा, पाराजिको होति असंवासो । तत्थायस्मन्ते पुच्छामि –"कच्चित्थ परिसुद्धा" ? दुतियं पि पुच्छामि – "कच्चित्थ परिसुद्धा" ? ततियं पि पुच्छामि – "कच्चित्थ परिसुद्धा" ? परिसुद्धेत्थायस्मन्तो, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी ति ।

पाराजिकं निट्ठितं ।

तस्सुद्दानं

मेथुनादिन्नादानं[1] च, मनुस्सविग्गहुत्तरि ।
पाराजिकानि चत्तारि, छेज्जवत्थू[2] असंसया ति ॥

पाराजिककण्डं निट्ठितं ।

—:o:—

१. मेथुनादिन्नदानं – सी०, स्या० । २. छेज्जवत्थु – सी०, रो०, ।

२. सङ्घादिसेसकण्डं

इमे खो पनायस्मन्तो तेरस सङ्घादिसेसा
धम्मा उद्देसं आगच्छन्ति ।

§ १. पठमसङ्घादिसेसो

(सुक्कविस्सट्ठियं)

(१) सेय्यसकभिक्खुवत्थु

B. 151, R. 110 १. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा सेय्यसको अनभिरतो ब्रह्मचरियं चरति । सो तेन किसो होति लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । अद्दस[1] खो आयस्मा उदायी[2] आयस्मन्तं सेय्यसकं किसं लूखं दुब्बण्णं उप्पण्डुप्पण्डुकजातं धमनिसन्थतगत्तं । दिस्वान आयस्मन्तं सेय्यसकं एतदवोच – "किस्स त्वं, आवुसो सेय्यसक, किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो ? कच्चि नो त्वं, आवुसो सेय्यसक, अनभिरतो ब्रह्मचरियं चरसी" ति ? "एवमावुसो" ति । "तेन हि त्वं, आवुसो सेय्यसक, यावदत्थं भुञ्ज यावदत्थं सुप यावदत्थं नहाय[3] । यावदत्थं भुञ्जित्वा यावदत्थं सुपित्वा यावदत्थं नहायित्वा[4] यदा ते अनभिरति उप्पज्जति रागो चित्तं अनुद्धंसेति तदा हत्थेन उपक्कमित्वा असुचिं मोचेही" ति । "किं नु खो, आवुसो, कप्पति एवरूपं कातुं" ति ? "आम, आवुसो । अहं पि एवं करोमी" ति ।

अथ खो आयस्मा सेय्यसको यावदत्थं भुञ्जि यावदत्थं सुपि यावदत्थं नहायि । यावदत्थं भुञ्जित्वा यावदत्थं सुपित्वा यावदत्थं नहायित्वा यदा अनभिरति उप्पज्जति रागो चित्तं अनुद्धंसेति तदा हत्थेन उपक्कमित्वा असुचिं मोचेसि । अथ खो आयस्मा सेय्यसको अपरेन समयेन वण्णवा अहोसि पीणिन्द्रियो[5] पसन्नमुखवण्णो विप्पसन्नछविवण्णो । अथ खो आयस्मतो सेय्यसकस्स सहायका भिक्खू आयस्मन्तं सेय्यसकं एतदवोचुं – "पुब्बे खो त्वं, आवुसो सेय्यसक, किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो
R. 111 धमनिसन्थतगत्तो । सो दानि त्वं एतरहि वण्णवा पीणिन्द्रियो पसन्नमुख-

---

१. अद्दसा – सी०, स्या० । २. उदायि – सी०, स्या०, रो० । ३. न्हाय – म०, रो० । ४. न्हायित्वा – म०, रो० । ५. पीनिन्द्रियो – स्या०, रो० ।

वण्णो विप्पसन्नछविवण्णो। किं नु खो त्वं, आवुसो सेय्यसक, भेसज्जं करोसी" ति? "न खो अहं, आवुसो, भेसज्जं करोमि। अपि चाहं[1] B. 152 यावदत्थं भुञ्जामि यावदत्थं सुपामि यावदत्थं नहायामि। यावदत्थं भुञ्जित्वा यावदत्थं सुपित्वा यावदत्थं नहायित्वा यदा मे अनभिरति उप्पज्जति रागो चित्तं अनुद्धंसेति तदा हत्थेन उपक्कमित्वा असुचिं मोचेमी" ति। "किं पन त्वं, आवुसो सेय्यसक, येनेव हत्थेन सद्धादेय्यं भुञ्जसि तेनेव हत्थेन उपक्कमित्वा असुचिं मोचेसी" ति? "एवमावुसो" ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ...पे०... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[2] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा सेय्यसको हत्थेन उपक्कमित्वा असुचिं मोचेस्सती" ति!

(२) पठमपञ्ञत्ति

अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं सेय्यसकं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं सेय्यसकं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, सेय्यसक, हत्थेन उपक्कमित्वा असुचिं मोचेसी" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[3], मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं[4] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, हत्थेन उपक्कमित्वा असुचिं मोचेस्ससि! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो नो सरागाय, विसञ्ञोगाय धम्मो देसितो नो सञ्ञोगाय, अनुपादानाय धम्मो देसितो नो सउपादानाय! तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, मया विरागाय धम्मे देसिते सरागाय चेतेस्ससि, विसञ्ञोगाय धम्मे देसिते सञ्ञोगाय चेतेस्ससि, अनुपादानाय धम्मे देसिते सउपादानाय चेतेस्ससि! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन रागविरागाय धम्मो देसितो, मदनिम्मदनाय पिपासविनयाय आलयसमुग्घाताय वट्टुपच्छेदाय तण्हक्खयाय[5] विरागाय निरोधाय निब्बानाय धम्मो देसितो? ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन कामानं पहानं अक्खातं, कामसञ्ञानं परिञ्ञा अक्खाता, कामपिपासानं पटिविनयो अक्खातो, कामवितक्कानं समुग्घातो अक्खातो, कामपरिळाहानं[6]

१. अपिचाहं – सी०, स्या०, म०। २. खीयन्ति – सी०, स्या०, रो०। ३. अननुच्छवियं – सी०, रो०। ४. अप्पटिरूपं – स्या०, रो०। ५. तण्हाक्खयाय – म०। ६. कामपरिलाहानं – सी०।

वूपसमो अक्खातो ? नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय, पसन्नानं वा भिय्योभावाय । अथ ख्वेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं चेव अप्पसादाय[1], पसन्नानं च एकच्चानं अञ्ञथत्ताया" ति । अथ खो भगवा आयस्मन्तं

B. 153, R. 112 सेय्यसकं अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय ... पे० ... "एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

"सञ्चेतनिका सुक्कविस्सट्ठि सङ्घादिसेसो" ति ।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) भिक्खुसुपिनवत्थु

२. तेन खो पन समयेन भिक्खू पणीतभोजनानि भुञ्जित्वा मुट्ठस्सती असम्पजाना निद्दं ओक्कमन्ति । तेसं मुट्ठस्सतीनं असम्पजानानं निद्दं ओक्कमन्तानं सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति । तेसं कुक्कुच्चं अहोसि– "भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं – 'सञ्चेतनिका सुक्कविस्सट्ठि सङ्घादिसेसो' ति । अम्हाकं च सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति । अत्थि चेत्थ चेतना लब्भति । कच्चि नु खो मयं सङ्घादिसेसं आपत्तिं आपन्ना" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(४) अनुपञ्ञत्ति

"अत्थेसा, भिक्खवे, चेतना; सा च खो अब्बोहारिका ति । एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ––

३. **"सञ्चेतनिका सुक्कविस्सट्ठि अञ्ञत्र सुपिनन्ता सङ्घादिसेसो"** ति ।

(५) विभङ्गो

४. **सञ्चेतनिका** ति जानन्तो सञ्जानन्तो चेच्च अभिवितरित्वा वीतिक्कमो ।

सुक्कं ति दस सुक्कानि – नीलं पीतकं लोहितकं ओदातं तक्कवण्णं दकवण्णं तेलवण्णं खीरवण्णं दधिवण्णं सप्पिवण्णं ।

विस्सट्ठी ति ठानतो[2] चावना वुच्चति विस्सट्ठी ति ।

अञ्ञत्र सुपिनन्ता ति ठपेत्वा सुपिनन्तं ।

सङ्घादिसेसो ति सङ्घो व तस्सा आपत्तिया परिवासं देति, मूलाय पटिकस्सति, मानत्तं देति, अब्भेति; न सम्बहुला, न एकपुग्गलो । तेन वुच्चति – "सङ्घादिसेसो" ति । तस्सेव आपत्तिनिकायस्स नामकम्मं

१. अपसादाय – रो० । २. ठाना – स्या० ।

अधिवचनं। तेन पि वुच्चति – "सङ्घादिसेसो" ति।

अज्झत्तरूपे मोचेति, बहिद्धारूपे मोचेति, अज्झत्तबहिद्धारूपे मोचेति, आकासे कटिं कम्पेन्तो मोचेति; रागूपत्थम्भे मोचेति, वच्चूपत्थम्भे मोचेति, पस्सावूपत्थम्भे मोचेति, वातूपत्थम्भे मोचेति, उच्चालिङ्गपाणकदट्ठूपत्थम्भे B. 154
मोचेति; आरोग्यत्थाय मोचेति, सुखत्थाय मोचेति, भेसज्जत्थाय मोचेति, दान-
त्थाय मोचेति, पुञ्ञत्थाय मोचेति, यञ्ञत्थाय मोचेति, सग्गत्थाय मोचेति, R. 113
बीजत्थाय मोचेति, वीमंसत्थाय मोचेति, दवत्थाय मोचेति; नीलं मोचेति, पीतकं मोचेति, लोहितकं मोचेति, ओदातं मोचेति, तक्कवण्णं मोचेति, दकवण्णं मोचेति, तेलवण्णं मोचेति, खीरवण्णं मोचेति, दधिवण्णं मोचेति, सप्पिवण्णं मोचेति।

५. **अज्झत्तरूपे** ति अज्झत्तं उपादिन्ने रूपे। **बहिद्धारूपे** ति बहिद्धा उपादिन्ने वा अनुपादिन्ने वा। **अज्झत्तबहिद्धारूपे** ति तदुभये।

आकासे कटिं कम्पेन्तो ति आकासे वायमन्तस्स अङ्गजातं कम्मनियं होति।

रागूपत्थम्भे ति रागेन पीळितस्स अङ्गजातं कम्मनियं होति।

वच्चूपत्थम्भे ति वच्चेन पीळितस्स अङ्गजातं कम्मनियं होति।

पस्सावूपत्थम्भे ति पस्सावेन पीळितस्स अङ्गजातं कम्मनियं होति।

वातूपत्थम्भे ति वातेन पीळितस्स अङ्गजातं कम्मनियं होति।

उच्चालिङ्गपाणकदट्ठूपत्थम्भे ति उच्चालिङ्गपाणकदट्ठेन अङ्गजातं[1] कम्मनियं होति।

६. **आरोग्यत्थाया** ति अरोगो[2] भविस्सामि। **सुखत्थाया** ति सुखं वेदनं उप्पादेस्सामि। **भेसज्जत्थाया** ति भेसज्जं भविस्सति। **दानत्थाया** ति दानं दस्सामि। **पुञ्ञत्थाया** ति पुञ्ञं भविस्सति। **यञ्ञत्थाया** ति यञ्ञं यजिस्सामि। **सग्गत्थाया** ति सग्गं गमिस्सामि। **बीजत्थाया**[3] ति बीजं भविस्सति।

वीमंसत्थाया ति नीलं भविस्सति, पीतकं भविस्सति, लोहितकं B. 155
भविस्सति, ओदातं भविस्सति, तक्कवण्णं भविस्सति, दकवण्णं भविस्सति, तेलवण्णं भविस्सति, खीरवण्णं भविस्सति, दधिवण्णं भविस्सति, सप्पिवण्णं भविस्सती ति।

---

१. पीळितस्स अङ्गजातं – सी०, स्या०। २. आरोगो – सी०, रो०। ३. वीजत्थाया – स्या०।

दवत्थाया ति खिड्डाधिप्पायो ।

७. अज्झत्तरूपे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । बहिद्धारूपे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। अज्झत्तबहिद्धारूपे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

आकासे कटिं कम्पेन्तो चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

रागूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

वच्चूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेस्स ।

पस्सावूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

वातूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

उच्चालिङ्गपाणकदट्ठूपत्थम्भे चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

आरोग्यत्थाय चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सुखत्थाय ... पे० ... भेसज्जत्थाय ... दानत्थाय ... पुञ्ञत्थाय ... यञ्ञत्थाय ... सग्गत्थाय ... बीजत्थाय ... वीमंसत्थाय ... दवत्थाय चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । नीलं चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पीतकं ... लोहितकं ... ओदातं ... तक्कवण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं ... सप्पिवण्णं चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सुद्धिकं निट्ठितं ।

B. 156, R. 114 आरोग्यत्थं च सुखत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

आरोग्यत्थं च भेसज्जत्थं च ... पे० ... आरोग्यत्थं च दानत्थं च ... आरोग्यत्थं च पुञ्ञत्थं च ... आरोग्यत्थं च यञ्ञत्थं च ... आरोग्यत्थं च सग्गत्थं च ... आरोग्यत्थं च बीजत्थं च ... आरोग्यत्थं च वीमंसत्थं च ... आरोग्यत्थं च दवत्थं च चेतति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स[1] खण्डचक्कं निट्ठितं ।

८. सुखत्थं च भेसज्जत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति

१. एकमूलकं – सी०; एकमूलं – स्या० ।

सङ्घादिसेसस्स ।

सुखत्थं च दानत्थं च ... पे० ... सुखत्थं च पुञ्ञत्थं च ... सुखत्थं च यञ्ञत्थं च ... सुखत्थं च सग्गत्थं च ... सुखत्थं च बीजत्थं च ... सुखत्थं च वीमंसत्थं च ... सुखत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सुखत्थं च आरोग्यत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

६. भेसज्जत्थं च दानत्थं च ... पे० ... भेसज्जत्थं च पुञ्ञत्थं च ... भेसज्जत्थं च यञ्ञत्थं च ... भेसज्जत्थं च सग्गत्थं च ... भेसज्जत्थं च बीजत्थं च ... भेसज्जत्थं च वीमंसत्थं च ... भेसज्जत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भेसज्जत्थं च आरोग्यत्थं च ... पे० ... भेसज्जत्थं च सुखत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दानत्थं च पुञ्ञत्थं च ... पे० ... दानत्थं च यञ्ञत्थं च ... दानत्थं च सग्गत्थं च ... दानत्थं च बीजत्थं च ... दानत्थं च वीमंसत्थं च ... दानत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दानत्थं च आरोग्यत्थं च ... पे० ... दानत्थं च सुखत्थं च ... दानत्थं च भेसज्जत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुञ्ञत्थं च यञ्ञत्थं च ... पे० ... पुञ्ञत्थं च सग्गत्थं च ... पुञ्ञत्थं च बीजत्थं च ... पुञ्ञत्थं च वीमंसत्थं च ... पुञ्ञत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुञ्ञत्थं च आरोग्यत्थं च ... पे० ... पुञ्ञत्थं च सुखत्थं च ... B. 157
पुञ्ञत्थं च भेसज्जत्थं च ... पुञ्ञत्थं च दानत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

यञ्ञत्थं च सग्गत्थं च ... पे० ... यञ्ञत्थं च बीजत्थं च ... यञ्ञत्थं च वीमंसत्थं च ... यञ्ञत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

यञ्ञत्थं च आरोग्यत्थं च ... पे० ... यञ्ञत्थं च सुखत्थं च ... यञ्ञत्थं च भेसज्जत्थं च ... यञ्ञत्थं च दानत्थं च ... यञ्ञत्थं च पुञ्ञत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सग्गत्थं च बीजत्थं च ... पे० ... सग्गत्थं च वीमंसत्थं च ... सग्गत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सग्गत्थं च आरोग्यत्थं च ... पे० ... सग्गत्थं च सुखत्थं च ... सग्गत्थं च भेसज्जत्थं च ... सग्गत्थं च दानत्थं च ... सग्गत्थं च पुञ्ञत्थं च ... सग्गत्थं च यञ्ञत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बीजत्थं च वीमंसत्थं च ... पे० ... बीजत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बीजत्थं च आरोग्यत्थं च ... पे० ... बीजत्थं च सुखत्थं च ... बीजत्थं च भेसज्जत्थं च ... बीजत्थं च दानत्थं च ... बीजत्थं च पुञ्ञत्थं च ... बीजत्थं च यञ्ञत्थं च ... बीजत्थं च सग्गत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

वीमंसत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

वीमंसत्थं च आरोग्यत्थं च ... पे० ... वीमंसत्थं च सुखत्थं च ... वीमंसत्थं च भेसज्जत्थं च ... वीमंसत्थं च दानत्थं च ... वीमंसत्थं च पुञ्ञत्थं च ... वीमंसत्थं च यञ्ञत्थं च ... वीमंसत्थं च सग्गत्थं च ... वीमंसत्थं च बीजत्थं च चेतति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दवत्थं च आरोग्यत्थं च ... पे० ... दवत्थं च सुखत्थं च ... दवत्थं च भेसज्जत्थं च ... दवत्थं च दानत्थं च ... दवत्थं च पुञ्ञत्थं च ... दवत्थं च यञ्ञत्थं च ... दवत्थं च सग्गत्थं च ... दवत्थं च बीजत्थं च ... दवत्थं च वीमंसत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स[1] बद्धचक्कं[2] निट्ठितं ।

B. 158 आरोग्यत्थं च सुखत्थं च भेसज्जत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ... पे० ... आरोग्यत्थं च सुखत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दुमूलकस्स खण्डचक्कं ।

सुखत्थं च भेसज्जत्थं च दानत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ... पे० ... सुखत्थं च भेसज्जत्थं च दवत्थं च ... पे० ...

---

१. एकमूलकं – स्या० । २. चक्कपेय्यालं – सी० ।

सुखत्थं च भेसज्जत्थं च आरोग्यत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दुमूलकस्स बद्धचक्कं सङ्खित्तं ।

वीमंसत्थं च दवत्थं च आरोग्यत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । वीमंसत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दुमूलकं निट्ठितं ।

(तिमूलकं पि चतुमूलकं पि पञ्चमूलकं पि छमूलकं पि सत्तमूलकं पि अट्ठमूलकं पि नवमूलकं पि एवमेव वित्थारेतब्बं)

(इदं सब्बमूलकं)

१०. आरोग्यत्थं च सुखत्थं च भेसज्जत्थं च दानत्थं च पुञ्ञत्थं च यञ्ञत्थं च सग्गत्थं च बीजत्थं च वीमंसत्थं च दवत्थं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सब्बमूलकं निट्ठितं ।

११. नीलं च पीतकं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

नीलं च लोहितकं च ... पे० ... नीलं च ओदातं च ... नीलं च तक्कवण्णं च ... नीलं च दकवण्णं च ... नीलं च तेलवण्णं च ... नीलं च खीरवण्णं च ... नीलं च दधिवण्णं च ... नीलं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चत्ति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स[1] खण्डचक्कं निट्ठितं[1] ।

१२. पीतकं च लोहितकं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, B. 159
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पीतकं च ओदातं च ... पे० ... पीतकं च तक्कवण्णं च ... पीतकं च दकवण्णं च ... पीतकं च तेलवण्णं च ... पीतकं च खीरवण्णं च ... पीतकं च दधिवण्णं च ... पीतकं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पीतकं च नीलं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स बद्धचक्कं ।

१३. लोहितकं च ओदातं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति,

१-१. एकमूलकं खण्डचक्कं निट्ठितं – स्या०; एकमूलकस्स खण्डचक्कं निट्ठितं – रो० ।

आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

लोहितकं च तक्कवण्णं च ... पे० ... लोहितकं च दकवण्णं च ... लोहितकं च तेलवण्णं च ... लोहितकं च खीरवण्णं च ... लोहितकं च दधिवण्णं च ... लोहितकं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

लोहितकं च नीलं च ... पे० ... लोहितकं च पीतकं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

ओदातं च तक्कवण्णं च ... पे० ... ओदातं च दकवण्णं च ... ओदातं च तेलवण्णं च ... ओदातं च खीरवण्णं च ... ओदातं च दधिवण्णं च ... ओदातं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

ओदातं च नीलं च ... पे० ... ओदातं च पीतकं च ... ओदातं च लोहितकं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तक्कवण्णं च दकवण्णं च ... पे० ... तक्कवण्णं च तेलवण्णं च ... तक्कवण्णं च खीरवण्णं च ... तक्कवण्णं च दधिवण्णं च ... तक्कवण्णं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तक्कवण्णं च नीलं च ... पे० ... तक्कवण्णं च पीतकं च ... तक्कवण्णं च लोहितकं च ... तक्कवण्णं च ओदातं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

B. 160 दकवण्णं च तेलवण्णं च ... पे० ... दकवण्णं च खीरवण्णं च ... दकवण्णं च दधिवण्णं च ... दकवण्णं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दकवण्णं च नीलं च ... पे० ... दकवण्णं च पीतकं च ... दकवण्णं च लोहितकं च ... दकवण्णं च ओदातं च ... दकवण्णं च तक्कवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तेलवण्णं च खीरवण्णं च ... पे० ... तेलवण्णं च दधिवण्णं च ... तेलवण्णं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तेलवण्णं च नीलं च ... पे० ... तेलवण्णं च पीतकं च ... तेलवण्णं च लोहितकं च ... तेलवण्णं च ओदातं च ... तेलवण्णं च तक्कवण्णं च ... तेल-वण्णं च दकवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खीरवण्णं च दधिवण्णं च ... पे० ... खीरवण्णं च सप्पिवण्णं च

चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खीरवण्णं च नीलं च ... पे० ... खीरवण्णं च पीतकं च ... खीरवण्णं च लोहितकं च ... खीरवण्णं च ओदातं च ... खीरवण्णं च तक्कवण्णं च... खीरवण्णं च दकवण्णं च ... खीरवण्णं च तेलवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दधिवण्णं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दधिवण्णं च नीलं च ... पे० ... दधिवण्णं च पीतकं च ... दधिवण्णं च लोहितकं च ... दधिवण्णं च ओदातं च ... दधिवण्णं च तक्कवण्णं च ... दधिवण्णं च दकवण्णं च ... दधिवण्णं च तेलवण्णं च ... दधिवण्णं च खीरवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सप्पिवण्णं च नीलं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सप्पिवण्णं च पीतकं च ... पे० ... सप्पिवण्णं च लोहितकं च ... सप्पिवण्णं च ओदातं च ... सप्पिवण्णं च तक्कवण्णं च ... सप्पिवण्णं च दकवण्णं च ... सप्पिवण्णं च तेलवण्णं च ... सप्पिवण्णं च खीरवण्णं च ... सप्पिवण्णं च दधिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकस्स[1] बद्धचक्कं[2] निट्ठितं ।

(दुमूलकादिसु पि एवमेव नेतब्बं[3])

नीलं च पीतकं च लोहितकं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, B. 161
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ... पे० ... नीलं च पीतकं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दुमूलकस्स खण्डचक्कं ।

पीतकं च लोहितकं च ओदातं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ... पे० ... पीतकं च लोहितकं च सप्पिवण्णं च ... पे० ... पीतकं च लोहितकं च नीलं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दुमूलकस्स बद्धचक्कं सङ्खित्तं ।

दधिवण्णं च सप्पिवण्णं च नीलं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ... पे० ... दधिवण्णं च सप्पिवण्णं च खीरवण्णं च

---

१. एकमूलक – स्या० । २. चक्कपेय्यालं – सी० । ३. म० पोत्थके नत्थि ।

चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दुमूलकं निट्ठितं ।

(तिमूलकं पि चतुमूलकं पि पञ्चमूलकं पि छमूलकं पि सत्तमूलकं पि अट्ठमूलकं पि नवमूलकं पि एवमेव वित्थारेतब्बं[1])

(इदं सब्बमूलकं)

१४. नीलं च पीतकं च लोहितकं च ओदातं च तक्कवण्णं च दकवण्णं च तेलवण्णं च खीरवण्णं च दधिवण्णं च सप्पिवण्णं च चेतेति उक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सब्बमूलकं निट्ठितं ।

१५. आरोग्यत्थं च नीलं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

आरोग्यत्थं च सुखत्थं च नीलं च पीतकं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

B.162 आरोग्यत्थं च सुखत्थं च भेसज्जत्थं च नीलं च पीतकं च लोहितकं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

(उभतो[2] वड्ढकं एवमेव वड्ढेतब्बं[2])

R.115 आरोग्यत्थं च सुखत्थं च भेसज्जत्थं च दानत्थं च पुञ्ञत्थं* च यञ्ञत्थं च सग्गत्थं च बीजत्थं च वीमंसत्थं च दवत्थं च* नीलं च पीतकं च लोहितकं च ओदातं च तक्कवण्णं च दकवण्णं च तेलवण्णं च खीरवण्णं च दधिवण्णं च सप्पिवण्णं च चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

मिस्सकचक्कं निट्ठितं ।

१६. नीलं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति पीतकं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

नीलं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति लोहितकं ... पे० ... ओदातं ... तक्कवण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं ... सप्पिवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्कं निट्ठितं[3] ।

१७. पीतकं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति लोहितकं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

---

१. कातब्बं – स्या० । २–२. उभतो वड्ढकं एवमेव नेतब्बं – सी०; एवमेव उभतो वड्ढेतब्बं – रो०; स्या० पोत्थके नत्थि । *–*. एत्थन्तरे पाठो स्या० पोत्थके नत्थि । ३. खण्डचक्कं – सी०, रो० ।

पीतकं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति ओदातं ... पे० ... तक्कवण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं ... सप्पिवण्णं ... नीलं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्कमूलं[1] सङ्खित्तं[1] ।

१८. सप्पिवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति नीलं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सप्पिवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति पीतकं ... पे० ... लोहितकं ... ओदातं ... तक्कवण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

कुच्छिचक्कं[2] निट्ठितं[2] ।

१९. पीतकं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति नीलं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । B. 163

लोहितकं ... पे० ... ओदातं ... तक्कवण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं ... सप्पिवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति नीलं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स[3] पठमं गमनं निट्ठितं[3] ।

२०. लोहितकं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति पीतकं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

ओदातं ... पे०... तक्कवण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं... सप्पिवण्णं ... नीलं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति पीतकं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स[4] दुतियं गमनं निट्ठितं[4] ।

२१. ओदातं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति लोहितकं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

तक्कवण्णं ... पे० ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं ...सप्पिवण्णं ... नीलं ... पीतकं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति लोहितकं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स[5] ततियं[5] गमनं निट्ठितं ।

१-१. बद्धचक्कं निट्ठितं – स्या० । २-२. कुच्छिचक्कं – सी०, रो० । ३-३. पिट्ठिचक्कस्स पठमं गमनं – सी०, रो० । ४-४. पिट्ठिचक्कस्स दुतियं गमनं – सी० । ५-५. पिट्ठिचक्कस्स ततियं गमनं – सी०, रो० ।

पाराजिकं – २१.

२२. तक्कवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति ओदातं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दकवण्णं ... पे० ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं ...सप्पिवण्णं... नीलं ... पीतकं ... लोहितकं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति ओदातं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स[1] चतुत्थं गमनंनिट्ठितं[1] ।

२३. दकवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति तक्कवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

B. 164 तेलवण्णं ...पे०... खीरवण्णं ... दधिवण्णं ... सप्पिवण्णं ... नील ... पीतकं ... लोहितकं ... ओदातं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति तक्कवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स पञ्चमं गमनं निट्ठितं ।

२४. तेलवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति दकवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खीरवण्णं ... पे० ... दधिवण्णं ... सप्पिवण्णं ... नीलं ... पीतकं ... लोहितकं ... ओदातं ... तक्कवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति दकवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स[2] छट्ठं गमनं निट्ठितं[2] ।

२५. खीरवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति तेलवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दधिवण्णं ... पे० ... सप्पिवण्णं ... नीलं ... पीतकं ... लोहितकं ... ओदातं ... तक्कवण्णं ... दकवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति तेलवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स[3] सत्तमं गमनं निट्ठितं[3] ।

२६. दधिवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति खीरवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सप्पिवण्णं ... पे० ... नीलं ... पीतकं ... लोहितकं ... ओदातं ... तक्क-वण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति खीरवण्णं

१–१. पिट्ठिचक्कस्स चतुत्थं गमनं – सी०, रो० । २–२. पिट्ठिचक्कस्स छट्ठं गमनं – सी० । ३–३. पिट्ठिचक्कस्स सत्तमं गमनं – सी० ।

मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स अट्ठमं गमनं निट्ठितं ।

२७. सप्पिवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति दधिवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

नीलं ... पे० ... पीतकं ... लोहितकं ... ओदातं ... तक्कवण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति दधिवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स[1] नवमं गमनं निट्ठितं[1]

२८. नीलं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति सप्पिवण्णं मुच्चति, B. 165
आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पीतकं ... पे० ... लोहितकं ... ओदातं ... तक्कवण्णं ... दकवण्णं ... तेलवण्णं ... खीरवण्णं ... दधिवण्णं मोचेस्सामी ति चेतेति उपक्कमति सप्पिवण्णं मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पिट्ठिचक्कस्स[2] दसमं गमनं निट्ठितं ।

पिट्ठिचक्कं निट्ठितं[2] ।

२९. चेतेति उपक्कमति मुच्चति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । चेतेति R. 116
उपक्कमति न मुच्चति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । चेतेति न उपक्कमति मुच्चति, अनापत्ति । चेतेति न उपक्कमति न मुच्चति, अनापत्ति । न चेतेति उपक्कमति मुच्चति, अनापत्ति । न चेतेति उपक्कमति न मुच्चति, अनापत्ति । न चेतेति न उपक्कमति मुच्चति, अनापत्ति । न चेतेति न उपक्कमति न मुच्चति, अनापत्ति ।

अनापत्ति सुपिनन्तेन, नमोचनाधिप्पायस्स, उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स, वेदनट्टस्स[3], आदिकम्मिकस्सा ति ।

(६) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

सुपिनोच्चारपस्सावो, वितक्कुण्होदकेन च ।
भेसज्जं कण्डुवं मग्गो, वत्थिजन्ताघरुपक्कमो[4] ।।
सामणेरो च सुत्तो च, ऊरु मुट्ठिना पीळयि ।
आकासे थम्भं निज्झायि, छिद्दं कट्ठेन घट्टयि ।।

१–१. पिट्ठिचक्कस्स नवमं गमनं – सी० । २–२. पिट्ठिचक्कस्स दसमं गमनं । पिट्ठिचक्कं निट्ठितं – सी०; पिट्ठिचक्कस्स दसमं गमनं । पिट्ठिचक्क पेय्यालो निट्ठितो – रो० । ३. वेदनाट्टस्स – म० । ४. वत्थि जन्ताघरं ऊरु – स्या० ।

सोतो[1] उदञ्जलं धावं, पुप्फावलियं[2] पोक्खरं ।
वालिका कद्दमुस्सेको[3], सयनङ्गुट्ठकेन चा ति ।।

(७) विनीतवत्थु

B. 166 ३०. (१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो सुपिनन्तेन असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "कच्चि नु खो अहं सङ्घादिसेसं आपत्तिं आपन्नो" ति ? अथ खो सो भिक्खु भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, सुपिनन्तेना" ति ।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उच्चारं करोन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, मोचनाधिप्पायो" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पस्सावं करोन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो कामवितक्कं वितक्केन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, वितक्केन्तस्सा[4]" ति ।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उण्होदकेन नहायन्तस्स[5] असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "किंचित्तो त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, मोचनाधिप्पायो" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचना-
R. 117 धिप्पायस्स उण्होदकेन नहायन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति ।

(७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स उण्होदकेन नहायन्तस्स असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।।

---

१. सोते – सी०, स्या०, रो० । २. पुप्फावलिय – सी०; पुप्फाविळिय – स्या०; पुप्फावळियं – रो० । ३. कद्दमुदको – रो० । ४. कामवितक्कं वितक्केन्तस्सा – स्या० । ५. न्हायन्तस्स – म०, रो० ।

(८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो अङ्गजाते वणो होति । भेसज्जेन आलिम्पेन्तस्स[1] असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(९-१०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो अङ्गजाते B. 167
वणो होति । मोचनाधिप्पायस्स[2] भेसज्जेन आलिम्पेन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(११) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो अण्डं कण्डुवन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(१२-१३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स अण्डं कण्डुवन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

३१. (१४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मग्गं गच्छन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(१५-१६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स मग्गं गच्छन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(१७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो वत्थिं गहेत्वा पस्सावं करोन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(१८-१९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स वत्थिं गहेत्वा पस्सावं करोन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(२०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो जन्ताघरे उदरवट्टिं तापेन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०...

१. आलिम्पन्तस्स – सी०, स्या०, रो० । २. तस्स मोचनाधिप्पायस्स – स्या० ।

"अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

B. 168 (२१-२२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स जन्ताघरे उदरवट्टिं तापेन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(२३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो जन्ताघरे उपज्झायस्स पिट्ठिपरिकम्मं करोन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(२४-२५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स जन्ताघरे उपज्झायस्स पिट्ठिपरिकम्मं करोन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

३२. (२६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो ऊरुं घट्टापेन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(२७-२८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स ऊरुं घट्टापेन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(२९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मोचनाधिप्पायो अञ्ञतरं सामणेरं एतदवोच – "एहि मे त्वं, आवुसो सामणेर, अङ्गजातं गण्हाही" ति । सो तस्स अङ्गजातं अग्गहेसि । तस्सेव[1] असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति ।

(३०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सुत्तस्स साम-
R. 118 णेरस्स अङ्गजातं अग्गहेसि । तस्सेव असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

३३. (३१-३२) तेन* खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स ऊरूहि अङ्गजातं पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु,

१. तस्स – सी०, स्या०, रो० ।

सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(३३-३४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचना- B. 169
धिप्पायस्स मुट्ठिना अङ्गजातं पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति* ।

(३५-३६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स आकासे कटिं कम्पेन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे०... असुचि न मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(३७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो कायं थम्भेन्तस्स असुचि मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(३८-३९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स कायं थम्भेन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(४०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो मातुगामस्स अङ्गजातं उपनिज्झायि। तस्स असुचि मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स। न च, भिक्खवे, सारत्तेन मातुगामस्स अङ्गजातं उपनिज्झायितब्बं। यो उपनिज्झायेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

३४.(४१-४२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचना-

–. एत्थन्तरे स्या० पोत्थके अयं पाठो दिस्सति–

'तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो ऊरूहि अङ्गजातं पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... अनापत्ति भिक्खु नमोचनाधिप्पायस्साति। तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स ऊरूहि अङ्गजातं पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... अनापत्ति भिक्खु सङ्घादिसेसस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्साति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मुट्ठिना अङ्गजातं पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... अनापत्ति भिक्खु नमोचनाधिप्पायस्साति। तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स मुट्ठिना अङ्गजातं पीळेन्तस्स असुचि मुच्चि ... पे० ... असुचि न मुच्चि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... अनापत्ति भिक्खु सङ्घादिसेसस्स आपत्ति थुल्लच्चयस्साति'।

धिप्पायस्स ताळच्छिद्दं[1] अङ्गजातं पवेसेन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे० ... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(४३-४४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स कट्ठेन अङ्गजातं घट्टेन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे० ... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

B. 170 (४५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पटिसोते नहायन्तस्स[2] असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(४६-४७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स पटिसोते नहायन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे० ... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०..."अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(४८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उदञ्जलं[3] कीळन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(४९-५०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स उदञ्जलं कीळन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०..."अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(५१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उदके धावन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(५२-५३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स उदके धावन्तस्स असुचि मुच्चि... पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(५४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पुप्फावलियं[4]

---

१. तालच्छिद्दं – स्या० । २. न्हायन्तस्स – म०, रो० । ३. उदञ्जले – स्या० । ४. पुप्फावलियं – रो०, स्या० ।

कीळन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(५५-५६) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स पुप्फावलियं कीळन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि... पे०..."अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

३५. (५७) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो पोक्खर- B. 171
वने धावन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(५८-५९) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स पोक्खरवने धावन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(६०-६१) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स वालिकं अङ्गजातं पवेसेन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०..."अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(६२-६३) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स कद्दमं अङ्गजातं पवेसेन्तस्स असुचि मुच्चि...पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, R.119
सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(६४) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो उदकेन अङ्गजातं ओसिञ्चन्तस्स असुचि मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, नमोचनाधिप्पायस्सा" ति ।

(६५-६६) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स उदकेन अङ्गजातं ओसिञ्चन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(६७-६८) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स सयने अङ्गजातं घट्टेन्तस्स असुचि मुच्चि ...पे०... असुचि न मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि पे० "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स;

आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(६९-७०) तेन खो पन समयेन अञ्ञातरस्स भिक्खुनो मोचनाधिप्पायस्स अङगुट्ठेन अङ्गजातं घट्टेन्तस्स असुचि मुच्चि...पे०... असुचि न
B. 172 मुच्चि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "कच्चि नु खो अहं सङ्घादिसेसं आपत्तिं आपन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

---o---

§ २. दुतियसङ्घादिसेसो

(कायसंसग्गे)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

३६. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी अरञ्ञे विहरति । तस्सायस्मतो विहारो अभिरूपो होति दस्सनीयो पासादिको, मज्झेगब्भो, समन्तापरियागारो, सुपञ्ञत्तं मञ्चपीठं भिसिबिम्बोहनं,[1] पानीयं[2] परिभोजनीयं[2] सुपट्ठितं[3], परिवेणं सुसम्मट्ठं । बहू मनुस्सा आयस्मतो उदायिस्स विहारपेक्खका आगच्छन्ति । अञ्ञतरो पि ब्राह्मणो सपजापतिको येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उदायिं एतदवोच – "इच्छाम मयं भोतो उदायिस्स विहारं पेक्खितुं" ति । "तेन हि, ब्राह्मण, पेक्खस्सू" ति, अपापुरणं[4] आदाय घटिकं उग्घाटेत्वा कवाटं पणामेत्वा विहारं पाविसि । सो पि खो ब्राह्मणो आयस्मतो उदायिस्स पिट्ठितो पाविसि । सा पि खो ब्राह्मणी तस्स ब्राह्मणस्स पिट्ठितो पाविसि । अथ खो आयस्मा उदायी एकच्चे वातपाने विवरन्तो एकच्चे वातपाने थकेन्तो गब्भं अनुपरिगन्त्वा पिट्ठितो आगन्त्वा तस्सा ब्राह्मणिया अङ्गमङ्गानि परामसि । अथ खो सो ब्राह्मणो आयस्मता उदायिना सद्धिं पटिसम्मोदित्वा अगमासि । अथ खो सो ब्राह्मणो अत्तमनो अत्तमनवाचं निच्छारेसि – "उळारा इमे समणा सक्यपुत्तिया ये इमे एवरूपे अरञ्ञे विहरन्ति । भवं पि उदायी उळारो यो एवरूपे अरञ्ञे विहरती" ति ।

R. 120 एवं वुत्ते सा ब्राह्मणी तं ब्राह्मणं एतदवोच – "कुतो तस्स उळारत्तता[5] ! यथेव मे त्वं अङ्गमङ्गानि परामसि एवमेव मे समणो

१. भिसिबिब्बोहनं – म० । २–२. पानियं परिभोजनियं – रो० । ३. सूपट्ठितं – म० । ४. अवापुरणं – म० । ५. उळारता – स्या० ।

उदायी अङ्गमङ्गानि परामसी" ति । अथ खो सो ब्राह्मणो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो । इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो B. 173 कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति ! नत्थि इमेसं सामञ्ञं नत्थि इमेसं ब्रह्मञ्ञं, नट्ठं इमेसं सामञ्ञं नट्ठं इमेसं ब्रह्मञ्ञं, कुतो इमेसं सामञ्ञं कुतो इमेसं ब्रह्मञ्ञं, अपगता इमे सामञ्ञा अपगता इमे ब्रह्मञ्ञा । कथं हि नाम समणो उदायी मम भरियाय अङ्गमङ्गानि परामसिस्सति ! न हि सक्का कुलित्थीहि कुलधीताहि कुलकुमारीहि कुलसुण्हाहि कुलदासीहि आरामं वा विहारं वा गन्तुं । सचे कुलित्थियो कुलधीतरो कुलकुमारियो कुलसुण्हायो कुलदासियो आरामं वा विहारंवा गच्छेय्युं, ता पि समणा सक्यपुत्तिया दूसेय्युं" ति ! !

अस्सोसुं खो भिक्खु तस्स ब्राह्मणस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जिस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं[1] उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा[1] भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उदायिं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उदायि, मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जसी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं, मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं[2] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जिस्ससि ! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो नो सरागाय ... पे० ... कामपरिळाहानं वूपसमो अक्खातो । नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

३७. **"यो पन भिक्खु ओतिण्णो विपरिणतेन चित्तेन मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जेय्य हत्थग्गाहं वा वेणिग्गाहं[3] वा अञ्ञतरस्स वा अञ्ञतरस्स वा अङ्गस्स परामसनं, सङ्घादिसेसो"** ति ।

१–१. रो०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । २. अप्पटिरूपं – स्या०, रो० । ३. वेणिगाहं – स्या०, रो० ।

(३) विभङ्गो

३८. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति।

B. 174, R. 121 **ओतिण्णो** नाम सारत्तो अपेक्खवा पटिबद्धचित्तो।

विपरिणतं ति रत्तं पि चित्तं विपरिणतं। दुट्ठं पि चित्तं विपरिणतं। मूळ्हं पि चित्तं विपरिणतं। अपि च, रत्तं चित्तं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतं विपरिणतं ति।

मातुगामो नाम मनुस्सित्थी, न यक्खी न पेती, न तिरच्छानगता। अन्तमसो तदहुजाता पि दारिका, पगेव महत्तरी[1]।

सद्धिं ति एकतो।

कायसंसग्गं समापज्जेय्या ति अज्झाचारो वुच्चति।

हत्थो नाम कप्परं उपादाय याव अग्गनखा।

वेणी नाम सुद्धकेसा वा, सुत्तमिस्सा वा, मालामिस्सा वा, हिरञ्ञमिस्सा वा, सुवण्णमिस्सा वा, मुत्तामिस्सा[2] वा, मणिमिस्सा वा।

अङ्गं नाम हत्थं च वेणिं च ठपेत्वा अवसेसं अङ्गं नाम।

३९. आमसना, परामसना, ओमसना, उम्मसना, ओलङ्घना, उल्लङ्घना, आकड्ढना, पतिकड्ढना[3], अभिनिग्गण्हना, अभिनिप्पीळना, गहणं, छुपनं।

आमसना नाम आमट्ठमत्ता।

परामसना नाम इतोचितो च सञ्चोपना।

ओमसना नाम हेट्ठा ओरोपना।

उम्मसना नाम उद्धं उच्चारणा।

ओलङ्घना नाम हेट्ठा ओनमना।

उल्लङ्घना नाम उद्धं उच्चारणा।

आकड्ढना नाम आविञ्छना[4]।

पतिकड्ढना नाम पतिप्पणामना[5]।

अभिनिग्गण्हना नाम अङ्गं गहेत्वा निप्पीळना[6]।

अभिनिप्पीळना नाम केनचि सह निप्पीळना।

गहणं नाम गहितमत्तं।

---

१. महन्ततरी – स्या०। २. मुत्तमिस्सा – रो०। ३. पटिकड्ढना – स्या०। ४. आविञ्छमा – रो०, स्या०। ५. पतिपणामना – रो०; पटिपणामना – स्या०। ६. निग्गण्हना – रो०।

छुपनं नाम फुट्ठमत्तं ।

सङ्घादिसेसो ति...पे०...तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

४०. इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च भिक्खु च । नं[1] इत्थिया कायेन B. 175
कायं आमसति परामसति ओमसति उम्मसति ओलङ्घेति[2] उल्लङ्घेति[3] आकड्ढति पतिकड्ढति अभिनिग्गण्हाति अभिनिप्पीळेति गण्हाति छुपति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

इत्थी च होति वेमतिको सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया कायेन कायं आमसति परामसति...पे०...गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इत्थी च होति पण्डकसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इत्थी च होति पुरिससञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छपति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इत्थी च होति तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया कायेन कायं आमसति परामसति...पे०...गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

पण्डको च होति पण्डकसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं
पण्डकस्स कायेन कायं आमसति परामसति...पे० ...गण्हाति छुपति, R. 122
आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

पण्डको च होति वेमतिको सारत्तो च । भिक्खु च नं पण्डकस्स कायेन कायं आमसति परामसति...पे०...गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पण्डको च होति पुरिससञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं पण्डकस्स कायेन कायं आमसति परामसति...पे०...गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पण्डको च होति तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं पण्डकस्स कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पण्डको च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं पण्डकस्स B. 176
कायेन कायं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

---

१. पनं – रो० । २. ओलङ्घति – स्या० । ३. उल्लङ्घति – स्या० ।

पुरिसो च होति पुरिससञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं पुरिसस्स कायेन कायं आमसति परामसति ... पे०...गण्हाति छुपति,आपत्ति दुक्कटस्स ।

पुरिसो च होति वेमतिको ... पे० ... पुरिसो च होति तिरच्छानगतसञ्ञी ... पुरिसो च होति इत्थिसञ्ञी ... पुरिसो च होति पण्डकसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं पुरिसस्स कायेन कायं आमसति परामसति ...पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

तिरच्छानगतो च होति तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं तिरच्छानगतस्स कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

तिरच्छानगतो च होति वेमतिको ... पे० ... तिरच्छानगतो च होति इत्थिसञ्ञी ... तिरच्छानगतो च होति पण्डकसञ्ञी ... तिरच्छानगतो च होति । पुरिससञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं तिरच्छानगतस्स कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

एकमूलकं निट्ठितं[१] ।

४१. द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसानं ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं वेमतिको सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं पण्डकसञ्ञी ... पे० ... पुरिससञ्ञी ... तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च द्विन्नं इत्थीनं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ।

B. 177 द्वे पण्डका द्विन्नं पण्डकानं पण्डकसञ्ञी सारत्तो च भिक्खु च नं द्विन्नं पण्डकानं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ।

द्वे पण्डका द्विन्नं पण्डकानं वेमतिको ... पे० ... पुरिससञ्ञी तिरच्छानगतसञ्ञी ... इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं पण्डकानं कायेन कायं आमसति परामसति ...पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

द्वे पुरिसा द्विन्नं पुरिसानं पुरिससञ्ञी सारत्तो च भिक्खु च नं द्विन्नं

१. कमूलकं – सी०, रो०; स्या० पोत्थके नत्थि ।

पुरिसानं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

द्वे पुरिसा द्विन्नं पुरिसानं वेमतिको ... पे० ... तिरच्छानगतसञ्ञी ... इत्थिसञ्ञी ... पण्डकसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं पुरिसानं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

द्वे तिरच्छानगता द्विन्नं तिरच्छानगतानं तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं तिरच्छानगतानं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

द्वे तिरच्छानगता द्विन्नं तिरच्छानगतानं वेमतिको ... पे० ... इत्थिसञ्ञी ... पण्डकसञ्ञी ... पुरिससञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं तिरच्छानगतानं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

४२. इत्थी[1] च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु R. 123
च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं वेमतिको सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं पण्डकसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं पुरिससञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं B. 178
उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ।

इत्थी च पुरिसो च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ।

---

१. इत्थि – रो० ।

इत्थी च पुरिसो च उभिन्नं वेमतिको ... पे० ... पण्डकसञ्ञी ... पुरिससञ्ञी ... तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स।

इत्थी च तिरच्छानगतो च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स।

इत्थी च तिरच्छानगतो च उभिन्नं वेमतिको ... पे० ... पण्डकसञ्ञी ... पुरिससञ्ञी ... तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ...पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स।

पण्डको च पुरिसो च उभिन्नं पण्डकसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स।

पण्डको च पुरिसो च उभिन्नं च वेमतिको ... पे० ... पुरिससञ्ञी ...तिरच्छानगतसञ्ञी ... इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं।

पण्डको च तिरच्छानगतो च उभिन्नं पण्डकसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स।

B. 179 पण्डको च तिरच्छानगतो च उभिन्नं वेमतिको ... पे० ... पुरिससञ्ञी ...तिरच्छानगतसञ्ञी ... इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं।

पुरिसो च तिरच्छानगतो च उभिन्नं पुरिससञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं।

पुरिसो च तिरच्छानगतो च उभिन्नं वेमतिको ... पे० ... तिरच्छानगतसञ्ञी ... इत्थिसञ्ञी ... पण्डकसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं

उभिन्नं कायेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

दुमूलकं[1] निट्ठितं ।

४३. ‡ इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया कायेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे०... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं[2] इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं कायेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ...पे०... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु R. 125
च नं उभिन्नं कायेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ... पे०... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया कायपटिबद्धेन कायं[3] आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं कायपटिबद्धेन कायं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ... पे०... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायपटिबद्धेन कायं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ... पे०... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया B. 180
कायपटिबद्धेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे०... गण्हाति छुपति,

---

१–१. दुमूलकं – सी०, रो०; स्या० पोत्थके नत्थि ।

‡. एत्थ सी० पोत्थके अयं पाठो दिस्सति –

'इत्थी च होति वेमतिको पण्डकसञ्ञी पुरिससञ्ञी तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च भिक्खु च नं इत्थिया कायेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति आपत्ति दुक्कटस्स ।

पण्डको च होति ... पे० ... पुरिसो च होति ... पे० ...तिरच्छानगतो च होति तिरच्छानगतसञ्ञी वेमतिको इत्थीसञ्ञी पण्डकसञ्ञी पुरिससञ्ञी सारत्तो च भिक्खु च नं तिरच्छानगतस्स कायेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति आपत्ति दुक्कटस्स' ।

२. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. कायपटिबद्धं – रो० ।

आपत्ति दुक्कटस्स ... पे ०... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं कायपटिबद्धेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ...पे०... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं उभिन्नं कायपटिबद्धेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया निस्सग्गियेन कायं आमसति[1] आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं निस्सग्गियेन कायं आमसति[1], आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं निस्सग्गियेन कायं आमसति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया निस्सग्गियन कायपटिबद्धं आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं निस्सग्गियेन कायपटिबद्धं आमसति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसंञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं निस्सग्गियेन कायपटिबद्धं आमसति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं इत्थिया निस्सग्गियेन निस्सग्गियं आमसति, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं निस्सग्गियेन निस्सग्गियं आमसति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे ०... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं निस्सग्गियेन निस्सग्गियं आमसति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे०... ।

भिक्खुपेय्यालो निट्ठितो ।

B. 181 ४४. इत्थी[2] च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। इत्थी च नं भिक्खुस्स

१. आमसति परामसति – स्या० । २. त्थि – रो० ।

कायेन कायं आमसति परामसति ओमसति उम्मसति ओलङ्घेति उल्लङ्घेति आकड्ढति पतिकड्ढति[1] अभिनिग्गण्हाति अभिनिप्पीळेति गण्हाति छुपति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। इत्थियो च नं भिक्खुस्स कायेन कायं आमसन्ति परामसन्ति ओमसन्ति उम्मसन्ति ओलङ्घेन्ति उल्लङ्घेन्ति आकड्ढन्ति पतिकड्ढन्ति अभिनिग्गण्हन्ति अभिनिप्पीळेन्ति गण्हन्ति छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। उभो च नं R. 125 भिक्खुस्स कायेन कायं आमसन्ति परामसन्ति ... पे० ... गण्हन्ति छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । इत्थी च नं भिक्खुस्स कायेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। इत्थियो च नं भिक्खुस्स कायेन कायपटिबद्धं आमसन्ति परामसन्ति ... पे० ... गण्हन्ति छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । उभो च नं भिक्खुस्स कायेन कायपटिबद्धं आमसन्ति परामसन्ति ... पे० ... गण्हन्ति छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । इत्थी च नं भिक्खुस्स कायपटिबद्धेन कायं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ...पे०... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । इत्थियो च नं B. 182 भिक्खुस्स कायपटिबद्धेन कायं आमसन्ति परामसन्ति ... पे० ... गण्हन्ति

---

१. पटिकड्ढति – स्या० ।

छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। उभो च नं भिक्खुस्स कायपटिबद्धेन कायं आमसन्ति परामसन्ति ... पे० ... गण्हन्ति छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ... पे० ... ।

४५. इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । इत्थी च नं भिक्खुस्स कायपटिबद्धेन कायपटिबद्धं आमसति परामसति ... पे० ... गण्हाति छुपति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । इत्थियो च नं भिक्खुस्स कायपटिबद्धेन कायपटिबद्धं आमसन्ति परामसन्ति ... पे०... गण्हन्ति छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । उभो च नं भिक्खुस्स कायपटिबद्धेन कायपटिबद्धं आमसन्ति परामसन्ति ... पे० ... गण्हन्ति छुपन्ति, सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। इत्थी च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन कायं आमसति। सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। इत्थियो च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन कायं आमसन्ति[१]। सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे०... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । उभो च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन कायं आमसन्ति[१] । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

B. 183 इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। इत्थी च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन कायपटिबद्धं आमसति[२]। सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... ।

---

१. आमसन्ति परामसन्ति – सी० । २. आमसति परामसति – सी० ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। इत्थियो च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन कायपटिबद्धं आमसन्ति । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । उभो च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन कायपटिबद्धं आमसन्ति । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । इत्थी च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन निस्सग्गियं आमसति । सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति, न च[1] फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स...पे०... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च। इत्थियो च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन निस्सग्गियं आमसन्ति। सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति, न च फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं....पे०...।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । उभो च नं भिक्खुस्स निस्सग्गियेन निस्सग्गियं आमसन्ति। सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति, न च फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

४६. सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सेवनाधिप्पायो कायेन वायमति, न च फस्सं पटिविजानाति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

सेवनाधिप्पायो न च कायेन वायमति, फस्सं पटिविजानाति, अनापत्ति ।

सेवनाधिप्पायो न च कायेन वायमति, न च फस्सं पटिविजानाति, अनापत्ति ।

मोक्खाधिप्पायो कायेन वायमति, फस्सं पटिविजानाति, अनापत्ति ।

मोक्खाधिप्पायो कायेन वायमति, न च फस्सं पटिविजानाति, B. 184, R. 126 अनापत्ति ।

मोक्खाधिप्पायो न च कायेन वायमति, फस्सं पटिविजानाति, अनापत्ति ।

मोक्खाधिप्पायो न च कायेन वायमति, न च फस्सं पटि-

१. एत्थ 'न च' इति पाठो स्या० पोत्थके नत्थि ।

विजानाति, अनापत्ति ।

४७. अनापत्ति असञ्चिच्च, असतिया, अजानन्तस्स, असादियन्तस्स, उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स, वेदनट्टस्स[1], आदिकम्मिकस्सा ति ।

(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

माता[2] धीता भगिनी च[2], जाया यक्खी च पण्डको ।
सुत्ता मता तिरच्छाना, दारुधितलिकाय च ॥
सम्पीळे सङ्कमो मग्गो, रुक्खो नावा च रज्जु च ।
दण्डो पत्तं पणामेसि, वन्दे वायमि नच्छुपेति[3] ॥

(५) विनीतवत्थु

४८. (१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मातुया मातुपेमेन आमसि[4] । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि –– "कच्चि नु खो अहं सङ्घादिसेसं आपत्तिं आपन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(२-३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु धीतुया धीतुपेमेन आमसि ... पे० ... भगिनिया भगिनिपेमेन आमसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पुराणदुतियिकाय कायसंसग्गं समापज्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति ।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु यक्खिनिया कायसंसग्गं समापज्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

B. 185 (६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पण्डकस्स कायसंसग्गं समापज्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सुत्तित्थिया कायसंसग्गं समापज्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ...पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति ।

---

१. बेदनाट्टस्स – म० । २–२. माता धीता च भगिनी – सी०, स्या० । ३. नच्छुपीति – स्या० । ४. आमसति – स्या० ।

(८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु मतित्थिया कायसंसग्गं समापज्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु तिरच्छानगतित्थिया कायसंसग्गं समापज्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(१०) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दारुधीतलिकाय कायसंसग्गं समापज्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

४९. (११) तेन खो पन समयेन सम्बहुला इत्थियो अञ्ञतरं भिक्खुं सम्पीळेत्वा बाहापरम्पराय आनेसुं[1] । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "सादियि[2] त्वं, भिक्खू" ति ? "नाहं, भगवा, सादियिं[3]" ति । "अनापत्ति, भिक्खू, असादियन्तस्सा" ति ।

(१२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु इत्थिया अभिरूळ्हं[4] R. 127
सङ्कमं सारत्तो सञ्चालेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(१३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु इत्थिं पटिपथे पस्सित्वा सारत्तो अंसकूटेन पहारं अदासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति ।

(१४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु इत्थिया अभिरूळ्हं रुक्खं सारत्तो सञ्चालेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(१५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु इत्थिया अभिरूळ्हं B. 184
नावं सारत्तो सञ्चालेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(१६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु इत्थिया गहितं रज्जुं सारत्तो आविञ्जि[5] । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(१७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु इत्थिया गहितं

---

१. नेसुं – सी०, स्या०, रो० । २. सादियसि – स्या० । ३. सादियामी – स्या० । ४. अभिरुळ्हं – स्या० । ५. आविञ्छि – म० ।

दण्डं सारत्तो आविञ्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(१८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो इत्थिं पत्तेन पणामेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

(१९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु इत्थिया वन्दन्तिया सारत्तो पादं उच्चारेसि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति ।

(२०) तेन खो पन समयन अञ्ञतरो भिक्खु इत्थिं गहेस्सामी ति वायमित्वा न छुपि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

—०—

§ ३. ततियसङ्घादिसेसो

(दुट्ठुल्लवाचायं)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

५०. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी[1] अरञ्ञे विहरति । तस्सायस्मतो[2] विहारो अभिरूपो होति दस्सनीयो पासादिको[2] । तेन खो पन समयेन सम्बहुला इत्थियो आरामं आगमंसु[3] विहारपेक्खिकायो ।
B. 187 अथ खो ता इत्थियो येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उदायिं एतदवोचुं – "इच्छाम मयं, भन्ते, अय्यस्स विहारं पेक्खितुं" ति । अथ खो आयस्मा उदायी ता इत्थियो विहारं पेक्खापेत्वा तासं इत्थीनं वच्चमग्गं पस्सावमग्गं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति याचति पि आयाचति पि पुच्छति पि पटिपुच्छति पि आचिक्खति पि
R. 128 अनुसासति पि अक्कोसति पि । या ता इत्थियो छिन्निका धुत्तिका अहिरिका[4] ता आयस्मता उदायिना सद्धिं ऊहसन्ति[5] पि उल्लपन्ति पि उज्जग्घन्ति[6] पि उप्पण्डेन्ति पि । या पन ता इत्थियो हिरिमना ता निक्खमित्वा भिक्खू उज्झापेन्ति – "इदं, भन्ते, नच्छन्नं नप्पतिरूपं[7] । सामिकेन पि मयं एवं

---

१. उदायि – स्या०, रो० । २–२. सी० पोत्थके नत्थि । ३. अगमंसु – सी०, स्या० । ४. अहिरिकायो – सी०, रो०; अहिरिकायो अहेसुं – स्या० । ५. उहसन्ति – म० । ६. उज्झग्घेन्ति – सी०; उज्झग्गन्ति – स्या०, रो० । ७. न पटिरूपं – स्या०, रो० ।

वुत्ता न इच्छेय्याम, किं पनाय्येन उदायिना" ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[1] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासिस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उदायिं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उदायि, मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासी[2]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[3], मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं[4] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं । कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासिस्ससि ! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय धम्मो देसितो नो सरागाय... पे०... कामपरिळाहानं वूपसमो अक्खातो । नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे०... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

५१. **"यो पन भिक्खु ओतिण्णो विपरिणतेन चित्तेन मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासेय्य यथा तं युवा युवतिं मेथुनुपसंहिताहि[5], सङ्घादिसेसो"** ति ।

(३) विभङ्गो

५२. **यो पना** ति यो यादिसो ...पे०... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

ओतिण्णो नाम सारत्तो अपेक्खवा पटिबद्धचित्तो । B. 188

विपरिणतं ति रत्तं पि चित्तं विपरिणतं, दुट्ठं पि चित्तं विपरिणतं मूळ्हं पि चित्तं विपरिणतं । अपि च, रत्तं चित्तं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतं विपरिणतं ति ।

मातुगामो नाम मनुस्सित्थी, न यक्खी, न पेती, न तिरच्छानगता । विञ्ञू पटिबला सुभासितदुब्भासितं दुट्ठुल्लादुट्ठुल्लं आजानितुं ।

दुट्ठुल्ला नाम **वाचा** वच्चमग्गपस्सावमग्गमेथुनधम्मप्पटिसंयुत्ता वाचा ।

ओभासेय्या ति अज्झाचारो वुच्चति ।

यथा तं युवा युवतिं ति दहरो दहरिं, तरुणो तरुणिं, कामभोगी

---

१. खीयन्ति – सी०, स्या०, रो० । २. ओभाससी – सी०, म० । ३. अननुच्छवियं – सी०, रो० । ४. अप्पटिरूपं – स्या०, रो० । ५. मेथुनूपसञ्हिताहि – स्या०; मेथुनूपसंहिताहि – सी० ।

कामभोगिनिं[1]।

R. 129 **मेथुनुपसंहिताही** ति मेथुनधम्मप्पटिसंयुत्ताहि ।

सङ्घादिसेसो ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

द्वे मग्गे आदिस्स वण्णं पि भणति, अवण्णं पि भणति, याचति पि, आयाचति पि, पुच्छति पि, पटिपुच्छति पि, आचिक्खति पि, अनुसासति पि, अक्कोसति पि ।

वण्णं भणति नाम द्वे मग्गे थोमेति वण्णेति पसंसति ।

अवण्णं भणति नाम द्वे मग्गे खुंसेति वम्भेति गरहति ।

याचति नाम देहि मे, अरहसि मे दातुं ति ।

आयाचति नाम कदा ते माता पसीदिस्सति, कदा ते पिता पसीदिस्सति, कदा ते देवतायो पसीदिस्सन्ति, कदा[2] सुखणो सुलयो सुमुहुत्तो भविस्सति, कदा ते मेथुनं धम्मं लभिस्सामी ति ।

पुच्छति नाम कथं त्वं सामिकस्स देसि, कथं जारस्स देसी ति ?

पटिपुच्छति नाम एवं किर त्वं सामिकस्स देसि, एवं जारस्स देसी ति ।

आचिक्खति नाम पुट्ठो भणति–"एवं देहि । एवं देन्ता[3] सामिकस्स पिया भविस्ससि[4] मनापा चा" ति ।

अनुसासति नाम अपुट्ठो भणति–"एवं देहि । एवं देन्ता सामिकस्स पिया भविस्ससि मनापा चा" ति ।

B. 189 **अक्कोसति** नाम अनिमित्तासि, निमित्तमत्तासि, अलोहितासि, धुवलोहितासि, धुवचोळासि[5], पग्घरन्तीसि, सिखरणीसि[6], इत्थिपण्डकासि, वेपुरिसिकासि, सम्भिन्नासि, उभतोब्यञ्जनासी ति ।

५३. इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया वच्चमग्गं पस्सावमग्गं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति याचति पि आयाचति पि पुच्छति पि पटिपुच्छति पि आचिक्खति पि अनुसासति पि अक्कोसति पि, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं वच्चमग्गं पस्सावमग्गं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं

---

१. कामभोगिं – रो० । २. कदा ते – स्या० । ३. देन्ती – सी०, स्या० । ४. भविस्सति – म० । ५. धुवचोलासि – सी०, रो० । ६. सिखिरणीसि – स्या० ।

पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं वच्चमग्गं पस्सावमग्गं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया वच्चमग्गं पस्सावमग्गं ठपेत्वा अधक्खकं उब्भजाणुमण्डलं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति थुल्लच्च- R. 130
यस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं वच्चमग्गं पस्सावमग्गं ठपेत्वा अधक्खकं उब्भजाणुमण्डलं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्नं थुल्लच्चयानं ... पे० ... ।

इत्थी[1] च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं वच्चमग्गं पस्सावमग्गं ठपेत्वा अधक्खकं उब्भजाणुमण्डलं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया उब्भक्खकं अधोजाणुमण्डलं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं उब्भक्खकं अधोजाणुमण्डलं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च B. 190
नं उभिन्नं उब्भक्खकं अधोजाणुमण्डलं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया कायपटिबद्धं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... ।

---

१. इत्थि – रो० ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं कायपटिबद्धं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं कायपटिबद्धं आदिस्स वण्णं पि भणति अवण्णं पि भणति ... पे० ... अक्कोसति पि, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... ।

५४. अनापत्ति अत्थपुरेक्खारस्स, धम्मपुरेक्खारस्स, अनुसासनिपुरेक्खारस्स[1], उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

लोहितं कक्कसाकिण्णं, खरं दीघं च वापितं ।
कच्चि संसीदति[2] मग्गो, सद्धा दानेन कम्मुना ति ।।

(५) विनीतवत्थु

५५. (१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी नवरत्तं कम्बलं पारुता होति । अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो तं इत्थिं एतदवोच – "लोहितं खो ते, भगिनी" ति । सा न पटिविजानि[3] । "आमाय्य[4], नवरत्तो कम्बलो" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि – "कच्चि नु खो अहं सङ्घादिसेसं आपत्तिं आपन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी खरकम्बलं[5] पारुता होति । अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो तं इत्थिं एतदवोच – "कक्कसलोमं खो ते, भगिनी" ति । सा न पटिविजानि । "आमाय्य, खरकम्बलको" ति ।
B.191 तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी नवावुतं[6] कम्बलं पारुता होति । अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो तं इत्थिं एतदवोच – "आकिण्णलोमं खो ते, भगिनी" ति । सा न पटिविजानि । "आमाय्य, नवावुतो कम्बलो" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी खरकम्बलं पारुता

---

१. अनुसासनीपुरेक्खारस्स – रो० । २. संसीरती – सी०; संसरति – स्या० । ३. पटिविजानाति – स्या० । ४. आमय्य – सी०, रो० । ५. कक्कसकम्बलं – स्या० । ६. नवधोतं – स्या० ।

होति। अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो तं इत्थिं एतदवोच – "खरलोमं खो ते, भगिनी" ति। सा न पटिविजानि। "आमाय्य, खरकम्बलको" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी पावारं[1] पारुता होति। अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो तं इत्थिं एतदवोच – "दीघलोमं खो ते, भगिनी" ति। सा न पटिविजानि। "आमाय्य, पावारो" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

५६. (६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी खेत्तं वपापेत्वा आगच्छति। अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो तं इत्थिं एतदवोच – "वापितं खो ते, भगिनी" ति? सा न पटिविजानि। "आमाय्य, नो च खो पटिवुत्तं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति। R.131

(७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु परिब्बाजिकं पटिपथे पस्सित्वा सारत्तो तं परिब्बाजिकं एतदवोच – "कच्चि, भगिनि, मग्गो[2] संसीदती[3]" ति? सा न पटिविजानि। "आम भिक्खु, पटिपज्जिस्ससी" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

(८) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो अञ्ञतरं इत्थिं एतदवोच – "सद्धासि त्वं, भगिनि। अपि च, यं सामिकस्स देसि तं नाम्हाकं[4] देसी" ति। "किं, भन्ते" ति? "मेथुनधम्मं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति। B. 192

(९) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो अञ्ञतरं इत्थिं एतदवोच – "सद्धासि त्वं, भगिनि। अपि च, यं अग्गदानं तं नाम्हाकं देसी" ति। "किं, भन्ते, अग्गदानं" ति? "मेथुनधम्मं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति।

(१०-१२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी कम्मं करोति। अञ्ञतरो भिक्खु सारत्तो तं इत्थिं एतदवोच – "तिट्ठ, भगिनि, अहं

---

१. दीघपावारं – स्या०। २. ते मग्गो – सी०, स्या०। ३. संसीरति – सी०; संसरति – स्या०। ४. नम्हाकं – रो०, स्या०।

करिस्सामी ति ... पे० ... निसीद, भगिनि, अहं करिस्सामी ति ... पे० ... निपज्ज, भगिनि, अहं करिस्सामी" ति। सा न पटिविजानि। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

----०----

§ ४. चतुत्थसङ्घादिसेसो

(अत्तकामपारिचरियायं)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

५७. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी सावत्थियं कुलूपको[1] होति, बहुकानि कुलानि उपसङ्कमति। तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी[2] मतपतिका अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका। अथ खो आयस्मा उदायी पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्सा
R.132 इत्थिया निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि। अथ खो सा इत्थी येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उदायिं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो तं इत्थिं आयस्मा उदायी धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि। अथ खो सा इत्थी आयस्मता उदायिना धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहंसिता आयस्मन्तं उदायिं एतदवोच–"वदेय्याथ, भन्ते, येन अत्थो। पटिबला मयं अय्यस्स दातुं यदिदं चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं" ति।

B.193 "न खो ते, भगिनि, अम्हाकं दुल्लभा यदिदं चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा। अपि च, यो अम्हाकं दुल्लभो तं देही" ति। "किं, भन्ते" ति? "मेथुनधम्मं" ति। "अत्थो, भन्ते" ति? "अत्थो, भगिनी" ति। "एहि, भन्ते" ति, ओवरकं पविसित्वा साटकं निक्खिपित्वा मञ्चके उत्ताना निपज्जि। अथ खो आयस्मा उदायी येन सा इत्थी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा – "को इमं वसलं दुग्गन्धं आमसिस्सती" ति, निट्ठुहित्वा[3] पक्कामि। अथ खो सा इत्थी उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो। इमे हि नाम धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो

---

१. कुलूपगो – सी०। २. त्थि – रो०। ३. निट्ठुभित्वा – सी०, म०; नुट्ठुहित्वा – स्या०।

सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा पटिजानिस्सन्ति ! नत्थि इमेसं सामञ्ञं नत्थि इमेसं ब्रह्मञ्ञं, नट्ठं इमेसं सामञ्ञं नट्ठं इमेसं ब्रह्मञ्ञं, कुतो इमेसं सामञ्ञं कुतो इमसं ब्रह्मञ्ञं, अपगता इमे सामञ्ञा अपगता इमे ब्रह्मञ्ञा। कथं हि नाम समणो उदायी मं सामं मेथुनधम्मं याचित्वा, 'को इमं वसलं दुग्गन्धं आमसिस्सती'' ति निट्ठुहित्वा पक्कमिस्सति ! किं मे पापकं किं मे दुग्गन्धं, कस्साहं केन हायामी'' ति ? अञ्ञापि इत्थियो उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया दुस्सीला मुसावादिनो ... पे० ... कथं हि नाम समणो उदायी इमिस्सा सामं मेथुनधम्मं याचित्वा, 'को इमं वसलं दुग्गन्धं आमसिस्सती' ति निट्ठुहित्वा पक्कमिस्सति ! किं इमिस्सा पापकं किं इमिस्सा दुग्गन्धं, कस्सायं केन हायती'' ति ? अस्सोसुं खो भिक्खू तासं इत्थीनं उज्झायन्तीनं खिय्यन्तीनं विपाचेन्तीनं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी मातुगामस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासिस्सती'' ति !

अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उदायिं पटिपुच्छि –"सच्चं किर त्वं, उदायि, (R. 133) मातुगामस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासी[1]'' ति ? "सच्चं, भगवा'' ति । विगरहि बुद्धो भगवा–"अननुच्छविकं[2], मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पतिरूपं[3] अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, मातुगामस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासिस्ससि ! ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन विरागाय (B. 194) धम्मो देसितो नो सरागाय ... पे० ... कामपरिळाहानं वूपसमो अक्खातो ? नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

५८. "यो पन भिक्खु ओतिण्णो विपरिणतेन चित्तेन मातुगामस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासेय्य – 'एतदग्गं, भगिनि, पारि-

---

१. भाससी – स्या०, म० । २. अननुच्छवियं – सी०, रो० । ३. अप्पटिरूपं – स्या०, रो० ।

चरियानं या मादिसं सीलवन्तं कल्याणधम्मं ब्रह्मचारिं एतेन धम्मेन परिचरेय्या ति मेथुनुपसंहितेन[1]", सङ्घादिसेसो" ति ।

(३) **विभङ्गो**

५९. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

ओतिण्णो नाम सारत्तो अपेक्खवा पटिबद्धचित्तो ।

विपरिणतं ति रत्तं पि चित्तं विपरिणत्तं, दुट्ठं पि चित्तं विपरिणतं, मूळ्हं पि चित्तं विपरिणतं । अपि च, रत्तं चित्तं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतं विपरिणतं ति ।

मातुगामो नाम मनुस्सित्थी, न यक्खी, न पेती, न तिरच्छानगता । विञ्ञू पटिबला सुभासितदुब्भासितं दुट्ठुल्लादुट्ठुल्लं आजानितुं ।

मातुगामस्स सन्तिके ति मातुगामस्स सामन्ता, मातुगामस्स अविदूरे ।

अत्तकामं ति अत्तनो कामं अत्तनो हेतुं अत्तनो अधिप्पायं अत्तनो पारिचरियं ।

एतदग्गं ति एतं अग्गं एतं सेट्ठं एतं मोक्खं एतं उत्तमं एतं पवरं ।

या ति खत्तियी[2] वा ब्राह्मणी वा वेस्सी वा सुद्दी वा ।

मादिसं ति खत्तियं वा ब्राह्मणं वा वेस्सं वा सुद्दं वा ।

सीलवन्तं ति पाणातिपाता पटिविरतं, अदिन्नादाना पटिविरतं, मुसावादा पटिविरतं ।

ब्रह्मचारिं ति मेथुनधम्मा पटिविरतं ।

कल्याणधम्मो नाम तेन च सीलेन तेन च ब्रह्मचरियेन कल्याणधम्मो होति ।

B. 195 **एतेन धम्मेना** ति मेथुनधम्मेन । **परिचरेय्या** ति अभिरमेय्य । **मेथुनुपसंहितेना** ति मेथुनधम्मप्पटिसंयुत्तेन । **सङ्घादिसेसो** ति ...पे०... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

R. 134 ६०. इत्थी च होति इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

इत्थी च होति वेमतिको ... पे० ... पण्डकसञ्ञी ... पुरिससञ्ञी ... तिरच्छानगतसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं इत्थिया सन्तिके अत्तकाम-

---

१. मेथुनूपसंहितेन – सी० ; मेथुनूपसञ्हितेन – स्या० । २. खत्तिया – स्या० ।

पारिचरियाय वण्णं भासति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

पण्डको च होति पण्डकसञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं पण्डकस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

पण्डको च होति वेमतिको ... पे० ... पुरिससञ्ञी ... तिरच्छानगतसञ्ञी ... इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं पण्डकस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पुरिसो च होति ...पे०... तिरच्छानगतो च होति तिरच्छानगतसञ्ञी ...पे०... वेमतिको इत्थिसञ्ञी, पण्डकसञ्ञी, पुरिससञ्ञी सारत्तो च। भिक्खु च नं तिरच्छानगतस्स सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

द्वे इत्थियो द्विन्नं इत्थीनं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं द्विन्नं इत्थीनं सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासति, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसानं ... पे०... ।

इत्थी च पण्डको च उभिन्नं इत्थिसञ्ञी सारत्तो च । भिक्खु च नं उभिन्नं सन्तिके अत्तकामपारिचरियाय वण्णं भासति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे०... ।

६१. अनापत्ति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन उपट्ठहा ति भणति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(४) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

कथं वञ्झा लभे पुत्तं, पिया च सुभगा सियं। B.196
किं दज्जं केनुपट्ठेय्यं, कथं गच्छेय्यं सुग्गतिं ति ।।

(५) विनीतवत्थु

६२. (१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा वञ्झा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "कथाहं, भन्ते, विजायेय्यं" ति ? "तेन हि, भगिनि, अग्गदानं देही" ति । "किं, भन्ते, अग्गदानं" ति? "मेथुनधम्मं" ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे०... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति ।

(२) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा विजायिनी इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "कथाहं, भन्ते, पुत्तं लभेय्यं" ति ? "तेन हि, भगिनि, अग्गदानं देही" ति। "किं, भन्ते, अग्गदानं" ति ? "मेथुनधम्मं" ति ।

तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति।

(३) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "कथाहं, भन्ते, सामिकस्स पिया अस्सं" ति? "तेन हि, भगिनि, अग्गदानं देही" ति। "किं, भन्ते, अग्गदानं" ति? "मेथुनधम्मं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति।

(४) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "कथाहं, भन्ते, सुभगा अस्सं" ति? "तेन हि, भगिनि, अग्गदानं देही" ति। "किं, भन्ते, अग्गदानं" ति? "मेथुनधम्मं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति।

(५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "क्याहं, भन्ते, अय्यस्स दज्जामी" ति? "अग्गदानं, भगिनी" ति। "किं, भन्ते, अग्गदानं" ति? "मेथुनधम्मं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति।

(६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "केनाहं, भन्ते, अय्यं उपट्ठेमी"[१] ति? "अग्गदानेन, भगिनी" ति। "किं, भन्ते, अग्गदानं" ति? "मेथुनधम्मं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति।

B. 197 (७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी कुलूपकं भिक्खुं एतदवोच – "कथाहं, भन्ते, सुगतिं गच्छेय्यं" ति? "तेन हि, भगिनि, अग्गदानं देही" ति। "किं, भन्ते, अग्गदानं" ति? "मेथुनधम्मं" ति। तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "आपत्तिं त्वं, भिक्खु, आपन्नो सङ्घादिसेसं" ति।

---o---

§ ५. पञ्चमसङ्घादिसेसो

(सञ्चरित्तापज्जने)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

R. 135 ६३. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी

---

१. उपट्ठामी – स्या०।

सावत्थियं कुलूपको होति । बहुकानि कुलानि उपसङ्कमति । यत्थ पस्सति कुमारकं वा अपजापतिकं, कुमारिकं वा अपतिकं, कुमारकस्स मातापितूनं सन्तिके कुमारिकाय वण्णं भणति – "अमुकस्स कुलस्स कुमारिका अभिरूपा दस्सनीया पासादिका पण्डिता ब्यत्ता मेधाविनी दक्खा अनलसा । छन्ना सा कुमारिका इमस्स कुमारकस्सा" ति । ते एवं वदन्ति[1] – "एते खो, भन्ते, अम्हे न जानन्ति – 'के वा इमे कस्स वा' ति । सचे, भन्ते, अय्यो दापेय्य आनेय्याम मयं तं कुमारिकं इमस्स कुमारकस्सा" ति । कुमारिकाय मातापितूनं सन्तिके कुमारकस्स वण्णं भणति – "अमुकस्स कुलस्स कुमारको अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको पण्डितो ब्यत्तो मेधावी दक्खो अनलसो । छन्नायं कुमारिका तस्स कुमारकस्सा" ति । ते एवं वदन्ति–"एते खो, भन्ते, अम्हे न जानन्ति – 'के वा इमे कस्स वा' ति, किस्मिं[2] विय कुमारिकाय वत्तुं[3] । सचे, भन्ते, अय्यो याचापेय्य दज्जेय्याम मयं इमं कुमारिकं तस्स कुमारकस्सा" ति । एतेनेव उपायेन आवाहानि पि कारापेति, विवाहानि पि कारापेति, वारेय्यानि[4] पि कारापेति[5] ।

६४. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरिस्सा पुराणगणकिया धीता अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका । तिरोगामका[6] आजीवकसावका आगन्त्वा तं गणकिं एतदवोचुं – "देहय्ये[7], इमं कुमारिकं अम्हाकं कुमारकस्सा" ति । सा एवमाह – "अहं ख्वय्यो[8] तुम्हे न जानामि – 'के वा इमे कस्स वा' ति । अयं च मे एकधीतिका, तिरोगामो च गन्तब्बो, नाहं दस्सामी" ति । मनुस्सा ते आजीवकसावके एतदवोचुं – "किस्स तुम्हे, अय्यो, आगतत्था" ति ? "इध मयं, अय्यो, अमुकं नाम गणकिं धीतरं याचिम्हा[9] अम्हाकं कुमारकस्स । सा एवमाह –'अहं, ख्वय्यो तुम्हे न जानामि–के वा इमे कस्स वा' ति । अयं च मे एकधीतिका, तिरोगामो च गन्तब्बो, नाहं दस्सामी" ति ।"किस्स तुम्हे, अय्यो, तं गणकिं धीतरं याचित्थ ? ननु अय्यो उदायी वत्तब्बो । अय्यो उदायी दापेस्सती" ति । B.198

अथ खो ते आजीवकसावका येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उदायिं एतदवोचुं–"इध मयं, भन्ते, अमुकं नाम गणकिं धीतरं याचिम्हा अम्हाकं कुमारकस्स । सा एवमाह–'अहं ख्वय्यो तुम्हे R.136

१. वदेन्ति – स्या० । २. कस्मिं – स्या० । ३. वत्थुं – स्या०, रो० । ४. वारेयानि – रो०; वारेय्यं – सी० । ५. वत्तापेति – स्या०, रो० । ६. तिरोगामका च – स्या० । ७. देहाय्ये – म० । ८. ख्वय्या – स्या० । ९. याचिम्ह – सी० ।

न जानामि – के वा इमे कस्स वा ति। अयं च मे एकधीतिका, तिरोगामो च गन्तब्बो, नाहं दस्सामी' ति। साधु, भन्ते, अय्यो तं गणकिं धीतरं दापेतु अम्हाकं कुमारकस्सा'' ति। अथ खो आयस्मा उदायी येन सा गणकी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं गणकिं एतदवोच – ''किस्सिमेसं धीतरं न देसी'' ति? ''अहं ख्वय्य, इमे न जानामि – 'के वा इमे कस्स वा' ति। अयं च मे एकधीतिका, तिरोगामो च गन्तब्बो, नाहं दस्सामी'' ति। ''देहिमेसं। अहं इमे जानामी'' ति। ''सचे, भन्ते, अय्यो जानाति, दस्सामी'' ति। अथ खो सा गणकी तेसं आजीवकसावकानं धीतरं अदासि। अथ खो ते आजीवकसावका तं कुमारिकं नेत्वा मासं येव सुणिसभोगेन[1] भुञ्जिंसु। ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति।

अथ खो सा कुमारिका मातुया सन्तिके दूतं पाहेसि – ''अहम्हि दुग्गता दुक्खिता, न सुखं लभामि। मासं येव मं सुणिसभोगेन भुञ्जिंसु। ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति। आगच्छतु मे माता, मं नेस्सतू'' ति। अथ खो सा गणकी येन ते आजीवकसावका तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ते आजीवकसावके एतदवोच – ''माय्यो, इमं कुमारिकं दासिभोगेन भुञ्जित्थ। सुणिसभोगेन इमं कुमारिकं भुञ्जथा'' ति। ते एवमाहंसु – ''नत्थम्हाकं तया सद्धिं आहारूपहारो, समणेन सद्धिं अम्हाकं आहारूपहारो। गच्छ त्वं। न मयं तं जानामा'' ति। अथ खो सा गणकी तेहि आजीवकसावकेहि अपसादिता पुनदेव सावत्थिं पच्चागच्छि। दुतियं पि खो सा कुमारिका मातुया सन्तिके दूतं पाहेसि – ''अहम्हि दुग्गता दुक्खिता, न सुखं लभामि। मासं येव मं सुणिसभोगेन भुञ्जिसु। ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति। आगच्छतु मे माता, मं नेस्सतू'' ति। अथ खो सा गणकी येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उदायिं एतदवोच – ''सा किर, भन्ते, कुमारिका दुग्गता दुक्खिता, न सुखं लभति। मासं येव नं सुणिसभोगेन भुञ्जिसु। ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति। वदेय्याथ, भन्ते – 'माय्यो, इमं कुमारिकं दासिभोगेन भुञ्जित्थ। सुणिसभोगेन इमं कुमारिकं भुञ्जथा'' ति।

B. 199

अथ खो आयस्मा उदायी येन ते आजीवकसावका तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ते आजीवकसावके एतदवोच – ''माय्यो, इमं कुमारिकं दासिभोगेन भुञ्जित्थ। सुणिसभोगेन इमं कुमारिकं भुञ्जथा'' ति। ते

१. सुणिसाभोगेन – स्या०।

एवमाहंसु – "नत्थम्हाकं तया सद्धिं आहारूपहारो, गणकिया सद्धिं अम्हाकं आहारूपहारो। समणेन भवितब्बं अब्यावटेन[1]। समणो अस्स सुसमणो, गच्छ त्वं, न मयं तं जानामा" ति। अथ खो आयस्मा उदायी तेहि आजीवकसावकेहि अपसादितो पुनदेव सावत्थि पच्चागच्छि। ततियं पि खो सा कुमारिका मातुया सन्तिके दूतं पाहेसि – "अहम्हि दुग्गता दुक्खिता, न सुखं लभामि। मासं येव मं सुणिसभोगेन भुञ्जिसु। ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति। आगच्छतु मे माता, मं नेस्सतू" ति। दुतियं पि खो सा गणकी येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उदायिं एतदवोच–"सा किर, भन्ते, कुमारिका दुग्गता दुक्खिता, न सुखं लभति। मासं येव मं सुणिसभोगेन भुञ्जिसु। ततो अपरेन दासिभोगेन भुञ्जन्ति। वदेय्याथ, भन्ते – 'माय्यो, इमं कुमारिकं दासिभोगेन भुञ्जित्थ, सुणिसभोगेन इमं कुमारिकं भुञ्जथा'" ति। "पठमं पाहं[2] तेहि आजीवकसावकेहि अपसादितो। गच्छ त्वं। नाहं गमिस्सामी" ति। R. 137

६५. अथ खो सा गणकी उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "एवं दुग्गतो होतु अय्यो उदायी, एवं दुक्खितो होतु अय्यो उदायी, एवं मा सुखं लभतु अय्यो उदायी, यथा मे कुमारिका दुग्गता दुक्खिता न सुखं लभति पापिकाय सस्सुया पापकेन ससुरेन पापकेन सामिकेना" ति। सा पि खो कुमारिका उज्झायति खिय्यति विपाचेति–"एवं दुग्गतो होतु अय्यो उदायी, एवं दुक्खितो होतु अय्यो उदायी, एवं मा सुखं लभतु अय्यो उदायी, यथाहं दुग्गता दुक्खिता न सुखं लभामि पापिकाय सस्सुया पापकेन ससुरेन पापकेन सामिकेना" ति। अञ्ञा पि इत्थियो असन्तुट्ठा सस्सूहि वा ससुरेहि वा सामिकेहि वा, ता एवं ओयाचन्ति – "एवं दुग्गतो होतु अय्यो उदायी, एवं दुक्खितो होतु अय्यो उदायी, एवं मा सुखं लभतु अय्यो उदायी, यथा मयं दुग्गता दुक्खिता न सुखं लभाम पापिकाहि सस्सूहि पापकेहि ससुरेहि पापकेहि सामिकेही" ति। या पन ता इत्थियो सन्तुट्ठा सस्सूहि वा ससुरेहि वा सामिकेहि वा ता एवं आयाचन्ति – "एवं सुखितो होतु अय्यो उदायी, एवं सज्जितो होतु अय्यो उदायी, एवं सुखमेधो होतु अय्यो उदायी, यथा मयं सुखिता सज्जिता सुखमेधा भद्दिकाहि सस्सूहि भद्दकेहि ससुरेहि भद्दकेहि सामिकेही" ति। B. 200

१. अब्यावटेन – रो०। २. पठमं चाहं – स्या०।

अस्सोसुं खो भिक्खू एकच्चानं इत्थीनं ओयाचन्तीनं एकच्चानं इत्थीनं आयाचन्तीनं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी सञ्चरित्तं समापज्जिस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पठमपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उदायिं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उदायि, सञ्चरित्तं समापज्जसी[1]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं, मोघपुरिस, अननुलोमिकं अप्पटिरूपं अस्सामणकं अकप्पियं अकरणीयं। कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, सञ्चरित्तं समापज्जसि! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

R.138 ६६. **"यो पन भिक्खु सञ्चरित्तं समापज्जेय्य, इत्थिया वा पुरिसमतिं पुरिसस्स वा इत्थिमतिं, जायत्तने वा जारत्तने वा, सङ्घादिसेसो"** ति ।

B. 201 एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) धुत्तानं उय्याने परिचरियावत्थु

६७. तेन खो पन समयेन सम्बहुला धुत्ता उय्याने परिचारेन्ता अञ्ञतरिस्सा वेसिया सन्तिके दूतं पाहेसुं – "आगच्छतु उय्याने, परिचारेस्सामा" ति । सा एवमाह – "अहं ख्वय्यो[2] तुम्हे न जानामि -- 'के वा इमे कस्स वा' ति। अहं चम्हि बहुभण्डा बहुपरिक्खारा, बहिनगरं च गन्तब्बं। नाहं गमिस्सामी" ति। अथ खो सो दूतो तेसं धुत्तानं एतमत्थं आरोचेसि । एवं वुत्ते, अञ्ञतरो पुरिसो ते धुत्ते एतदवोच – "किस्स तुम्हे अय्यो एतं वेसिं याचित्थ ? ननु अय्यो उदायी वत्तब्बो ! अय्यो उदायी उय्योजेस्सती" ति । एवं वुत्ते, अञ्ञतरो उपासको तं पुरिसं एतदवोच – "मा अय्यो एवं अवच । न कप्पति समणानं सक्यपुत्तियानं एवरूपं कातुं । नाय्यो उदायी एवं करिस्सती" ति । एवं वुत्ते, "करिस्सति न करिस्सती" ति अब्भुतमकंसु । अथ खो ते धुत्ता येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उदायिं एतदवोचुं – "इध मयं, भन्ते, उय्याने

---

१. समापज्जी – सी० । २. ख्वय्या – स्या० ।

परिचारेन्ता असुकाय[1] नाम वेसिया सन्तिके दूतं पहिणिम्हा[2] – 'आगच्छतु उय्याने, परिचारेस्सामा' ति । सा एवमाह – 'अहं ख्वय्यो तुम्हे न जानामि – के वा इमे कस्स वा ति, अहं चम्हि बहुभण्डा बहुपरिक्खारा, बहिनगरं च गन्तब्बं । नाहं गमिस्सामी' ति । साधु, भन्ते, अय्यो तं वसिं उय्योजेतू" ति ।

अथ खो आयस्मा उदायी येन सा वेसी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं वेसिं एतदवोच – "किस्सिमेसं न गच्छसी" ति ? "अहं ख्वय्य इमे न जानामि – 'के वा इमे कस्स वा' ति । अहं चम्हि बहुभण्डा बहुपरिक्खारा, बहिनगरं च गन्तब्बं । नाहं गमिस्सामी" ति । "गच्छिमेसं । अहं इमे जानामी" ति । "सचे, भन्ते, अय्यो जानाति अहं गमिस्सामी" ति । अथ खो ते धुत्ता तं वेसिं आदाय उय्यानं अगमंसु । अथ खो सो उपासको उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथं हि नाम अय्यो उदायी तङ्खणिकं सञ्चरित्तं समापज्जिस्सती" ति । अस्सोसुं खो भिक्खू तस्स उपासकस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी तङ्खणिकं सञ्चरित्तं समापज्जिस्सती" ति !

(४) अनुपञ्ञत्ति

अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा B. 202
भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ...पे०... "सच्चं किर त्वं, उदायि, तङ्खणिकं R. 139
सञ्चरित्तं समापज्जसी[3]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा... पे०... "कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, तङ्खणिकं सञ्चरित्तं समापज्जिस्ससि ? नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ...पे०... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

६८. **"यो पन भिक्खु सञ्चरित्तं समापज्जेय्य, इत्थिया वा पुरिसमतिं पुरिसस्स वा इत्थिमतिं, जायत्तने वा जारत्तने वा, अन्तमसो तङ्खणिकाय पि, सङ्घादिसेसो"** ति ।

(५) विभङ्गो

६९. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

सञ्चरित्तं समापज्जेय्या ति इत्थिया वा पहितो पुरिसस्स सन्तिके

१. असुकाय – स्या०, रो० । २. पहिणिम्ह – सी० । ३. समापज्जी – सी०, रो० ।

गच्छति, पुरिसेन वा पहितो इत्थिया सन्तिके गच्छति ।

इत्थिया वा पुरिसमतिं ति पुरिसस्स मतिं इत्थिया आरोचेति ।

पुरिसस्स वा इत्थिमतिं ति इत्थिया मतिं पुरिसस्स आरोचेति ।

जायत्तने वा ति जाया भविस्ससि ।

जारत्तने वा ति जारी भविस्ससि । **अन्तमसो तङ्खणिकाय पी** ति मुहुत्तिका भविस्ससि । **सङ्घादिसेसो** ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

७०. दस इत्थियो – मातुरक्खिता पितुरक्खिता मातापितुरक्खिता भातुरक्खिता भगिनिरक्खिता[1] ञातिरक्खिता गोत्तरक्खिता धम्मरक्खिता सारक्खा सपरिदण्डा ।

दस भरियायो – धनक्कीता छन्दवासिनी भोगवासिनी पटवासिनी ओदपत्तकिनी ओभटचुम्बटा[2] दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा[3] मुहुत्तिका ।

७१. **मातुरक्खिता** नाम माता रक्खति गोपेति इस्सरियं कारेति वसं वत्तेति ।

B. 203 **पितुरक्खिता** नाम पिता रक्खति गोपेति इस्सरियं कारेति वसं वत्तेति ।

मातापितुरक्खिता नाम मातापितरो रक्खन्ति गोपेन्ति इस्सरियं कारेन्ति वसं वत्तेन्ति ।

भातुरक्खिता नाम भाता रक्खति गोपेति इस्सरियं कारेति वसं वत्तेति ।

भगिनिरक्खिता नाम भगिनी रक्खति गोपेति इस्सरियं कारेति वसं वत्तेति ।

ञातिरक्खिता नाम ञातका रक्खन्ति गोपेन्ति इस्सरियं कारेन्ति वसं वत्तेन्ति ।

गोत्तरक्खिता नाम सगोत्ता रक्खन्ति गोपेन्ति इस्सरियं कारेन्ति वसं वत्तेन्ति ।

धम्मरक्खिता नाम सहधम्मिका रक्खन्ति गोपेन्ति इस्सरियं कारेन्ति वसं वत्तेन्ति ।

---

१. भगिनीरक्खिता – स्या०, रो० । २. ओभतचुम्बटा – सी०, स्या०, रो० । ३. धजाहटा – स्या० ।

सारक्खा नाम गब्भे पि परिग्गहिता होति – मय्हं एसा ति । अन्तमसो मालागुळपरिक्खित्ता[1] पि ।

सपरिदण्डा नाम केहिचि[2] दण्डो ठपितो होति – यो इत्थन्नामं इत्थिं गच्छति एत्तको दण्डो ति ।

धनक्कीता नाम धनेन किणित्वा वासेति । R.140

छन्दवासिनी नाम पियो पियं वासेति ।

भोगवासिनी नाम भोगं दत्वा वासेति ।

पटवासिनी नाम पटं दत्वा वासेति ।

ओदपत्तकिनी नाम उदकपत्तं आमसित्वा वासेति ।

ओभटचुम्बटा नाम चुम्बटं ओरोपेत्वा वासेति ।

दासी नाम दासी चेव होति भरिया च ।

कम्मकारी नाम कम्मकारी चेव होति भरिया च ।

धजाहटा नाम करमरानीता वुच्चति ।

मुहुत्तिका नाम तङ्खणिका वुच्चति ।

७२. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं B. 204 मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'" ति । पटिग्गण्हाति[3] वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं ब्रूहि ... पे० ... मातापितुरक्खितं ब्रूहि ... भातुरक्खितं ब्रूहि ... भगिनिरक्खितं ब्रूहि ... ञातिरक्खितं ब्रूहि ... गोत्तरक्खितं ब्रूहि ... धम्मरक्खितं ब्रूहि ... सारक्खं ब्रूहि ... सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

७३. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं च पितुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं च मातापितुरक्खितं च ... पे० ... मातुरक्खितं च भातुरक्खितं च ...

---

१. मालागुलपरिक्खित्ता – सी०, स्या० । २. केनचि – स्या० । ३. पटिग्गण्हति – रो० । पाराजिकं – २६.

मातुरक्खितं च भगिनिरक्खितं च... मातुरक्खितं च ञातिरक्खितं च... मातुरक्खितं च गोत्तरक्खितं च... मातुरक्खितं च धम्मरक्खितं च... मातुरक्खितं च सारक्खं च... मातुरक्खितं च सपरिदण्डं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

खण्डचक्कं।

७४. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं च मातापितुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं च भातुरक्खितं च ... पे० ... पितुरक्खितं च भगिनिरक्खितं च ... पितुरक्खितं च ञातिरक्खितं च ... पितुरक्खितं च गोत्तरक्खितं च ... पितुरक्खितं च धम्मरक्खितं च ... पितुरक्खितं च सारक्खं च ... पितुरक्खितं च सपरिदण्डं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

B. 205 पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं च मातुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं।

७५. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं च मातुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं च पितुरक्खितं च ...पे०... सपरिदण्डं च मातापितुरक्खितं च... सपरिदण्डं च भातुरक्खितं च...सपरिदण्डं च भगिनिरक्खितं च...सपरिदण्डं च ञातिरक्खितं च...सपरिदण्डं च गोत्तरक्खितं च ...सपरिदण्डं च धम्मरक्खितं च ... सपरिदण्डं च सारक्खं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

एकमूलकं निट्ठितं।

(एवं दुमूलकं तिमूलकं याव नवमूलकं कातब्बं)

(इदं दसमूलकं)

७६. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं

च पितुरक्खितं च मातापितुरक्खितं च भातुरक्खितं च भगिनिरक्खितं च ञातिरक्खितं च गोत्तरक्खितं च धम्मरक्खितं च सारक्खं च सपरिदण्डं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

धनक्कीताचक्कं[1] निट्ठितं।

७७. पुरिसो भिक्खुं पहिणति–"गच्छ,भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी ...पे०... भोगवासिनी ... पटवासिनी... ओदपत्तकिनी...ओभटचुम्बटा...दासी च भरिया च ...कम्मकारी च भरिया च...धजाहटा...मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं ब्रूहि B. 206 ...पे०... मातापितुरक्खितं ब्रूहि ... भातुरक्खितं ब्रूहि ... भगिनिरक्खितं ब्रूहि ...ञातिरक्खितं ब्रूहि ... गोत्तरक्खितं ब्रूहि ... धम्मरक्खितं ब्रूहि ... सारक्खं ब्रूहि...सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

निक्खेपपदानि।

७८. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं च पितुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं च मातापितुरक्खितं च ... पे०... मातुरक्खितं च सपरिदण्डं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

खण्डचक्कं[2]।

७९. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं च मातापितुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं च

१. धनक्कीताइत्थिचक्कं – सी०, रो०। २. सङ्खित्तेन खण्डचक्कं निट्ठितं – सी०।

भातुरक्खितं च ... पे० ... पितुरक्खितं च सपरिदण्डं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं च मातुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं।

८०. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं च मातुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो
B. 207 मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं च पितुरक्खितं च ... पे० ... सपरिदण्डं च सारक्खं च ब्रूहि–'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

एकमूलकं निट्ठितं।

(दुमूलकादीनि पि एवमेव कातब्बानि)

(इदं दसमूलकं)

८१. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं
R. 141 मातुरक्खितं च पितुरक्खितं च मातापितुरक्खितं च भातुरक्खितं च भगिनिरक्खितं च ञातिरक्खितं च गोत्तरक्खितं च धम्मरक्खितं च सारक्खं च सपरिदण्डं च ब्रूहि – 'होथ किर त्थन्इनामस्स भरियायो मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

मुहुत्तिकाचक्कं[1] निट्ठितं।

८२. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी .. पे० ... भोग-

१. मुहुत्तिकाइत्थिचक्कं – सी०, रो०।

वासिनी ... पटवासिनी ... ओदपत्तकिनी ... ओभटचुम्बटा ... दासी च भरिया च ... कम्मकारी च भरिया च ... धजाहटा ... मुहुत्तिका'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

निक्खेपपदानि।

८३. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी चा'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि– 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च भोगवासिनी च ... पे० ... धनक्कीता च पटवासिनी च ... धनक्कीता च ओदपत्तकिनी च ... धनक्कीता च ओभटचुम्बटा च ... धनक्कीता च दासी च भरिया च ... धनक्कीता च कम्मकारी च भरिया च ... धनक्कीता च धजाहटा च ... धनक्कीता च मुहुत्तिका चा'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। B. 208

खण्डचक्कं।

८४. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च ... पे० ... छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च ... छन्दवासिनी च धनक्कीता चा'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं।

८५. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च ... पे० ... मुहुत्तिका च छन्दवसिनी च, मुहुत्तिका च धजाहटा चा'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

एकमूलकं निट्ठितं।

(दुमूलकादीनि पि एवमेव कातब्बानि)

(इदं दसमूलकं)

८६. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी

च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा'' ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

मातुरक्खिताचक्कं निट्ठितं[1]।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं पितुरक्खितं ... पे० ... मातापितुरक्खितं ... भातुरक्खितं ... भगिनिरक्खितं ... ञातिरक्खितं ... गोत्तरक्खितं ... धम्मरक्खितं ... सारक्खं ... सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'' ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

B. 209

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी ... पे० ... भोगवासिनी, पटवासिनी, ओदपत्तकिनी, ओभटचुम्बटा, दासी च भरिया च, कम्मकारी च भरिया च, धजाहटा, मुहुत्तिका'' ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

निक्खेपपदानि[2]।

८७. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी चा''' ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च भोगवासिनी च ... पे० ... धनक्कीता च मुहुत्तिका चा''' ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

खण्डचक्कं।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च ... पे० ... छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च, छन्दवासिनी च धनक्कीता चा'' ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च ... पे० ... मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च, मुहुत्तिका च धजाहटा चा'' ति।

---

१. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। २. निक्खेपपदानि निट्ठितानि – सी०।

पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकं निट्ठितं ।

(दुमूलकं पि तिमूलकं पि याव नवमूलकं एवमेव कातब्बं)

(इदं दसमूलकं)

८८. पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं B. 210
सपरिदण्डं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सपरिदण्डाचक्कं निट्ठितं[1] ।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं ब्रूहि – 'होहि किर इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं च पितुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता च छन्दवासिनी चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं च पितुरक्खितं च मातापितुरक्खितं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

(एवं उभतोवड्ढकं[2] कातब्बं)

पुरिसो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं मातुरक्खितं च पितुरक्खितं च मातापितुरक्खितं च भातुरक्खितं च भगिनिरक्खितं च ञातिरक्खितं च गोत्तरक्खितं च धम्मरक्खितं च सारक्खं च सपरिदण्डं च ब्रूहि – 'होथ किर इत्थन्नामस्स भरियायो धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

उभतोवड्ढकं निट्ठितं ।

---

१. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २. उभतोवद्धकं – स्या० ।

पुरिसस्स माता भिक्खुं पहिणति ... पे० ... पुरिसस्स पिता भिक्खुं पहिणति ... पे० ... पुरिसस्स मातापितरो भिक्खुं पहिणन्ति ... पे० ... पुरिसस्स भाता भिक्खुं पहिणति ... पे० ... पुरिसस्स भगिनी भिक्खुं
B. 211 पहिणति ... पे० ... पुरिसस्स ञातका भिक्खुं पहिणन्ति ... पे० ... पुरिसस्स
R. 142 गोत्ता भिक्खुं पहिणन्ति ... पे० ... पुरिसस्स सहधम्मिका भिक्खुं पहिणन्ति ... पे० ... ।

(पुरिसस्स[1] पेय्यालो वित्थारेतब्बो)

(उभतोवड्ढकं यथा पुरिमनयो तथेव वित्थारेतब्बं[1])

८९. मातुरक्खिताय माता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

मातुरक्खिताय माता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होतु इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी ... पे० ... भोगवासिनी, पटवासिनी, ओदपत्तकिनी, ओभटचुम्बटा, दासी च भरिया च, कम्मकारी च भरिया च, धजाहटा, मुहुत्तिका'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

९०. मातुरक्खिताय माता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च ... पे० ..., धनक्कीता च भोगवासिनी च, धनक्कीता च मुहुत्तिका चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्कं ।

९१. मातुरक्खिताय माता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होतु इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च ... पे० ... छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च, छन्दवासिनी च धनक्कीता चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं ।

९२. मातुरक्खिताय माता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होतु इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च ... पे० ... मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च, मुहुत्तिका च धजाहटा चा'"

१–१. सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकं निट्ठितं ।

(दुमूलकं पि तिमूलकं पि याव नवमूलकं एवमेव कातब्बं)
(इदं दसमूलकं)

९३. मातुरक्खिताय माता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । B. 212

मातुचक्कं निट्ठितं[1] ।

पितुरक्खिताय पिता भिक्खुं पहिणति ... पे० ... मातापितुरक्खिताय मातापितरो भिक्खुं पहिणन्ति ... भातुरक्खिताय भाता भिक्खुं पहिणति ... भगिनिरक्खिताय भगिनी भिक्खुं पहिणति ... ञातिरक्खिताय ञातका भिक्खुं पहिणन्ति ... गोत्तरक्खिताय गोत्ता भिक्खुं पहिणन्ति ... धम्मरक्खिताय सहधम्मिका भिक्खुं पहिणन्ति ... सारक्खाय येन परिग्गहिता होति सो भिक्खुं पहिणति ... सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होतु इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी ... पे० ... भोगवासिनी ... पटवासिनी ... ओदपत्तकिनी ... ओभटचुम्बटा ... दासी च भरिया च ... कम्मकारी च भरिया च ... धजाहटा ... मुहुत्तिका'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

९४. सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खुं पहिणति– "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि–'होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च ... पे० ... धनक्कीता च भोगवासिनी च ... धनक्कीता च

१. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

मुहुत्तिका चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्कं ।

B. 213 ९५. सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खुं पहिणति– "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि–'होतु इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च ... पे० ... छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च ... छन्दवासिनी च धनक्कीता चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं ।

९६. सपरिदण्डाय येन दण्डो, ठपितो होति सो भिक्खुं पहिणति– "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि–'होतु इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च ... पे० ... मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च ... मुहुत्तिका च धजाहटा चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकं निट्ठितं ।

(दुमूलकं पि तिमूलकं पि याव नवमूलकं एवमेव कातब्बं)

(इदं दसमूलकं)

९७. सपरिदण्डाय येन दण्डो ठपितो होति सो भिक्खुं पहिणति– "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि–'होतु इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

दण्डठपितचक्कं निट्ठितं[1]।

मातुरक्खिता भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि– 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

मातुरक्खिता भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि– 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी ... पे० ... भोगवासिनी ... पटवासिनी ... ओदपत्तकिनी ... ओभटचुम्बटा ... दासी च भरिया च ... कम्मकारी च भरिया च ... धजाहटा ... मुहुत्तिका'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति

१. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

९८. मातुरक्खिता भिक्खुं पहिणति–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि– B. 214
'होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

मातुरक्खिता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च भोगवासिनी च ... पे० ... धनक्कीता च पटवासिनी च ... धनक्कीता च मुहुत्तिका चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्कं ।

९९. मातुरक्खिता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च ... पे० ... छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च ... छन्दवासिनी च धनक्कीता चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं ।

मातुरक्खिता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च ... पे० ... मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च ... मुहुत्तिका च धजाहटा चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकं निट्ठितं ।

(दुमूलकादीनि पि एवमेव कातब्बानि)
(इदं दसमूलकं)

१००. मातुरक्खिता भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

अपरं मातुरक्खिताचक्कं निट्ठितं[1] ।

पितुरक्खिता भिक्खुं पहिणति ... पे० ... मातापितुरक्खिता

१. स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि; मातुरक्खिताचक्कं निट्ठितं – सी० ।

भिक्खुं पहिणति ... भातुरक्खिता भिक्खुं पहिणति ... भगिनिरक्खिता[1] B. 215 भिक्खुं पहिणति ... ञातिरक्खिता भिक्खुं पहिणति ... गोत्तरक्खिता भिक्खुं पहिणति ... धम्मरक्खिता भिक्खुं पहिणति ... सारक्खा भिक्खुं पहिणति ... सपरिदण्डा भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सपरिदण्डा भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी ... पे० ... भोगवासिनी ... पटवासिनी ... ओदपत्तकिनी ... ओभटचुम्बटा[2] ... दासी च भरिया च ... कम्मकारी च भरिया च ... धजाहटा ... मुहुत्तिका'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

निक्खेपपदानि ।

१०१. सपरिदण्डा भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च ... पे० ... धनक्कीता च मुहुत्तिका चा'" ति । पटिग्गण्हाति[3] वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

खण्डचक्कं ।

१०२. सपरिदण्डा भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया छन्दवासिनी च भोगवासिनी च ... पे०... छन्दवासिनी च मुहुत्तिका च ... छन्दवासिनी च धनक्कीता चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

बद्धचक्कं मूलं सङ्खित्तं ।

१०३. सपरिदण्डा भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया मुहुत्तिका च धनक्कीता च ... पे०... मुहुत्तिका च छन्दवासिनी च... मुहुत्तिका च धजाहटा चा'" ति । पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

एकमूलकं निट्ठितं ।

(दुमूलकादीनि पि एवमेव कातब्बानि)

(इदं दसमूलकं)

B. 216 १०४. सपरिदण्डा भिक्खुं पहिणति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं

१. भगिनीरक्खिता – स्या० । २. ओभतचुम्बटा – सी०, स्या० । ३. पटिग्गण्हति – रो० ।

ब्रूहि – 'होमि इत्थन्नामस्स भरिया धनक्कीता च छन्दवासिनी च भोगवासिनी च पटवासिनी च ओदपत्तकिनी च ओभटचुम्बटा च दासी च भरिया च कम्मकारी च भरिया च धजाहटा च मुहुत्तिका चा'" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

अपरं सपरिदण्डाचक्कं निट्ठितं।

सब्बं चक्कपेय्यालं निट्ठितं।

१०५. पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। पटिग्गण्हाति वीमंसति न पच्चाहरति[1], आपत्ति थुल्लच्चयस्स। R. 143
पटिग्गण्हाति न वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। पटिग्गण्हाति न वीमंसति न पच्चाहरति, आपत्ति दुक्कटस्स। न पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। न पटिग्गण्हाति वीमंसति न पच्चाहरति, आपत्ति दुक्कटस्स। न पटिग्गण्हाति न वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति दुक्कटस्स। न पटिग्गण्हाति न वीमंसति न पच्चाहरति, अनापत्ति।

पुरिसो सम्बहुले भिक्खू आणापेति – "गच्छथ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थिं वीमंसथा" ति। सब्बे पटिग्गण्हन्ति सब्बे वीमंसन्ति सब्बे पच्चाहरन्ति, आपत्ति सब्बेसं सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो सम्बहुले भिक्खू आणापेति – "गच्छथ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थिं वीमंसथा" ति। सब्बे पटिग्गण्हन्ति सब्बे वीमंसन्ति एकं पच्चाहरापेन्ति, आपत्ति सब्बेसं सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो सम्बहुले भिक्खू आणापेति – "गच्छथ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थिं वीमंसथा" ति। सब्बे पटिग्गण्हन्ति, एकं वीमंसापेत्वा सब्बे पच्चाहरन्ति, आपत्ति सब्बेसं सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो सम्बहुले भिक्खू आणापेति – "गच्छथ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थिं वीमंसथा" ति। सब्बे पटिग्गण्हन्ति, एकं वीमंसापेत्वा एकं पच्चाहरापेन्ति, आपत्ति सब्बेसं सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं आणापेति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थिं B. 17
वीमंसा" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

पुरिसो भिक्खुं आणापेति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थिं वीमंसा" ति। पटिग्गण्हाति वीमंसति अन्तेवासिं पच्चाहरापेति, आपत्ति

१. नप्पच्चाहरति – स्या०।

सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खुं आणापेति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थिं वीमंसा" ति । पटिग्गण्हाति अन्तेवासिं वीमंसापेत्वा अत्तना पच्चाहरति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

पुरिसो भिक्खुं आणापेति – "गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थि विमंसा" ति । पटिग्गण्हाति अन्तेवासिं वीमंसापेति अन्तेवासी वीमंसित्वा बहिद्धा पच्चाहरति, आपत्ति उभिन्नं थुल्लच्चयस्स ।

१०६. गच्छन्तो सम्पादेति, आगच्छन्तो विसंवादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

गच्छन्तो विसंवादेति, आगच्छन्तो सम्पादेति, आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

गच्छन्तो सम्पादेति, आगच्छन्तो सम्पादेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

गच्छन्तो विसंवादेति, आगच्छन्तो विसंवादेति, अनापत्ति ।

१०७. अनापत्ति सङ्घस्स वा चेतियस्स वा गिलानस्स वा करणीयेन गच्छति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

(५) विनीतवत्थुउद्दानगाथा

सुत्ता मता च निक्खन्ता, अनित्थी[1] इत्थिपण्डका ।
कलहं कत्वान सम्मोदि, सञ्चरित्तं च पण्डके ति ॥

(६) विनीतवत्थु

१०८. (१) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो अञ्ञतरं
R. 144 भिक्खुं आणापेसि[2]–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थि वीमंसा" ति । सो गन्त्वा मनुस्से पुच्छि –"कहं इत्थन्नामा" ति ? "सुत्ता, भन्ते" ति ।
B. 218 तस्स कुक्कुच्चं अहोसि–"कच्चि नु खो अहं सङ्घादिसेसं आपत्ति आपन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(२-५) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो अञ्ञतरं भिक्खुं आणापेसि–"गच्छ, भन्ते, इत्थन्नामं इत्थिं वीमंसा" ति । सो गन्त्वा मनुस्से पुच्छि –"कहं इत्थन्नामा" ति ? "मता, भन्ते" ति ... पे० ... "निक्खन्ता, भन्ते" ति ... "अनित्थी, भन्ते" ति ... "इत्थिपण्डका, भन्ते"

१. अनित्थि – रो० । २. आणापेति – सी०, स्या०, रो० ।

ति । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

(६) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरा इत्थी[1] सामिकेन सह भण्डित्वा मातुघरं अगमासि । कुलूपको भिक्खु सम्मोदनीयं अकासि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अलंवचनीया, भिक्खू" ति? "नालंवचनीया, भगवा" ति । "अनापत्ति, भिक्खु, नालंवचनीयाया[2]" ति ।

(७) तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पण्डके सञ्चरित्तं समापज्जि । तस्स कुक्कुच्चं अहोसि ... पे० ... "अनापत्ति, भिक्खु, सङ्घादिसेसस्स; आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति ।

—०—

§६. छट्ठसङ्घादिसेसो

(कुटिमापने)

(१) आळवकभिक्खुवत्थु

१०९. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन आळवका[3] भिक्खू सञ्ञाचिकायो कुटियो[4] कारापेन्ति अस्सामिकायो अत्तुद्देसिकायो अप्पमाणिकायो । तायो न निट्ठानं गच्छन्ति । ते याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरन्ति–"पुरिसं देथ, पुरिसत्थकरं देथ, गोणं देथ, सकटं देथ, वासिं देथ, परसुं[5] देथ, कुठारिं देथ, कुद्दालं[6] देथ, निखादनं देथ, वल्लिं देथ, वेळुं देथ, मुञ्जं देथ, बब्बजं[7] देथ, तिणं देथ, मत्तिकं देथा" ति । मनुस्सा उपद्दुता याचनाय उपद्दुता विञ्ञत्तिया भिक्खू दिस्वा उब्बिज्जन्ति पि उत्तसन्ति पि पलायन्ति पि अञ्ञेन पि गच्छन्ति अञ्ञेन पि मुखं करोन्ति द्वारं पि थकेन्ति, गाविं[8] पि दिस्वा पलायन्ति भिक्खू ति मञ्ञमाना । R. 145

अथ खो आयस्मा महाकस्सपो राजगहे वस्सं[9] वुत्थो[9] येन आळवी[10] B. 219
तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन आळवी तदवसरि । तत्र सुदं आयस्मा महाकस्सपो आळवियं विहरति अग्गाळवे[11] चेतिये । अथ खो आयस्मा महाकस्सपो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय आळविं पिण्डाय पाविसि ।

---

१. इत्थि – रो० । २. नालंवचनीये – सी०, स्या०, रो० । ३. आळविका – स्या० । ४. कुटिकायो – स्या० । ५. फरसुं – सी०, स्या०, रो० । ६. कुदालं – म० । ७. पब्बजं – म०, स्या० । ८. गावी – सी०, स्या०, रो० । ९–९. वस्संवुट्ठो – म० । १०. आलवी – सी० । ११. अग्गआलवे – सी० ।

मनुस्सा आयस्मन्तं महाकस्सपं पस्सित्वा उब्बिज्जन्ति पि उत्तसन्ति पि पलायन्ति पि अञ्ञेन पि गच्छन्ति अञ्ञेन पि मुखं करोन्ति द्वारं पि थकेन्ति । अथ खो आयस्मा महाकस्सपो आळवियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातप्पटिक्कन्तो[1] भिक्खू आमन्तेसि – "पुब्बायं, आवुसो, आळवी सुभिक्खा अहोसि सुलभपिण्डा सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं ; एतरहि पनायं आळवी दुब्भिक्खा दुल्लभपिण्डा, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं । को नु खो, आवुसो, हेतु को पच्चयो, येनायं आळवी दुब्भिक्खा दुल्लभपिण्डा, न सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतुं" ति ? अथ खो ते भिक्खू आयस्मतो महाकस्सपस्स एतमत्थं आरोचेसुं ।

११०. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं विहरित्वा येन आळवी तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन आळवी तदवसरि । तत्र सुदं भगवा आळवियं विहरति अग्गाळवे चेतिये । अथ खो आयस्मा महाकस्सपो येन भगवा तेनुपसङ्कमि ; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा महाकस्सपो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आळवके भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, सञ्ञाचिकायो कुटियो कारापेथ अस्सामिकायो अत्तुद्देसिकायो अप्पमाणिकायो । तायो न निट्ठानं गच्छन्ति । ते तुम्हे याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरथ – 'पुरिसं देथ पुरिसत्थकरं देथ ...पे० ... तिणं देथ मत्तिकं देथा' ति । मनुस्सा उपद्दुता याचनाय उपद्दुता विञ्ञत्तिया भिक्खू दिस्वा उब्बिज्जन्ति पि उत्तसन्ति पि पलायन्ति पि अञ्ञेन पि गच्छन्ति अञ्ञेन पि मुखं करोन्ति द्वारं पि थकेन्ति, गावि पि दिस्वा पलायन्ति भिक्खू ति मञ्ञमाना" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... "कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, सञ्ञाचिकायो कुटियो कारापेस्सथ अस्सा-
B. 220 मिकायो अत्तुद्देसिकायो अप्पमाणिकायो ! तायो न निट्ठानं गच्छन्ति । ते तुम्हे याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरिस्सथ – 'पुरिसं देथ पुरिसत्थकरं देथ ... पे० ... तिणं देथ मत्तिकं देथा' ति ! नेतं मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ...पे० ..." विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि –

(२) मणिकण्ठनागराजवत्थु

१११. "भूतपुब्बं, भिक्खवे, द्वे भातरो इसयो गङ्गं नदिं उपनिस्साय

---

१. पिण्डपातपटिक्कन्तो – सी०, स्या०, रो० ।

विहरिंसु । अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा गङ्गं नदिं उत्तरित्वा येन कनिट्ठो इसि तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा कनिट्ठं इसिं सत्तक्खत्तुं भोगेहि परिक्खिपित्वा उपरिमुद्धनि महन्तं फणं करित्वा अट्ठासि । अथ खो, भिक्खवे, कनिट्ठो इसि तस्स नागस्स भया किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । अद्दस[1] खो, भिक्खवे, जेट्ठो इसि कनिट्ठं इसिं किसं लूखं दुब्बण्णं उप्पण्डुप्पण्डुकजातं धमनिसन्थतगत्तं । दिस्वान कनिट्ठं इसिं एतदवोच – "किस्स त्वं, भो, किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो" ति ? "इध, भो, मणिकण्ठो नागराजा गङ्गं नदिं उत्तरित्वा येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मं सत्तक्खत्तुं भोगेहि परिक्खिपित्वा उपरिमुद्धनि महन्तं फणं करित्वा अट्ठासि । तस्साहं, भो, नागस्स भया किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो" ति । "इच्छसि पन त्वं, भो, तस्स नागस्स अनागमनं" ति ? "इच्छामहं, भो, तस्स नागस्स अनागमनं" ति । "अपि पन त्वं, भो, तस्स नागस्स किञ्चि पस्ससी" ति ? "पस्सामहं, भो, मणिमस्स[2] कण्ठे पिलन्धं" ति । "तेन हि त्वं, भो, तं नागं मणिं याच – 'मणिं मे, भो, देहि; मणिना मे अत्थो'" ति । R. 146

अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा गङ्गं नदिं उत्तरित्वा येन कनिट्ठो इसि तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितं खो, भिक्खवे, मणिकण्ठं नागराजानं कनिट्ठो इसि एतदवोच – "मणिं मे, भो, देहि; मणिना मे अत्थो" ति । अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा – 'भिक्खु मणिं याचति, भिक्खुस्स मणिना अत्थो' ति खिप्पञ्ञेव[3] अगमासि । दुतियं पि खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा गङ्गं नदिं उत्तरित्वा येन कनिट्ठो इसि तेनुपसङ्कमि ।

अद्दस[4] खो, भिक्खवे, कनिट्ठो इसि मणिकण्ठं नागराजानं दूरतो व आगच्छन्तं । दिस्वान मणिकण्ठं नागराजानं एतदवोच – "मणिं मे, भो, देहि; मणिना मे अत्थो" ति । अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा – "भिक्खु मणिं याचति, भिक्खुस्स मणिना अत्थो" ति ततो व पटिनिवत्ति । ततियं पि खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा गङ्गं नदिं उत्तरति । अद्दस खो, भिक्खवे, कनिट्ठो इसि मणिकण्ठं नागराजानं गङ्गं B. 221

१. अद्दसा – सी०, स्या० । २. मणिस्स – सी०, रो० । ३. खिप्पमेव – स्या० । ४. अद्दसा – सी०, स्या० ।

नदिं उत्तरन्तं । दिस्वान मणिकण्ठं नागराजानं एतदवोच – "मणिं मे, भो, देहि; मणिना मे अत्थो" ति । अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा कनिट्ठं इसिं गाथाहि अज्झभासि–

R. 147 "ममन्नपानं विपुलं उळारं,
उप्पज्जतीमस्स मणिस्स[1] हेतु ।
तं ते न दस्सं अतियाचकोसि,
न चा पि ते अस्सममागमिस्सं ।।

सुसू यथा सक्खरधोतपाणी,
तासेसि मं सेलमायाचमानो[2] ।
तं ते न दस्सं अतियाचकोसि,
न चा पि ते अस्सममागमिस्सं" ति ।।

अथ खो, भिक्खवे, मणिकण्ठो नागराजा – "भिक्खु मणिं याचति, भिक्खुस्स मणिना अत्थो" ति पक्कामि । तथा[3] पक्कन्तो व अहोसि, न पुन पच्चागञ्छि । अथ खो, भिक्खवे, कनिट्ठो इसि तस्स नागस्स दस्सनीयस्स अदस्सनेन भिय्योसोमत्ताय[4] किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो, उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । अद्दस खो, भिक्खवे, जेट्ठो इसि कनिट्ठं इसिं भिय्योसोमत्ताय किसं लूखं दुब्बण्णं उप्पण्डुप्पण्डुकजातं धमनिसन्थतगत्तं । दिस्वान कनिट्ठं इसिं एतदवोच–"किस्स त्वं, भो, भिय्योसोमत्ताय किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो" ति ? "तस्साहं, भो, नागस्स दस्सनीयस्स अदस्सनेन भिय्योसोमत्ताय किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो" ति । अथ खो, भिक्खवे, जेट्ठो इसि कनिट्ठं इसिं गाथाय अज्झभासि –

B. 222 "न तं याचे यस्स पियं जिगिंसे[5], विदेस्सो[6] होति अतियाचनाय ।
नागो मणिं याचितो ब्राह्मणेन, अदस्सनञ्ञेव तदज्झगमा" ति ।।

तेसं हि नाम, भिक्खवे, तिरच्छानगतानं पाणानं अमनापा भविस्सति याचना अमनापा विञ्ञत्ति । किमङ्गं[7] पन मनुस्सभूतानं !

(३) सकुणेहि पत्तयाचनकथा

११२. "भूतपुब्बं, भिक्खवे, अञ्ञतरो भिक्खु हिमवन्तपस्से विहरति

१. मणिकस्स – रो० । २. सेलमयाचमानो – स्या०; सेलं याचमानो – सी०, रो० । ३. तदा – सी०, रो० । ४. भिय्योसो मत्ताय – स्या०; भीय्योसोमत्ताय – सी० । ५. जिगीसे – म० । ६. देस्सो च – स्या० । ७. किमङ्ग – सी०, रो० ।

अञ्ञतरस्मि वनसण्डे। तस्स खो, भिक्खवे, वनसण्डस्स अविदूरे महन्तं निन्नं पल्ललं। अथ खो, भिक्खवे, महासकुणसङ्घो तस्मि पल्लले दिवसं गोचरं चरित्वा सायं तं वनसण्डं वासाय उपगच्छति। अथ खो, भिक्खवे, सो भिक्खु तस्स सकुणसङ्घस्स सद्देन उब्बाळ्हो येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो अहं, भिक्खवे, तं भिक्खुं एतदवोचं[1] – 'कच्चि, भिक्खु, खमनीयं कच्चि R. 148
यापनीयं कच्चिसि अप्पकिलमथेन अद्धानं आगतो? कुतो च त्वं, भिक्खु, आगच्छसी' ति? 'खमनीयं, भगवा, यापनीयं, भगवा। अप्पकिलमथेन चाहं, भन्ते, अद्धानं आगतो। अत्थि, भन्ते, हिमवन्तपस्से महावनसण्डो। तस्स खो पन, भन्ते, वनसण्डस्स अविदूरे महन्तं निन्नं पल्ललं। अथ खो, भन्ते, महासकुणसङ्घो तस्मिं पल्लले दिवसं गोचरं चरित्वा सायं तं वनसण्डं वासाय उपगच्छति। ततो अहं, भगवा, आगच्छामि – तस्स सकुणसङ्घस्स सद्देन उब्बाळ्हो' ति। 'इच्छसि पन त्वं, भिक्खु, तस्स सकुणसङ्घस्स अनागमनं' ति? 'इच्छामहं, भगवा, तस्स सकुणसङ्घस्स अनागमनं' ति। 'तेन हि त्वं, भिक्खु, तत्थ गन्त्वा तं वनसण्डं अज्झोगाहेत्वा रत्तिया पठमं यामं तिक्खत्तुं सद्दमनुस्सावेहि – सुणन्तु मे, भोन्तो सकुणा, यावतिका इमस्मि वनसण्डे वासं उपगता, पत्तेन मे अत्थो। एकेकं मे, भोन्तो, पत्तं ददन्तू' ति। रत्तिया मज्झिमं यामं ... रत्तिया पच्छिमं यामं तिक्खत्तुं सद्दमनुस्सावेहि – 'सुणन्तु मे, भोन्तो सकुणा, यावतिका इमस्मि वनसण्डे वासं उपगता, पत्तेन मे अत्थो। एकेकं मे, भोन्तो, पत्तं ददन्तू' ति।

"अथ खो, भिक्खवे, सो भिक्खु तत्थ गन्त्वा तं वनसण्डं अज्झो- B. 223
गाहेत्वा रत्तिया पठमं यामं तिक्खत्तुं सद्दमनुस्सावेसि – 'सुणन्तु मे, भोन्तो सकुणा, यावतिका इमस्मि वनसण्डे वासं उपगता, पत्तेन मे अत्थो। एकेकं मे, भोन्तो, पत्तं ददन्तू' ति। रत्तिया मज्झिमं यामं ... रत्तिया पच्छिमं यामं तिक्खत्तुं सद्दमनुस्सावेसि – 'सुणन्तु मे, भोन्तो सकुणा, यावतिका इमस्मिं वनसण्डे वासं उपगता, पत्तेन मे अत्थो। एकेकं मे, भोन्तो, पत्तं ददन्तू' ति। अथ खो, भिक्खवे, सो सकुणसङ्घो – 'भिक्खु पत्तं याचति भिक्खुस्स पत्तेन अत्थो' ति तम्हा वनसण्डा पक्कामि[2]। तथा[3] पक्कन्तो व अहोसि न पुन पच्चागच्छि। तेसं हि नाम, भिक्खवे, तिरच्छान-

---

१. एतदवोच – म०, सी०। २. पक्कमि – सी०। ३. तदा – सी०, रो०।

गतानं पाणानं अमनापा भविस्सति याचना अमनापा विञ्ञत्ति। किमङ्गं पन मनुस्स भूतानं" !

(४) रट्ठपालपितावत्थु

११३. "भूतपुब्बं, भिक्खवे, रट्ठपालस्स कुलपुत्तस्स पिता रट्ठपालं कुलपुत्तं गाथाय अज्झभासि –

'अपाहं तेन जानामि, रट्ठपाल बहू जना[1] ।
ते[2] मं सङ्गम्म याचन्ति, कस्मा मं त्वं न याचसी' ति ?
'याचको अप्पियो होति, याचं अददमप्पियो ।
तस्माहं तं न याचामि, मा मे विदेस्सना[3] अहू' ति ।।

"सो हि नाम, भिक्खवे, रट्ठपालो कुलपुत्तो सकं पितरं एवं वक्खति । किमङ्गं पन जनो जनं !

(५) पञ्ञत्ति

११४. "गिहीनं, भिक्खवे, दुस्संहरानि भोगानि सम्भतानि पि दुर-
R. 149 क्खियानि[4] । तत्थ नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, एवं दुस्संहरेसु भोगेसु सम्भतेसु पि दुरक्खियेसु याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरिस्सथ–'पुरिसं देथ, पुरिसत्थकरं देथ, गोणं देथ, सकटं देथ, वासिं देथ, परसुं[5] देथ, कुठारिं देथ, कुद्दालं[6] देथ, निखादनं देथ, वल्लिं देथ, वेळुं देथ, मुञ्जं देथ, बब्बजं[7] देथ, तिणं देथ, मत्तिकं देथा" ति ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

११५. "सञ्ञाचिकाय पन भिक्खुना कुटिं कारयमानेन अस्सामिकं
B. 224 अत्तुद्देसं पमाणिका कारेतब्बा । तत्रिदं पमाणं – दीघसो द्वादस विदत्थियो, सुगतविदत्थिया; तिरियं सत्तन्तरा। भिक्खू अभिनेतब्बा वत्थुदेसनाय। तेहि भिक्खूहि वत्थु[8] देसेतब्बं – अनारम्भं सपरिक्कमनं । सारम्भे चे भिक्खु वत्थुस्मिं अपरिक्कमने सञ्ञाचिकाय कुटिं कारेय्य, भिक्खू वा अनभिनेय्य वत्थुदेसनाय, पमाणं वा अतिक्कामेय्य, सङ्घादिसेसो" ति ।

(६) विभङ्गो

११६. **सञ्ञाचिका** नाम सयं याचित्वा पुरिसं पि पुरिसत्थकरं पि गोणं पि सकटं पि वासिं पि परसुं पि कुठारिं पि कुदालं पि

१. बहुज्जना – सी०, रो० । २. ये – स्या०, रो० । ३. विद्देसना – स्या०, रो० । ४. दुरनुरक्खियानि – स्या०, रो० । ५. फरसुं – सी०, स्या०, रो० । ६. कुदालं – म० । ७. पब्बजं – स्या०, म० । ८. वत्थुं – स्या०, रो० ।

निखादनं पि वल्लिं पि वेळुं पि मुञ्जं पि बब्बजं पि तिणं पि मत्तिकं पि।

कुटि[1] नाम उल्लित्ता वा होति अवलित्ता वा उल्लित्तावलित्ता वा।

कारयमानेना ति करोन्तो वा कारापेन्तो वा।

अस्सामिकं ति न अञ्ञो कोचि सामिको होति, इत्थी वा पुरिसो वा गहट्ठो वा पब्बजितो वा।

अत्तुद्देसं ति अत्तनो अत्थाय।

पमाणिका कारेतब्बा। तत्रिदं पमाणं – दीघसो द्वादस विदत्थियो, सुगतविदत्थिया ति बाहिरिमेन मानेन।

तिरियं सत्तन्तरा ति अब्भन्तरिमेन मानेन।

भिक्खू अभिनेतब्बा वत्थुदेसनाया ति तेन कुटिकारकेन भिक्खुना कुटिवत्थुं सोधेत्वा सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं[2] भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अहं, भन्ते, सञ्ञाचिकाय कुटिं कत्तुकामो अस्सामिकं अत्तुद्देसं। सोहं, भन्ते, सङ्घं कुटिवत्थुओलोकनं याचामी" ति। दुतियं पि याचितब्बा। ततियं पि याचितब्बा। सचे सब्बो सङ्घो उस्सहति कुटिवत्थुं ओलोकेतुं, R. 150 सब्बेन सङ्घेन ओलोकेतब्बं। नो चे सब्बो सङ्घो उस्सहति कुटिवत्थुं ओलोकेतुं, ये तत्थ होन्ति भिक्खू ब्यत्ता पटिबला सारम्भं अनारम्भं सपरिक्कमनं अपरिक्कमनं जानितुं ते याचित्वा सम्मन्नितब्बा। एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–

११७. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु सञ्ञा- B. 225 चिकाय कुटिं कत्तुकामो अस्सामिकं अत्तुद्देसं। सो सङ्घं कुटिवत्थुओलोकनं याचति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं च इत्थन्नामं च भिक्खू सम्मन्नेय्य इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कुटिवत्थुं ओलोकेतुं। एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु सञ्ञाचिकाय कुटिं कत्तुकामो अस्सामिकं अत्तुद्देसं। सो सङ्घं कुटिवत्थुओलोकनं याचति। सङ्घो इत्थन्नामं च इत्थन्नामं च भिक्खू सम्मन्नति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कुटिवत्थुं ओलोकेतुं। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स च इत्थन्नामस्स च भिक्खूनं सम्मुति[3] इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कुटिवत्थुं ओलोकेतुं, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"सम्मता सङ्घेन इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च भिक्खू इत्थन्नामस्स

१. कुटिं – रो०; कुटी – स्या०। २. वुड्ढानं – सी०। ३. सम्मति – स्या०।

भिक्खुनो कुटिवत्थुं ओलोकेतुं। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी'' ति।

११८. तेहि सम्मतेहि भिक्खूहि तत्थ गन्त्वा कुटिवत्थु ओलोकेतब्बं, सारम्भं अनारम्भं सपरिक्कमनं अपरिक्कमनं जानितब्बं। सचे सारम्भं होति अपरिक्कमनं, 'मा इध करी' ति वत्तब्बो। सचे अनारम्भं होति सपरिक्कमनं, सङ्घस्स आरोचेतब्बं–'अनारम्भं सपरिक्कमनं' ति। तेन कुटिकारकेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो– "अहं, भन्ते, सञ्ञाचिकाय कुटिं कत्तुकामो अस्सामिकं अत्तुद्देसं। सोहं, भन्ते, सङ्घं कुटिवत्थुदेसनं याचामी'' ति। दुतियं पि याचितब्बा। ततियं पि याचितब्बा। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो--

११९. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु सञ्ञाचिकाय कुटिं कत्तुकामो अस्सामिकं अत्तुद्देसं। सो सङ्घं कुटिवत्थुदेसनं याचति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कुटिवत्थुं देसेय्य। एसा ञत्ति।

B. 226 "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु सञ्ञाचिकाय कुटिं कत्तुकामो अस्सामिकं अत्तुद्देसं। सो सङ्घं कुटिवत्थुदेसनं याचति।
R. 151 सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कुटिवत्थुं देसेति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कुटिवत्थुस्स देसना, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"देसितं सङ्घेन इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कुटिवत्थु। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी'' ति।

१२०. **सारम्भं** नाम किपिल्लिकानं वा आसयो होति, उपचिकानं वा आसयो होति, उन्दुरानं[1] वा आसयो होति, अहीनं वा आसयो होति, विच्छिकानं वा आसयो होति, सतपदीनं वा आसयो होति, हत्थीनं वा आसयो होति, अस्सानं वा आसयो होति, सीहानं वा आसयो होति, ब्यग्घानं वा आसयो होति, दीपीनं वा आसयो होति, अच्छानं वा आसयो होति, तरच्छानं वा आसयो होति, येसं केसञ्चि तिरच्छानगतानं पाणानं आसयो होति, पुब्बण्णनिस्सितं वा होति, अपरण्णनिस्सितं वा होति, अब्भाघातनिस्सितं वा होति, आघातननिस्सितं वा होति, सुसाननिस्सितं वा

१. उन्दूरानं – म०, सी०।

होति, उय्याननिस्सितं वा होति, राजवत्थुनिस्सितं वा होति, हत्थिसालानिस्सितं वा होति, अस्ससालानिस्सितं वा होति, बन्धनागारनिस्सितं वा होति, पानागारनिस्सितं वा होति, सूननिस्सितं वा होति, रच्छानिस्सितं वा होति, चच्चरनिस्सितं वा होति, सभानिस्सितं वा होति, संसरणनिस्सितं वा होति। एतं सारम्भं नाम।

अपरिक्कमनं नाम न सक्का होति यथायुत्तेन सकटेन अनुपरिगन्तुं समन्ता निस्सेणिया अनुपरिगन्तुं। एतं अपरिक्कमनं नाम।

अनारम्भं नाम न किपिल्लिकानं वा आसयो होति, न उपचिकानं वा आसयो होति, न उन्दुरानं वा आसयो होति, न अहीनं वा आसयो होति, न विच्छिकानं वा आसयो होति, न सतपदीनं वा आसयो होति ... पे० ... न संसरणनिस्सितं वा होति। एतं अनारम्भं नाम।

सपरिक्कमनं नाम सक्का होति यथायुत्तेन सकटेन अनुपरिगन्तुं, B. 227
समन्ता निस्सेणिया अनुपरिगन्तुं। एतं सपरिक्कमनं नाम।

सञ्ञाचिका नाम सयं याचित्वा पुरिसं पि पुरिसत्थकरं पि ... पे० ... मत्तिकं पि।

कुटि नाम उल्लित्ता वा होति वा अवलित्ता वा उल्लित्तावलित्ता वा।

कारेय्या ति करोति वा कारापेति वा।

भिक्खू वा अनभिनेय्य, वत्थुदेसनाय पमाणं वा अतिक्कामेय्या ति ञत्तिदुतियेन कम्मेन कुटिवत्थुं न देसापेत्वा, आयामतो वा वित्थारतो वा अन्तमसो केसग्गमत्तं पि अतिक्कामेत्वा करोति वा कारापेति वा, पयोगे पयोगे दुक्कटं। एकं पिण्डं अनागते आपत्ति थुल्लच्चयस्स। तस्मिं पिण्डे आगते आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

सङ्घादिसेसो ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति।

१२१. भिक्खु कुटिं करोति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, R. 152
आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं। भिक्खु कुटिं करोति अदेसितवत्थुकं सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति अदेसितवत्थुकं अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति अदेसितवत्थुकं अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

१२२. भिक्खु कुटिं करोति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं,

आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं। भिक्खु कुटिं करोति देसितवत्थुकं सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति देसितवत्थुकं अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति देसितवत्थुकं अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति।

भिक्खु कुटिं करोति पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं। भिक्खु कुटिं करोति पमाणातिक्कन्तं सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति पमाणातिक्कन्तं अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति पमाणातिक्कन्तं अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

B. 228 भिक्खु कुटिं करोति पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं। भिक्खु कुटिं करोति पमाणिकं सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति पमाणिकं अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति पमाणिकं अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति।

भिक्खु कुटिं करोति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं। भिक्खु कुटिं करोति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसानं।

R. 153 भिक्खु कुटिं करोति देसितवत्थुकं पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं। भिक्खु कुटिं करोति देसितवत्थुकं पमाणिकं सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति देसितवत्थुकं पमाणिकं अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स। भिक्खु कुटिं करोति देसितवत्थुकं पमाणिकं अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति।

१२३. भिक्खु समादिसति – "कुटिं मे करोथा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ..पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ...पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ...

अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु समादिसति – "कुटिं मे करोथा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

भिक्खु समादिसति–"कुटिं मे करोथा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । B. 229

भिक्खु समादिसति – "कुटिं मे करोथा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

भिक्खु समादिसति – "कुटिं मे करोथा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० .. अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसानं ।

भिक्खु समादिसति – "कुटिं मे करोथा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

१२४. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । न च समादिसति – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भंअपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं,

आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । न च समादिसति – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

B. 230 भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । न च समादिसति – "पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे०... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे०... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । न च समादिसति – "पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । न च समादिसति – "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ... पे०... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे०... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे०... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसानं ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । न च समादिसति – "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे०... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे०... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे०... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

१२५. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति अदेसितवत्थुका सारम्भा अपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "देसितवत्थुका च होतु R.154 अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । B.231 समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं सपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति अदेसितवत्थुका सारम्भा सपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा चा" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं अनारम्भं अपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति अदेसितवत्थुका अनारम्भा अपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "देसितवत्थुका च होतु सपरिक्कमना चा" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं अनारम्भं सपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति अदेसितवत्थुका अनारम्भा सपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "देसितवत्थुका होतू" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति देसितवत्थुका सारम्भा अपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना

सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "नारम्भा च होतु सपरिक्कमना चा" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स B. 232 कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं सपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति देसितवत्थुका सारम्भा सपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "अनारम्भा होतू" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं अनारम्भं अपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति देसितवत्थुका अनारम्भा अपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "सपरिक्कमना होतू" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च– "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

१२६. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटिं किर मे कयिरति पमाणातिक्कन्ता सारम्भा अपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति ...पे०... "पमाणिका च होतु अनारम्भा चा" ति ... पे० ... "पमाणिका च होतु सपरिक्कमना चा" ति...पे०... "पमाणिका होतू" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति पमाणिका सारम्भा अपरिक्कमना" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "अनारम्भा च होतु सपरिक्कमना

चा" ति ... पे० ... "अनारम्भा होतू" ति. .. पे० ... "सपरिक्कमना होतू" ति ... पे०... अनापत्ति।

B. 233

१२७. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति। समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं। सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति अदेसितवत्थुका पमाणातिक्कन्ता सारम्भा अपरिक्कमना" ति। तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति ... पे० ... "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा चा" ति ... पे० ... "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च सपरिक्कमना चा" ति... पे० ... "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका चा" ति। नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति। समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं। सो सुणाति – "कुटि किर मे कयिरति देसितवत्थुका पमाणिका सारम्भा अपरिक्कमना" ति। तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "अनारम्भा च होतु सपरिक्कमना चा" ति .... पे० ... "अनारम्भा होतू" ति ... पे० ... "सपरिक्कमना होतू" ति ... पे० ... अनापत्ति।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति –"कुटिं मे करोथा" ति। समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं तिण्णं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ...पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति। समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्काटनं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं,

R. 155 आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

B. 234 भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं तिण्णं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "पमाणिका च होतु अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं चतुन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं तिण्णं दुक्कटानं ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं तिण्णं दुक्कटानं ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुका च होतु पमाणिका च अनारम्भा च सपरिक्कमना चा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

१२८. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति । तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्ञस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन

कातब्बा। नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं सपरिक्कमनं। सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि[1] अञ्ञस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा। नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं ... पे० ... आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे०... अनारम्भं सपरिक्कमनं...पे०... आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। B. 235

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति–"कुटिं मे करोथा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं। सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्ञस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा। नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ...पे०... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति।

१२९. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति–"कुटिं मे करोथा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं। सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्ञस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा। नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ...पे०... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ...पे०... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे०... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिससस्स।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति–"कुटिं मे करोथा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं। सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्ञस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा। नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे०... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति। तस्स

१. कुटी – सी०, स्या०।

कुटिं करोन्ति अदेसितवत्थुकं पमाणातिक्कन्तं सारम्भं अपरिक्कमनं। B. 236 सो च विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्ञस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा। नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं सङ्घादिसेसानं।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "कुटिं मे करोथा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं पमाणिकं सारम्भं अपरिक्कमनं। सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सा कुटि अञ्ञस्स वा दातब्बा भिन्दित्वा वा पुन कातब्बा। नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्नं दुक्काटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति–"कुटिं मे करोथा" ति। तस्स कुटिं करोन्ति देसितवत्थुकं पमाणिकं अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति।

१३०. अत्तना विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

अत्तना विप्पकतं परेहि परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।
परेहि विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।
परेहि विप्पकतं परेहि परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

१३१. अनापत्ति लेणे गुहाय तिणकुटिकाय अञ्ञस्सत्थाय वासागारं ठपेत्वा सब्बत्थ, अनापत्ति उम्मत्तकस्स आदिकम्मिकस्सा ति

---०---

§ ७. सत्तमसङ्घादिसेसो

(विहारमापने)

(१) छन्नभिक्खुवत्थु

B. 237 १३२. तेन समयेन बुद्धो भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे। तेन खो पन समयेन आयस्मतो छन्नस्स उपट्ठाको गहपति आयस्मन्तं छन्नं एतदवोच – "विहारवत्थुं, भन्ते, जानाहि अय्यस्स विहारं कारापेस्सामी" ति। अथ खो आयस्मा छन्नो विहारवत्थुं सोधेन्तो अञ्ञतरं चेतियरुक्खं छेदापेसि

गामपूजितं निगमपूजितं नगरपूजितं जनपदपूजितं रट्ठपूजितं। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[1] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया चेतियरुक्खं छेदापेस्सन्ति गामपूजितं निगमपूजितं नगरपूजितं जनपदपूजितं रट्ठपूजितं! एकिन्द्रियं समणा सक्यपुत्तिया जीवं विहेठेन्ती" ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा छन्नो चेतियरुक्खं छेदापेस्सति गामपूजितं ... पे० ... रट्ठपूजितं" ति! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं छन्नं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं छन्नं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, छन्न, चेतियरुक्खं छेदापेसि गामपूजितं ... पे० ... रट्ठपूजितं" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... "कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, चेतियरुक्खं छेदापेस्ससि[2] गामपूजितं निगमपूजितं नगरपूजितं जनपदपूजितं रट्ठपूजितं! जीवसञ्ञिनो हि, मोघपुरिस, मनुस्सा रुक्खस्मिं। नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

१३३. "**महल्लकं पन भिक्खुना विहारं कारयमानेन सस्सामिकं अत्तुद्देसं भिक्खू अभिनेतब्बा वत्थुदेसनाय। तेहि भिक्खूहि वत्थु[3] देसेतब्बं अनारम्भं सपरिक्कमनं। सारम्भे चे भिक्खु वत्थुस्मिं अपरिक्कमने महल्लकं विहारं कारेय्य भिक्खू वा अनभिनेय्य वत्थुदेसनाय, सङ्घादिसेसो**" ति।

(३) विभङ्गो

१३४. **महल्लको** नाम विहारो सस्सामिको वुच्चति।

विहारो नाम उल्लित्तो वा होति अवलित्तो वा उल्लित्तावलित्तो वा।

कारयमानेना ति करोन्तो वा कारापेन्तो वा। B.236

सस्सामिकं ति अञ्ञो कोचि सामिको होति इत्थी[4] वा पुरिसो वा गहट्ठो वा पब्बजितो वा।

अत्तुद्देसं ति अत्तनो अत्थाय।

१. खीयन्ति – सी०, स्या०, रो०। २. छेदापेसि – सी०। ३. वत्थुं – रो०, स्या०। ४. इत्थि – रो०।

भिक्खू अभिनेतब्बा वत्थुदेसनाया ति तेन विहारकारकेन भिक्खुना विहारवत्थुं सोधेत्वा सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं[1] भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो–"अहं, भन्ते, महल्लकं विहारं कत्तुकामो सस्सामिकं अत्तुद्देसं। सोहं, भन्ते, सङ्घं विहारवत्थुओलोकनं याचामी" ति। दुतियं पि याचितब्बा[2]। ततियं पि याचितब्बा। सचे सब्बो सङ्घो उस्सहति विहारवत्थुं ओलोकेतुं सब्बेन सङ्घेन ओलोकेतब्बं। नो चे सब्बो सङ्घो उस्सहति विहारवत्थुं ओलोकेतुं, ये तत्थ होन्ति भिक्खू ब्यत्ता पटिबला सारम्भं अनारम्भं सपरिक्कमनं अपरिक्कमनं जानितुं ते याचित्वा सम्मन्नितब्बा। एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–

१३५. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु महल्लकं विहारं कत्तुकामो सस्सामिकं अत्तुद्देसं। सो सङ्घं विहारवत्थुओलोकनं याचति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं च इत्थन्नामं च भिक्खु सम्मन्नेय्य इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुं ओलोकेतुं। एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु महल्लकं विहारं कत्तुकामो सस्सामिकं अत्तुद्देसं। सो सङ्घं विहारवत्थुओलोकनं याचति। सङ्घो इत्थन्नामं च इत्थन्नामं च भिक्खु सम्मन्नति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुं ओलोकेतुं। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स च इत्थन्नामस्स च भिक्खूनं सम्मुति[3] इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुं ओलोकेतुं, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"सम्मता सङ्घेन इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च भिक्खू इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुं ओलोकेतुं। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

B. 239 १३६. तेहि सम्मतेहि भिक्खूहि तत्थ गन्त्वा विहारवत्थु ओलोकेतब्बं; सारम्भं अनारम्भं सपरिक्कमनं अपरिक्कमनं जानितब्बं। सचे सारम्भं होति अपरिक्कमनं, 'मायिध करी' ति वत्तब्बो। सचे अनारम्भं होति सपरिक्कमनं, सङ्घस्स आरोचेतब्बं – 'अनारम्भं सपरिक्कमनं' ति। तेन विहारकारकेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो– "अहं, भन्ते, महल्लकं विहारं कत्तुकामो सस्सामिकं अत्तुद्देसं। सोहं, भन्ते,

१. वड्ढानं – सी०। २. याचितब्बो – सी०। ३. सम्मति – सी०, स्या०।

सङ्घं विहारवत्थुदेसनं याचामी" ति। दुतियं पि याचितब्बा। ततियं पि याचितब्बा। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–

१३७. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु महल्लकं विहारं कत्तुकामो सस्सामिकं अत्तुद्देसं। सो सङ्घं विहारवत्थुदेसनं याचति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुं देसेय्य। एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु महल्लकं विहारं कत्तुकामो सस्सामिकं अत्तुद्देसं। सो सङ्घं विहारवत्थुदेसनं याचति। सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुं देसेति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुस्स देसना, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"देसितं सङ्घेन इत्थन्नामस्स भिक्खुनो विहारवत्थुं। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

१३८. **सारम्भं** नाम किपिल्लिकानं वा आसयो होति, उपचिकानं वा आसयो होति, उन्दूरानं वा ... पे० ... अहीनं वा विच्छिकानं वा सतपदीनं वा हत्थीनं वा अस्सानं वा सीहानं वा ब्यग्घानं वा दीपीनं वा अच्छानं वा तरच्छानं वा आसयो होति, येसं केसञ्चि तिरच्छानगतानं पाणानं आसयो होति, पुब्बण्णनिस्सितं वा होति, अपरण्णनिस्सितं वा होति, अब्भाघातनिस्सितं वा होति, आघातननिस्सितं वा होति, सुसाननिस्सितं वा होति, उय्याननिस्सितं वा होति, राजवत्थुनिस्सितं वा होति, हत्थिसालानिस्सितं वा होति, अस्ससालानिस्सितं वा होति, बन्धनागारनिस्सितं वा होति, पानागारनिस्सितं वा होति, सूननिस्सितं वा होति, रच्छानिस्सितं वा होति, चच्चरनिस्सितं वा होति, सभानिस्सितं वा होति, संसरणनिस्सितं वा होति। एतं सारम्भं नाम। B. 240

अपरिक्कमनं नाम न सक्का होति यथायुत्तेन सकटेन अनुपरिगन्तुं, समन्ता निस्सेणिया अनुपरिगन्तुं। एतं अपरिक्कमनं नाम।

अनारम्भं नाम न किपिल्लिकानं वा आसयो होति ... पे० ... न संसरणनिस्सितं वा होति। एतं अनारम्भं नाम।

सपरिक्कमनं नाम सक्का होति यथायुत्तेन सकटेन अनुपरिगन्तुं, समन्ता निस्सेणिया अनुपरिगन्तुं। एतं सपरिक्कमनं नाम।

महल्लको नाम विहारो सस्सामिको वुच्चति।

विहारो नाम उल्लित्तो वा होति अवलित्तो वा उल्लित्तावलित्तो वा ।

कारेय्या ति करोति वा कारापेति वा ।

भिक्खू वा अनभिनेय्य वत्थुदेसनाया ति ञत्तिदुतियेन कम्मेन R. 157 विहारवत्थुं न देसापेत्वा करोति वा कारापेति वा, पयोगे पयोगे[1] दुक्कटं । एकं पिण्डं अनागते, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । तस्मिं पिण्डे आगते, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सङ्घादिसेसो ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति – 'सङ्घादिसेसो' ति ।

१३९. भिक्खु विहारं करोति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं । भिक्खु विहारं करोति अदेसितवत्थुकं सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स । भिक्खु विहारं करोति अदेसितवत्थुकं अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स । भिक्खु विहारं करोति अदेसितवत्थुकं अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु विहारं करोति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं । भिक्खु विहारं करोति देसितवत्थुकं सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स । भिक्खु विहारं करोति देसितवत्थुकं अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स । भिक्खु विहारं करोति देसितवत्थुकं अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

B. 241 १४०. भिक्खु समादिसति – "विहारं मे करोथा" ति । तस्स विहारं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ...पे०... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ...पे०... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ...पे०... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु समादिसति–"विहारं मे करोथा" ति । तस्स विहारं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ...पे०... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ...पे०... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ...पे०... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

१४१. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति–"विहारं मे करोथा"ति । न च समादिसति – "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो

---

१. स्या० पोत्थके नत्थि ।

चा" ति । तस्स विहारं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "विहारं मे करोथा" ति । न च समादिसति – "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा" ति । तस्स विहारं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ...पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

१४२. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "विहारं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा" ति । तस्स विहारं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो सुणाति – "विहारो किर मे कयिरति अदेसितवत्थुको सारम्भो अपरिक्कमनो" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा" ति ... पे० ... "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो चा" ति ... पे० ... "देसितवत्थुको च होतु सपरिक्कमनो चा" ति ... "देसितवत्थुको होतू" ति । नो चे सामं वा गच्छेय्य दूतं वा B. 242
पहिणेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "विहारं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा" ति । तस्स विहारं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो सुणाति – "विहारो किर मे कयिरति देसितवत्थुको सारम्भो अपरिक्कमनो" ति । तेन भिक्खुना सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "अनारम्भो च होतु सपरिक्कमनो चा" ति ... पे० ... "अनारम्भो होतू" ति "सपरिक्कमनो होतू" ति, अनापत्ति ।

१४३. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "विहारं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा" ति । तस्स विहारं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं तिण्णं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति

कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ।

भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "विहारं मे करोथा" ति । समादिसति च – "देसितवत्थुको च होतु अनारम्भो च सपरिक्कमनो चा" ति । तस्स विहारं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं द्विन्नं दुक्कटानं ... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति कारुकानं दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

१४४. भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "विहारं मे करोथा" ति । तस्स विहारं करोन्ति अदेसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सो विहारो अञ्ञस्स वा दातब्बो भिन्दित्वा वा पुन कातब्बो । नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति सङ्घादिसेसेन द्विन्नं दुक्कटानं... पे० ... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

B. 243 भिक्खु समादिसित्वा पक्कमति – "विहारं मे करोथा" ति । तस्स विहारं करोन्ति देसितवत्थुकं सारम्भं अपरिक्कमनं । सो चे विप्पकते आगच्छति, तेन भिक्खुना सो विहारो अञ्ञस्स वा दातब्बो भिन्दित्वा वा पुन कातब्बो । नो चे अञ्ञस्स वा ददेय्य भिन्दित्वा वा पुन कारेय्य, आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ... पे०... सारम्भं सपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं अपरिक्कमनं, आपत्ति दुक्कटस्स ... पे० ... अनारम्भं सपरिक्कमनं, अनापत्ति ।

१४५. अत्तना विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

अत्तना विप्पकतं परेहि परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

परेहि विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

परेहि विप्पकतं परेहि परियोसापेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

१४६. अनापत्ति लेणे[1] गुहाय तिणकुटिकाय अञ्ञस्सत्थाय

---

१. लेने – सी० ।

वासागारं ठपेत्वा सब्बत्थ । अनापत्ति उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---

§ ८. अट्ठमसङ्घादिसेसो

(अमूलकाधिकरणे)

(१) दब्बमल्लपुत्तवत्थु

१४७. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । R. 158 तेन खो पन समयेन आयस्मता दब्बेन मल्लपुत्तेन जातिया सत्तवस्सेन अरहत्तं सच्छिकतं होति । यं किञ्चि सावकेन पत्तब्बं सब्बं तेन अनुप्पत्तं होति । नत्थि चस्स किञ्चि उत्तरिं[1] करणीयं, कतस्स वा पतिचयो । अथ खो आयस्मतो दब्बस्स मल्लपुत्तस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[2] एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – "मया खो जातिया सत्तवस्सेन अरहत्तं सच्छिकतं । यं किञ्चि सावकेन पत्तब्बं सब्बं मया अनुप्पत्तं । नत्थि च मे किञ्चि उत्तरिं करणीयं, कतस्स वा पतिचयो । किन्नु खो अहं सङ्घस्स वेय्यावच्चं करेय्यं" ति ?

अथ खो आयस्मतो दब्बस्स मल्लपुत्तस्स एतदहोसि – "यन्नूनाहं सङ्घस्स सेनासनं च पञ्ञापेय्यं[3] भत्तानि च उद्दिसेय्यं" ति । अथ खो आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो सायण्हसमयं[4] पटिसल्लाना वुट्ठितो येन भगवा B. 244 तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो भगवन्तं एतदवोच – "इध मय्हं, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि ...पे०... "सङ्घस्स सेनासनं च पञ्ञापेय्यं भत्तानि च उद्दिसेय्यं ति । इच्छामहं, भन्ते, सङ्घस्स सेनासनं च पञ्ञापेतुं भत्तानि च उद्दिसितुं" ति । "साधु साधु, दब्ब । तेन हि त्वं, दब्ब, सङ्घस्स सेनासनं च पञ्ञापेहि भत्तानि च उद्दिसा[5]" ति । "एवं, भन्ते" ति खो आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो भगवतो पच्चस्सोसि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "तेन हि, भिक्खवे, सङ्घो दब्बं मल्लपुत्तं सेनासनपञ्ञापकं च भत्तुद्देसकं च सम्मन्नतु । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं दब्बो मल्लपुत्तो याचितब्बो । याचित्वा ब्यत्तेन

---

१. उत्तरि – म० । २. पतिसल्लीनस्स – सी० । ३. पञ्ञपेय्यं – म० । ४. सायन्हसमयं – म० । ५. उद्दिसाही – स्या० ।

भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१४८. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं सङ्घो
R. 159 आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं सेनासनपञ्ञापकं च भत्तुद्देसकं च सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं सेनासनपञ्ञापकं च भत्तुद्देसकं च सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति आयस्मतो दब्बस्स मल्लपुत्तस्स सेनासनपञ्ञापकस्स च भत्तुद्देसकस्स च सम्मुति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"सम्मतो सङ्घेन आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो सेनासनपञ्ञापको च भत्तुद्देसको च । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

१४९. सम्मतो च पनायस्मा दब्बो मल्लपुत्तो सभागानं[1] भिक्खूनं एकज्झं सेनासनं पञ्ञापेति । ये ते भिक्खू सुत्तन्तिका तेसं एकज्झं
B. 245 सेनासनं पञ्ञापेति – "ते अञ्ञमञ्ञं सुत्तन्तं सङ्गायिस्सन्ती" ति । ये ते भिक्खू विनयधरा तेसं एकज्झं सेनासनं पञ्ञापेति – "ते अञ्ञमञ्ञं विनयं विनिच्छिनिस्सन्ती[2]" ति । ये ते भिक्खू धम्मकथिका[3] तेसं एकज्झं सेनासनं पञ्ञापेति – "ते अञ्ञमञ्ञं धम्मं[4] साकच्छिस्सन्ती" ति । ये ते भिक्खू झायिनो तेसं एकज्झं सेनासनं पञ्ञापेति – "ते अञ्ञमञ्ञं न ब्याबाधिस्सन्ती" ति । ये ते भिक्खू तिरच्छानकथिका कायदळ्हिबहुला[5] विहरन्ति तेसं पि एकज्झं सेनासनं पञ्ञापेति – "इमायपिमे[6] आयस्मन्तो[7] रतिया अच्छिस्सन्ती" ति । ये पि ते भिक्खू विकाले आगच्छन्ति तेसं पि तेजोधातुं समापज्जित्वा तेनेव आलोकेन सेनासनं पञ्ञापेति । अपिस्सु भिक्खू सञ्चिच्च विकाले आगच्छन्ति – "मयं आयस्मतो दब्बस्स मल्लपुत्तस्स इद्धिपाटिहारियं पस्सिस्सामा" ति ।

ते आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति[8] – "अम्हाकं, आवुसो दब्ब, सेनासनं पञ्ञापेही" ति । ते आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो एवं वदेति – "कत्थायस्मन्ता इच्छन्ति, कत्थ पञ्ञापेमी" ति ? ते सञ्चिच्च दूरे अपदिसन्ति – "अम्हाकं, आवुसो दब्ब, गिज्झकूटे पब्बते सेनासनं पञ्ञापेहि । अम्हाकं, आवुसो, चोरपपाते सेनासनं पञ्ञापेहि । अम्हाकं, आवुसो,

१. सभागानं सभागानं – सी०, स्या० । २. विनिच्छिस्सन्ती – रो० । ३. आभिधम्मिका – स्या० । ४. अभिधम्मं – स्या० । ५. कायदड्ढिबहुला – सी० । ६. पीमे – स्या० । ७. आयस्मन्ता – सी०, रो० । ८. वदेन्ति – स्या०, रो० ।

इसिगिलिपस्से काळसिलायं सेनासनं पञ्ञापेहि। अम्हाकं, आवुसो, वेभारपस्से सत्तपण्णिगुहायं सेनासनं पञ्ञापेहि। अम्हाकं, आवुसो, सीतवने सप्पसोण्डिकपब्भारे सेनासनं पञ्ञापेहि। अम्हाकं, आवुसो, गोतमककन्दरायं[1] सेनासनं पञ्ञापेहि। अम्हाकं, आवुसो, तिन्दुककन्दरायं सेनासनं पञ्ञापेहि। अम्हाकं, आवुसो, तपोदकन्दरायं[2] सेनासनं पञ्ञापेहि। अम्हाकं, आवुसो, जीवकम्बवने सेनासनं पञ्ञापेहि। अम्हाकं, R.160 आवुसो, मद्दकुच्छिस्मिं मिगदाये सेनासनं पञ्ञापेही" ति।

तेसं आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो तेजोधातुं समापज्जित्वा अङ्गुलिया जलमानाय पुरतो पुरतो गच्छति। ते पि तेनेव आलोकेन आयस्मतो दब्बस्स मल्लपुत्तस्स पिट्ठितो पिट्ठितो गच्छन्ति। तेसं आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो एवं सेनासनं पञ्ञापेति – "अयं मञ्चो, इदं पीठं, अयं भिसि, इदं बिम्बोहनं[3], इदं वच्चट्ठानं, इदं पस्सावट्ठानं, इदं पानीयं[4], इदं परिभोजनीयं[5], B. 246 अयं कत्तरदण्डो, इदं सङ्घस्स कतिकसण्ठानं, इमं कालं पविसितब्बं, इमं कालं निक्खमितब्बं" ति। तेसं आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो एवं सेनासनं पञ्ञापेत्वा पुनदेव वेळुवनं पच्चागच्छति।

१५०. तेन खो पन समयेन मेत्तियभुम्मजका[6] भिक्खू नवका चेव होन्ति अप्पपुञ्ञा च। यानि सङ्घस्स लामकानि सेनासनानि तानि तेसं पापुणन्ति लामकानि च भत्तानि। तेन खो पन समयेन राजगहे मनुस्सा इच्छन्ति थेरानं भिक्खूनं अभिसङ्खारिकं पिण्डपातं दातुं सप्पिं पि तेलं पि उत्तरिभङ्गं पि। मेत्तियभुम्मजकानं पन भिक्खूनं पाकतिकं देन्ति यथारन्धं[7] कणाजकं[8] बिलङ्गदुतियं। ते पच्छाभत्तं पिण्डपातप्पटिक्कन्ता थेरे भिक्खू पुच्छन्ति – "तुम्हाकं, आवुसो, भत्तग्गे किं अहोसि ? तुम्हाकं, आवुसो, भत्तग्गे किं अहोसी" ति ? एकच्चे थेरा एवं वदन्ति – "अम्हाकं, आवुसो, सप्पि अहोसि तेलं अहोसि उत्तरिभङ्गं अहोसी" ति। मेत्तियभुम्मजका पन भिक्खू एवं वदन्ति – "अम्हाकं, आवुसो, न किञ्चि अहोसि, पाकतिकं यथारन्धं कणाजकं बिलङ्गदुतियं" ति।

तेन खो पन समयेन कल्याणभत्तिको गहपति सङ्घस्स चतुक्कभत्तं देति निच्चभत्तं। सो भत्तग्गे सपुत्तदारो उपतिट्ठित्वा परिविसति।

१. गोमटकन्दरायं – रो०, स्या०। २. कपोतकन्दरायं – स्या०। ३. बिब्बोहनं – म०। ४. पानियं – रो०। ५. परिभोजनियं – रो०। ६. मेत्तियभूमजका – म०। ७. यथारद्धं – रो०, स्या०। ८. काणाजकं – स्या०।

अञ्ञे ओदनेन पुच्छन्ति, अञ्ञे सूपेन पुच्छन्ति, अञ्ञे तेलेन पुच्छन्ति, अञ्ञे उत्तरिभङ्गेन पुच्छन्ति। तेन खो पन समयेन कल्याणभत्तिकस्स गहपतिनो भत्तं स्वातनाय मेत्तियभुम्मजकानं भिक्खूनं उद्दिट्ठं होति। अथ खो कल्याणभत्तिको गहपति आरामं अगमासि केनचिदेव करणीयेन। सो येनायस्मा दब्बो मल्लपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो
R. 161 कल्याणभत्तिकं गहपतिं आयस्मा दब्बो मल्लपुत्तो धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि। अथ खो कल्याणभत्तिको गहपति आयस्मता दब्बेन मल्लपुत्तेन धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं एतदवोच – "कस्स, भन्ते, अम्हाकं घरे स्वातनाय भत्तं उद्दिट्ठं" ति? "मेत्तियभुम्मजकानं
B. 247 खो, गहपति, भिक्खूनं तुम्हाकं घरे स्वातनाय भत्तं उद्दिट्ठं" ति। अथ खो कल्याणभत्तिको गहपति अनत्तमनो अहोसि – "कथं हि नाम पापभिक्खू अम्हाकं घरे भुञ्जिस्सन्ती" ति! घरं गन्त्वा दासिं आणापेसि – "ये, जे, स्वे भत्तिका आगच्छन्ति ते कोट्ठके आसनं पञ्ञापेत्वा कणाजकेन बिलङ्गदुतियेन परिविसा" ति। "एवं अय्या" ति खो सा दासी कल्याणभत्तिकस्स गहपतिनो पच्चस्सोसि।

अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू – "हिय्यो[1] खो, आवुसो, अम्हाकं कल्याणभत्तिकस्स गहपतिनो घरे भत्तं उद्दिट्ठं, स्वे अम्हे कल्याणभत्तिको गहपति सपुत्तदारो उपतिट्ठित्वा परिविसिस्सति; अञ्ञे ओदनेन पुच्छिस्सन्ति, अञ्ञे सूपेन पुच्छिस्सन्ति, अञ्ञे तेलेन पुच्छिस्सन्ति, अञ्ञे उत्तरिभङ्गेन पुच्छिस्सन्ती" ति। ते तेनेव सोमनस्सेन न चित्तरूपं रत्तिया सुपिंसु। अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय येन कल्याणभत्तिकस्स गहपतिनो निवेसनं तेनुपसङ्कमिंसु। अद्दसा खो सा दासी मेत्तियभुम्मजके भिक्खू दूरतो व आगच्छन्ते। दिस्वान कोट्ठके आसनं पञ्ञापेत्वा मेत्तियभुम्मजके भिक्खू एतदवोच – "निसीदथ, भन्ते" ति। अथ खो मेत्तियभुम्मजकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "निस्संसयं खो न ताव भत्तं सिद्धं भविस्सति! यथा मयं कोट्ठके निसीदेय्यामा[2]" ति। अथ खो सा दासी कणाजकेन

१. हीय्यो – सी०। २. निसीदापियामा ति – स्या०; निसीदापेय्यामा ति – रो०।

बिलङ्गदुतियेन उपगच्छि[1] – "भुञ्जथ, भन्ते" ति । "मयं खो, भगिनि, निच्चभत्तिका" ति । "जानामि अय्या निच्चभत्तिकात्थ । अपि चाहं हिय्यो व गहपतिना आणत्ता – 'ये, जे, स्वे भत्तिका आगच्छन्ति ते कोट्ठके आसनं पञ्ञापेत्वा कणाजकेन बिलङ्गदुतियेन परिविसा' ति । भुञ्जथ, भन्ते" ति । अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू – "हिय्यो खो, आवुसो, कल्याणभत्तिको गहपति आरामं अगमासि दब्बस्स मल्लपुत्तस्स सन्तिके । निस्संसयं खो मयं दब्बेन मल्लपुत्तेन गहपतिनो सन्तिके परिभिन्ना" ति । ते तेनेव दोमनस्सेन न चित्तरूपं भुञ्जिंसु । अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू पच्छाभत्तं पिण्डपातप्पटिक्कन्ता आरामं R.162 गन्त्वा पत्तचीवरं पटिसामेत्वा बहारामकोट्ठके सङ्घाटिपल्लत्थिकाय निसीदिंसु तुण्हीभूता मङ्कुभूता पत्तक्खन्धा अधोमुखा पज्झायन्ता अप्पटिभाना ।

अथ खो मेत्तिया भिक्खुनी येन मेत्तियभुम्मजका भिक्खू तेनुप- B. 248 सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मेत्तियभुम्मजके भिक्खू एतदवोच – "वन्दामि, अय्या" ति । एवं वुत्ते मेत्तियभुम्मजका भिक्खू नालपिंसु । दुतियं पि खो ... पे० ... ततियं पि खो मेत्तिया भिक्खुनी मेत्तियभुम्मजके भिक्खू एतदवोच – "वन्दामि, अय्या" ति । ततियं पि खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू नालपिंसु । "क्याहं अय्यानं अपरज्झामि ? किस्स मं अय्या नालपन्ती" ति ? "तथा हि पन त्वं, भगिनि, अम्हे दब्बेन मल्लपुत्तेन विहेठीयमाने अज्झुपेक्खसी" ति ? "क्याहं, अय्या, करोमी" ति ? "सचे खो त्वं, भगिनि, इच्छेय्यासि अज्जेव भगवा दब्बं मल्लपुत्तं नासापेय्या" ति । "क्याहं, अय्या, करोमि, किं मया सक्का कातुं" ति ? "एहि त्वं, भगिनि, येन भगवा तेनुपसङ्कम; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एवं वदेहि – 'इदं, भन्ते, नच्छन्नं नप्पतिरूपं । यायं, भन्ते, दिसा अभया अनीतिका अनुपद्दवा सायं दिसा सभया सईतिका सउपद्दवा । यतो निवातं ततो सवातं[2] । उदकं मञ्ञे आदित्तं । अय्येनम्हि दब्बेन मल्लपुत्तेन दूसिता' " ति । "एवं, अय्या" ति खो मेत्तिया भिक्खुनी मेत्तियभुम्मजकानं भिक्खूनं पटिस्सुत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठिता खो मेत्तिया भिक्खुनी भगवन्तं एतदवोच – "इदं, भन्ते, नच्छन्नं नप्पतिरूपं । यायं, भन्ते, दिसा अभया अनीतिका अनुपद्दवा सायं

१. उपगञ्छि – सी०, स्या० । २. पवातं – सी०, स्या०, रो० ।

दिसा सभया सईतिका सउपद्दवा। यतो निवातं ततो सवातं। उदकं मञ्ञे आदित्तं! अय्येनम्हि दब्बेन मल्लपुत्तेन दूसिता" ति।

१५१. अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं पटिपुच्छि – "सरसि त्वं, दब्ब, एवरूपं कत्ता यथायं भिक्खुनी आहा" ति? "यथा मं, भन्ते, भगवा जानाती" ति। दुतियं पि खो भगवा ...पे० ... ततियं पि खो भगवा आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं एतदवोच – "सरसि त्वं, दब्ब, एवरूपं कत्ता यथायं भिक्खुनी आहा" ति? "यथा मं, भन्ते, भगवा जानाती" ति। "न खो, दब्ब, दब्बा एवं निब्बेठेन्ति। सचे तया कतं कतं ति वदेहि, सचे तया अकतं अकतं ति वदेही" ति। "यतो अहं, भन्ते, जातो नाभिजानामि सुपिनन्तेन पि मेथुनं धम्मं पटिसेविता,
B. 249 पगेव जागरो" ति! अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "तेन हि,
R. 163 भिक्खवे, मेत्तियं भिक्खुनिं नासेथ। इमे च भिक्खू अनुयुञ्जथा" ति। इदं वत्वा भगवा उट्ठायासना विहारं पाविसि।

अथ खो ते भिक्खू मेत्तियं भिक्खुनिं नासेसुं। अथ खो मेत्तियभुम्मजका भिक्खू ते भिक्खू एतदवोचुं – "मावुसो, मेत्तियं भिक्खुनिं नासेथ। न सा किञ्चि अपरज्झति। अम्हेहि सा उस्साहिता कुपितेहि अनत्तमनेहि चावनाधिप्पायेही" ति। "किं पन तुम्हे, आवुसो, आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेथा" ति? "एवमावुसो" ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम मेत्तियभुम्मजका भिक्खू आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेस्सन्ती" ति! अथ खो ते भिक्खू मेत्तियभुम्मजके भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा मेत्तियभुम्मजके भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, दब्बं मल्लपुत्तं अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेथा" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... "कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, दब्बं मल्लपुत्तं अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेस्सथ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

१५२. यो पन भिक्खु भिक्खुं दुट्ठो दोसो अप्पतीतो अमूलकेन पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेय्य – 'अप्पेव नाम नं इमम्हा ब्रह्मचरिया चावेय्यं' ति, ततो अपरेन समयेन समनुग्गाहीयमानो वा असमनुग्गाहीयमानो वा अमूलकं चेव तं अधिकरणं होति भिक्खु च दोसं पतिट्ठाति, सङ्घादिसेसो'' ति ।

(३) विभङ्गो

१५३. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

भिक्खुं ति अञ्ञं भिक्खुं ।

दुट्ठो दोसो ति कुपितो अनत्तमनो अनभिरद्धो आहतचित्तो खिलजातो ।

अप्पतीतो ति तेन च कोपेन तेन च दोसेन ताय च अनत्तमनताय ताय च अनभिरद्धिया अप्पतीतो होति ।

अमूलकं नाम अदिट्ठं असुतं[1] अपरिसङ्कितं । B. 250

पाराजिकेन धम्मेना ति चतुन्नं अञ्ञतरेन ।

अनुद्धंसेय्या ति चोदेति वा चोदापेति वा ।

अप्पेव नाम नं इमम्हा ब्रह्मचरिया चावेय्यं ति भिक्खुभावा चावेय्यं, समणधम्मा चावेय्यं, सीलक्खन्धा चावेय्यं, तपोगुणा चावेय्यं । R. 164

ततो अपरेन समयेना ति यस्मिं खणे अनुद्धंसितो होति तं खणं तं लयं तं मुहुत्तं वीतिवत्ते ।

समनुग्गाहीयमानो ति येन वत्थुना अनुद्धंसितो होति तस्मिं वत्थुस्मिं समनुग्गाहीयमानो ।

असमनुग्गाहीयमानो ति न केनचि वुच्चमानो ।

अधिकरणं नाम चत्तारि अधिकरणानि – विवादाधिकरणं, अनुवादाधिकरणं, आपत्ताधिकरणं, किच्चाधिकरणं ।

भिक्खु च दोसं पतिट्ठाती ति तुच्छकं मया भणितं, मुसा मया भणितं, अभूतं मया भणितं, अजानन्तेन मया भणितं ।

सङ्घादिसेसो ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

१५४. अदिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो ति । तं चे चोदेति – "दिट्ठो मया, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्य-

---

१. अस्सुतं – स्या० ।

पुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा'' ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

असुतस्स होति –''पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो'' ति । तं चे चोदेति– ''सुतो मया, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा'' ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

अपरिसङ्कितस्स होति – ''पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो'' ति । तं चे चोदेति – ''परिसङ्कितो मया, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा'' ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

B. 251 अदिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । तं चे चोदेति – ''दिट्ठो मया सुतो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि'' ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

अदिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । तं चे चोदेति – ''दिट्ठो मया परिसङ्कितो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि'' ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

अदिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । तं चे चोदेति – ''दिट्ठो मया सुतो च परिसङ्कितो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि'' ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

असुतस्स होति – ''पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो'' ति । तं चे चोदेति – ''सुतो मया परिसङ्कितो च ... पे० ... सुतो मया दिट्ठो च ... पे० ... सुतो मया परिसङ्कितो च दिट्ठो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि'' ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

अपरिसङ्कितस्स होति – ''पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो'' ति । तं चे चोदेति – ''परिसङ्कितो मया दिट्ठो च ... पे० ... परिसङ्कितो मया सुतो च ... पे० ... परिसङ्कितो मया दिट्ठो च सुतो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि'' ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

R. 165 दिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । तं चे चोदेति – ''सुतो मया पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि'' ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

दिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । तं चे चोदेति – "परिसङ्कितो मया, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि" ... पे० ... तं चे चोदेति – "सुतो मया परिसङ्कितो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

सुतस्स होति – "पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो" ति । तं चे चोदेति – "परिसङ्कितो मया, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि ... पे० ... दिट्ठो मया, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि ... पे० ... परिसङ्कितो मया दिट्ठो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

परिसङ्कितस्स होति – "पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो" ति । तं चे B.252 चोदेति – "दिट्ठो मया, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि ...पे० . . सुतो मया, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि ... पे० ... दिट्ठो मया सुतो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

दिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । दिट्ठे वेमतिको दिट्ठं नो कप्पेति दिट्ठं नस्सरति दिट्ठं पमुट्ठो[1] होति ... पे० ... सुते वेमतिको सुतं नो कप्पेति सुतं नस्सरति सुतं पमुट्ठो होति ... पे० ... परिसङ्किते वेमतिको परिसङ्कितं नो कप्पेति परिसङ्कितं नस्सरति परिसङ्कितं पमुट्ठो होति । तं चे चोदेति –"परिसङ्कितो मया दिट्ठो च ... पे० ... परिसङ्कितो मया सुतो च ... पे० ... परिसङ्कितो मया दिट्ठो च सुतो च, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा" ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१५५. अदिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । तं चे चोदापेति – "दिट्ठोसि, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा" ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

असुतस्स होति – "पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो" ति ... पे० ... अपरिसङ्कितस्स होति – "पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो" ति । तं चे चोदापेति – "परिसङ्कितोसि, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि" ... पे० ...

१. सम्मुट्ठो – रो०; पम्मुट्ठो – सी० ।

आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

अदिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । तं चे चोदापेति -- "दिट्ठोसि सुतोसि ... पे० ... दिट्ठोसि परिसङ्कितोसि ... पे० ... दिट्ठोसि सुतोसि परिसङ्कितोसि, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि" ... पे० ... असुतस्स होति -- "पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो" ति ... पे० ... अपरिसङ्कितस्स होति -- "पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो" ति । तं चे चोदापेति -- "परिसङ्कितोसि, दिट्ठोसि ... पे० ... परिसङ्कितोसि, सुतोसि ... पे० ... परिसङ्कितोसि, दिट्ठोसि, सुतोसि, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

B.253 दिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । तं चे चोदापेति -- "सुतोसि" ... पे० ... तं चे चोदापेति -- "परिसङ्कितोसि" ... पे० ... तं चे चोदापेति -- "सुतोसि, परिसङ्कितोसि, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

सुतस्स होति -- "पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो" ति ... पे० ... परिसङ्कितस्स होति -- "पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो" ति । तं चे चोदापेति -- "दिट्ठोसि" ... पे० ... तं चे चोदापेति -- "सुतोसि" ... पे० ... तं चे चोदापेति -- "दिट्ठोसि, सुतोसि, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

दिट्ठस्स होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । दिट्ठे वेमतिको दिट्ठं नो कप्पेति दिट्ठं नस्सरति दिट्ठं पमुट्ठो होति ... पे० ... सुते वेमतिको सुतं नो कप्पेति सुतं नस्सरति सुतं पमुट्ठो होति ... पे० ... परिसङ्किते वेमतिको परिसङ्कितं नो कप्पेति परिसङ्कितं नस्सरति परिसङ्कितं पमुट्ठो होति । तं चे चोदापेति -- "परिसङ्कितोसि, दिट्ठोसि" ... पे० ... परिसङ्कितं पमुट्ठो होति, तं चे चोदापेति -- "परिसङ्कितोसि सुतोसि" ... पे० ... परिसङ्कितं पमुट्ठो होति, तं चे चोदापेति -- "परिसङ्कितोसि, दिट्ठोसि, सुतोसि, पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा" ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

R. 166 १५६. असुद्धे सुद्धदिट्ठि, सुद्धे असुद्धदिट्ठि, असुद्धे असुद्धदिट्ठि, सुद्धे सुद्धदिट्ठि ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो ।

तं चे सुद्धदिट्ठि समानो अनोकासं कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो । तं चे सुद्धदिट्ठि समानो ओकासं कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो । B. 254
तं चे सुद्धदिट्ठि समानो अनोकासं कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति, आपत्ति ओमसवादेन दुक्कटस्स ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो । तं चे सुद्धदिट्ठि समानो ओकासं कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति, आपत्ति ओमसवादस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अनज्झापन्नो । तं चे असुद्धदिट्ठि समानो अनोकासं कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अनज्झापन्नो । तं चे असुद्धदिट्ठि समानो ओकासं कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति, अनापत्ति ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अनज्झापन्नो । तं चे असुद्धदिट्ठि समानो अनोकासं कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति, आपत्ति ओमसवादेन दुक्कटस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अनज्झापन्नो । तं चे असुद्धदिट्ठि समानो ओकासं कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति, आपत्ति ओमसवादस्स ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो । तं चे असुद्धदिट्ठि समानो अनोकासं कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो । तं चे असुद्धदिट्ठि समानो ओकासं कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति, अनापत्ति ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो । तं चे असुद्धदिट्ठि समानो अनोकासं कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति,

आपत्ति ओमसवादेन दुक्कटस्स ।

असुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नो । तं चे असुद्धदिट्ठि समानो ओकासं कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति, आपत्ति ओमसवादस्स ।

B. 255 सुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अनज्झापन्नो । तं चे सुद्धदिट्ठि समानो अनोकासं कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति, आपत्ति सङ्घादिसेसेन दुक्कटस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अनज्झापन्नो । तं चे सुद्धदिट्ठि समानो ओकासं कारापेत्वा चावनाधिप्पायो वदेति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अनज्झापन्नो । तं चे सुद्धदिट्ठि समानो अनोकासं कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति, आपत्ति ओमसवादेन दुक्कटस्स ।

सुद्धो होति पुग्गलो अञ्ञतरं पाराजिकं धम्मं अनज्झापन्नो तं चे सुद्धदिट्ठि समानो ओकासं कारापेत्वा अक्कोसाधिप्पायो वदेति, आपत्ति ओमसवादस्स ।

१५७. अनापत्ति सुद्धे असुद्धदिट्ठिस्स, असुद्धे असुद्धदिट्ठिस्स, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---०---

§ ९. नवमसङ्घादिसेसो

(अञ्ञभागियाधिकरणे)

(१) मेत्तियभुम्मजकभिक्खुवत्थु

१५८. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन मेत्तियभुम्मजका[1] भिक्खू गिज्झकूटा पब्बता ओरोहन्ता अद्दसंसु छगलकं[2] अजिकाय विप्पटिपज्जन्तं । R. 167 दिस्वान एवमाहंसु – "हन्द मयं, आवुसो, इमं छगलकं दब्बं मल्लपुत्तं नाम करोम । इमं अजिकं मेत्तियं नाम भिक्खुनिं करोम । एवं मयं वोहरिस्साम । पुब्बे मयं, आवुसो, दब्बं मल्लपुत्तं सुतेन अवोचुम्हा । इदानि पन अम्हेहि सामं दिट्ठो मेत्तियाय भिक्खुनिया विप्पटिपज्जन्तो" ति । ते तं छगलकं दब्बं मल्लपुत्तं नाम अकंसु । तं अजिकं मेत्तियं नाम भिक्खुनिं

१. मेत्तियभूमजका – म० । २. छकलकं – स्या, रो० ।

अकंसु । ते भिक्खूनं आरोचेसुं – "पुब्बे मयं, आवुसो, दब्बं मल्लपुत्तं सुतेन अवोचुम्हा । इदानि पन अम्हेहि सामं दिट्ठो मेत्तियाय भिक्खुनिया विप्पटिपज्जन्तो" ति । भिक्खू एवमाहंसु -- "मावुसो, एवं अवचुत्थ । नायस्मा दब्बो मल्लपुत्तो एवं करिस्सती" ति ।

अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो भगवा B.256 एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं पटिपुच्छि – "सरसि त्वं, दब्ब, एवरूपं कत्ता यथयिमे[1] भिक्खू आहंसू" ति ? "यथा मं, भन्ते, भगवा जानाती" ति । दुतियं पि खो भगवा ...पे०... ततियं पि खो भगवा आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं एतदवोच – "सरसि त्वं, दब्ब, एवरूपं कत्ता यथयिमे भिक्खू आहंसू" ति ? "यथा मं, भन्ते, भगवा जानाती" ति । "न खो, दब्ब, दब्बा एवं निब्बेठेन्ति । सचे तया कतं कतन्ति वदेहि, सचे तया[2] अकतं अकतन्ति वदेही" ति । "यतो अहं, भन्ते, जातो नाभिजानामि सुपिनन्तेन पि मेथुनधम्मं पटिसेविता, पगेव जागरो" ति ! अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "तेन हि, भिक्खवे, इमे भिक्खू अनुयुञ्जथा" ति । इदं वत्वा भगवा उट्ठायासना विहारं पाविसि ।

अथ खो ते भिक्खू मेत्तियभुम्मजके भिक्खू अनुयुञ्जिंसु । ते[3] भिक्खूहि अनुयुञ्जीयमाना[4] भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं – "किं पन तुम्हे, आवुसो, आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं अञ्ञभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेसं लेसमत्तं उपादाय पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेथा" ति ? "एवमावुसो" ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[5] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम मेत्तियभुम्मजका भिक्खू आयस्मन्तं दब्बं मल्लपुत्तं अञ्ञभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेसं लेसमत्तं उपादाय पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू मेत्तियभुम्मजके भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा मेत्तियभुम्मजके भिक्खू पटिपुच्छि– "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, दब्बं मल्लपुत्तं अञ्ञभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेसं लेसमत्तं

---

१. यथायिमे – सी०, स्या०, रो० । २. सी० पोत्थके नत्थि । ३. ते तेहि – स्या० । ४. अनुयुञ्जियमाना – सी०, स्या०, रो० । ५. खीयन्ति – सी०, स्या० ।

उपादाय पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेथा" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... "कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, दब्बं मल्लपुत्तं अञ्ञभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेसं लेसमत्तं उपादाय पाराजिकेन धम्मेन अनुद्धंसेस्सथ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

R. 168 १५९. "**यो पन भिक्खु भिक्खुं दुट्ठो दोसो अप्पतीतो अञ्ञभागियस्स अधिकरणस्स किञ्चिदेसं लेसमत्तं उपादाय पाराजिकेन धम्मेन**
B. 257 **अनुद्धंसेय्य – 'अप्पेव नाम नं इमम्हा ब्रह्मचरिया चावेय्यं' ति। ततो अपरेन समयेन समनुग्गाहीयमानो**[1] **वा असमनुग्गाहीयमानो वा अञ्ञभागियं चेव तं अधिकरणं होति कोचिदेसो लेसमत्तो उपादिन्नो, भिक्खु च दोसं पतिट्ठाति, सङ्घादिसेसो**" ति।

(३) विभङ्गो

१६०. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति।

भिक्खुं ति अञ्ञं भिक्खुं।

दुट्ठो दोसो ति कुपितो अनत्तमनो अनभिरद्धो आहतचित्तो खिलजातो।

अप्पतीतो ति तेन च कोपेन, तेन च दोसेन, ताय च अनत्तमनताय, ताय च अनभिरद्धिया अप्पतीतो होति।

अञ्ञभागियस्स अधिकरणस्सा ति आपत्तञ्ञभागियं वा होति अधिकरणञ्ञभागियं वा। कथं अधिकरणं अधिकरणस्स अञ्ञभागियं? विवादाधिकरणं अनुवादाधिकरणस्स आपत्ताधिकरणस्स किच्चाधिकरणस्स अञ्ञभागियं। अनुवादाधिकरणं आपत्ताधिकरणस्स किच्चाधिकरणस्स विवादाधिकरणस्स अञ्ञभागियं। आपत्ताधिकरणं किच्चाधिकरणस्स विवादाधिकरणस्स अनुवादाधिकरणस्स अञ्ञभागियं। किच्चाधिकरणं विवादाधिकरणस्स अनुवादाधिकरणस्स आपत्ताधिकरणस्स अञ्ञभागियं। एवं अधिकरणं अधिकरणस्स अञ्ञभागियं।

कथं अधिकरणं अधिकरणस्स तब्भागियं? विवादाधिकरणं विवादाधिकरणस्स तब्भागियं। अनुवादाधिकरणं अनुवादाधिकरणस्स तब्भागियं। आपत्ताधिकरणं आपत्ताधिकरणस्स सिया तब्भागियं

१. समनुग्गाहियमानो – सी०, स्या०, रो०।

सिया अञ्ञभागियं ।

कथं आपत्ताधिकरणं आपत्ताधिकरणस्स अञ्ञभागियं ? मेथुनधम्मपाराजिकापत्ति अदिन्नादानपाराजिकापत्तिया मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्तिया उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्तिया अञ्ञभागिया । अदिन्नादानपाराजिकापत्ति मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्तिया उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्तिया मेथुनधम्मपाराजिकापत्तिया अञ्ञभागिया । मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्ति उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्तिया मेथुनधम्मपाराजिकापत्तिया अदिन्नादानपाराजिकापत्तिया अञ्ञभागिया । B. 258 उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्ति मेथुनधम्मपाराजिकापत्तिया अदिन्नादानपाराजिकापत्तिया मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्तिया अञ्ञभागिया । एवं आपत्ताधिकरणं आपत्ताधिकरणस्स अञ्ञभागियं ।

कथं च[1] आपत्ताधिकरणं आपत्ताधिकरणस्स तब्भागियं ? मेथुनधम्मपाराजिकापत्ति मेथुनधम्मपाराजिकापत्तिया तब्भागिया । अदिन्नादानपाराजिकापत्ति अदिन्नादानपाराजिकापत्तिया तब्भागिया । मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्ति मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्तिया तब्भागिया । उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्ति उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्तिया तब्भागिया । एवं आपत्ताधिकरणं आपत्ताधिकरणस्स तब्भागियं ।

किच्चाधिकरणं किच्चाधिकरणस्स तब्भागियं । एवं अधिकरणं अधिकरणस्स तब्भागियं ।

१६१. **किञ्चिदेसं लेसमत्तं उपादाया** ति लेसो नाम दस लेसा– जातिलेसो, नामलेसो, गोत्तलेसो, लिङ्गलेसो, आपत्तिलेसो, पत्तलेसो, चीवर- R. 169 लेसो, उपज्झायलेसो, आचरियलेसो, सेनासनलेसो ।

१६२. **जातिलेसो** नाम खत्तियो दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । अञ्ञं खत्तियं पस्सित्वा चोदेति – "खत्तियो मया दिट्ठो । पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि[2], असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा" ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

ब्राह्मणो दिट्ठो होति ... पे० ... वेस्सो दिट्ठो होति ... पे० ... सुद्दो दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । अञ्ञं सुद्दं पस्सित्वा चोदेति – "सुद्दो मया दिट्ठो । पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि,

१. म० पोत्थके नत्थि । २. असमणोसि – रो० ।

असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६३. **नामलेसो** नाम बुद्धरक्खितो दिट्ठो होति ... पे०... धम्मरक्खितो
B. 259 दिट्ठो होति ... पे० ... सङ्घरक्खितो दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । अञ्ञं सङ्घरक्खितं पस्सित्वा चोदेति – "सङ्घरक्खितो मया दिट्ठो । पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६४. **गोत्तलेसो** नाम गोतमो दिट्ठो होति ... पे० ... मोग्गल्लानो दिट्ठो होति... पे० ... कच्चायनो[1] दिट्ठो होति ... पे० ... वासिट्ठो दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । अञ्ञं वासिट्ठं पस्सित्वा चोदेति – "वासिट्ठो मया दिट्ठो । पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६५. **लिङ्गलेसो** नाम दीघो दिट्ठो होति ... पे० ... रस्सो दिट्ठो होति ... पे० ... कण्हो दिट्ठो होति ... पे० ... ओदातो दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । अञ्ञं ओदातं पस्सित्वा चोदेति – "ओदातो मया दिट्ठो । पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६६. **आपत्तिलेसो** नाम लहुकं आपत्तिं आपज्जन्तो[2] दिट्ठो होति । तं चे पाराजिकेन[3] चोदेति – "अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६७. **पत्तलेसो** नाम लोहपत्तधरो दिट्ठो होति ... पे० ... साटकपत्तधरो दिट्ठो होति ... पे० ... सुम्भकपत्तधरो दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । अञ्ञं सुम्भकपत्तधरं पस्सित्वा चोदेति – "सुम्भकपत्तधरो मया दिट्ठो । पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१६८. **चीवरलेसो** नाम पंसुकूलिको दिट्ठो होति ... पे० ... गहपतिचीवरधरो दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो । अञ्ञं गहपतिचीवरधरं पस्सित्वा चोदेति – "गहपतिचीवरधरो मया दिट्ठो । पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

---

१. कच्चानो – रो० । २. अज्झापज्जन्तो – रो०, स्या० । ३. स्या० पोत्थके "पाराजिकेन धम्मेन चोदेति दिट्ठो मया पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि" इति अधिको पाठो दिस्सति ।

१६९. **उपज्झायलेसो** नाम इत्थन्नामस्स सद्धिविहारिको दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो। अञ्ञं इत्थन्नामस्स सद्धिविहारिकं पस्सित्वा चोदेति – "इत्थन्नामस्स सद्धिविहारिको मया दिट्ठो। पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स। B. 260

१७०. **आचरियलेसो** नाम इत्थन्नामस्स अन्तेवासिको दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो। अञ्ञं इत्थन्नामस्स अन्तेवासिकं पस्सित्वा चोदेति – "इथन्नामस्स अन्तेवासिको मया दिट्ठो। पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि" ... पे० ... आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स।

१७१. **सेनासनलेसो** नाम इत्थन्नामसेनासनवासिको दिट्ठो होति पाराजिकं धम्मं अज्झापज्जन्तो। अञ्ञं इत्थन्नामसेनासनवासिकं पस्सित्वा चोदेति – "इत्थन्नामसेनासनवासिको मया दिट्ठो। पाराजिकं धम्मं अज्झापन्नोसि, अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा" ति, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स। R. 170

१७२. **पाराजिकेन धम्मेना** ति चतुन्नं अञ्ञतरेन।

अनुद्धंसेय्या ति चोदेति वा चोदापेति वा।

अप्पेव नाम नं इमम्हा ब्रह्मचरियाचावेय्यं ति भिक्खुभावा चावेय्यं, समणधम्मा चावेय्यं, सीलक्खन्धा चावेय्यं, तपोगुणा चावेय्यं।

ततो अपरेन समयेना ति यस्मिं खणे अनुद्धंसितो होति, तं खणं तं लयं तं मुहुत्तं वीतिवत्ते।

समनुग्गाहीयमानो ति येन वत्थुना अनुद्धंसितो होति तस्मिं वत्थुस्मिं समनुग्गाहीयमानो।

असमनुग्गाहीयमानो ति न केनचि[1] वुच्चमानो।

अधिकरणं नाम चत्तारि अधिकरणानि – विवादाधिकरणं, अनुवादाधिकरणं, आपत्ताधिकरणं, किच्चाधिकरणं।

कोचि देसो लेसमत्तो उपादिन्नो ति तेसं दसन्नं[2] लेसानं अञ्ञतरो लेसो उपादिन्नो होति। B. 261

भिक्खु च दोसं पतिट्ठाती ति तुच्छकं मया[3] भणितं, मुसा मया

१. केचि – स्या०। २. सी०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि। ३. मयं – स्या०।

भणितं, अभूतं मया भणितं, अजानन्तेन मया भणितं।

सङ्घादिसेसो ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति।

१७३. भिक्खु सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, सङ्घादिसेसो सङ्घादिसेसदिट्ठि होति। तं चे पाराजिकेन चोदेति – "अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा" ति, एवं पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स।

भिक्खु सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, सङ्घादिसेसे थुल्लच्चयदिट्ठि होति ... पे० ... पाचित्तियदिट्ठि होति ... पाटिदेसनीयदिट्ठि होति ... दुक्कटदिट्ठि होति ... दुब्भासितदिट्ठि होति। तं चे पाराजिकेन चोदेति – "अस्समणोसि" ... पे० ... एवं पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स।

*भिक्खु थुल्लच्चयं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति थुल्लच्चये थुल्लच्चयदिट्ठि होति ... पे० ... थुल्लच्चये पाचित्तियदिट्ठि होति पाटिदेसनीयदिट्ठि होति ... दुक्कटदिट्ठि होति ... दुब्भासितदिट्ठि होति ... सङ्घादिसेसदिट्ठि होति। तं चे पाराजिकेन चोदेति – "अस्समणोसि"... पे० ... एवं पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स।

भिक्खु पाचित्तियं ... पे० ... पाटिदेसनीयं .. दुक्कटं ... दुब्भासितं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, दुब्भासिते दुब्भासितदिट्ठि होति ... पे० ... दुब्भासिते सङ्घादिसेसदिट्ठि होति ... थुल्लच्चयदिट्ठि होति ... पाचित्तियदिट्ठि होति ... पाटिदेसनीयदिट्ठि होति ... दुक्कटदिट्ठि होति। तं चे पाराजिकेन चोदेति -- "अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा" ति, एवं पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स*।

एकेकं मूलं कातुनं चक्कं बन्धितब्बं।

–. एत्थन्तरे सी० पोत्थके अयं पाठो विज्जति –

'भिक्खु थुल्लच्चयं ... पे० ... पाचित्तियं, पाटिदेसनीयं, दुक्कटं दुब्भासितं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, दुब्भासिते दुब्भासितदिट्ठि होति, तञ्चे पाराजिकेन चोदेति – अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि ... पे० ... एवम्पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय वाचाय सङ्घादिससेस्स।

* भिक्खु दुब्भासितं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, दुब्भासिते सङ्घादिसेसदिट्ठि होति ... पे० ...

१७४. भिक्खु सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति सङ्घादिसेसे B. 262
सङ्घादिसेसदिट्ठि होति । तं चे पाराजिकेन चोदापेति – "अस्समणोसि" ... पे० ... एवं पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति, सङ्घादिसेसे थुल्लच्चयदिट्ठि होति ... पे० ... पाचित्तियदिट्ठि होति ... पाटिदेसनीयदिट्ठि होति ... दुक्कटदिट्ठि होति ... दुब्भासितदिट्ठि होति । तं चे पाराजिकेन चोदापेति– "अस्समणोसि" ... पे० ... एवं पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु थुल्लच्चयं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति थुल्लच्चये थुल्लच्चयदिट्ठि होति ... पे० ... थुल्लच्चये पाचित्तियदिट्ठि होति ... पाटिदेसनीयदिट्ठि होति ... दुक्कटदिट्ठि होति ... दुब्भासितदिट्ठि होति ... सङ्घादिसेसदिट्ठि होति । तं चे पाराजिकेन चोदापेति – "अस्समणोसि" ... पे० ... एवं पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

भिक्खु पाचित्तियं ... पे० ... पाटिदेसनीयं ... दुक्कटं ... दुब्भासितं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो होति दुब्भासिते दुब्भासितदिट्ठि होति ... पे० ... दुब्भासिते सङ्घादिसेसदिट्ठि होति ... थुल्लच्चयदिट्ठि होति ... पाचित्तियदिट्ठि होति ... पाटिदेसनीयदिट्ठि होति ... दुक्कटदिट्ठि होति । तं चे पाराजिकेन चोदापेति – "अस्समणोसि, असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वा" ति, एवं पि आपत्तञ्ञभागियं होति लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय, वाचाय सङ्घादिसेसस्स ।

१७५. अनापत्ति तथासञ्ञी चोदेति वा चोदापेति वा, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

दब्भासिते थुल्लच्चय पाचित्तिय पाटिदेसनीय दुक्कटदिट्ठि होति । तञ्चे पाराजिकेन चोदेति – अस्समणोसि असक्यपुत्तियोसि, नत्थि तया सद्धिं उपोसथो वा पवारणा वा सङ्घकम्मं वाति, एवम्पि आपत्तञ्ञभागियं होति, लेसो च उपादिन्नो, आपत्ति वाचाय वाचाय सङ्घादिसेसस्स' ।

§ १०. दसमसङ्घादिसेसो

(सङ्घभेद)

(१) देवदत्तवत्थु

R. 171, B. 263 १७६. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । अथ खो देवदत्तो येन कोकालिको कटमोदकतिस्सको[1] खण्डदेविया पुत्तो समुद्ददत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा कोकालिकं कटमोदकतिस्सकं खण्डदेविया पुत्तं समुद्ददत्तं एतदवोच – "एथ मयं, आवुसो, समणस्स गोतमस्स सङ्घभेदं करिस्साम चक्कभेदं" ति । एवं वुत्ते कोकालिको देवदत्तं एतदवोच – "समणो खो, आवुसो, गोतमो महिद्धिको महानुभावो । कथं मयं समणस्स गोतमस्स सङ्घभेदं करिस्साम चक्कभेदं" ति ? "एथ मयं, आवुसो, समणं गोतमं उपसङ्कमित्वा पञ्च वत्थूनि याचिस्साम – 'भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स[2] पासादिकस्स अपचयस्स[3] विरियारम्भस्स[4] वण्णवादी । इमानि, भन्ते, पञ्च वत्थूनि अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिया[5] सल्लेखाय धुतताय[6] पासादिकताय[7] अपचयाय विरियारम्भाय संवत्तन्ति । साधु, भन्ते, भिक्खू यावजीवं आरञ्ञिका[8] अस्सु; यो गामन्तं ओसरेय्य, वज्जं नं फुसेय्य । यावजीवं पिण्डपातिका अस्सु; यो निमन्तनं सादियेय्य, वज्जं नं फुसेय्य । यावजीवं पंसुकूलिका अस्सु; यो गहपतिचीवरं सादियेय्य, वज्जं नं फुसेय्य । यावजीवं रुक्खमूलिका अस्सु; यो छन्नं उपगच्छेय्य, वज्जं नं फुसेय्य । यावजीवं मच्छमंसं न खादेय्युं; यो मच्छमंसं खादेय्य, वज्जं नं फुसेय्या' ति । इमानि समणो गोतमो नानुजानिस्सति । ते मयं इमेहि पञ्चहि वत्थूहि जनं सञ्ञापेस्सामा ति । सक्का खो, आवुसो, इमेहि पञ्चहि वत्थूहि समणस्स गोतमस्स सङ्घभेदो[9] कातुं चक्कभेदो[10] । लूखप्पसन्ना[11] हि, आवुसो, मनुस्सा" ति ।

अथ खो देवदत्तो सपरिसो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि[12] । एकमन्तं निसिन्नो खो देवदत्तो भगवन्तं एतदवोच – "भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स ... पे०...

---

१. कटमोरकतिस्सको – सी०, स्या०, रो० । २. धूतस्स–सी०, स्या० । ३. अप्पच्चयस्स – स्या० । ४. वीरियारब्भस्स – म० । ५. सन्तुट्ठताय – स्या० । ६. धूताय – स्या० । ७. पासादिकाय – स्या० । ८. आरञ्ञका – सी०, स्या०, रो० । ९. सङ्घभेदं – स्या० । १०. चक्कभेदं – स्या० । ११. लूखपसन्ना – म० । १२. निसीदिंसु – स्या० ।

विरियारम्भस्स वण्णवादी। इमानि, भन्ते, पञ्च वत्थूनि अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय ... पे० ... विरियारम्भाय संवत्तन्ति। साधु, भन्ते, भिक्खू B. 264 यावजीवं आरञ्ञिका अस्सु; यो गामन्तं ओसरेय्य वज्जं नं फुसेय्य ... पे० ... यावजीवं मच्छमंसं न खादेय्युं, यो मच्छमंसं खादेय्य वज्जं नं फुसेय्या" ति। "अलं, देवदत्त, यो इच्छति आरञ्ञिको होतु, यो इच्छति गामन्ते विहरतु; यो इच्छति पिण्डपातिको होतु, यो इच्छति निमन्तनं R. 172 सादियतु; यो इच्छति पंसुकूलिको होतु, यो इच्छति गहपतिचीवरं सादियतु। अट्ठमासे खो मया, देवदत्त, रुक्खमूलसेनासनं अनुञ्ञातं, तिकोटिपरिसुद्धं मच्छमंसं – अदिट्ठं असुतं[1] अपरिसङ्कितं" ति। अथ खो देवदत्तो – "न भगवा इमानि पञ्च वत्थूनि अनुजानाती" ति हट्ठो उदग्गो सपरिसो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि।

१७७. अथ खो देवदत्तो सपरिसो[2] राजगहं पविसित्वा पञ्चहि वत्थूहि जनं सञ्ञापेसि – "मयं, आवुसो, समणं गोतमं उपसङ्कमित्वा पञ्च वत्थूनि याचिम्हा – 'भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स वण्णवादी। इमानि, भन्ते, पञ्च वत्थूनि अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिया सल्लेखाय धुतताय पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय संवत्तन्ति। साधु, भन्ते, भिक्खू यावजीवं आरञ्ञिका अस्सु; यो गामन्तं ओसरेय्य, वज्जं नं फुसेय्य। यावजीवं पिण्डपातिका अस्सु; यो निमन्तनं सादियेय्य, वज्जं नं फुसेय्य। यावजीवं पंसुकूलिका अस्सु; यो गहपतिचीवरं सादियेय्य, वज्जं नं फुसेय्य। यावजीवं रुक्खमूलिका अस्सु; यो छन्नं उपगच्छेय्य, वज्जं नं फुसेय्य। यावजीवं मच्छमंसं न खादेय्युं; यो मच्छमंसं खादेय्य, वज्जं नं फुसेय्या' ति। इमानि समणो गोतमो नानुजानाति। ते मयं इमेहि पञ्चहि वत्थूहि समादाय वत्तामा" ति। तत्थ ये ते मनुस्सा अस्सद्धा अप्पसन्ना दुब्बुद्धिनो ते एवमाहंसु – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया धुता[3] सल्लेखवुत्तिनो, समणो पन गोतमो बाहुल्लिको[4] बाहुल्लाय चेतेती" ति। ये पन ते मनुस्सा सद्धा पसन्ना पण्डिता ब्यत्ता[5] बुद्धिमन्तो ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम देवदत्तो भगवतो सङ्घभेदाय परक्कमिस्सति चक्कभेदाया" ति। अस्सोसुं खो

---

१. असुतं – स्या०। २. सी०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि। ३. धूता – स्या०। ४. बाहुलिको – सी०। ५. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू
B. 265 अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम देवदत्तो सङ्घभेदाय परक्कमिस्सति चक्कभेदाया" ति! अथ खो ते भिक्खू देवदत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा देवदत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, देवदत्त, सङ्घभेदाय परक्कमसि चक्कभेदाया" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... "कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, सङ्घभेदाय परक्कमिस्ससि चक्कभेदाय! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१७८. "**यो पन भिक्खु समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमेय्य, भेदनसंवत्तनिकं वा अधिकरणं समादाय पग्गय्ह तिट्ठेय्य, सो भिक्खु भिक्खूहि एवमस्स वचनीयो – 'मायस्मा समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमि, भेदनसंवत्तनिकं वा अधिकरणं समादाय पग्गय्ह अट्ठासि। समेतायस्मा सङ्घेन। समग्गो हि सङ्घो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देसो फासु**
R. 173 **विहरती' ति। एवं च सो भिक्खु भिक्खूहि वुच्चमानो तथेव पग्गण्हेय्य, सो भिक्खु भिक्खूहि यावततियं समनुभासितब्बो तस्स पटिनिस्सग्गाय। यावततियं चे समनुभासियमानो तं पटिनिस्सज्जेय्य, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जेय्य, सङ्घादिसेसो**" ति।

(३) विभङ्गो

१७९. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति।

समग्गो नाम सङ्घो समानसंवासको समानसीमायं[1] ठितो।

भेदाय परक्कमेय्या ति – "कथं इमे नाना अस्सु, विना अस्सु, वग्गा अस्सू" ति पक्खं परियेसति, गणं बन्धति।

भेदनसंवत्तनिकं वा अधिकरणं ति अट्ठारसभेदकरवत्थूनि।

समादाया ति आदाय।

पग्गय्हा ति दीपेय्य।

तिट्ठेय्या ति न पटिनिस्सज्जेय्य।

---

१. समानसीमाय – सी०, स्या०, रो०।

सो भिक्खू ति यो सो सङ्घभेदको भिक्खु । भिक्खूही ति अञ्ञेहि भिक्खूहि ।

ये पस्सन्ति, ये सुणन्ति, तेहि वत्तब्बो – "मायस्मा समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमि, भेदनसंवत्तनिकं वा अधिकरणं समादाय पग्गय्ह अट्ठासि । समेतायस्मा सङ्घेन । समग्गो हि सङ्घो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देसो फासु विहरती" ति । दुतियं पि वत्तब्बो । ततियं पि वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सुत्वा न वदन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्खु सङ्घमज्झं पि आकड्ढित्वा वत्तब्बो – "मायस्मा समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमि, भेदनसंवत्तनिकं वा अधिकरणं समादाय पग्गय्ह अट्ठासि । समेतायस्मा सङ्घेन । समग्गो हि सङ्घो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देसो फासु विहरती" ति । दुतियं पि वत्तब्बो । ततियं पि वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्खु समनुभासितब्बो – "एवं च पन, भिक्खवे, समनुभासितब्बो । ब्यत्तेन[1] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–

B. 266

१८०. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमति । सो तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं समनुभासेय्य तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमति । सो तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जति । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

R. 174

दुतियं पि एतमत्थं वदामि ... पे० ... ततियं पि एतमत्थं वदामि । "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु समग्गस्स सङ्घस्स भेदाय परक्कमति । सो तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जति । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

१. व्यत्तेन – रो० ।

"समनुभट्ठो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

B. 267 १८१. ञत्तिया दुक्कटं, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया, कम्मवाचापरियोसाने आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तस्स ञत्तिया दुक्कटं, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया पटिप्पस्सम्भन्ति ।

सङ्घादिसेसो ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

१८२. धम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्ञी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

धम्मकम्मे वेमतिको न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

धम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्ञी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स ।

अधम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स ।

अधम्मकम्मे वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स ।

अधम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१८३. अनापत्ति असमनुभासन्तस्स, पटिनिस्सज्जन्तस्स, उम्मत्तकस्स, खित्तचित्तस्स[1], वेदनट्टस्स[2], आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

§ ११. एकादसमसङ्घादिसेसो

(सङ्घभेदकानुवत्तने)

(१) कोकालिकादिभिक्खुवत्थु

१८४. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन देवदत्तो सङ्घभेदाय परक्कमति चक्कभेदाय । भिक्खू एवमाहंसु – "अधम्मवादी देवदत्तो, अविनयवादी देवदत्तो । कथं हि नाम देवदत्तो सङ्घभेदाय परक्कमिस्सति चक्कभेदाया" ति ! एवं वुत्ते कोकालिको कटमोदकतिस्सको खण्डदेविया पुत्तो समुद्ददत्तो ते भिक्खू एतदवोचुं – "मायस्मन्तो एवं अवचुत्थ । धम्मवादी देवदत्तो, विनयवादी देवदत्तो ।
R. 175
अम्हाकं च देवदत्तो छन्दं च रुचिं च आदाय वोहरति जानाति नो भासति अम्हाकं पेतं खमती" ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति
B. 268 खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खू देवदत्तस्स सङ्घभेदाय

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २. वेदनाट्टस्स – म०; स्या० पोत्थके नत्थि ।

परक्कमन्तस्स अनुवत्तका भविस्सन्ति वग्गवादिका" ति ! अथ खो ते भिक्खू ते अनुवत्तके भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू देवदत्तस्स सङ्घभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका भविस्सन्ति[1] वग्गवादका" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... "कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा देवदत्तस्स सङ्घभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका भविस्सन्ति वग्गवादका ! नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

१८५. **"तस्सेव खो पन भिक्खुस्स भिक्खू होन्ति अनुवत्तका वग्गवादका एको वा द्वे वा तयो वा । ते एवं वदेय्युं – 'मायस्मन्तो एतं भिक्खुं किञ्चि अवचुत्थ । धम्मवादी चेसो भिक्खु, विनयवादी चेसो भिक्खु । अम्हाकं चेसो भिक्खु छन्दं च रुचिं च आदाय वोहरति जानाति नो भासति अम्हाकं पेतं खमती' ति, ते भिक्खू भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – 'मायस्मन्तो एवं अवचुत्थ, न चेसो भिक्खु धम्मवादी, न चेसो भिक्खु विनयवादी, मायस्मन्तानं पि सङ्घभेदो रुच्चित्थ, समेतायस्मन्तानं सङ्घेन, समग्गो हि सङ्घो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देसो फासु विहरती' ति । एवं च ते भिक्खू भिक्खूहि वुच्चमाना तथेव पग्गण्हेय्युं, ते भिक्खू भिक्खूहि यावततियं समनुभासितब्बा तस्स पटिनिस्सग्गाय । यावततियं चे समनुभासियमाना तं पटिनिस्सज्जेय्युं, इच्चेतं कुसलं, नो चे पटिनिस्सज्जेय्युं, सङ्घादिसेसो"** ति ।

(३) विभङ्गो

१८६. **तस्सेव खो पना** ति तस्स सङ्घभेदकस्स भिक्खुनो ।

भिक्खू होन्ती ति अञ्ञे भिक्खू होन्ति ।

अनुवत्तका ति यंदिट्ठिको सो[2] होति यंखन्तिको यंरुचिको ते पि तंदिट्ठिका होन्ति तंखन्तिका तंरुचिका ।

वग्गवादका ति तस्स वण्णाय पक्खाय ठिता होन्ति ।

एको वा द्वे वा तयो वा ति एको वा होति द्वे वा तयो वा । ते एवं वदेय्युं – "मायस्मन्तो एतं भिक्खुं किञ्चि अवचुत्थ, धम्मवादी चेसो B. 269

---

१. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

भिक्खु, विनयवादी चेसो भिक्खु, अम्हाकं चेसो भिक्खु छन्दं च रुचिं च
R. 179 आदाय वोहरति जानाति नो भासति अम्हाकं पेतं खमती' ति ।

ते भिक्खू ति ये ते अनुवत्तका भिक्खू ।

भिक्खूही ति अञ्ञेहि भिक्खूहि ।

ये पस्सन्ति ये सुणन्ति तेहि वत्तब्बा –"मायस्मन्तो एवं अवचुत्थ । न चेसो भिक्खु धम्मवादी, न चेसो भिक्खु विनयवादी । मायस्मन्तानं पि सङ्घभेदो रुच्चित्थ । समेतायस्मन्तानं सङ्घेन । समग्गो हि सङ्घो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देसो फासु विहरती" ति । दुतियं पि वत्तब्बा । ततियं पि वत्तब्बा । सचे पटिनिस्सज्जन्ति, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सुत्वा न वदन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ते भिक्खू सङ्घमज्झं पि आकड्ढित्वा वत्तब्बा – "मायस्मन्तो एवं अवचुत्थ । न चेसो भिक्खु धम्मवादी, न चेसो भिक्खु विनयवादी । मायस्मन्तानं पि सङ्घभेदो रुच्चित्थ । समेतायस्मन्तानं सङ्घेन । समग्गो हि सङ्घो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देसो फासु विहरती" ति । दुतियं पि वत्तब्बा । ततियं पि वत्तब्बा । सचे पटिनिस्सज्जन्ति, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । ते भिक्खू[1] समनुभासितब्बा । एवं च पन, भिक्खवे, समनुभासितब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१८७. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो च इत्थनामो च भिक्खू इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सङ्घभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका वग्गवादका । ते तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जन्ति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इथन्नामं च इत्थन्नामं च भिक्खू समनुभासेय्य तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च भिक्खू इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सङ्घभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका वग्गवादका । ते तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जन्ति । सङ्घो इत्थन्नामं च इत्थन्नामं च भिक्खू समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । यस्सायस्मन्तो खमति इत्थ-
B. 270 न्नामस्स च इत्थन्नामस्स च भिक्खूनं समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्स- ग्गाय, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"दुतियं पि एतमत्थं वदामि ... पे० ... ततियं पि एतमत्थं

१. भिक्खू भिक्खूहि – स्या० ।

वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च भिक्खू इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सङ्घभेदाय परक्कमन्तस्स अनुवत्तका वग्गवादका। ते तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जन्ति। सङ्घो इत्थन्नामं च भिक्खू समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स च इत्थन्नामस्स च भिक्खूनं समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"समनुभट्ठा सङ्घेन इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च भिक्खू तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

१८८. ञत्तिया दुक्कटं, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया, कम्मवाचापरियोसाने आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तानं ञत्तिया दुक्कटं, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया पटिप्पस्सम्भन्ति। द्वे तयो एकतो समनुभासितब्बा, तदुत्तरि[1] न समनुभासितब्बा।

सङ्घादिसेसो ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति।

१८९. धम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्ञी न पटिनिस्सज्जन्ति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। R. 177

धम्मकम्मे वेमतिका न पटिनिस्सज्जन्ति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

धम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्ञी न पटिनिस्सज्जन्ति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

अधम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स।

अधम्मकम्मे वेमतिका, आपत्ति दुक्कटस्स।

अधम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स।

१९०. अनापत्ति असमनुभासन्तानं, पटिनिस्सज्जन्तानं, उम्मत्तकानं, खित्तचित्तानं, वेदनट्टानं, आदिकम्मिकानं ति।

—०—

§ १२. बारसमसङ्घादिसेसो

(दुब्बचभूते)

(१) छन्नभिक्खुवत्थु

१९१. तेन समयेन बुद्धो भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे। B. 271
तेन खो पन समयेन आयस्मा छन्नो अनाचारं आचरति। भिक्खू एवमाहंसु –

१. ततुत्तरि – म०।

पाराजिकं – ३४.

"मावुसो, छन्न, एवरूपं अकासि । नेतं कप्पती" ति । सो एवं वदेति – "किं नु खो नाम तुम्हे, आवुसो, मं वत्तब्बं मञ्ञथ ? अहं खो नाम तुम्हे वदेय्यं । अम्हाकं बुद्धो अम्हाकं धम्मो अम्हाकं अय्यपुत्तेन धम्मो अभिसमितो । सेय्यथापि नाम महावातो वायन्तो तिणकट्ठपण्णकसटं[1] एकतो उस्सारेय्य,[2] सेय्यथा वा पन नदी पब्बतेय्या सङ्खसेवालपणकं एकतो उस्सारेय्य, एवमेव तुम्हे नानानामा नानागोत्ता नानाजच्चा नानाकुला पब्बजिता एकतो उस्सरिता । किं नु खो नाम तुम्हे, आवुसो, मं वत्तब्बं मञ्ञथ ? अहं खो नाम तुम्हे वदेय्यं ! अम्हाकं बुद्धो अम्हाकं धम्मो अम्हाकं अय्यपुत्तेन धम्मो अभिसमितो" ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा छन्नो भिक्खूहि सहधम्मिकं वुच्चमानो अत्तानं अवचनीयं करिस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं छन्नं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं छन्नं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, छन्न, भिक्खूहि सहधम्मिकं वुच्चमानो अत्तानं अवचनीयं करोसी" ति ? "सच्चं भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... "कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, भिक्खूहि सहधम्मिकं वुच्चमानो अत्तानं अवचनीयं करिस्ससि ! नेतं,
R. 178 मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१९२. "भिक्खु पनेव दुब्बचजातिको होति उद्देसपरियापन्नेसु सिक्खापदेसु भिक्खूहि सहधम्मिकं वुच्चमानो अत्तानं अवचनीयं करोति – 'मा मं आयस्मन्तो किञ्चि अवचुत्थ कल्याणं वा पापकं वा, अहंपायस्मन्ते न किञ्चि वक्खामि कल्याणं वा पापकं वा, विरमथायस्मन्तो मम वचनाया' ति, सो भिक्खु भिक्खूहि एवमस्स वचनीयो – 'मायस्मा अत्तानं अवचनीयं अकासि, वचनीयमेवायस्मा अत्तानं करोतु, आयस्मा पि भिक्खू वदेतु सहधम्मेन, भिक्खू पि आयस्मन्तं वक्खन्ति सहधम्मेन । एवं संवद्धा[3] हि
B. 272 तस्स भगवतो परिसा यदिदं अञ्ञमञ्ञवचनेन अञ्ञमञ्ञवुट्ठापनेना' ति । एवं च सो भिक्खु भिक्खूहि वुच्चमानो तथेव पग्गण्हेय्य, सो भिक्खु

---

१. तिणकट्ठपण्णसटं – स्या० । २. उस्सादेय्य – स्या० । ३. संवड्ढा – स्या० ।

भिक्खूहि यावततियं समनुभासितब्बो तस्स पटिनिस्सग्गाय । यावततियं चे समनुभासीयमानो[1] तं पटिनिस्सज्जेय्य, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जेय्य, सङ्घादिसेसो" ति ।

(३) विभङ्गो

१९३. **भिक्खू पनेव दुब्बचजातिको होती** ति दुब्बचो होति दोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो अक्खमो अप्पदक्खिणग्गाही अनुसासनिं ।

उद्देसपरियापन्नेसु सिक्खापदेसू ति पातिमोक्खपरियापन्नेसु सिक्खापदेसु ।

भिक्खूही ति अञ्ञेहि भिक्खूहि ।

सहधम्मिकं नाम यं भगवता पञ्ञत्तं सिक्खापदं, एतं सहधम्मिकं नाम ।

तेन वुच्चमानो अत्तानं अवचनीयं करोति – "मा मं आयस्मन्तो किञ्चि अवचुत्थ कल्याणं वा पापकं वा, अहंपायस्मन्ते न किञ्चि वक्खामि कल्याणं वा पापकं वा । विरमथायस्मन्तो मम वचनाया" ति ।

सो भिक्खू ति यो सो दुब्बचजातिको भिक्खु ।

भिक्खूही ति अञ्ञेहि भिक्खूहि । ये पस्सन्ति ये सुणन्ति तेहि वत्तब्बो – "मायस्मा अत्तानं अवचनीयं अकासि । वचनीयमेव आयस्मा अत्तानं करोतु । आयस्मा पि भिक्खू वदेतु सहधम्मेन, भिक्खू पि आयस्मन्तं वक्खन्ति सहधम्मेन । एवं संवद्धा हि तस्स भगवतो परिसा यदिदं अञ्ञमञ्ञवचनेन अञ्ञमञ्ञवुट्ठापनेना" ति । दुतियं पि वत्तब्बो । ततियं पि वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जति, R. 179
आपत्ति दुक्कटस्स । सुत्वा न वदन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्खु सङ्घमज्झं पि आकड्ढित्वा वत्तब्बो – "मायस्मा अत्तानं अवचनीयं अकासि ...पे० ... अञ्ञमञ्ञवुट्ठापनेना" ति । दुतियं पि वत्तब्बो । ततियं पि वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्खु समनुभासितब्बो । एवं च पन, भिक्खवे, समनुभासितब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१९४. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु भिक्खूहि B. 273
सहधम्मिकं वुच्चमानो अत्तानं अवचनीयं करोति । सो तं वत्थुं न पटि-

---

१. समनुभासियमानो – सी०, स्या०; रो० ।

निस्सज्जति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं समनुभासेय्य तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय। एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु भिक्खूहि सहधम्मिकं वुच्चमानो अत्तानं अवचनीयं करोति। सो तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जति। सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"दुतियं पि एतमत्थं वदामि ... पे० ... ततियं पि एतमत्थं वदामि – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं इत्थन्नामो भिक्खु भिक्खूहि सहधम्मिकं वुच्चमानो अत्तानं अवचनीयं करोति। सो तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जति। सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"समनुभट्ठो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

१९५. ञत्तिया दुक्कटं, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया, कम्मवाचापरियोसाने आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तस्स ञत्तिया दुक्कटं, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया पटिप्पस्सम्भन्ति।

सङ्घादिसेसो ति ... पे० ... तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति।

१९६. धम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्ञी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

धम्मकम्मे वेमतिको न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

धम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्ञी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स।

अधम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। अधम्मकम्मे वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स।

अधम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स।

B. 274 १९७. अनापत्ति असमनुभासन्तस्स, पटिनिस्सज्जन्तस्स, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति।

---

§ १३. तेरसमसङ्घादिसेसो

(कुलदूसने)

(१) अस्सजिपुनब्बसुकभिक्खुवत्थु

१६८. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन अस्सजिपुनब्बसुका नाम कीटागिरिस्मिं[1] आवासिका होन्ति अलज्जिनो पापभिक्खू। ते एवरूपं अनाचारं आचरन्ति – मालावच्छं रोपेन्ति पि रोपापेन्ति पि, सिञ्चन्ति पि सिञ्चापेन्ति R. 180 पि, ओचिनन्ति पि ओचिनापेन्ति पि, गन्थेन्ति पि गन्थापेन्ति पि, एकतोवण्टिकमालं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, उभतोवण्टिकमालं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, मञ्जरिकं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, विधूतिकं[2] करोन्ति पि कारापेन्ति पि, वटंसकं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, आवेळं करोन्ति पि कारापेन्ति पि, उरच्छदं करोन्ति पि कारापेन्ति पि। ते कुलित्थीनं कुलधीतानं कुलकुमारीनं कुलसुण्हानं कुलदासीनं एकतोवण्टिकमालं हरन्ति पि हरापेन्ति पि, उभतो वण्टिकमालं हरन्ति पि हरापेन्ति पि, मञ्जरिकं हरन्ति पि हरापेन्ति पि, विधूतिकं हरन्ति पि हरापेन्ति पि, वटंसकं हरन्ति पि हरापेन्ति पि, आवेळं हरन्ति पि हरापेन्ति पि, उरच्छदं हरन्ति पि हरापेन्ति पि। ते कुलित्थीहि कुलधीताहि कुलकुमारीहि कुलसुण्हाहि कुलदासीहि सद्धिं एकभाजने पि भुञ्जन्ति, एकथालके पि पिवन्ति, एकासने पि निसीदन्ति, एकमञ्चे पि तुवट्टेन्ति, एकत्थरणा पि तुवट्टेन्ति, एकपावुरणा[3] पि तुवट्टेन्ति, एकत्थरणपावुरणा पि तुवट्टेन्ति, विकाले पि भुञ्जन्ति, मज्जं पि पिवन्ति, मालागन्धविलेपनं पि धारेन्ति, नच्चन्ति पि गायन्ति पि वादेन्ति पि लासेन्ति पि, नच्चन्तिया पि नच्चन्ति, नच्चन्तिया पि गायन्ति, नच्चन्तिया पि वादेन्ति, नच्चन्तिया पि लासेन्ति, गायन्तिया पि नच्चन्ति, गायन्तिया पि गायन्ति, गायन्तिया पि वादेन्ति, गायन्तिया पि लासेन्ति, वादेन्तिया पि नच्चन्ति, वादेन्तिया पि गायन्ति, वादेन्तिया पि वादेन्ति, वादेन्तिया पि लासेन्ति, लासेन्तिया पि नच्चन्ति, लासेन्तिया पि गायन्ति, लासेन्तिया पि वादेन्ति, लासेन्तिया पि लासेन्ति। अट्ठपदे पि कीळन्ति, दसपदे पि कीळन्ति, B. 275 आकासे पि कीळन्ति, परिहारपथे पि कीळन्ति, सन्तिकाय पि कीळन्ति, खलिकाय पि कीळन्ति, घटिकाय[4] पि कीळन्ति, सलाकहत्थेन पि

---

१. किटागिरिस्मिं – स्या०, रो०। २. विधुतिकं – स्या०, रो०। ३. एकपापुरणा – सी०। ४. घटिकेन – सी०, रो०।

कीळन्ति, अक्खेन पि कीळन्ति, पङ्गचीरेन पि कीळन्ति, वङ्ककेन पि कीळन्ति, मोक्खचिकाय पि कीळन्ति, चिङ्गुलकेन पि कीळन्ति, पत्ताळ्हकेन पि कीळन्ति, रथकेन पि कीळन्ति, धनुकेन पि कीळन्ति, अक्खरिकाय पि कीळन्ति, मनेसिकाय पि कीळन्ति, यथावज्जेन पि कीळन्ति। हत्थिस्मिं पि सिक्खन्ति, अस्सस्मिं पि सिक्खन्ति, रथस्मिं पि सिक्खन्ति, धनुस्मिं पि सिक्खन्ति, थरुस्मिं पि सिक्खन्ति, हत्थिस्स पि पुरतो धावन्ति, अस्सस्स पि पुरतो धावन्ति, रथस्स पि पुरतो धावन्ति[1] पि आधावन्ति पि, उस्सेळेन्ति[2] पि, अप्फोटेन्ति[3] पि, निब्बुज्झन्ति पि, मुट्ठीहि पि युज्झन्ति, रङ्गमज्झे पि सङ्घाटिं पत्थरित्वा नच्चकिं[4] एवं वदन्ति[5] – इध, भगिनि, नच्चस्सू ति, नलाटिकं पि देन्ति, विविधं पि अनाचारं आचरन्ति।

१९९. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कासीसु वस्सं[6] वुत्थो[6]
R. 181 सावत्थिं गच्छन्तो भगवन्तं दस्सनाय, येन कीटागिरि तदवसरि। अथ खो सो भिक्खु पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय कीटागिरिं पिण्डाय पाविसि पासादिकेन अभिक्कन्तेन पटिक्कन्तेन आलोकितेन विलोकितेन समिञ्जितेन पसारितेन ओक्खित्तचक्खु इरियापथसम्पन्नो। मनुस्सा तं भिक्खुं पस्सित्वा एवमाहंसु – "क्वायं अबलबलो विय मन्दमन्दो विय भाकुटिकभाकुटिको विय? को इमस्स उपगतस्स पिण्डकं[7] दस्सति? अम्हाकं पन अय्या अस्सजिपुनब्बसुका सण्हा सखिला सुखसम्भासा मिहितपुब्बङ्गमा एहिस्वागतवादिनो अब्भाकुटिका उत्तानमुखा पुब्बभासिनो। तेसं खो नाम पिण्डो दातब्बो" ति।

अद्दसा[8] खो अञ्ञतरो उपासको तं भिक्खुं कीटागिरिस्मिं पिण्डाय चरन्तं। दिस्वान येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं भिक्खुं अभिवादेत्वा एतदवोच – "अपि, भन्ते, पिण्डो लब्भती" ति? "न खो, आवुसो, पिण्डो लब्भती" ति। "एहि, भन्ते, घरं गमिस्सामा" ति। अथ खो सो उपासको तं भिक्खुं घरं नेत्वा भोजेत्वा एतदवोच – "कहं, भन्ते, अय्यो गमिस्सती" ति? "सावत्थिं खो अहं, आवुसो, गमिस्सामि भगवन्तं
B. 276 दस्सनाया" ति। "तेन हि, भन्ते, मम वचनेन भगवतो पादे सिरसा वन्द, एवं च वदेहि – 'दुट्ठो, भन्ते, कीटागिरिस्मिं आवासो। अस्सजिपुनब्बसुका

१. धावन्ति धावन्ति – सी०, स्या०, रो०। २. उस्सेळ्हेन्ति – सी०, स्या०, रो०। ३. अप्पोठेन्ति – सी०, रो०। ४. नच्चन्ति – स्या०। ५. वदेन्ति – सी०, स्या०। ६ – ६. वस्संवुट्ठो – म०। ७. पिण्डकं पि – सी०, स्या०, रो०। ८. अद्दस – रो०।

नाम कीटागिरिस्मिं आवासिका अलज्जिनो पापभिक्खू । ते एवरूपं अनाचारं आचरन्ति – मालावच्छं रोपेन्ति पि रोपापेन्ति पि, सिञ्चन्ति पि सिञ्चापेन्ति पि ... पे० ... विविधं पि अनाचारं आचरन्ति । ये पि ते, भन्ते, मनुस्सा पुब्बे सद्धा अहेसुं पसन्ना ते पि एतरहि अस्सद्धा अप्पसन्ना । यानि पि तानि सङ्घस्स पुब्बे दानपथानि तानि पि एतरहि उपच्छिन्नानि । रिञ्चन्ति पेसला भिक्खू, निवसन्ति पापभिक्खू । साधु, भन्ते, भगवा कीटागिरिं भिक्खू पहिणेय्य यथायं कीटागिरिस्मिं आवासो सण्ठहेय्या'' ति ।

एवमावुसो ति खो सो भिक्खु तस्स उपासकस्स पटिस्सुत्वा उट्ठायासना[1] येन सावत्थि तेन पक्कामि[2] । अनुपुब्बेन येन सावत्थि जेतवनं अनाथपिण्डिकस्स आरामो येन भगवा तनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं । अथ खो भगवा तं भिक्खुं एतदवोच – "कच्चि, भिक्खु, खमनीयं कच्चि यापनीयं, कच्चिसि[3] अप्पकिलमथेन अद्धानं आगतो, कुतो च त्वं भिक्खु आगच्छसी'' ति ? "खमनीयं, भगवा, यापनीयं, भगवा । अप्पकिलमथेन चाहं, भन्ते, अद्धानं आगतो । इधाहं, भन्ते, R. 182 कासीसु वस्सं वुत्थो सावत्थिं आगच्छन्तो भगवन्तं दस्सनाय येन कीटागिरि तदवसरिं । अथ ख्वाहं, भन्ते, पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय कीटागिरिं पिण्डाय पाविसिं । अद्दसा खो मं, भन्ते, अञ्ञतरो उपासको कीटागिरिस्मिं पिण्डाय चरन्तं । दिस्वान येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मं अभिवादेत्वा एतदवोच – 'अपि, भन्ते, पिण्डो लब्भती' ति ? 'न खो, आवुसो, पिण्डो लब्भती' ति । 'एहि, भन्ते, घरं गमिस्सामा' ति । अथ खो, भन्ते, सो उपासको मं घरं नेत्वा भोजेत्वा एतदवोच – 'कहं, भन्ते, अय्यो गमिस्ससी[4]' ति ? 'सावत्थिं खो अहं, आवुसो, गमिस्सामि भगवन्तं दस्सनाया' ति । तेन हि, भन्ते, मम वचनेन भगवतो पादे सिरसा वन्द, एवं च वदेहि – 'दुट्ठो, भन्ते, कीटागिरिस्मिं आवासो, अस्सजिपुनब्बसुका नाम कीटागिरिस्मिं आवासिका अलज्जिनो पापभिक्खू । ते एवरूपं अनाचारं आचरन्ति – मालावच्छं रोपेन्ति पि रोपापेन्ति पि, सिञ्चन्ति पि सिञ्चापेन्ति पि ... पे० ... विविधं पि अनाचारं आचरन्ति । ये पि ते, भन्ते, मनुस्सा पुब्बे सद्धा अहेसुं पसन्ना ते पि एतरहि अस्सद्धा अप्पसन्ना, यानि पि तानि B. 277

१. स्या०, म० पोत्थकेसु नत्थि । २. पक्कमि – सी० । ३. कच्च – सी०, स्या०, रो० । ४. गमिस्सती – रो०, सी०, स्या० ।

सङ्घस्स पुब्बे दानपथानि तानि पि एतरहि उपच्छिन्नानि, रिञ्चन्ति पेसला भिक्खू निवसन्ति पापभिक्खू । साधु, भन्ते, भगवा कीटागिरिं भिक्खू पहिणेय्य यथायं कीटागिरिस्मिं आवासो सण्ठहेय्या' ति । ततो अहं, भगवा, आगच्छामी'' ति ।

२००. अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, अस्सजिपुनब्बसुका नाम कीटागिरिस्मिं आवासिका अलज्जिनो पापभिक्खू ते एवरूपं अनाचारं आचरन्ति – मालावच्छं रोपेन्ति पि रोपापेन्ति पि, सिञ्चन्ति पि सिञ्चापेन्ति पि ... पे० ... विविधं पि अनाचारं आचरन्ति, ये पि ते, भिक्खवे[1], मनुस्सा पुब्बे सद्धा अहेसुं पसन्ना ते पि एतरहि अस्सद्धा अप्पसन्ना; यानि पि तानि सङ्घस्स पुब्बे दानपथानि तानि पि एतरहि उपच्छिन्नानि; रिञ्चन्ति पेसला भिक्खू निवसन्ति पापभिक्खू" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... "कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा एवरूपं अनाचारं
B. 278 आचरिस्सन्ति - मालावच्छं रोपेस्सन्ति पि ... पे० ... विविधं पि अनाचारं
आचरिस्सन्ति ! नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा सारिपुत्तमोग्गल्लाने आमन्तेसि – "गच्छथ तुम्हे, सारिपुत्ता, कीटागिरिं गन्त्वा अस्सजिपुनब्बसुकानं भिक्खूनं कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्मं[2] करोथ । तुम्हाकं एते सद्धिविहारिका[3]" ति ।

R. 183 "कथं मयं, भन्ते, अस्सजिपुनब्बसुकानं भिक्खूनं कीटागिरिस्मा
पब्बाजनीयकम्मं करोम ? चण्डा ते भिक्खू फरुसा" ति । "तेन हि तुम्हे, सारिपुत्ता, बहुकेहि भिक्खूहि सद्धिं गच्छथा" ति । "एवं, भन्ते" ति खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना भगवतो पच्चस्सोसुं । "एवं च पन, भिक्खवे, कातब्बं । पठमं अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू चोदेतब्बा । चोदेत्वा सारेतब्बा । सारेत्वा आपत्तिं रोपेतब्बा । आपत्तिं रोपेत्वा ब्यत्तेन[4] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

B. 279 २०१. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इमे अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू
कुलदूसका पापसमाचारा । इमेसं पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि च इमेहि दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो अस्सजिपुनब्बसुकानं भिक्खूनं कीटा-

---

* १. स्या० पोत्थके नत्थि । २. पब्बाजनियकम्मं – सी०, रो० । ३. सद्धिविहारिनो – रो० । ४. ब्यत्तेन – रो० ।

गिरिस्मा पब्बाजनीयकम्मं करेय्य – 'न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मिं वत्थब्बं' ति । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इमे अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू कुलदूसका पापसमाचारा । इमेसं पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि च इमेहि दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । सङ्घो अस्सजिपुनब्बसुकानं भिक्खूनं कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्मं करोति – 'न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मिं वत्थब्बं' ति । यस्सायस्मतो खमति अस्सजिपुनब्बसुकानं भिक्खूनं कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्मस्स करणं – 'न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मिं वत्थब्बं' ति, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"दुतियं पि एतमत्थं वदामि ... पे० ... ततियं पि एतमत्थं वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो ... पे० ... सो भासेय्य ।

"कतं सङ्घेन अस्सजिपुनब्बसुकानं भिक्खूनं कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्मं – 'न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मिं वत्थब्बं' ति । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

२०२. अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लानप्पमुखो भिक्खुसङ्घो कीटागिरिं गन्त्वा अस्सजिपुनब्बसुकानं भिक्खूनं कीटागिरिस्मा पब्बाजनीयकम्मं अकासि – 'न अस्सजिपुनब्बसुकेहि भिक्खूहि कीटागिरिस्मिं वत्थब्बं' ति । ते सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकता न सम्मा वत्तन्ति, न लोमं पातेन्ति, न नेत्थारं वत्तन्ति, न भिक्खू खमापेन्ति, अक्कोसन्ति परिभासन्ति छन्दगामिता दोसगामिता मोहगामिता भयगामिता पापेन्ति, पक्कमन्ति पि, विब्भमन्ति पि । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकता न सम्मा वत्तिस्सन्ति, न लोमं पातेस्सन्ति, न नेत्थारं वत्तिस्सन्ति, न भिक्खू खमापेस्सन्ति, अक्कोसिस्सन्ति परि- R. 184
भासिस्सन्ति, छन्दगामिता दोसगामिता मोहगामिता भयगामिता पापेस्सन्ति
पक्कमिस्सन्ति पि विब्भमिस्सन्ति पी" ति ! अथ खो ते भिक्खू B. 280
अस्सजिपुनब्बसुके भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं

सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, अस्सजि-पुनब्बसुका भिक्खू सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकता न सम्मा वत्तन्ति ... पे० ... विब्भमन्ति पी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

२०३. "भिक्खु पनेव अञ्ञतरं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति कुलदूसको पापसमाचारो । तस्स खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च, कुलानि च तेन दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । सो भिक्खु भिक्खूहि एवमस्स वचनीयो -- 'आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो, आयस्मतो खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च, कुलानि चायस्मता दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा । अलं ते इध वासेना' ति । एवं च सो भिक्खु भिक्खूहि वुच्चमानो ते भिक्खू एवं वदेय्य -- 'छन्दगामिनो च भिक्खू दोसगामिनो च भिक्खू मोहगामिनो च भिक्खू भयगामिनो च भिक्खू तादिसिकाय आपत्तिया एकच्चं पब्बाजेन्ति एकच्चं न पब्बाजेन्ती' ति, सो भिक्खु भिक्खूहि एवमस्स वचनीयो – 'मायस्मा एवं अवच । न च भिक्खू छन्दगामिनो । न च भिक्खू दोसगामिनो । न च भिक्खू मोहगामिनो । न च भिक्खू भयगामिनो । आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो । आयस्मतो खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि चायस्मता दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा । अलं ते इध वासेना' ति । एवं च सो भिक्खु भिक्खूहि वुच्चमानो तथेव पग्गण्हेय्य, सो भिक्खु भिक्खूहि यावततियं समनुभासितब्बो तस्स पटिनिस्सग्गाय । यावततियं चे समनुभासीयमानो तं पटिनिस्सज्जेय्य, इच्चेतं कुसलं; नो चे पटिनिस्सज्जेय्य, सङ्घादिसेसो" ति ।

(३) विभङ्गो

२०४. भिक्खु पनेव अञ्ञतरं गामं वा निगमं वा ति गामो पि निगमो पि नगरं पि गामो चेव निगमो च ।

उपनिस्साय विहरती ति तत्थ पटिबद्धा होन्ति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा ।

B. 281, R. 185 **कुलं** नाम चत्तारि कुलानि – खत्तियकुलं, ब्राह्मणकुलं, वेस्सकुलं, सुद्दकुलं ।

कुलदूसको ति कुलानि दूसेति पुप्फेन वा फलेन वा चुण्णेन वा

मत्तिकाय वा दन्तकट्ठेन वा वेळुया[1] वा वेज्जिकाय वा जङ्घपेसनिकेन वा।

पापसमाचारो ति मालावच्छं रोपेति पि रोपापेति पि, सिञ्चति पि सिञ्चापेति पि, ओचिनाति पि ओचिनापेति पि, गन्थेति पि गन्थापेति पि।

दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति चा ति ये सम्मुखा ते पस्सन्ति, ये तिरोक्खा ते सुणन्ति।

कुलानि च तेन दुट्ठानी ति पुब्बे सद्धा हुत्वा तं आगम्म असद्धा होन्ति, पसन्ना हुत्वा अप्पसन्ना होन्ति।

दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति चा ति ये सम्मुखा[2] ते पस्सन्ति, ये तिरोक्खा ते सुणन्ति।

सो भिक्खू ति यो सो कुलदूसको भिक्खु।

भिक्खूही ति अञ्ञेहि भिक्खूहि। ये पस्सन्ति ये सुणन्ति। तेहि वत्तब्बो – "आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो। आयस्मतो खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च। कुलानि चायस्मता दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च। पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा। अलं ते इध वासेना" ति।

एवं च सो भिक्खु भिक्खूहि वुच्चमानो ते भिक्खू एवं वदेय्य – "छन्दगामिनो च भिक्खू, दोसागामिनो च भिक्खू, मोहगामिनो च भिक्खू, भयगामिनो च भिक्खू। तादिसिकाय आपत्तिया एकच्चं पब्बाजेन्ति एकच्चं न पब्बाजेन्ती" ति।

सो भिक्खू ति यो सो कम्मकतो भिक्खु।

भिक्खूही ति अञ्ञेहि भिक्खूहि। ये पस्सन्ति ये सुणन्ति तेहि वत्तब्बो – "मायस्मा एवं अवच। न च भिक्खू छन्दगामिनो, न च भिक्खू दोसगामिनो, न च भिक्खू मोहगामिनो, न च भिक्खू भयगामिनो। आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो। आयस्मतो खो पापका समाचारा B. 282
दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च। कुलानि चायस्मता दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च। पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा। अलं ते इध वासेना" ति। दुतियं पि वत्तब्बो। ततियं पि वत्तब्बो।

सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेतं कुसलं। नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स। सुत्वा न वदन्ति, आपत्ति दुक्कटस्स। सो भिक्खु

---

१. वेळुना – स्या०। २. संमुखा – म०।

सङ्घमज्झं पि आकड्ढित्वा वत्तब्बो – "मायस्मा एवं अवच । न च भिक्खू छन्दगामिनो, न च भिक्खू दोसगामिनो, न च भिक्खू मोहगामिनो, न च भिक्खू भयगामिनो । आयस्मा खो कुलदूसको पापसमाचारो । आयस्मतो खो पापका समाचारा दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । कुलानि चायस्मता दुट्ठानि दिस्सन्ति चेव सुय्यन्ति च । पक्कमतायस्मा इमम्हा आवासा । अलं ते इध वासेना" ति । दुतियं पि वत्तब्बो । ततियं पि वत्तब्बो । सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेतं कुसलं । नो चे पटिनिस्सज्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । सो भिक्खु समनुभासितब्बो । एवं च पन, भिक्खवे, समनुभासितब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

२०५. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो भिक्खू छन्दगामिता दोसगामिता मोहगामिता भयगामिता पापेति । सो तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं समनुभासेय्य तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो भिक्खू छन्दगामिता दोसगामिता मोहगामिता भयगामिता पापेति । सो तं वत्थुं न पटिनिस्सज्जति । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं समनुभासति तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो समनुभासना तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

दुतियं पि एतमत्थं वदामि ... पे० ... ततियं पि एतमत्थं वदामि ... पे० ... ।

"समनुभट्ठो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु तस्स वत्थुस्स पटिनिस्सग्गाय । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

B. 283 २०६. ञत्तिया दुक्कटं, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया, कम्मवाचापरियोसाने आपत्ति सङ्घादिसेसस्स । सङ्घादिसेसं अज्झापज्जन्तस्स ञत्तिया दुक्कटं, द्वीहि कम्मवाचाहि थुल्लच्चया पटिप्पस्सम्भन्ति ।

सङ्घादिसेसो ति सङ्घो व तस्सा आपत्तिया परिवासं देति, मूलाय
R. 186 पटिकस्सति, मानत्तं देति, अब्भेति; न सम्बहुला, न एकपुग्गलो । तेन वुच्चति – 'सङ्घादिसेसो' ति, तस्सेव आपत्तिनिकायस्स नामकम्मं अधिवचनं । तेन पि वुच्चति सङ्घादिसेसो ति ।

२०७. धम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्ञी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। धम्मकम्मे वेमतिको न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स. धम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्ञी न पटिनिस्सज्जति, आपत्ति सङ्घादिसेसस्स। अधम्मकम्मे धम्मकम्मसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। अधम्मकम्मे वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। अधम्मकम्मे अधम्मकम्मसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स।

२०८. अनापत्ति[1] असमनुभासन्तस्स, पटिनिस्सज्जन्तस्स, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति[1]।

---०---

२०९. उद्दिट्ठा खो, आयस्मन्तो, तेरस सङ्घादिसेसा धम्मा, नव पठमापत्तिका, चत्तारो यावततियका। येसं भिक्खु अञ्ञतरं वा अञ्ञतरं वा आपज्जित्वा यावतीहं[2] जानं पटिच्छादेति तावतीहं तेन भिक्खुना अकामा परिवत्थब्बं। परिवुत्थपरिवासेन भिक्खुना उत्तरि[3] छारत्तं भिक्खुमानत्ताय पटिपज्जितब्बं। चिण्णमानत्तो भिक्खु यत्थ सिया वीसतिगणो भिक्खुसङ्घो तत्थ सो भिक्खु अब्भेतब्बो। एकेन पि चे ऊनो वीसतिगणो भिक्खुसङ्घो तं भिक्खुं अब्भेय्य, सो च भिक्खु अनब्भितो, ते च भिक्खू गारय्हा, अयं तत्थ सामीचि। तत्थायस्मन्ते पुच्छामि – 'कच्चित्थ परिसुद्धा'? दुतियं पि पुच्छामि – 'कच्चित्थ परिसुद्धा'? ततियं पि पुच्छामि – 'कच्चित्थ परिसुद्धा'? परिसुद्धेत्थायस्मन्तो। तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी ति।

तस्सुद्दानं

विस्सट्ठि[4] कायसंसग्गं[5], दुट्ठुल्लं[6] अत्तकामं[7] च। B. 284
सञ्चरित्तं कुटी चेव, विहारो च अमूलकं॥
किञ्चिलेसं[8] च भेदो च, तस्सेव अनुवत्तका।
दुब्बचं कुलदूसं च, सङ्घादिसेसा तेरसा ति॥

सङ्घादिसेसकण्डं[9] निट्ठितं[9]।

---:०:---

१–१. अनापत्ति असमनुभासन्तस्स पटिनिस्सज्जन्तस्स उम्मत्तकस्स खित्तचित्तस्स वेदनट्टस्स आदिकम्मिकस्साति – स्या०। २. यावतिहं – सी०, स्या०, रो०। ३. उत्तरिं – सी०, स्या०, रो०। ४. विसट्ठि – स्या०, रो०। ५. कायसंसग्गो – स्या०। ६. दुट्ठुल्लो – रो०। ७. अत्तकाम – सी०। ८. किञ्चिदेसं – सी०, रो०। ९–९. तेरसकण्डं निट्ठितं – रो०; तेरसककण्डं निट्ठितं – सी०; स्या० पोत्थके नत्थि।

३. अनियतकण्डं

इमे खो पनायस्मन्तो द्वे अनियता
धम्मा उद्देसं आगच्छन्ति ।

§ १. पठमअनियतो

(पटिच्छन्ने एको एकाय निसज्जने)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

B. 285, R. 187 १. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी[1] सावत्थियं कुलूपको[2] होति, बहुकानि कुलानि उपसङ्कमति । तेन खो पन समयेन आयस्मतो उदायिस्स उपट्ठाककुलस्स कुमारिका अञ्ञतरस्स कुलस्स कुमारकस्स दिन्ना होति । अथ खो आयस्मा उदायी पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तं कुलं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मनुस्से पुच्छि – "कहं इत्थन्नामा" ति ? ते एवमाहंसु – "दिन्ना, भन्ते, अमुकस्स कुलस्स कुमारकस्सा" ति । तं पि खो कुलं आयस्मतो उदायिस्स उपट्ठाकं होति । अथ खो आयस्मा उदायी येन तं कुलं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मनुस्से पुच्छि – "कहं इत्थन्नामा" ति ? ते एवमाहंसु[3] – "एसाय्य[4], ओवरके निसिन्ना" ति । अथ खो आयस्मा उदायी येन सा कुमारिका तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तस्सा कुमारिकाय सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये[5] निसज्जं कप्पेसि कालयुत्तं समुल्लपन्तो कालयुत्तं धम्मं भणन्तो ।

तेन खो पन समयेन विसाखा मिगारमाता बहुपुत्ता होति बहुनत्ता अरोगपुत्ता[6] अरोगनत्ता अभिमङ्गलसम्मता । मनुस्सा यञ्ञेसु छणेसु उस्सवेसु विसाखं मिगारमातरं पठमं भोजेन्ति । अथ खो विसाखा मिगारमाता निमन्तिता तं कुलं अगमासि । अद्दसा[7] खो विसाखा मिगारमाता आयस्मन्तं उदायिं तस्सा कुमारिकाय सद्धिं एकं[8] एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये निसिन्नं । दिस्वान आयस्मन्तं उदायिं एतदवोच – "इदं, भन्ते,
B. 286, R. 188 नच्छन्नं नप्पतिरूपं[9] यं अय्यो मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये निसज्जं कप्पेति । किञ्चा पि, भन्ते, अय्यो

---

१. उदायि – स्या०, रो० । २. कुलुपको – स्या०; कुलूपगो – सी० । ३. स्या० पोत्थके नत्थि । ४. एसय्य – स्या०, रो० । ५. अलंकम्मणिये – रो० । ६. आरोगपुत्ता – सी० । ७. अद्दस – रो० । ८. एको – रो० । ९. नप्पटिरूपं – स्या०, रो० ।

अनत्थिको तेन धम्मेन, अपि च दुस्सद्धापया अप्पसन्ना मनुस्सा" ति । एवं पि खो आयस्मा उदायी विसाखाय मिगारमातुया वुच्चमानो नादियि । अथ खो विसाखा मिगारमाता निक्खमित्वा भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये निसज्जं कप्पेस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उदायिं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उदायि, मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये निसज्जं कप्पेसी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये निसज्जं कप्पेस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ—

२. **"यो पन भिक्खु मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये निसज्जं कप्पेय्य, तमेनं सद्धेय्यवचसा उपासिका दिस्वा तिण्णं धम्मानं अञ्ञतरेन वदेय्य – पाराजिकेन वा सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा, निसज्जं भिक्खु पटिजानमानो तिण्णं धम्मानं अञ्ञतरेन कारेतब्बो – पाराजिकेन वा सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा येन वा सा सद्धेय्यवचसा उपासिका वदेय्य, तेन सो भिक्खु कारेतब्बो । अयं धम्मो अनियतो"** ति ।

(३) विभङ्गो

३. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

मातुगामो नाम मनुस्सित्थी[1], न यक्खी न पेती न तिरच्छानगता । अन्तमसो तदहुजाता पि दारिका, पगेव महत्तरी[2] ।

सद्धिं ति एकतो । **एको एकाया** ति भिक्खु चेव होति मातुगामो च ।

रहो नाम चक्खुस्स रहो, सोतस्स रहो । चक्खुस्स रहो नाम न B. 287

१. मनुस्सित्थि – रो० । २. महन्ततरी – स्या० ।

सक्का होति अक्खिं वा निखणीयमाने[1] भमुकं वा उक्खिपीयमाने[2] सीसं वा उक्खिपीयमाने पस्सितुं । सोतस्स रहो नाम न सक्का होति पकतिकथा सोतुं ।

R. 189 **पटिच्छन्नं** नाम आसनं कुड्डेन[3] वा कवाटेन वा किलञ्जेन वा साणिपाकारेन वा रुक्खेन वा थम्भेन वा कोत्थळिया[4] वा येन केनचि पटिच्छन्नं होति ।

अलंकम्मनिये ति सक्का होति मेथुनं धम्मं पटिसेवितुं ।

निसज्जं कप्पेय्या ति मातुगामे निसिन्ने भिक्खु उपनिसिन्नो वा होति उपनिपन्नो वा । भिक्खु निसिन्ने मातुगामो उपनिसिन्नो वा होति उपनिपन्नो वा । उभो वा निसिन्ना होन्ति उभो वा निपन्ना ।

सद्धेय्यवचसा नाम आगतफला अभिसमेताविनी विञ्ञातसासना ।

उपासिका नाम बुद्धं सरणं गता, धम्मं सरणं गता, सङ्घं सरणं गता ।

दिस्वा ति पस्सित्वा ।

तिण्णं धम्मानं अञ्ञतरेन वदेय्य – पाराजिकेन वा सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । निसज्जं भिक्खु पटिजानमानो तिण्णं धम्मानं अञ्ञतरेन कारेतब्बो – पाराजिकेन वा सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । येन वा सा सद्धेय्यवचसा उपासिका वदेय्य तेन सो भिक्खु कारेतब्बो ।

४. सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तो" ति, सो च[5] तं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तो" ति, सो चे एवं वदेय्य – "सच्चाहं निसिन्नो, नो च खो मेथुनं धम्मं पटिसेविं" ति, निसज्जाय कारेतब्बो । सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो
B. 288 मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तो" ति, सो चे एवं वदेय्य – "नाहं निसिन्नो, अपि च खो निपन्नो" ति, निपज्जाय कारेतब्बो । सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तो" ति, सो चे एवं वदेय्य – "नाहं निसिन्नो अपि च खो ठितो" ति, न कारेतब्बो ।

५. सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तो" ति, सो च तं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो ।

---

१. निक्खनियमाने – स्या०; निखणियमाने – रो०, सी० । २. उक्खिपियमाने – सी०, स्या०, रो० । ३. कुट्टेन – म० । ४. कोट्ठळिया – स्या०; कोत्थलिया – सी० । ५. च – स्या० ।

सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तो" ति, सो चे एवं वदेय्य – "सच्चाहं निपन्नो, नो च खो मेथुनं धम्मं पटिसेविं" ति, निपज्जाय कारेतब्बो । सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तो" ति, सो चे एवं वदेय्य – "नाहं निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो" ति, निसज्जाय कारेतब्बो । सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामस्स मेथुनं धम्मं पटिसेवन्तो" ति, सो चे एवं वदेय्य – "नाहं निपन्नो अपि च खो ठितो" ति, न कारेतब्बो । R. 190

६. सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जन्तो" ति, सो च तं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो ... पे० ... सच्चाहं निसिन्नो नो च खो कायसंसग्गं समापज्जिं ति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जन्तो" ति, सो च तं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो ... पे० ... सच्चाहं निपन्नो, नो च खो कायसंसग्गं समापज्जिं ति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

७. सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये निसिन्नो" ति, सो च तं पटि- B. 289 जानाति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

८. सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने अलंकम्मनिये निपन्नो" ति, सो च तं पटिजानाति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

अनियतो ति न नियतो, पाराजिकं वा सङ्घादिसेसो वा पाचित्तियं वा ।

९. गमनं पटिजानाति, निसज्जं पटिजानाति, आपत्तिं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमनं पटिजानाति, निसज्जं न पटिजानाति, आपत्तिं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमनं पटिजानाति, निसज्जं पटिजानाति, आपत्तिं न पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो । गमनं पटिजानाति, निसज्जं न पटिजानाति, आपत्तिं न पटिजानाति, न कारेतब्बो ।

गमनं न पटिजानाति, निसज्जं पटिजानाति, आपत्तिं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमनं न पटिजानाति, निसज्जं न पटिजानाति,
R. 191 आपत्तिं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमनं न पटिजानाति, निसज्जं पटिजानाति, आपत्तिं न पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो । गमनं न पटिजानाति, निसज्जं न पटिजानाति, आपत्तिं न पटिजानाति, न कारेतब्बो ति ।

---

§ २. दुतियअनियतो

(एको एकाय निसज्जने)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

१०. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी – "भगवता पटिक्खित्तं मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो पटिच्छन्ने आसने
B. 290 अलंकम्मनिये निसज्जं कप्पेतुं" ति तस्सा येव कुमारिकाय सद्धिं एको एकाय रहो निसज्जं कप्पेसि कालयुत्तं समुल्लपन्तो कालयुत्तं धम्मं भणन्तो । दुतियं पि खो विसाखा मिगारमाता निमन्तिता तं कुलं अगमासि । अद्दसा खो विसाखा मिगारमाता आयस्मन्तं उदायिं तस्सा येव कुमारिकाय सद्धिं एकं[1] एकाय रहो निसिन्नं । दिस्वान आयस्मन्तं उदायिं एतदवोच – "इदं, भन्ते, नच्छन्नं नप्पतिरूपं यं अय्यो मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो निसज्जं कप्पेति । किञ्चा पि, भन्ते, अय्यो अनत्थिको तेन धम्मेन, अपि च दुस्सद्धापया अप्पसन्ना मनुस्सा" ति । एवं पि खो आयस्मा उदायी विसाखाय मिगारमातुया वुच्चमानो नादियि ।

१. एको – रो० ।

अथ खो विसाखा मिगारमाता निक्खमित्वा भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो निसज्जं कप्पेस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उदायिं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उदायि, मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो निसज्जं कप्पेसी" ति ? "सच्चं भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो निसज्जं कप्पेस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

११. **"नहेव खो पन पटिच्छन्नं आसनं होति नालं कम्मनियं, अलं च खो होति मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासितुं । यो पन भिक्खु तथारूपे आसने मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो निसज्जं कप्पेय्य, तमेनं सद्धेय्यवचसा उपासिका दिस्वा द्विन्नं धम्मानं अञ्ञतरेन वदेय्य – सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । निसज्जं भिक्खु पटिजानमानो द्विन्नं धम्मानं अञ्ञतरेन कारेतब्बो – सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । येन वा सा सद्धेय्यवचसा उपासिका वदेय्य तेन सो भिक्खु कारेतब्बो । अयं पि धम्मो अनियतो"** ति । R. 192

(३) विभङ्गो

१२. **नहेव खो पन पटिच्छन्नं आसनं होती** ति अप्पटिच्छन्नं होति कुट्टेन वा कवाटेन वा किलञ्जेन वा साणिपाकारेन वा रुक्खेन वा थम्भेन वा कोत्थळिया[1] वा येन केनचि अप्पटिच्छन्नं होति ।

नालं कम्मनियं ति न सक्का होति मेथुनं धम्मं पटिसेवितुं । B. 291

अलं च खो होति मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासितुं ति सक्का होति मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासितुं ।

यो पना ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

---

१. कोत्थळिकाय – रो०; कोत्थलिकाय – सी० ।

तथारूपे आसने ति एवरूपे आसने ।

मातुगामो नाम मनुस्सित्थी, न यक्खी न पेती न तिरच्छानगता, विञ्ञू पटिबला सुभासितदुब्भासितं दुट्ठुल्लादुट्ठुल्लं आजानितुं ।

सद्धिं ति एकतो ।

एको एकाया ति भिक्खु चेव होति मातुगामो च । **रहो** नाम चक्खुस्स रहो, सोतस्स रहो । **चक्खुस्स रहो** नाम न सक्का होति अक्खिं वा निखणीयमाने भमुकं वा उक्खिपीयमाने सीसं वा उक्खिपीयमाने पस्सितुं । **सोतस्स रहो** नाम न सक्का होति पकतिकथा सोतुं ।

निसज्जं कप्पेय्या ति मातुगामे निसिन्ने भिक्खु उपनिसिन्नो वा होति उपनिपन्नो वा । भिक्खु निसिन्ने मातुगामो उपनिसिन्नो वा होति उपनिपन्नो वा । उभो वा निसिन्ना होन्ति उभो वा निपन्ना ।

सद्धेय्यवचसा नाम आगतफला अभिसमेताविनी विञ्ञातसासना ।

उपासिका नाम बुद्धं सरणं गता, धम्मं सरणं गता, सङ्घं सरणं गता ।

दिस्वा ति पस्सित्वा ।

द्विन्नं धम्मानं अञ्ञतरेन वदेय्य सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । निसज्जं भिक्खु पटिजानमानो द्विन्नं धम्मानं अञ्ञतरेन कारेतब्बो – सङ्घादिसेसेन वा पाचित्तियेन वा । येन वा सा सद्धेय्यवचसा उपासिका वदेय्य, तेन सो भिक्खु कारेतब्बो ।

१३. सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जन्तो" ति, सो च तं पटिजानाति, आपत्तिया
B. 292 कारेतब्बो । सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निसिन्नो मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जन्तो" ति, सो चे एवं वदेय्य – "सच्चाहं निसिन्नो, नो च खो कायसंसग्गं समापज्जिं" ति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो, अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो निपन्नो मातुगामेन सद्धिं कायसंसग्गं समापज्जन्तो" ति, सो च तं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो ... पे० ... सच्चाहं निपन्नो, नो च खो कायसंसग्गं समापज्जिं ति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति,
R. 193 निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो[1], अपि च खो ठितो ति,

१. निसिन्नो – स्या० ।

न कारेतब्बो ।

सा चे एवं वदेय्य – "अय्यस्स मया सुतं निसिन्नस्स मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासन्तस्सा" ति, सो च तं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । सा चे एवं वदेय्य – "अय्यस्स मया सुतं निसिन्नस्स मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासन्तस्सा" ति, सो चे एवं वदेय्य – "सच्चाहं निसिन्नो, नो च खो[1] दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासिं" ति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो, अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

सा चे एवं वदेय्य – "अय्यस्स मया सुतं निपन्नस्स मातुगामं दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासन्तस्सा" ति, सो च तं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो ... पे० ... सच्चाहं निपन्नो नो च खो दुट्ठुल्लाहि वाचाहि ओभासिं ति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

१४. सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो मातुगामेन सद्धिं एको एकाय रहो निसिन्नो" ति, सो च तं पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो, अपि च खो निपन्नो ति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निसिन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

सा चे एवं वदेय्य – "अय्यो मया दिट्ठो मातुगामेन सद्धिं एको B. 293
एकाय रहो निपन्नो" ति, सो च तं पटिजानाति, निपज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो निसिन्नो ति, निसज्जाय कारेतब्बो ... पे० ... नाहं निपन्नो, अपि च खो ठितो ति, न कारेतब्बो ।

अयं पी ति पुरिमं उपादाय वुच्चति ।

अनियतो ति न नियतो, सङ्घादिसेसो वा पाचित्तियं वा ।

१५. गमनं पटिजानाति निसज्जं पटिजानाति आपत्तिं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमनं पटिजानाति निसज्जं न पटिजानाति आपत्तिं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो । गमनं पटिजानाति निसज्जं पटिजानाति आपत्तिं न पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो । गमनं पटिजानाति निसज्जं न पटिजानाति आपत्तिं न पटिजानाति, न कारेतब्बो ।

गमनं न पटिजानाति निसज्जं पटिजानाति आपत्तिं पटिजानाति,

---

१. खो मातुगामं – स्या० ।

आपत्तिया कारेतब्बो। गमनं न पटिजानाति निसज्जं न पटिजानाति आपत्तिं पटिजानाति, आपत्तिया कारेतब्बो। गमनं न पटिजानाति निसज्जं पटिजानाति आपत्तिं न पटिजानाति, निसज्जाय कारेतब्बो। गमनं न पटिजानाति निसज्जं न पटिजानाति आपत्तिं न पटिजानाति, न कारेतब्बो ति।

—०—

R. 194 १६. उद्दिट्ठा खो आयस्मन्तो द्वे अनियता धम्मा। तत्थायस्मन्ते पुच्छामि – "कच्चित्थ परिसुद्धा"? दुतियं पि पुच्छामि – "कच्चित्थ परिसुद्धा"? ततियं पि पुच्छामि – "कच्चित्थ परिसुद्धा"? परिसुद्धेत्थायस्मन्तो; तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी ति।

तस्सुद्दानं

अलंकम्मनियं चेव, तथेव च नहेव खो।
अनियता सुपञ्ञत्ता[1], बुद्धसेट्ठेन तादिना ति॥

अनियतकण्डं[2] निट्ठितं।

———:०:———

१. सुपञ्ञत्तं – रो०। २. अनियतं – सी०, रो०।

४. निस्सग्गियकण्डं

इमे खो पनायस्मन्तो तिंस निस्सग्गिया पाचित्तिया
धम्मा उद्देसं आगच्छन्ति ।

§ १. पठमनिस्सग्गियं

(अतिरेकचीवरधारणं)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

१. तेन समयेन बुद्धो भगवा वेसालियं विहरति गोतमके चेतिये । B.294, R.195
तेन खो पन समयेन भगवता भिक्खूनं तिचीवरं अनुञ्ञातं होति । छब्बग्गिया भिक्खू – "भगवता तिचीवरं अनुञ्ञातं" ति अञ्ञेनेव[1] तिचीवरेन गामं पविसन्ति, अञ्ञेन तिचीवरेन आरामे अच्छन्ति, अञ्ञेन तिचीवरेन नहानं ओतरन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[2] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू अतिरेकचीवरं धारेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पठमपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, अतिरेकचीवरं धारेथा" ति ? "सच्चं भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, अतिरेकचीवरं धारेस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

२. **"यो पन भिक्खु अतिरेकचीवरं धारेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।
एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) सारिपुत्तस्स निक्खित्तचीवरवत्थु

३. तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स अतिरेकचीवरं उप्पन्नं होति । आयस्मा च आनन्दो तं चीवरं आयस्मतो सारिपुत्तस्स दातुकामो होति । आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति । अथ खो

---

१. अञ्ञेन – सी० । २. खीयन्ति – सी०, स्या०, रो० ।

आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि – "भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं – 'न अतिरेकचीवरं धारेतब्बं' ति । इदं च मे अतिरेकचीवरं उप्पन्नं । अहं
R. 196 चिमं चीवरं आयस्मतो सारिपुत्तस्स दातुकामो । आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति । कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति ? अथ खो
B. 295 आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "कीवचिरं पनानन्द, सारिपुत्तो आगच्छिस्सती" ति ? "नवमं वा, भगवा, दिवसं दसमं वा" ति ।

(४) अनुपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि -- "अनुजानामि, भिक्खवे, दसाहपरमं अतिरेकचीवरं धारेतुं । एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

४. **"निट्ठितचीवरस्मिं भिक्खुना उब्भतस्मिं कठिने दसाहपरमं अतिरेकचीवरं धारेतब्बं । तं अतिक्कामयतो निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

(५) विभङ्गो

५. **निट्ठितचीवरस्मिं** ति भिक्खुनो चीवरं कतं वा होति नट्ठं वा विनट्ठं वा दड्ढं वा चीवरासा वा उपच्छिन्ना ।

उब्भतस्मिं कठिने ति अट्ठन्नं मातिकानं अञ्ञतराय मातिकाय उब्भतं होति, सङ्घेन वा अन्तरा उब्भतं होति ।

दसाहपरमं ति दसाहपरमता धारेतब्बं ।

अतिरेकचीवरं नाम अनधिट्ठितं अविकप्पितं ।

चीवरं नाम छन्नं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं, विकप्पनुपगं[1] पच्छिमं ।

तं अतिक्कामयतो निस्सग्गियं होती ति एकादसे अरुणुग्गमने निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं । तेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "इदं मे, भन्ते, चीवरं दसाहातिक्कन्तं निस्सग्गियं, इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी" ति ।

---

१. विकप्पनूपगं – स्या० ।

निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा। निस्सट्ठचीवरं दातब्बं।

६. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इदं चीवरं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो निस्सग्गियं सङ्घस्स निस्सट्ठं। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इमं चीवरं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्या" ति।

७. तेन भिक्खुना सम्बहुले भिक्खू उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं B. 296
करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्सु[1] वचनीया[2] – "इदं मे, भन्ते, चीवरं दसाहातिक्कन्तं R. 197
निस्सग्गियं। इमाहं आयस्मन्तानं निस्सज्जामी" ति। निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा। निस्सट्ठचीवरं दातब्बं।

८. "सुणन्तु मे आयस्मन्ता। इदं चीवरं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो निस्सग्गियं आयस्मन्तानं निस्सट्ठं। यदायस्मन्तानं पत्तकल्लं, आयस्मन्ता इमं चीवरं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्युं" ति।

९. तेन भिक्खुना एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "इदं मे, आवुसो, चीवरं दसाहातिक्कन्तं निस्सग्गियं। इमाहं आयस्मतो निस्सज्जामी" ति। निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा। तेन भिक्खुना आपत्ति पटिग्गहेतब्बा। निस्सट्ठचीवरं दातब्बं – "इमं चीवरं आयस्मतो दम्मी" ति।

१०. दसाहातिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। दसाहातिक्कन्ते वेमतिको, निस्सग्गियं पाचित्तियं। दसाहातिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अनधिट्ठिते अधिट्ठितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अविकप्पिते विकप्पितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अनट्ठे नट्ठसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अविनट्ठे विनट्ठसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अदड्ढे दड्ढसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अविलुत्ते विलुत्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

निस्सग्गियं चीवरं अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स। दसाहानतिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। दसाहा-

---

१. एवमस्स – स्या०। २. वचनीयो – स्या०।

नतिक्कन्ते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । दसाहानतिक्कन्ते अनतिक्कन्त-सञ्ञी, अनापत्ति ।

११. अनापत्ति अन्तोदसाहं अधिट्ठेति, विकप्पेति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, डय्हति[1], अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति[2], विस्सासं गण्हन्ति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

B. 297 १२. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू निस्सट्ठचीवरं न देन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । "न, भिक्खवे, निस्सट्ठचीवरं न दातब्बं । यो न ददेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

—०—

§ २. दुतियनिस्सग्गियं

(तिचीवरविप्पवासे)

(१) चीवरं निक्खिपित्वा चारिकपक्कमनवत्थु

R. 198 १३. तेन समयन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन भिक्खू भिक्खूनं हत्थे चीवरं निक्खिपित्वा सन्तरुत्तरेन जनपदचारिकं पक्कमन्ति । तानि चीवरानि चिरं निक्खित्तानि कण्णकितानि होन्ति । तानि[3] भिक्खू ओतापेन्ति । अद्दसा खो आयस्मा आनन्दो सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो ते भिक्खू तानि चीवरानि ओतापेन्ते । दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – "कस्सिमानि, आवुसो, चीवरानि कण्णकितानी" ति ? अथ खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स एतमत्थं आरोचेसुं । आयस्मा आनन्दो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथं हि नाम भिक्खू भिक्खूनं हत्थे चीवरं निक्खिपित्वा सन्तरुत्तरेन जनपदचारिकं पक्कमिस्सन्ती" ति ! अथ खो आयस्मा आनन्दो ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसि ।

(२) पठमपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू भिक्खूनं हत्थे चीवरं निक्खिपित्वा सन्तरुत्तरेन जनपदचारिकं पक्कमन्ती" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ...पे०... कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा भिक्खूनं हत्थे चीवरं निक्खिपित्वा सन्तरुत्तरेन

१. दय्हति – स्या० । २. गण्हाति – स्या० । ३. तानि चीवरानि – स्या० ।

जनपदचारिकं पक्कमिस्सन्ति ! नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ...पे०... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१४. **"निट्ठितचीवरस्मिं भिक्खुना उब्भतस्मिं कठिने एकरत्तं पि चे भिक्खु तिचीवरेन विप्पवसेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) कोसम्बियं गिलानभिक्खुवत्थु

१५. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कोसम्बियं गिलानो होति । ञातका तस्स भिक्खुनो सन्तिके दूतं पाहेसुं – "आगच्छतु भदन्तो[1], मयं, उपट्ठहिस्सामा" ति । भिक्खू पि एवमाहंसु – "गच्छावुसो, ञातका तं उपट्ठहिस्सन्ती" ति । सो एवमाह – "भगवतावुसो, सिक्खापदं पञ्ञत्तं – 'न तिचीवरेन विप्पवसितब्बं' ति । अहं चम्हि गिलानो । न सक्कोमि तिचीवरं आदाय पक्कमितुं । नाहं गमिस्सामी" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । B. 298 R. 199

(४) अनुपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स भिक्खुनो तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुतिं[2] दातुं । एवं च पन, भिक्खवे, दातब्बा । तेन गिलानेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – 'अहं, भन्ते, गिलानो । न सक्कोमि तिचीवरं आदाय पक्कमितुं । सोहं, भन्ते, सङ्घं तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुतिं याचामी' ति । दुतियं पि याचितब्बा । ततियं पि याचितब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१६. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु गिलानो । न सक्कोति तिचीवरं आदाय पक्कमितुं । सो सङ्घं तिचीवरेन अविप्पवास-सम्मुतिं याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुतिं ददेय्य । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु गिलानो । न सक्कोति तिचीवरं आदाय पक्कमितुं । सो सङ्घं तिचीवरेन अविप्पवास-सम्मुतिं याचति । सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो तिचीवरेन अविप्पवास-

---

१. भद्दन्तो – स्या०, रो० । २. अविप्पवाससम्मतिं – स्या० ।

सम्मुतिं देति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुतिया दानं, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"दिन्ना सङ्घेन इत्थन्नामस्स भिक्खुनो तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुति। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१७. "**निट्ठितचीवरस्मिं भिक्खुना उब्भतस्मिं कठिने एकरत्तं पि चे भिक्खु तिचीवरेन विप्पवसेय्य, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं**" ति।

(५) विभङ्गो

१८. "**निट्ठितचीवरस्मिं** ति भिक्खुनो चीवरं कतं वा होति नट्ठं वा विनट्ठं वा दड्ढं वा चीवरासा वा उपच्छिन्ना।

B. 299 **उब्भतस्मिं कठिने** ति अट्ठन्नं मातिकानं अञ्ञतराय मातिकाय उब्भतं होति, सङ्घेन वा अन्तरा उब्भतं होति।

एकरत्तं पि चे भिक्खु तिचीवरेन विप्पविसेय्या ति सङ्घाटिया वा उत्तरासङ्गेन वा अन्तरवासकेन वा।

अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया ति ठपेत्वा भिक्खुसम्मुतिं।

निस्सग्गियं होती ति सह अरुणुग्गमना[1] निस्सग्गियं होति। निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा। एवं च पन, भिक्खवे,
R. 200 निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, चीवरं[2] रत्तिविप्पवुत्थं अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया निस्सग्गियं, इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति।

१९. गामो एकूपचारो[3] नानूपचारो[4]। निवेसनं एकूपचारं नानूपचारं। उदोसितो[5] एकूपचारो[6] नानूपचारो। अट्टो एकूपचारो नानूपचारो। माळो[7] एकूपचारो नानूपचारो। पासादो एकूपचारो नानूपचारो। हम्मियं एकूपचारं नानूपचारं। नावा एकूपचारा नानूपचारा। सत्थो एकूपचारो नानूपचारो। खेत्तं एकूपचारं नानूपचारं। धञ्ञकरणं एकूपचारं नानूपचारं। आरामो एकूपचारो नानूपचारो। विहारो एकूपचारो नानूपचारो। रुक्खमूलं एकूपचारं नानूपचारं। अज्झोकासो एकूपचारो नानूपचारो।

---

१. अरुणुग्गमनेन – स्या०। २. तिचीवरं – रो०। ३. एकुपचारो – स्या०, रो०। ४. नानुपचारो – रो०। ५. उद्दोसितो – सी०, स्या०, रो०। ६. एकुपचारो – रो०। ७. मालो – सी०, स्या०, रो०।

२०. **गामो एकूपचारो** नाम एककुलस्स गामो होति परिक्खित्तो च । अन्तोगामे चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोगामे वत्थब्बं । अपरिक्खित्तो होति, यस्मिं घरे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं घरे वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२१. नानाकुलस्स गामो होति परिक्खित्तो च। यस्मिं घरे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं घरे वत्थब्बं सभाये वा द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । सभायं गच्छन्तेन हत्थपासे चीवरं निक्खिपित्वा सभाये वा वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । सभाये चीवरं निक्खिपित्वा सभाये वा वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । अपरिक्खित्तो होति, यस्मिं घरे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं घरे वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२२. एककुलस्स निवेसनं होति परिक्खित्तं च, नानागब्भा नाना- B. 300
ओवरका । अन्तोनिवेसने चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोनिवेसने वत्थब्बं । अपरिक्खित्तं होति, यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२३. नानाकुलस्स निवेसनं होति परिक्खित्तं च, नानागब्भा नानाओवरका । यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । अपरिक्खित्तं होति, यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२४. एककुलस्स उदोसितो होति परिक्खित्तो च, नानागब्भा नाना- R. 201
ओवरका । अन्तोउदोसिते चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोउदोसिते वत्थब्बं । अपरिक्खित्तो होति, यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२५. नानाकुलस्स उदोसितो होति परिक्खित्तो च, नानागब्भा नानाओवरका । यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । अपरिक्खित्तो होति, यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२६. एककुलस्स अट्टो होति, अन्तोअट्टे चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोअट्टे वत्थब्बं । नानाकुलस्स अट्टो होति, नानागब्भा नानाओवरका । यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२७. एककुलस्स माळो होति, अन्तोमाळे चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोमाळे वत्थब्बं । नानाकुलस्स माळो होति नानागब्भा नानाओवरका,

यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२८. एककुलस्स पासादो होति, अन्तोपासादे चीवरं निक्खिपित्वा B. 301 अन्तोपासादे वत्थब्बं । नानाकुलस्स पासादो होति, नानागब्भा नानाओवरका । यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

२९. एककुलस्स हम्मियं होति । अन्तोहम्मिये चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोहम्मिये वत्थब्बं । नानाकुलस्स हम्मियं होति, नानागब्भा नानाओवरका । यस्मिं गब्भे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं गब्भे वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

३०. एककुलस्स नावा होति । अन्तोनावाय चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोनावाय वत्थब्बं । नानाकुलस्स नावा होति नानागब्भा नानाओवरका । यस्मिं ओवरके चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं ओवरके वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं ।

३१. एककुलस्स सत्थो होति । सत्थे चीवरं निक्खिपित्वा पुरतो वा पच्छतो वा सत्तब्भन्तरा न विजहितब्बा, पस्सतो अब्भन्तरं न विजहितब्बं । नानाकुलस्स सत्थो होति, सत्थे चीवरं निक्खिपित्वा हत्थपासा न विजहितब्बं ।

३२. एककुलस्स खेत्तं होति परिक्खित्तं च । अन्तोखेत्ते चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोखेत्ते वत्थब्बं । अपरिक्खित्तं होति, हत्थपासा न विजहितब्बं । नानाकुलस्स खेत्तं होति परिक्खित्तं च । अन्तोखेत्ते चीवरं निक्खिपित्वा द्वारमूले वा वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । अपरिक्खित्तं होति, हत्थपासा न विजहितब्बं ।

३३. एककुलस्स धञ्ञकरणं होति परिक्खित्तं च । अन्तोधञ्ञकरणे चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोधञ्ञकरणे वत्थब्बं । अपरिक्खित्तं होति, हत्थपासा न विजहितब्बं । नानाकुलस्स धञ्ञकरणं होति परिक्खित्तं च । अन्तोधञ्ञकरणे चीवरं निक्खिपित्वा द्वारमूले वा वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । अपरिक्खित्तं होति, हत्थपासा न विजहितब्बं ।

३४. एककुलस्स आरामो होति परिक्खित्तो च । अन्तोआरामे चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोआरामे वत्थब्बं । अपरिक्खित्तो होति, हत्थपासा न विजहितब्बं । नानाकुलस्स आरामो होति परिक्खित्तो च । अन्तोआरामे चीवरं निक्खिपित्वा द्वारमूले वा वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । अपरिक्खित्तो होति, हत्थपासा न विजहितब्बं ।

३५. एककुलस्स विहारो होति परिक्खित्तो च । अन्तोविहारे चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोविहारे वत्थब्बं । अपरिक्खित्तो होति, यस्मिं विहारे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं विहारे वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । नानाकुलस्स विहारो होति परिक्खित्तो च । यस्मिं विहारे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं विहारे वत्थब्बं द्वारमूले वा, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । अपरिक्खित्तो होति, यस्मिं विहारे चीवरं निक्खित्तं होति तस्मिं विहारे वत्थब्बं, हत्थपासा वा न विजहितब्बं । B. 302, R. 202

३६. एककुलस्स रुक्खमूलं होति, यं मज्झन्हिके[1] काले समन्ता छाया फरति, अन्तोछायाय चीवरं निक्खिपित्वा अन्तोछायाय वत्थब्बं । नानाकुलस्स रुक्खमूलं होति, हत्थपासा न विजहितब्बं ।

अज्झोकासो एकूपचारो[2] नाम अगामके अरञ्ञे समन्ता सत्तब्भन्तरा एकूपचारो, ततो परं नानूपचारो ।

३७. विप्पवुत्थे विप्पवुत्थसञ्ञी अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं । विप्पवुत्थे वेमतिको, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं । विप्पवुत्थे अविप्पवुत्थसञ्ञी, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अप्पच्चुद्धटे पच्चुद्धटसञ्ञी ... पे० ... अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्ञी ... पे० ... अनट्ठे नट्ठसञ्ञी ... पे० ... अविनट्ठे विनट्ठसञ्ञी ... पे० ... अदड्ढे दड्ढसञ्ञी ... पे० ... अविलुत्ते विलुत्तसञ्ञी, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

निस्सग्गियचीवरं अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । अविप्पवुत्थे विप्पवुत्थसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । अविप्पवुत्थे वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अविप्पवुत्थे अविप्पवुत्थसञ्ञी, अनापत्ति ।

३८. अनापत्ति अन्तोअरुणे पच्चुद्धरति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, डय्हति, अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति, विस्सासं गण्हन्ति, भिक्खुसम्मुतिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—०—

§ ३. ततियनिस्सग्गियं

(अकालुप्पन्नचीवरनिक्खिपने)

(१) अकालुप्पन्नचीवरवत्थु

३९. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो B. 303

---

१. मज्झन्तिके – सी०, स्या०, रो० । २. एकूपचारो नानूपचारो – स्या० ।

R. 203 अकालचीवरं उप्पन्नं[1] होति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नप्पहोति। अथ खो सो भिक्खु तं चीवरं उस्सापेत्वा पुनप्पुनं विमज्जति। अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो तं भिक्खुं तं चीवरं उस्सापेत्वा पुनप्पुनं विमज्जन्तं। दिस्वान येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं भिक्खुं एतदवोच– "किस्स त्वं, भिक्खु, इमं चीवरं उस्सापेत्वा पुनप्पुनं विमज्जसी" ति? "इदं मे, भन्ते, अकालचीवरं उप्पन्नं। कयिरमानं नप्पहोति। तेनाहं इमं चीवरं उस्सापेत्वा पुनप्पुनं विमज्जामी" ति। "अत्थि पन ते, भिक्खु, चीवरपच्चासा" ति? "अत्थि, भगवा" ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा, भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, अकालचीवरं पटिग्गहेत्वा चीवरपच्चासा[2] निक्खिपितुं" ति।

४०. तेन खो पन समयेन भिक्खू – "भगवता अनुञ्ञातं अकालचीवरं पटिग्गहेत्वा चीवरपच्चासा निक्खिपितुं" ति अकालचीवरानि[3] पटिग्गहेत्वा अतिरेकमासं निक्खिपन्ति। तानि चीवरानि चीवरवंसे भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ति। अद्दसा खो आयस्मा आनन्दो सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो तानि चीवरानि चीवरवंसे भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ते[4]। दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – "कस्सिमानि, आवुसो, चीवरानि चीवरवंसे भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ती" ति? "अम्हाकं, आवुसो, अकालचीवरानि[5] चीवरपच्चासा निक्खित्तानी" ति। "कीवचिरं पनावुसो, इमानि चीवरानि निक्खित्तानी" ति? "अतिरेकमासं, आवुसो" ति। आयस्मा आनन्दो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथं हि नाम भिक्खू अकालचीवरं पटिग्गहेत्वा अतिरेकमासं निक्खिपिस्सन्ती" ति! अथ खो आयस्मा आनन्दो ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसि।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू अकालचीवरं पटिग्गहेत्वा अतिरेकमासं निक्खिपन्ती" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा अकालचीवरं पटिग्गहेत्वा अतिरेकमासं निक्खिपिस्सन्ति! नेतं,

---

१. उपन्नं – सी०। २. चीवरपच्चासाय – स्या०। ३. अकालचीवरं – स्या०। ४. ठितानि – स्या०। ५. इमानि अकालचीवरानि – स्या०।

भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

४१. **"निट्ठितचीवरस्मिं भिक्खुना उब्भतस्मिं कठिने भिक्खुनो** B. 304
पनेव अकालचीवरं उप्पज्जेय्य, आकङ्खमानेन भिक्खुना पटिग्गहेतब्बं। पटिग्गहेत्वा खिप्पमेव कारेतब्बं। नो चस्स पारिपूरि, मासपरमं तेन भिक्खुना तं चीवरं निक्खिपितब्बं ऊनस्स पारिपूरिया सतिया पच्चासाय। ततो चे उत्तरि[1] निक्खिपेय्य, सतिया पि पच्चासाय, निस्सग्गियं पाचित्तिय" ति।

(३) विभङ्गो

४२. **निट्ठितचीवरस्मिं**[2] ति भिक्खुनो चीवरं कतं वा होति नट्ठं R. 204
वा विनट्ठं वा दड्ढं वा चीवरासा वा उपच्छिन्ना।

उब्भतस्मिं कठिने[3] ति अट्ठन्नं मातिकानं अञ्ञतराय मातिकाय उब्भतं होति, सङ्घेन वा अन्तरा उब्भतं होति।

अकालचीवरं नाम अनत्थते कठिने एकादसमासे उप्पन्नं, अत्थते कठिने सत्तमासे उप्पन्नं, काले पि आदिस्स दिन्नं, एतं अकालचीवरं नाम।

उप्पज्जेय्या ति उप्पज्जेय्य सङ्घतो वा गणतो वा ञातितो वा मित्ततो वा पंसुकूलं[4] वा अत्तनो वा धनेन।

आकङ्खमानेना ति इच्छमानेन पटिग्गहेतब्बं।

पटिग्गहेत्वा खिप्पमेव कारेतब्बं ति दसाहा कारेतब्बं।

नो चस्स पारिपूरी ति कयिरमानं नप्पहोति।

मासपरमं तेन भिक्खुना तं चीवरं निक्खिपितब्बं ति मासपरमता निक्खिपितब्बं।

ऊनस्स पारिपूरिया ति ऊनस्स पारिपूरत्थाय।

सतिया पच्चासाया ति पच्चासा होति सङ्घतो वा गणतो वा ञातितो वा मित्ततो वा पंसुकूलं वा अत्तनो वा धनेन।

ततो चे उत्तरि निक्खिपेय्य सतिया पि पच्चासाया ति तदहुप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासाचीवरं उप्पज्जति, दसाहा कारेतब्बं। द्वीहुप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासा चीवरं उप्पज्जति, दसाहा कारेतब्बं। तीहुप्पन्ने मूलचीवरे ... पे० ... चतूहुप्पन्ने ... पञ्चाहुप्पन्ने ... छाहुप्पन्ने ... सत्ता-

---

१. उत्तरिं – सी०, स्या०, रो०। २. निट्ठितचीवरस्मिं भिक्खुना – स्या०। ३. कथिने – म०। ४. पंसुकूलतो – स्या०।

B. 305 हुप्पन्ने ... अट्ठाहुप्पन्ने ... नवाहुप्पन्ने ... दसाहुप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासाचीवरं उप्पज्जति, दसाहा कारेतब्बं। एकादसे उप्पन्ने ... पे० ... द्वादसे उप्पन्ने ... तेरसे उप्पन्ने ... चुद्दसे उप्पन्ने ... पन्नरसे उप्पन्ने ... सोळसे उप्पन्ने ... सत्तरसे उप्पन्ने ... अट्ठारसे उप्पन्ने ... एकूनवीसे उप्पन्ने ... वीसे उप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासाचीवरं उप्पज्जति, दसाहा कारेतब्बं। एकवीसे उप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासाचीवरं उप्पज्जति, नवाहा कारेतब्बं। द्वावीसे उप्पन्ने ... पे० ... तेवीसे उप्पन्ने ... चतुवीसे उप्पन्ने ... पञ्चवीसे उप्पन्ने ... छब्बीसे उप्पन्ने ... सत्तवीसे उप्पन्ने ... अट्ठवीसे उप्पन्ने ... एकूनतिंसे उप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासाचीवरं उप्पज्जति, एकाहं[1] कारेतब्बं ... तिंसे उप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासाचीवरं उप्पज्जति, तदहेव अधिट्ठातब्बं विकप्पेतब्बं विस्सज्जेतब्बं। नो चे अधिट्ठेय्य वा विकप्पेय्य वा विस्सज्जेय्य वा, एकतिंसे
R. 205 अरुणुग्गमने निस्सग्गियं होति। निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा। एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, अकालचीवरं मासातिक्कन्तं निस्सग्गियं, इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्यु ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति।

विसभागे उप्पन्ने मूलचीवरे पच्चासाचीवरं उप्पज्जति, रत्तियो च सेसा होन्ति, न अकामा कारेतब्बं।

४३. मासातिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। मासातिक्कन्ते वेमतिको ... पे० ... मासातिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्ञी ... पे० ... अनधिट्ठिते अधिट्ठितसञ्ञी ... पे० ... अविकप्पिते विकप्पितसञ्ञी ... पे० ... अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्ञी ... पे० ... अनट्ठे नट्ठसञ्ञी ... पे० ... अविनट्ठे विनट्ठसञ्ञी ... पे० ... अदड्ढे दड्ढसञ्ञी ... पे० ... अविलुत्ते विलुत्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

निस्सग्गियं चीवरं अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स। मासानतिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। मासानतिक्कन्ते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। मासानतिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्ञी, अनापत्ति।

४४. अनापत्ति अन्तोमासे अधिट्ठेति, विकप्पेति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, डय्हति[2], अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति[3], विस्सासं गण्हन्ति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति।

---

१. एकाहा – सी०, रो०। २. दय्हति – स्या०। ३. गण्हाति – स्या०।

§ ४. चतुत्थनिस्सग्गियं

(पुराणचीवरधोवापने)

(१) उदायिभिक्खुवत्थु

४५. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने B. 306 अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मतो उदायिस्स पुराणदुतियिका भिक्खुनीसु पब्बजिता होति । सा[1] आयस्मतो उदायिस्स सन्तिके अभिक्खणं आगच्छति । आयस्मा पि उदायी तस्सा भिक्खुनिया सन्तिके अभिक्खणं गच्छति । तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी तस्सा भिक्खुनिया सन्तिके भत्तविस्सग्गं करोति । अथ खो आयस्मा उदायी पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सा भिक्खुनी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तस्सा भिक्खुनिया पुरतो अङ्गजातं विवरित्वा आसने निसीदि। सा पि खो भिक्खुनी आयस्मतो उदायिस्स पुरतो अङ्गजातं विवरित्वा आसने निसीदि। अथ खो आयस्मा उदायी सारत्तो[2] तस्सा भिक्खुनिया अङ्गजातं उपनिज्झायि । तस्स[3] असुचि मुच्चि । अथ खो आयस्मा उदायी तं भिक्खुनिं एतदवोच – "गच्छ, भगिनि, उदकं आहर, अन्तरवासकं धोविस्सामी" ति । "आहरय्य, अहमेव धोविस्सामी" ति तं[4] असुचिं एकदेसं मुखेन अग्गहेसि R. 206 एकदेसं अङ्गजाते पक्खिपि । सा तेन गब्भं गण्हि । भिक्खुनियो एवमाहंसु – "अब्रह्मचारिनी अयं भिक्खुनी, गब्भिनी" ति । "नाहं, अय्ये, अब्रह्मचारिनी" ति भिक्खुनीनं[5] एतमत्थं आरोचेसि । भिक्खुनियो उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम अय्यो उदायी भिक्खुनिया पुराणचीवरं धोवापेस्सती" ति ! अथ खो ता भिक्खुनियो भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी भिक्खुनिया पुराणचीवरं धोवापेस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उदायिं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उदायिं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उदायि, भिक्ख-

१. सा भिक्खुनी – स्या० । २. सारत्तो व – स्या० । ३. तस्स अङ्गजाततो – स्या० । ४. स्या० पोत्थके "अथ खो सा भिक्खुनी तस्स तं" इति पाठो दिस्सति । ५. अथ खो सा भिक्खुनी भिक्खुनीनं – स्या० ।

नियापुराणचीवरं धोवापेसी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । "ञातिका ते, उदायि, अञ्ञातिका" ति ? "अञ्ञातिका, भगवा" ति । "अञ्ञातको, मोघपुरिस[1], अञ्ञातिकाय न जानाति पतिरूपं[2] वा अप्पतिरूपं वा पासादिकं वा अपासादिकं वा । तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया पुराणचीवरं धोवापेस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

B. 307 ४६. **"यो पन भिक्खु अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया पुराणचीवरं धोवापेय्य वा रजापेय्य वा आकोटापेय्य वा, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

(३) विभङ्गो

४७. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

अञ्ञातिका नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धा ।

भिक्खुनी नाम उभतोसङ्घे उपसम्पन्ना ।

पुराणचीवरं नाम सकिं निवत्थं पि सकिं पारुतं पि ।

धोवा ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । धोतं निस्सग्गियं होति । रजा ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । रत्तं निस्सग्गियं होति । आकोटेही ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । सकिं पाणिप्पहारं वा मुग्गरप्पहारं वा दिन्ने निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, पुराणचीवरं अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया धोवापितं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

R. 207 ४८. अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं धोवापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं धोवापेति रजापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं धोवापेति आकोटापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं धोवापेति रजापेति आकोटापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

---

१. मोघपुरिसो – रो० । २. पटिरूपं – स्या० ।

अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं रजापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं रजापेति आकोटापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स। अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं रजापेति धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स। अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं रजापेति आकोटापेति धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं।

अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं आकोटापेति, B. 308
निस्सग्गियं पाचित्तियं। अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं आकोटापेति धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स। अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं आकोटापेति रजापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स। अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी पुराणचीवरं आकोटापेति धोवापेति रजापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं।

अञ्ञातिकाय वेमतिको ... पे० ... अञ्ञातिकाय ञातिकसञ्ञी ... पे० ... अञ्ञस्स पुराणचीवरं धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। निसीदनपच्चत्थरणं धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। एकतोउपसम्पन्नाय धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। ञातिकाय वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। ञातिकाय ञातिकसञ्ञी, अनापत्ति।

४९. अनापत्ति ञातिकाय धोवन्तिया अञ्ञातिका दुतिया होति, अवुत्ता धोवति, अपरिभुत्तं धोवापेति, चीवरं ठपेत्वा अञ्ञं परिक्खारं धोवापेति, सिक्खमानाय, सामणेरिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति।

—०—

§ ५. पञ्चमनिस्सग्गियं

(अञ्ञातिकाचीवरपटिग्गहणे)

(१) उप्पलवण्णाभिक्खुनीवत्थु

५०. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। तेन खो पन समयेन उप्पलवण्णा भिक्खुनी सावत्थियं विहरति। अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय R. 208
सावत्थिं पिण्डाय पाविसि। सावत्थियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्ड-

पातप्पटिक्कन्ता[1] येन अन्धवनं तेनुपसङ्कमि दिवाविहाराय। अन्धवनं अज्झोगाहेत्वा अञ्ञतरस्मिं रुक्खमूले दिवाविहारं निसीदि। तेन खो पन समयेन चोरा कतकम्मा गाविं वधित्वा मंसं गहेत्वा अन्धवनं पविसिंसु। अद्दसा खो B. 309 चोरगामणिको उप्पलवण्णं भिक्खुनिं अञ्ञतरस्मिं रुक्खमूले दिवाविहारं निसिन्नं। दिस्वानस्स एतदहोसि – "सचे मे पुत्तभातुका[2] पस्सिस्सन्ति विहेठिस्सन्ति इमं भिक्खुनिं" ति अञ्ञेन मग्गेन अगमासि। अथ खो सो चोरगामणिको मंसे पक्के वरमंसानि गहेत्वा पण्णपुटं[3] बन्धित्वा उप्पलवण्णाय भिक्खुनिया अविदूरे रुक्खे आलग्गेत्वा – "यो पस्सति समणो वा ब्राह्मणो वा दिन्नं येव हरतू" ति, वत्वा पक्कामि। अस्सोसि खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी समाधिम्हा वुट्ठहित्वा तस्स चोरगामणिकस्स इमं वाचं भासमानस्स। अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी तं मंसं गहेत्वा उपस्सयं अगमासि। अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी तस्सा रत्तिया अच्चयेन तं मंसं सम्पादेत्वा उत्तरासङ्गेन भण्डिकं बन्धित्वा वेहासं अब्भुग्गन्त्वा वेळुवने पच्चुट्ठासि।

तेन खो पन समयेन भगवा गामं पिण्डाय पविट्ठो होति। आयस्मा उदायी[4] ओहिय्यको[5] होति विहारपालो। अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी येनायस्मा उदायी तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उदायिं एतदवोच – "कहं, भन्ते, भगवा" ति? "पविट्ठो, भगिनि, भगवा गामं पिण्डाया" ति। "इमं, भन्ते, मंसं भगवतो देही" ति। "सन्तप्पितो तया[6], भगिनि, भगवा मंसेन। सचे मे त्वं अन्तरवासकं ददेय्यासि, एवं अहं पि सन्तप्पितो भवेय्यं अन्तरवासकेना" ति। "मयं खो, भन्ते, मातुगामा नाम किच्छलाभा। इदं च मे अन्तिमं पञ्चमं चीवरं। नाहं दस्सामी" ति। "सेय्यथापि, भगिनि, पुरिसो हत्थिं दत्वा कच्छे सज्जेय्य[7] एवमेव खो त्वं भगिनि भगवतो मंसं दत्वा मयि अन्तरवासके[8] सज्जसी[9]" ति। अथ खो उप्पलवण्णा भिक्खुनी आयस्मता उदायिना निप्पीळियमाना अन्तरवासकं दत्वा उपस्सयं अगमासि। भिक्खुनियो उप्पलवण्णाय भिक्खुनिया पत्तचीवरं पटिग्गण्हन्तियो[10] उप्पलवण्णं भिक्खुनिं एतदवोचुं – "कहं

१. पिण्डपातपटिक्कन्ता – सी०, स्या०, रो०। २. पुत्तभातिका – स्या०। ३. पण्णेन पुटं – स्या०। ४. उदायि – स्या०, रो०। ५. ओहियको – स्या०। ६. ते – स्या०। ७. विस्सज्जेय्य – स्या०। ८. अन्तरवासकं – सी०, स्या०, रो०। ९. विस्सज्जेसी – स्या०; न सज्जेसी – सी०, रो०। १०. पटिगण्हन्तियो – रो०।

ते, अय्ये, अन्तरवासको" ति ? उप्पलवण्णा भिक्खुनी भिक्खुनीनं एतमत्थं
आरोचेसि । भिक्खुनियो उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम R. 209
अय्यो[1] उदायी भिक्खुनिया चीवरं[2] पटिग्गहेस्सति किच्छलाभो मातुगामो"
ति । अथ खो ता भिक्खुनियो भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं । ये ते भिक्खू
अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति
विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उदायी भिक्खुनिया चीवरं
पटिग्गहेस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उदायिं अनेकपरियायेन B. 310
विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पठमपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उदायिं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उदायि, भिक्खुनिया चीवरं पटिग्गहेसी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । "ञातिका ते, उदायि, अञ्ञातिका" ति ? "अञ्ञातिका, भगवा" ति । "अञ्ञातको, मोघपुरिस, अञ्ञातिकाय न जानाति पतिरूपं[3] वा अप्पतिरूपं वा सन्तं वा असन्तं वा । तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया हत्थतो चीवरं पटिग्गहेस्ससि! नेतं मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

५१. **"यो पन भिक्खु अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया हत्थतो चीवरं पटिग्गण्हेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) अनुपञ्ञत्ति

५२. तेन खो पन समयेन भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता भिक्खुनीनं पारिवत्तकचीवरं[4] न पटिग्गण्हन्ति । भिक्खुनियो उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति– "कथं हि नाम अय्या अम्हाकं पारिवत्तकचीवरं न पटिग्गहेस्सन्ती" ति ! अस्सोसुं खो भिक्खू तासं भिक्खुनीनं उज्झायन्तीनं खिय्यन्तीनं विपाचेन्तीनं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसु । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चन्नं पारिवत्तकं पटिग्गहेतुं – भिक्खुस्स, भिक्खुनिया, सिक्खमानाय, सामणेरस्स, सामणेरिया । अनुजानामि, भिक्खवे, इमेसं पञ्चन्नं पारिवत्तकं

---

१. आयस्मा – रो० । २. हत्थतो चीवरं – स्या० । ३. पटिरूपं – स्या० । ४. पारिवट्टकचीवरं – स्या० ।

पटिग्गहेतुं। एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ।

५३. **"यो पन भिक्खु अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया हत्थतो चीवरं पटिग्गण्हेय्य, अञ्ञत्र पारिवत्तका, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति।

(४) विभङ्गो

५४. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति।

अञ्ञातिका नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धा।

भिक्खुनी नाम उभतोसङ्घे उपसम्पन्ना।

B.311, R.210 **चीवरं** नाम छन्नं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं विकप्पनुपगं पच्छिमं।

अञ्ञत्र पारिवत्तका ति ठपेत्वा पारिवत्तकं।

पटिग्गण्हाति, पयोगे दुक्कटं। पटिलाभेन निस्सग्गियं होति। निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा। एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ...पे० ... इदं मे, भन्ते, चीवरं अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया हत्थतो पटिग्गहितं, अञ्ञत्र पारिवत्तका, निस्सग्गियं। इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति।

५५. अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी चीवरं[1] पटिग्गण्हाति, अञ्ञत्र पारिवत्तका, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अञ्ञातिकाय वेमतिको चीवरं पटिग्गण्हाति, अञ्ञत्र पारिवत्तका, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अञ्ञातिकाय ञातिकसञ्ञी चीवरं पटिग्गण्हाति, अञ्ञत्र पारिवत्तका, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

एकतोउपसम्पन्नाय हत्थतो चीवरं पटिग्गण्हाति, अञ्ञत्र पारिवत्तका, आपत्ति दुक्कटस्स। ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। ञातिकाय वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। ञातिकाय ञातिकसञ्ञी, अनापत्ति।

५६. अनापत्ति ञातिकाय, पारिवत्तकं परित्तेन वा विपुलं, विपुलेन वा परित्तं, भिक्खु विस्सासं गण्हाति, तावकालिकं गण्हाति, चीवरं ठपेत्वा अञ्ञं परिक्खारं गण्हाति, सिक्खमानाय, सामणेरिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति।

---

१. हत्थतो चीवरं – स्या०।

§ ६. छट्ठनिस्सग्गियं

(अञ्ञातकं चीवरविञ्ञापने)

(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु

५७. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो पट्टो[1]
होति धम्मिं कथं कातुं। अथ खो अञ्ञतरो सेट्ठिपुत्तो येनायस्मा उपनन्दो सक्य-
पुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अभिवादेत्वा B. 312
एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो तं सेट्ठिपुत्तं आयस्मा उपनन्दो
सक्यपुत्तो धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि।
अथ खो सो सेट्ठिपुत्तो आयस्मता उपनन्देन सक्यपुत्तेन धम्मिया कथाय
सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो आयस्मन्तं उपनन्दं
सक्यपुत्तं एतदवोच – "वदेय्याथ, भन्ते, येन अत्थो। पटिबला मयं अय्यस्स R. 211
दातुं यदिदं चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं" ति।
"सचे मे त्वं, आवुसो, दातुकामोसि, इतो एकं साटकं देही" ति।
"अम्हाकं[2] खो, भन्ते, कुलपुत्तानं किस्मिं विय एकसाटकं गन्तुं[2]। आगमेहि[3],
भन्ते, याव घरं गच्छामि। घरं गतो इतो वा एकं साटकं पहिणिस्सामि
इतो वा सुन्दरतरं" ति। दुतियं पि ... पे० ... इतो वा सुन्दरतरं ति।
ततियं पि खो आयस्मा उपनन्दो ... पे० ... इतो वा सुन्दरतरं ति।
"किं पन तया, आवुसो, अदातुकामेन पवारितेन यं त्वं पवारेत्वा न
देसी" ति।

अथ खो सो सेट्ठिपुत्तो आयस्मता उपनन्देन सक्यपुत्तेन निप्पीळिय-
मानो एकं साटकं दत्वा अगमासि। मनुस्सा तं सेट्ठिपुत्तं[4] एतदवोचुं –
"किस्स त्वं अय्यो[5] एकसाटको आगच्छसी" ति? अथ खो सो सेट्ठिपुत्तो
तेसं मनुस्सानं एतमत्थं आरोचेसि। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति
विपाचेन्ति – "महिच्छा इमे समणा सक्यपुत्तिया असन्तुट्ठा। नयिमेसं[6]
सुकरा धम्मनिमन्तना[7] पि कातुं। कथं हि नाम सेट्ठिपुत्तेन धम्मनिमन्तनाय
कयिरमानाय साटकं गहेस्सन्ती" ति! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं B. 313
उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा

---

१. पट्ठो – स्या०, रो०। २–२. रो० पोत्थके नत्थि। ३. आगमेथ – स्या०। ४. सेट्ठिपुत्तं पस्सित्वा – सी०, स्या०, रो०। ५. अय्य – स्या०। ६. नयिमे – स्या०। ७. धम्मनिमन्तनाय – स्या०।

...पे०... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो सेट्ठिपुत्तं चीवरं विञ्ञापेस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पठमपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, सेट्ठिपुत्तं चीवरं विञ्ञापेसी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । "ञातको ते, उपनन्द, अञ्ञातको" ति ? "अञ्ञातको, भगवा" ति । "अञ्ञातको, मोघपुरिस, अञ्ञातकस्स न जानाति पतिरूपं वा अप्पतिरूपं वा सन्तं वा असन्तं वा । तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, अञ्ञातकं सेट्ठिपुत्तं चीवरं विञ्ञापेस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ...पे०... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

५८. "यो पन भिक्खु अञ्ञातकं गहपतिं वा गहपतानिं वा चीवरं विञ्ञापेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं" ति ।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) यथानग्गाव भिक्खुसावत्थिगमनवत्थु

R. 212 ५९. तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू साकेता सावत्थिं अद्धानमग्गप्पटिपन्ना[1] होन्ति । अन्तरामग्गे चोरा निक्खमित्वा ते भिक्खू अच्छिन्दिंसु । अथ खो ते भिक्खू – "भगवता पटिक्खित्तं अञ्ञातकं गहपतिं वा गहपतानिं वा चीवरं विञ्ञापेतुं" ति, कुक्कुच्चायन्ता न विञ्ञापेसुं । यथानग्गाव सावत्थिं गन्त्वा भिक्खू अभिवादेन्ति । भिक्खू एवमाहंसु – "सुन्दरा खो इमे, आवुसो, आजीवका ये इमे भिक्खूसु[2] अभिवादेन्ती" ति । ते एवमाहंसु – "न मयं, आवुसो, आजीवका, भिक्खू मयं" ति । भिक्खू आयस्मन्तं उपालिं एतदवोचुं – "इङ्घावुसो उपालि, इमे अनुयुञ्जाही" ति । अथ खो आयस्मता[3] उपालिना अनुयुञ्जियमाना ते भिक्खू एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो आयस्मा उपालि ते भिक्खू अनुयुञ्जित्वा भिक्खू एतदवोच – "भिक्खू इमे, आवुसो । देथ नेसं[4] चीवरानी" ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ...पे० .... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि

१. अद्धानमग्गपटिपन्ना – सी०, स्या०, रो० । २. भिक्खू – स्या०, रो० । ३. ते भिक्खू आयस्मता – स्या० । ४. तेसं – स्या० ।

नाम भिक्खू नग्गा आगच्छिस्सन्ति ! ननु नाम तिणेन वा पण्णेन वा पटिच्छादेत्वा आगन्तब्बं" ति। अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(४) अनुपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, अच्छिन्नचीवरस्स वा B. 314 नट्ठचीवरस्स वा अञ्ञातकं गहपतिं वा गहपतानिं वा चीवरं विञ्ञापेतुं। यं आवासं पठमं उपगच्छति, सचे तत्थ होति सङ्घस्स विहारचीवरं वा उत्तरत्थरणं वा भुम्मत्थरणं[1] वा भिसिच्छवि वा, तं गहेत्वा पारुपितुं लभित्वा[2] ओदहिस्सामी" ति । नो चे होति सङ्घस्स विहारचीवरं वा उत्तरत्थरणं वा भुम्मत्थरणं वा भिसिच्छवि वा तिणेन वा पण्णेन वा पटिच्छादेत्वा आगन्तब्बं; न त्वेव नग्गेन आगन्तब्बं । यो आगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

६०. **"यो पन भिक्खु अञ्ञातकं गहपतिं वा गहपतानिं वा चीवरं विञ्ञापेय्य, अञ्ञत्र समया, निस्सग्गियं पाचित्तियं । तत्थायं समयो – अच्छिन्नचीवरो वा होति भिक्खु नट्ठचीवरो वा । अयं तत्थ समयो"** ति ।

(५) विभङ्गो

६१. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... **अयं** इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

अञ्ञातको नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धो ।

गहपति नाम यो कोचि अगारं अज्झावसति ।

गहपतानी नाम या काचि अगारं अज्झावसति । R. 213

चीवरं नाम छन्नं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं विकप्पनुपगं[3] पच्छिमं ।

अञ्ञत्र समया ति ठपेत्वा समयं ।

अच्छिन्नचीवरो नाम भिक्खुस्स चीवरं अच्छिन्नं होति राजूहि वा चोरेहि वा धुत्तेहि वा, येहि केहिचि वा अच्छिन्नं होति ।

नट्ठचीवरो नाम भिक्खुस्स चीवरं अग्गिना वा दड्ढं होति, उदकेन वा वुळ्हं[4] होति, उन्दूरेहि वा उपचिकाहि वा खायितं होति, परिभोगजिण्णं वा होति ।

---

१. भूमत्थरणं – म० । २. तं च खो लभित्वा – स्या० । ३. विकप्पनूपगं – स्या० । ४. वूळ्हं – म० ।

अञ्ञत्र समया विञ्ञापेति, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति। निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, B. 315 भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, चीवरं अञ्ञातकं गहपतिकं, अञ्ञत्र समया विञ्ञापितं, निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

६२. अञ्ञातके अञ्ञातकसञ्ञी, अञ्ञत्र समया, चीवरं विञ्ञापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके वेमतिको, अञ्ञत्र समया, चीवरं विञ्ञापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके ञातकसञ्ञी, अञ्ञत्र समया, चीवरं विञ्ञापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । ञातके अञ्ञातकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके ञातकसञ्ञी, अनापत्ति ।

६३. अनापत्ति समये, ञातकानं, पवारितानं, अञ्ञस्सत्थाय, अत्तनो धनेन, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

----०----

७. सत्तमनिस्सग्गियं

(बहुचीवरविञ्ञापनं)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

६४. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू अच्छिन्नचीवरके भिक्खू उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति[1] – "भगवता, आवुसो, अनुञ्ञातं – 'अच्छिन्नचीवरस्स वा नट्ठचीवरस्स वा अञ्ञातकं गहपतिं वा गहपतानिं वा चीवरं विञ्ञापेतुं' ; विञ्ञापेथ, आवुसो, चीवरं" ति । "अलं, आवुसो, लद्धं अम्हेहि चीवरं" ति । "मयं[2] आयस्मन्तानं विञ्ञापेमा[3]" ति । "विञ्ञापेथ, आवुसो" ति । अथ खो छब्बग्गिया भिक्खू गहपतिके[4] उपसङ्कमित्वा एतदवोचुं – "अच्छिन्नचीवरका, आवुसो, भिक्खू आगता । देथ नेसं चीवरानी[5]" ति, बहुं चीवरं विञ्ञापेसुं ।

R.214 तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो सभायं निसिन्नो अञ्ञतरं पुरिसं एतदवोच – "अच्छिन्नचीवरका अय्यो भिक्खू[6] आगता ।

१. वदेन्ति – स्या० । २. मयं आवुसो – स्या० । ३. अत्थाय विञ्ञापेमा – स्या० । ४. अञ्ञातके गहपतिके – स्या०, सी० । ५. चीवरं – स्या० । ६. अय्या – स्या० ।

तेसं[1] मया चीवरं दिन्नं" ति। सो पि एवमाह – "मया पि दिन्नं" ति। अपरो पि एवमाह – "मया पि दिन्नं" ति । ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया न मत्तं जानित्वा बहुं चीवरं विञ्ञापेस्सन्ति, दुस्सवाणिज्जं[2] वा समणा सक्यपुत्तिया करिस्सन्ति, B. 316 पग्गाहिकसालं वा पसारेस्सन्ती" ति! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू न मत्तं जानित्वा बहुं चीवरं विञ्ञापेस्सन्ती" ति! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, न मत्तं जानित्वा बहुं चीवरं विञ्ञापेथा" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, न मत्तं जानित्वा बहुं चीवरं विञ्ञापेस्सथ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

६५. "**तं चे अञ्ञातको गहपति वा गहपतानी वा बहूहि चीवरेहि अभिहट्ठुं पवारेय्य सन्तरुत्तरपरमं तेन भिक्खुना ततो चीवरं सादितब्बं। ततो चे उत्तरि सादियेय्य,[3] निस्सग्गियं पाचित्तियं**" ति

(३) विभङ्गो

६६. **तं चे** ति अच्छिन्नचीवरकं भिक्खुं

अञ्ञातको नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धो ।

गहपति नाम यो कोचि[4] अगारं अज्झावसति ।

गहपतानी नाम या काचि अगारं अज्झावसति ।

बहूहि चीवरेही ति बहुकेहि चीवरेहि ।

अभिहट्ठुं पवारेय्या ति यावतकं इच्छसि तावतकं गण्हाही ति ।

---

१. नेसं – स्या० । २. दुस्सवणिज्जं – स्या०, रो० । ३. उत्तरिं सादियेय्य – सी०, स्या०, रो० । ४. काचि – रो० ।

सन्तरुत्तरपरमं तेन भिक्खुना ततो चीवरं सादितब्बं ति सचे तीणि नट्ठानि होन्ति द्वे सादितब्बानि, द्वे नट्ठानि एकं सादितब्बं, एकं नट्ठं न किञ्चि[1] सादितब्बं ।

ततो चे उत्तरिं सादियेय्या ति ततुत्तरि[2] विञ्ञापेति, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं
B. 317 ...पे०... इदं मे, भन्ते, चीवरं अञ्ञातकं गहपतिकं उपसङ्कमित्वा[3]
R. 215 ततुत्तरि विञ्ञापितं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति
...पे०... ददेय्या ति ...पे०... ददेय्युं ति ...पे०... आयस्मतो दम्मी ति ।

६७. अञ्ञातके अञ्ञातकसञ्ञी ततुत्तरि चीवरं विञ्ञापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके वेमतिको ततुत्तरि चीवरं विञ्ञापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके ञातकसञ्ञी ततुत्तरि चीवरं विञ्ञापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

ञातके अञ्ञातकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके ञातकसञ्ञी, अनापत्ति ।

६८. अनापत्ति– "सेसकं आहरिस्सामी" ति हरन्तो गच्छति, "सेसकं तुम्हेव होतू" ति देन्ति, न अच्छिन्नकारणा देन्ति, न नट्ठकारणा देन्ति, ञातकानं, पवारितानं, अत्तनो धनेन, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

§ ८. अट्ठमनिस्सग्गियं

(अप्पवारितचीवरविकप्पापज्जने)

(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु

६९. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो पजापतिं एतदवोच – "अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेस्सामी" ति । अस्सोसि खो अञ्ञतरो पिण्डचारिको भिक्खु तस्स पुरिसस्स इमं वाचं भासमानस्स । अथ खो सो भिक्खु येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं एतदवोच – "महापुञ्ञोसि त्वं, आवुसो उपनन्द, अमुकस्मिं ओकासे अञ्ञतरो पुरिसो पजापतिं

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २. ततुत्तरिं–सी०, रो०; तदुत्तरिं–स्या० । ३. सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि ।

एतदवोच – 'अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेस्सामी'" ति। "अत्थावुसो, मं सो उपट्ठाको" ति। अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो येन सो पुरिसो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं पुरिसं एतदवोच – "सच्चं किर मं त्वं, आवुसो, चीवरेन अच्छादेतुकामोसी" ति ? "अपि मेय्य[1], एवं होति – 'अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेस्सामी'" ति। "सचे खो मं त्वं, आवुसो, चीवरेन अच्छादेतुकामोसि, एवरूपेन चीवरेन अच्छादेहि। क्याहं तेन अच्छन्नो पि करिस्सामि याहं न परिभुञ्जिस्सामी" ति।

अथ खो सो पुरिसो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "महिच्छा B. 318
इमे समणा सक्यपुत्तिया असन्तुट्ठा। नयिमे सुकरा चीवरेन अच्छादेतुं। कथं हि नाम अय्यो उपनन्दो मया पुब्बे अप्पवारितो मं उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्सती" ति! अस्सोसुं खो भिक्खू तस्स पुरिसस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकं उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्सती" ति! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। R. 216

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकं उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जसी[2]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति। "ञातको ते, उपनन्द, अञ्ञातको" ति ? "अञ्ञातको, भगवा" ति। "अञ्ञातको, मोघपुरिस, अञ्ञातकस्स न जानाति पतिरूपं वा अप्पतिरूपं वा सन्तं वा असन्तं वा। तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, पुब्बे अप्पवारितो अञ्ञातकं गहपतिकं उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्ससि! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

७०. **"भिक्खुं पनेव उद्दिस्स अञ्ञातकस्स गहपतिस्स वा गहपतानिया वा चीवरचेतापन्नं[3] उपक्खटं होति – 'इमिना चीवरचेतापन्नेन चीवरं चेतापेत्वा इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरेन अच्छादेस्सामी' ति; तत्र चे सो भिक्खु पुब्बे अप्पवारितो उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जेय्य – 'साधु वत मं**

१. मय्य – स्या०। २. आपज्जी – सी०। ३. चीवरचेतापनं – स्या०, रो०।

आयस्मा इमिना चीवरचेतापन्नेन एवरूपं वा एवरूपं वा चीवरं चेतापेत्वा अच्छादेही' ति, कल्याणकम्यतं उपादाय, निस्सग्गियं पाचित्तियं" ति ।

(३) विभङ्गो

७१. **भिक्खुं पनेव उद्दिस्सा** ति भिक्खुस्सत्थाय, भिक्खुं आरम्मणं करित्वा, भिक्खुं अच्छादेतुकामो ।

अञ्ञातको नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धो ।

B. 319 **गहपति** नाम यो कोचि अगारं अज्झावसति ।

गहपतानी नाम या काचि अगारं अज्झावसति ।

चीवरचेतापन्नं नाम हिरञ्ञं वा सुवण्णं वा मुत्ता वा मणि वा पवाळो वा फलिको वा पटको वा सुत्तं वा कप्पासो वा ।

इमिना चीवरचेतापन्नेना ति पच्चुपट्ठितेन ।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा[1] ।

अच्छादेस्सामी ति दस्सामि ।

तत्र चे सो भिक्खू ति यं भिक्खुं उद्दिस्स चीवरचेतापन्नं उपक्खटं होति सो भिक्खु ।

पुब्बे अप्पवारितो ति पुब्बे अवुत्तो होति – "कीदिसेन ते, भन्ते, चीवरेन अत्थो, कीदिसं ते चीवरं चेतापेमी[2]" ति ?

उपसङ्कमित्वा ति घरं गन्त्वा यत्थ कत्थचि उपसङ्कमित्वा ।

चीवरे विकप्पं आपज्जेय्या ति आयतं वा होतु वित्थतं वा अप्पितं वा सण्हं वा ।

R. 217 **इमिना चीवरचेतापन्नेना** ति पच्चुपट्ठितेन एवरूपं वा एवरूपं वा ति । आयतं वा वित्थतं वा अप्पितं वा सण्हं वा ।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा ।

अच्छादेही ति दज्जेहि ।

कल्याणकम्यतं उपादाया ति साधत्थिको[3] महग्घत्थिको । तस्स वचनेन आयतं वा वित्थतं वा अप्पितं वा सण्हं वा चेतापेति, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ...पे० ... इदं मे, भन्ते, चीवरं पुब्बे अप्पवारितो अञ्ञातकं गहपतिकं उपसङ्कमित्वा चीवरे

---

१. परिवट्टेत्वा – स्या० । २. चेतापेस्सामी – स्या० । ३. साधुत्थिको – स्या० ।

विकप्पं आपन्नं निस्सग्गियं, इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

७२. अञ्ञातके अञ्ञातकसञ्ञी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकं उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । B. 320 अञ्ञातके वेमतिको पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकं उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके ञातकसञ्ञी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकं उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

ञातके अञ्ञातकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके ञातकसञ्ञी, अनापत्ति ।

७३. अनापत्ति ञातकानं, पवारितानं, अञ्ञस्सत्थाय, अत्तनो धनेन, महग्घं चेतापेतुकामस्स अप्पग्घं चेतापेति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---

§ ९. नवमनिस्सग्गियं

(अप्पवारितचीवरविकप्पापज्जने)

(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु

७४. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो अञ्ञतरं पुरिसं एतदवोच – "अय्यं[1] उपनन्दं सक्यपुत्तं[2] चीवरेन अच्छादेस्सामी" ति । सो पि एवमाह – "अहं पि अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेस्सामी" ति । अस्सोसि खो अञ्ञतरो पिण्डचारिको भिक्खु तेसं पुरिसानं इमं कथासल्लापं । अथ खो सो भिक्खु येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं एतदवोच – "महापुञ्ञोसि त्वं, आवुसो उपनन्द । अमुकस्मिं ओकासे अञ्ञतरो पुरिसो अञ्ञतरं पुरिसं एतदवोच – R. 218 'अय्यं उपनन्दं सक्यपुत्तं चीवरेन अच्छादेस्सामी' ति । सो पि एवमाह – 'अहं पि अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेस्सामी'" ति । "अत्थावुसो, मं ते उपट्ठाका" ति ।

अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो येन ते पुरिसा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ते पुरिसे एतदवोच – "सच्चं किर मं तुम्हे, आवुसो, चीवरेहि

---

१. अहं अय्यं – सी०, रो० । २. स्या०, म० पोत्थकेसु नत्थि ।

अच्छादेतुकामत्था"[1] ति ? "अपि नय्य, एवं होति – 'अय्यं उपनन्दं चीवरेहि
B. 321 अच्छादेस्सामा'" ति । "सचे खो मं तुम्हे, आवुसो, चीवरेहि अच्छादेतुकामत्थ, एवरूपेन चीवरेन अच्छादेथ, क्याहं तेहि अच्छन्नो पि करिस्सामि, यानाहं न परिभुञ्जिस्सामी" ति । अथ खो ते पुरिसा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "महिच्छा इमे समणा सक्यपुत्तिया असन्तुट्ठा । नयिमे सुकरा चीवरेहि अच्छादेतुं । कथं हि नाम अय्यो उपनन्दो अम्हेहि पुब्बे अप्पवारितो उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्सती" ति !

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं पुरिसानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जसी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । "ञातका ते, उपनन्द, अञ्ञातका" ति ? "अञ्ञातका, भगवा" ति । "अञ्ञातको, मोघपुरिस, अञ्ञातकानं न जानाति पतिरूपं वा अप्पतिरूपं वा सन्तं वा असन्तं वा । तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, पुब्बे अप्पवारितो अञ्ञातके गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ...पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

७५. **"भिक्खुं पनेव उद्दिस्स उभिन्नं अञ्ञातकानं गहपतीनं वा गहपतानीनं वा पच्चेकचीवरचेतापन्नानि उपक्खटानि[2] होन्ति – 'इमेहि मयं पच्चेकचीवरचेतापन्नेहि पच्चेकचीवरानि चेतापेत्वा इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरेहि अच्छादेस्सामा'** ति; **तत्र चे सो भिक्खु पुब्बे अप्पवारितो उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जेय्य – 'साधु वत मं आयस्मन्तो इमेहि पच्चेकचीवरचेतापन्नेहि एवरूपं वा एवरूपं वा चीवरं चेतापेत्वा अच्छादेथ, उभोव सन्ता एकेना' ति, कल्याणकम्यतं उपादाय, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

---

१. अच्छादेतुकामात्था – म० । २. उपक्खटा – सी०, स्या०, रो० ।

(३) विभङ्गो

७६. **भिक्खुं पनेव उद्दिस्सा** ति भिक्खुस्सत्थाय, भिक्खुं आरम्मणं करित्वा, भिक्खुं अच्छादेतुकामा । R. 219

उभिन्नं ति द्विन्नं । B. 322

अञ्ञातका नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धा ।

गहपती[1] नाम ये केचि अगारं अज्झावसन्ति ।

गहपतानियो[2] नाम या काचि अगारं अज्झावसन्ति ।

चीवरचेतापन्नानि नाम हिरञ्ञा वा सुवण्णा वा मुत्ता वा मणी वा पवाळा[3] वा फलिका[4] वा पटका वा सुत्ता वा कप्पासा वा ।

इमेहि चीवरचेतापन्नेहि ति पच्चुपट्ठितेहि ।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा ।

अच्छादेस्सामा ति दस्साम ।

तत्र चे सो भिक्खू ति यं भिक्खुं उद्दिस्स चीवरचेतापन्नानि उपक्खटानि होन्ति सो भिक्खु ।

पुब्बे अप्पवारितो ति पुब्बे अवुत्तो होति – "कीदिसेन ते, भन्ते, चीवरेन अत्थो, कीदिसं ते चीवरं चेतापेमा[5]" ति ।

उपसङ्कमित्वा ति घरं गन्त्वा यत्थ कत्थचि उपसङ्कमित्वा ।

चीवरे विकप्पं आपज्जेय्या ति आयतं वा होतु वित्थतं वा अप्पितं वा सण्हं वा ।

इमेहि चीवरचेतापन्नेही ति पच्चुपट्ठितेहि ।

एवरूपं वा एवरूपं वा ति आयतं वा वित्थतं वा अप्पितं वा सण्हं वा ।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा ।

अच्छादेथा ति दज्जेथ ।

उभोव सन्ता एकेना ति द्वे पि जना एकेन ।

कल्याणकम्यतं उपादाया ति साधत्थिको महग्घत्थिको ।

तस्स वचनेन आयतं वा वित्थतं वा अप्पितं वा सण्हं वा चेतापेन्ति, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं

---

१. गहपतिका – सी०, रो० । २. गहपतानी – स्या० । ३. मसारगल्ला – स्या० । ४. फाला – रो० । ५. चेतापेस्सामा – स्या० ।

सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ...पे० ... इदं मे, भन्ते, चीवरं पुब्बे अप्पवारितो अञ्ञातके गहपतिके
B. 323 उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपन्नं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

७७. अञ्ञातके अञ्ञातकसञ्ञी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके वेमतिको पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके ञातकसञ्ञी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिके उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

ञातके अञ्ञातकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके ञातकसञ्ञी, अनापत्ति ।

७८. अनापत्ति – ञातकानं, पवारितानं, अञ्ञस्सत्थाय, अत्तनो धनेन, महग्घं चेतापेतुकामानं अप्पग्घं चेतापेति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---

§ १०. दसमनिस्सग्गियं

(वेय्यावच्चकरस्स चीवरचेतापनवाने)

(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु

७९. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स उपट्ठाको महामत्तो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स दूतेन चीवरचेतापन्नं[1] पाहेसि – "इमिना चीवरचेतापन्नेन चीवरं चेतापेत्वा अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेही" ति । अथ खो सो दूतो येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं एतदवोच – "इदं खो, भन्ते, आयस्मन्तं उद्दिस्स चीवरचेतापन्नं आभतं । पटिग्गण्हातु आयस्मा
R. 220 चीवरचेतापन्नं" ति । एवं वुत्ते आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तं दूतं एतदवोच– "न खो मयं, आवुसो, चीवरचेतापन्नं पटिग्गण्हाम, चीवरं च खो मयं पटिग्गण्हाम कालेन कप्पियं" ति । एवं वुत्ते सो दूतो आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं

---

१. चीवरचेतापनं – स्या०, रो० ।

एतदवोच – "अत्थि पनायस्मतो कोचि वेय्यावच्चकरो" ति ? तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो उपासको आरामं अगमासि केनचिदेव करणीयेन । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तं दूतं एतदवोच – "एसो खो, आवुसो, उपासको भिक्खूनं वेय्यावच्चकरो" ति । अथ खो सो दूतो तं उपासकं सञ्ञापेत्वा येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं एतदवोच – "यं खो, भन्ते, आयस्मा वेय्यावच्चकरं निद्दिसि[1] सञ्ञत्तो सो मया । उपसङ्कमतु आयस्मा कालेन, चीवरेन तं अच्छादेस्सती" ति । B. 324

तेन खो पन समयेन सो[2] महामत्तो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – "परिभुञ्जतु अय्यो तं चीवरं, इच्छाम मयं अय्येन तं चीवरं परिभुत्तं" ति । अथ खो[2] आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तं उपासकं न किञ्चि अवचासि । दुतियं पि खो सो महामत्तो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – "परिभुञ्जतु अय्यो तं चीवरं, इच्छाम मयं अय्येन तं चीवरं परिभुत्तं" ति । दुतियं पि खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तं उपासकं न किञ्चि अवचासि । ततियं पि खो सो महामत्तो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – "परिभुञ्जतु अय्यो तं चीवरं, इच्छाम मयं अय्येन तं चीवरं परिभुत्तं" ति ।

तेन खो पन समयेन नेगमस्स[3] समयो होति । नेगमेन च कतिका कता होति – "यो पच्छा आगच्छति पञ्ञासं बद्धो" ति । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो येन सो उपासको तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं उपासकं एतदवोच – "अत्थो मे, आवुसो, चीवरेना" ति । "अज्जण्हो[4], भन्ते, आगमेहि, अज्ज नेगमस्स समयो । नेगमेन च कतिका कता होति – 'यो पच्छा आगच्छति पञ्ञासं बद्धो[5]'" ति । "अज्जेव मे, आवुसो, चीवरं देही" ति ओवट्टिकाय परामसि । अथ खो सो उपासको आयस्मता उपनन्देन सक्यपुत्तेन निप्पीळियमानो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स चीवरं चेतापेत्वा पच्छा अगमासि । मनुस्सा तं उपासकं एतदवोचुं – "किस्स त्वं, अय्यो[6], पच्छा आगतो, पञ्ञासं जीनोसी" ति ।

अथ खो सो उपासको तेसं मनुस्सानं एतमत्थं आरोचेसि । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "महिच्छा इमे समणा सक्यपुत्तिया

१. नद्दिसि – स्या० । २–२. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. निगमस्स – स्या० । ४. अज्जुण्हो – स्या०, रो० । ५. बन्धो – सी०, रो० । ६. अय्य – स्या० ।

B. 325, R.221 असन्तुट्ठा । नयिमेसं सुकरं वेय्यावच्चं पि कातुं । कथं हि नाम आयस्मा[1] उपनन्दो उपासकेन – 'अज्जण्हो, भन्ते, आगमेही' ति वुच्चमानो[2] नागमेस्सती[3]" ति ! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो उपासकेन – 'अज्जण्हो, भन्ते, आगमेही' ति वुच्चमानो नागमेस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, उपासकेन – 'अज्जण्हो, भन्ते, आगमेही' ति वुच्चमानो नागमेसी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, उपासकेन – 'अज्जण्हो, भन्ते, आगमेही' ति वुच्चमानो नागमेस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

८०. "भिक्खुं पनेव उद्दिस्स राजा वा राजभोग्गो वा ब्राह्मणो वा गहपतिको वा दूतेन चीवरचेतापन्नं पहिणेय्य – 'इमिना चीवरचेतापन्नेन चीवरं चेतापेत्वा इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरेन अच्छादेही' ति । सो चे दूतो तं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एवं वदेय्य – 'इदं खो, भन्ते, आयस्मन्तं उद्दिस्स चीवरचेतापन्नं आभतं, पटिग्गण्हातु आयस्मा चीवरचेतापन्नं' ति, तेन भिक्खुना सो दूतो एवमस्स वचनीयो – 'न खो मयं, आवुसो, चीवरचेतापन्नं पटिग्गण्हाम । चीवरं च खो मयं पटिग्गण्हाम, कालेन कप्पियं' ति । सो चे दूतो तं भिक्खुं एवं वदेय्य – 'अत्थि पनायस्मतो कोचि वेय्यावच्चकरो' ति, चीवरत्थिकेन, भिक्खवे, भिक्खुना वेय्यावच्चकरो निद्दिसितब्बो आरामिको वा उपासको वा – 'एसो खो, आवुसो, भिक्खूनं वेय्यावच्चकरो' ति । सो चे दूतो तं वेय्यावच्चकरं सञ्ञापेत्वा तं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एवं वदेय्य – 'यं खो, भन्ते, आयस्मा वेय्यावच्चकरं निद्दिसि सञ्ञत्तो सो मया, उपसङ्कमतु आयस्मा कालेन, चीवरेन तं अच्छादेस्सती' ति, चीवरत्थिकेन,

१. "आयस्मा उपनन्दो" इति पाठो सी०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति; स्या० पोत्थके "उपनन्दो सक्यपुत्तो" इति पाठो दिस्सति । २. वुच्चमाना – सी०, रो० । ३. नागमेस्सन्तो – सी०, रो० ।

भिक्खवे, भिक्खुना वेय्यावच्चकरो उपसङ्कमित्वा द्वत्तिक्खत्तुं[1] चोदेतब्बो सारेतब्बो – 'अत्थो मे, आवुसो, चीवरेना' ति। द्वत्तिक्खत्तुं चोदयमानो सारयमानो तं चीवरं अभिनिप्फादेय्य, इच्चेतं कुसलं; नो चे अभिनिप्फादेय्य, चतुक्खत्तुं B. 326
पञ्चक्खत्तुं छक्खत्तुपरमं तुण्हीभूतेन[2] उद्दिस्स ठातब्बं। चतुक्खत्तुं पञ्चक्खत्तुं छक्खत्तुपरमं तुण्हीभूतो उद्दिस्स तिट्ठमानो तं चीवरं अभिनिप्फादेय्य, इच्चेतं R. 222
कुसलं; ततो चे उत्तरि[3] वायममानो तं चीवर अभिनिप्फादेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं। नो चे अभिनिप्फादेय्य, यतस्स चीवरचेतापन्नं आभतं, तत्थ सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – 'यं खो तुम्हे आयस्मन्तो भिक्खुं उद्दिस्स चीवरचेतापन्नं पहिणित्थ, न तं तस्स भिक्खुनो किञ्चि अत्थं अनुभोति, युञ्जन्तायस्मन्तो सकं, मा वो सकं विनस्सा' ति, अयं तत्थ सामीची" ति।

(३) विभङ्गो

८१. **भिक्खुं पनेव उद्दिस्सा** ति भिक्खुस्सत्थाय, भिक्खुं आरम्मणं करित्वा, भिक्खुं अच्छादेतुकामो।

राजा नाम यो कोचि रज्जं कारेति।

राजभोग्गो नाम यो कोचि रञ्ञो भत्तवेतनाहारो[4]।

ब्राह्मणो नाम जातिया ब्राह्मणो।

गहपतिको नाम ठपेत्वा राजं[5] राजभोग्गं ब्राह्मणं अवसेसो गहपतिको नाम।

चीवरचेतापन्नं नाम हिरञ्ञं वा सुवण्णं वा मुत्ता वा मणि वा[6]।

इमिना चीवरचेतापन्नेना ति पच्चुपट्ठितेन।

चेतापेत्वा ति परिवत्तेत्वा[7]।

अच्छादेही ति दज्जेहि।

सो चे दूतो तं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एवं वदेय्य – "इदं खो, भन्ते, आयस्मन्तं उद्दिस्स चीवरचेतापन्नं आभतं। पटिग्गण्हातु आयस्मा चीवरचेतापन्नं" ति, तेन भिक्खुना सो दूतो एवमस्स वचनीयो – "न खो मयं, आवुसो, चीवरचेतापन्नं पटिग्गण्हाम। चीवरं च खो मयं पटिग्गण्हाम, कालेन कप्पियं" ति। सो चे दूतो तं भिक्खुं एवं वदेय्य – "अत्थि पनायस्मतो कोचि वेय्यावच्चकरो" ति? चीवरत्थिकेन, भिक्खवे,

---

१. द्वित्तिक्खत्तुं – स्या०, रो०। २. तुण्हिभूतेन – रो०। ३. उत्तरिं – सी०, स्या०, रो० ४. भत्तवेतनारहो – स्या०। ५. राजानं – स्या०। ६. सुवण्णं वा मणि वा मुत्ता वा मुसारगल्लं वा फलिको वा – स्या०। ७. परिवट्टेत्वा – स्या०।

भिक्खुना वेय्यावच्चकरो निद्दिसितब्बो आरामिको वा उपासको वा – "एसो खो, आवुसो, भिक्खूनं वेय्यावच्चकरो" ति । न वत्तब्बो – "तस्स देही ति वा, सो वा निक्खिपिस्सति, सो वा परिवत्तेस्सति[1], सो वा चेतापेस्सती" ति ।

B. 327 सो चे दूतो तं वेय्यावच्चकरं सञ्ञापेत्वा तं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एवं वदेय्य – "यं खो, भन्ते, आयस्मा वेय्यावच्चकरं निद्दिसि सञ्ञत्तो सो मया । उपसङ्कमतु आयस्मा कालेन, चीवरेन तं अच्छादेस्सती" ति, चीवरत्थिकेन, भिक्खवे, भिक्खुना वेय्यावच्चकरो उपसङ्कमित्वा द्वत्तिक्खत्तुं चोदेतब्बो सारेतब्बो – "अत्थो मे, आवुसो, चीवरेना" ति । न वत्तब्बो – "देहि मे चीवरं, आहर मे चीवरं, परिवत्तेहि[2] मे चीवरं, चेतापेहि मे चीवरं" ति । दुतियं पि वत्तब्बो । ततियं पि वत्तब्बो । सचे अभिनिप्फादेति, इच्चेतं कुसलं; नो चे अभिनिप्फादेति, तत्थ गन्त्वा तुण्हीभूतेन उद्दिस्स ठातब्बं । न आसने निसीदितब्बं । न आमिसं पटिग्गहेतब्बं । न धम्मो भासितब्बो । "किंकारणा आगतोसी" ति R. 223 पुच्छियमानो "जानाहि[3], आवुसो" ति वत्तब्बो । सचे आसने वा निसीदति, आमिसं वा पटिग्गण्हाति, धम्मं वा भासति, ठानं भञ्जति । दुतियं पि ठातब्बं । ततियं पि ठातब्बं । चतुक्खत्तुं चोदेत्वा चतुक्खत्तुं ठातब्बं । पञ्चक्खत्तुं चोदेत्वा द्विक्खत्तुं ठातब्बं । छक्खत्तुं चोदेत्वा न ठातब्बं । ततो चे उत्तरि वायममानो तं चीवरं अभिनिप्फादेति, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, चीवरं अतिरेकतिक्खत्तुं चोदनाय अतिरेकछक्खत्तुं ठानेन अभिनिप्फादितं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

नो चे अभिनिप्फादेय्य, यतस्स चीवरचेतापन्नं आभतं तत्थ सामं वा गन्तब्बं दूतो वा पाहेतब्बो – "यं खो तुम्हे आयस्मन्तो भिक्खुं उद्दिस्स चीवरचेतापन्नं पहिणित्थ न तं तस्स भिक्खुनो किञ्चि अत्थं अनुभोति । युञ्जन्तायस्मन्तो सकं, मा वो सकं विनस्सा" ति ।

अयं तत्थ सामीची ति अयं तत्थ अनुधम्मता ।

८२. अतिरेकतिक्खत्तुं चोदनाय अतिरेकछक्खत्तुं ठानेन[4] अतिरेकसञ्ञी

---

१. परिवत्तिस्सति – सी०, रो०; परिवट्टिस्सति – स्या० । २. परिवट्टेहि – स्या० । ३. न जानासि – सी० । ४. ठाने – स्या० ।

अभिनिप्फादेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकतिक्खत्तुं चोदनाय अतिरेकछक्खत्तुं ठानेन वेमतिको अभिनिप्फादेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकतिक्खत्तुं चोदनाय अतिरेकछक्खत्तुं ठानेन ऊनकसञ्ञी अभिनिप्फादेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

ऊनकतिक्खत्तुं चोदनाय ऊनकछक्खत्तुं ठानेन अतिरेकसञ्ञी, B. 328 आपत्ति दुक्कटस्स। ऊनकतिक्खत्तुं चोदनाय ऊनकछक्खत्तुं ठानेन वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। ऊनकतिक्खत्तुं चोदनाय ऊनकछक्खत्तुं ठानेन ऊनकसञ्ञी अनापत्ति।

८३. अनापत्ति – तिक्खत्तुं चोदनाय, छक्खत्तुं ठानेन, ऊनकतिक्खत्तुं चोदनाय, ऊनकछक्खत्तुं ठानेन, अचोदियमानो देति, सामिका[1] चोदेत्वा देन्ति[1], उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति।

कठिनवग्गो पठमो।

तस्सुद्दानं

उब्भतं[2] कठिनं तीणि, धोवनं च पटिग्गहो[2]।
अञ्ञातकानि[3] तीणेव[4], उभिन्नं दूतकेन चा ति॥

---

§ ११. एकादसमनिस्सग्गियं

(कोसियमिस्सकसन्थतधारणे)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

८४. तेन समयेन बुद्धो भगवा आळवियं विहरति अग्गाळवे चेतिये। R. 224 तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू कोसियकारके उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति[5] – "बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ, अम्हाकं पि दस्सथ, मयं पि इच्छाम कोसियमिस्सकं सन्थतं कातुं" ति। ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया अम्हे उपसङ्कमित्वा एवं वक्खन्ति – 'बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ, अम्हाकं पि दस्सथ, मयं पि इच्छाम कोसियमिस्सकं सन्थतं कातुं' ति! अम्हाकं पि अलाभा, अम्हाकं पि दुल्लद्धं, ये मयं आजीवस्स हेतु पुत्तदारस्स कारणा बहू खुद्दके पाणे

१–१. सामिको चोदेत्वा देति – स्या०। २–२. दसेकरत्ति मासो च धोवापनं पटिग्गहो – स्या०; दसेकरत्ति मासो च धोवनं च पटिग्गहो – रो०। ३. अञ्ञातकञ्च – स्या०। ४. तीनेव – सी०; उद्दिस्स – स्या०। ५. वदेन्ति – सी०, स्या०, रो०।

सङ्घातं आपादेमा" ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू कोसियकारके उपसङ्कमित्वा एवं वक्खन्ति – 'बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ, अम्हाकं
B.329 पि दस्सथ, मयं पि इच्छाम कोसियमिस्सकं सन्थतं कातुं'" ति! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, कोसियकारके उपसङ्कमित्वा एवं वदेथ –'बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ, अम्हाकं पि दस्सथ, मयं पि इच्छाम कोसियमिस्सकं सन्थतं कातुं'" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, कोसियकारके उपसङ्कमित्वा एवं वक्खथ – बहू, आवुसो, कोसकारके पचथ, अम्हाकं पि दस्सथ, मयं पि इच्छाम कोसियमिस्सकं सन्थतं कातुं ति। नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

८५. "यो पन भिक्खु कोसियमिस्सकं सन्थतं कारापेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं" ति।

(३) विभङ्गो

८६. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति।

सन्थतं नाम सन्थरित्वा कतं होति अवायिमं।

कारापेय्या ति एकेन पि कोसियंसुना मिस्सित्वा करोति वा कारापेति वा, पयोगे दुक्कटं। पटिलाभेन निस्सग्गियं होति। निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा। एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, कोसियमिस्सकं सन्थतं कारापितं निस्सग्गियं।
R.225 इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति।

८७. अत्तना विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अत्तना विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। परेहि

विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। परेहि विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

अञ्ञस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स। अञ्ञेन कतं पटिलभित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स।

८८. अनापत्ति वितानं वा भुम्मत्थरणं वा साणिपाकारं वा भिसिं वा बिम्बोहनं वा करोति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति। B. 330

---o---

§ १२. बारसमनिस्सग्गियं

(सुद्धकाळकसन्थतधारणे)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

८९. तेन समयेन बुद्धो भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागारसालायं। तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेन्ति। मनुस्सा विहारचारिकं आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेस्सन्ति, सेय्यथापि गिही कामभोगिनो"[1] ति! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेस्सन्ती" ति! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेथा" ति? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेस्सथ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

९०. **"यो पन भिक्खु सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति।

---

१. गिहिकामभोगिनो – सी०, रो०।

(३) विभङ्गो

९१. **यो पना** ति यो यादिसो ...पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

काळकं नाम द्वे काळकानि – जातिया काळकं वा रजनकाळकं वा ।

सन्थतं नाम सन्थरित्वा कतं होति अवायिमं ।

R. 226 **कारापेय्या** ति करोति वा कारापेति वा, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा
B. 331 पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापितं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

९२. अत्तना विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अत्तना विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । परेहि विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । परेहि विप्पकत परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तयं ।

अञ्ञस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञेन कतं पटिलभित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

९३. अनापत्ति वितानं वा भुम्मत्थरणं वा साणिपाकारं वा भिसिं वा बिम्बोहनं वा करोति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---

§ १३. तेरसमनिस्सग्गियं

(सुद्धकाळकसन्थतधारणे)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

९४. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – "भगवता पटिक्खित्तं सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेतुं" ति, ते[1] थोकं येव ओदातं अन्ते आदियित्वा तथेव सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू थोकं येव

---

१. स्या० पोत्थके नत्थि ।

ओदातं अन्ते आदियित्वा तथेव सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरण भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, थोकं येव ओदातं अन्ते आदियित्वा तथेव सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेथा" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, थोकं येव ओदातं अन्ते आदियित्वा तथेव B. 332
सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं कारापेस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

९५. **"नवं पन भिक्खुना सन्थतं कारयमानेन द्वे भागा सुद्धकाळकानं एळकलोमानं आदातब्बा ततियं ओदातानं चतुत्थं गोचरियानं। अनादा चे भिक्खु द्वे भागे सुद्धकाळकानं एळकलोमानं ततियं ओदातानं चतुत्थं गोचरियानं नवं[1] सन्थतं कारापेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति !

(३) विभङ्गो

९६. **नवं** नाम करणं उपादाय वुच्चति । **सन्थतं** नाम सन्थरित्वा कतं होति अवायिमं । **कारयमानेना** ति करोन्तो वा कारापेन्तो वा । **द्वे भागा सुद्धकाळकानं एळकलोमानं आदातब्बा** ति धारयित्वा द्वे तुला आदातब्बा ।

ततियं ओदातानं ति तुलं ओदातानं । **चतुत्थं गोचरियानं** ति तुलं गोचरियानं ।

अनादा चे भिक्खु द्वे भागे सुद्धकाळकानं एळकलोमानं ततियं R.227
ओदातानं चतुत्थं गोचरियानं ति । अनादियित्वा[2] द्वे तुले सुद्धकाळकानं एळकलोमानं तुलं ओदातानं तुलं गोचरियानं नवं सन्थतं[2] करोति वा कारापेति वा पयोगे दुक्कटं, पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, सन्थतं अनादियित्वा[3] द्वे तुले सुद्धकाळकानं एळकलोमानं तुलं ओदातानं तुलं गोचरियानं[3] कारापितं निस्सग्गियं ।

---

१. स्या० पोत्थके नत्थि । २–२. अनादियित्वा तुलं ओदातानं तुलं गोचरियानं तुलं नवं सन्थतं – स्या०; अनादियित्वा तुलं ओदातानं तुलं गोचरियानं नवं सन्थतं – रो० । ३–३. अनादियित्वा तुलं ओदातानं तुलं गोचरियानं – सी०, स्या०, रो० ।

इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

९७. अत्तना विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अत्तना विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । परेहि विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । परेहि विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

B. 333 अञ्ञस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञेन कतं पटिलभित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

९८. अनापत्ति तुलं ओदातानं तुलं गोचरियानं आदियित्वा करोति, बहुतरं ओदातानं बहुतरं गोचरियानं आदियित्वा करोति, सुद्धं ओदातानं सुद्धं गोचरियानं आदियित्वा करोति, वितानं वा भुम्मत्थरणं वा साणिपाकारं वा भिसिं वा बिम्बोहनं वा करोति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

६.१४. चुद्दसमनिस्सग्गियं

(नवस थतकारापने)

(१) अनुवस्सं सन्थतकारापकवत्थु

९९. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन भिक्खू अनुवस्सं सन्थतं कारापेन्ति । ते याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरन्ति – "एळकलोमानि देथ । एळकलोमेहि अत्थो" ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया अनुवस्सं सन्थतं कारापेस्सन्ति, याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरिस्सन्ति – 'एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो'" ति ! अम्हाकं पन सकिं कतानि सन्थतानि पञ्च पि छ पि वस्सानि होन्ति, येसं नो दारका उहदन्ति[1] पि उम्मिहन्ति पि उन्दूरेहि[2] पि खज्जन्ति । इमे पन समणा सक्यपुत्तिया अनुवस्सं सन्थतं कारापेन्ति, याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरन्ति – "एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो" ति !!

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–"कथं हि नाम भिक्खू अनुवस्सं सन्थतं कारापेस्सन्ति, याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरिस्सन्ति – 'एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो'" ति ! अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं

---

१. ऊहदन्ति – स्या०, सी०; ऊहनन्ति – रो० । २. उन्दुरेहि – सी०, स्या०, रो० ।

आरोचेसुं ... पे० ... सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू अनुवस्सं सन्थतं कारापेन्ति, याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरन्ति – 'एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो' ति ? "सच्चं, भगवा" ति । R. 228

(२) पञ्ञत्ति

विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा अनुवस्सं सन्थतं कारापेस्सन्ति, याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरिस्सन्ति – 'एळकलोमानि देथ, एळकलोमेहि अत्थो' ति ! नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ – B. 334

१००. **"नवं पन भिक्खुना सन्थतं कारापेत्वा छब्बस्सानि धारेतब्बं । ओरेन चे छन्नं वस्सानं तं सन्थतं विस्सज्जेत्वा वा अविस्सज्जेत्वा वा अञ्ञं नवं सन्थतं कारापेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) गिलानभिक्खुवत्थु

१०१. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कोसम्बियं गिलानो होति । ञातका तस्स भिक्खुनो सन्तिके दूतं पाहेसुं – "आगच्छतु, भदन्तो[1] मयं उपट्ठहिस्सामा" ति । भिक्खू पि एवमाहंसु – "गच्छावुसो, ञातका तं उपट्ठहिस्सन्ती" ति । सो एवमाह – "भगवता, आवुसो, सिक्खापदं पञ्ञत्तं – 'नवं पन भिक्खुना सन्थतं कारापेत्वा छब्बस्सानि धारेतब्बं' ति । अहं चम्हि गिलानो, न सक्कोमि सन्थतं आदाय पक्कमितुं । मय्हं च विना सन्थता न फासु होति । नाहं गमिस्सामी" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(४) अनुपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स भिक्खुनो सन्थतसम्मुतिं[2] दातुं । एवं च पन, भिक्खवे, दातब्बा । तेन गिलानेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं[3] भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – 'अहं, भन्ते, गिलानो । न सक्कोमि सन्थतं आदाय पक्कमितुं । सोहं, भन्ते, सङ्घं सन्थतसम्मुतिं याचामी' ति । दुतियं पि याचितब्बा[4] । ततियं पि

१. भद्दन्तो – स्या०, रो० । २. सन्थतसम्मतिं – स्या० । ३. वुड्ढानं – सी० । ४. याचितब्बो – सी० ।

याचितब्बा । ब्यत्तेन[1] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१०२. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु गिलानो । न सक्कोति सन्थतं आदाय पक्कमितुं । सो सङ्घं सन्थतसम्मुतिं याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सन्थतसम्मुतिं ददेय्य । एसा ञत्ति ।

B. 335, R. 229 "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अयं इत्थन्नामो भिक्खु गिलानो । न सक्कोति सन्थतं आदाय पक्कमितुं । सो सङ्घं सन्थतसम्मुतिं याचति । सङ्घो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सन्थतसम्मुतिं देति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सन्थतसम्मुतिया दानं, सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"दिन्ना सङ्घेन इत्थन्नामस्स भिक्खुनो सन्थतसम्मुति । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१०३. **"नवं पन भिक्खुना सन्थतं कारापेत्वा छब्बस्सानि धारेतब्बं । ओरेन चे छन्नं वस्सानं तं सन्थतं विस्सज्जेत्वा वा अविस्सज्जेत्वा वा अञ्ञं नवं सन्थतं कारापेय्य, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

(५) विभङ्गो

१०४. **नवं** नाम करणं उपादाय वुच्चति ।

सन्थतं नाम सन्थरित्वा कतं होति अवायिमं ।

कारापेत्वा ति करित्वा वा कारापेत्वा वा ।

छब्बस्सानि धारेतब्बं ति छब्बस्सपरमता धारेतब्बं ।

ओरेन चे छन्नं वस्सानं ति ऊनकछब्बस्सानि ।

तं सन्थतं विस्सज्जेत्वा ति अञ्ञेसं दत्वा ।

अविस्सज्जेत्वा ति न कस्सचि दत्वा ।

अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया ति ठपेत्वा भिक्खुसम्मुतिं अञ्ञं नवं सन्थतं करोति वा कारापेति वा, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, सन्थतं ऊनकछब्बस्सानि कारापितं, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स

---

१. ब्यत्तेन – रो० ।

निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

१०५. अत्तना विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अत्तना विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । B. 336 परेहि विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । परेहि विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

१०६. अनापत्ति छब्बस्सानि करोति, अतिरेकछब्बस्सानि करोति, अञ्ञस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, अञ्ञेन कतं पटिलभित्वा परिभुञ्जति, वितानं वा भुम्मत्थरणं वा साणिपाकारं वा भिसिं वा बिम्बोहनं वा करोति, भिक्खुसम्मुतिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---

§ १५. पन्नरसमनिस्सग्गियं

(निसीदनसन्थतकारापने)

(१) उपसेनपरिसावत्थु

१०७. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ- R. 230 पिण्डिकस्स आरामे । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "इच्छामहं, भिक्खवे, तेमासं पटिसल्लीयितुं[1] । नम्हि केनचि उपसङ्कमितब्बो, अञ्ञत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेना" ति । "एवं, भन्ते," ति खो ते भिक्खू भगवतो पटिस्सुणित्वा[2] नास्सुध कोचि भगवन्तं उपसङ्कमति, अञ्ञत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेन । तेन खो पन समयेन सावत्थिया[3] सङ्घेन कतिका कता होति – "इच्छतावुसो, भगवा तेमासं पटिसल्लीयितुं । न भगवा केनचि उपसङ्कमितब्बो, अञ्ञत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेन । यो भगवन्तं उपसङ्कमति सो पाचित्तियं देसापेतब्बो" ति । अथ खो आयस्मा उपसेनो वङ्गन्तपुत्तो, सपरिसो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं । अथ खो भगवा आयस्मन्तं उपसेनं वङ्गन्तपुत्तं एतदवोच – "कच्चि वो, उपसेन, खमनीयं कच्चि यापनीयं, कच्चित्थ अप्पकिलमथेन अद्धानं आगता" ति ? "खमनीयं,

१. पटिसल्लियितुं – सी, रो०, स्या० । २. पटिसुणित्वा – रो०; पटिस्सुत्वा – सी० । ३. सावत्थियं – स्या०, रो० ।

भगवा, यापनीयं, भगवा । अप्पकिलमथेन च मयं, भन्ते, अद्धानं आगता" ति ।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपसेनस्स वङ्गन्तपुत्तस्स सद्धिविहारिको भिक्खु भगवतो अविदूरे निसिन्नो होति । अथ खो
B. 337 भगवा तं भिक्खुं एतदवोच – "मनापानि ते, भिक्खु, पंसुकूलानी" ति? "न खो मे, भन्ते, मनापानि पंसुकूलानी" ति। "किस्स पन त्वं, भिक्खु, पंसुकूलिको" ति? "उपज्झायो मे, भन्ते, पंसुकूलिको । एवं अहं पि पंसुकूलिको" ति । अथ खो भगवा आयस्मन्तं उपसेनं वङ्गन्तपुत्तं एतदवोच – "पासादिका खो त्यायं, उपसेन, परिसा । कथं त्वं, उपसेन, परिसं विनेसी" ति? "यो मं, भन्ते, उपसम्पदं याचति तमहं[1] एवं वदामि – 'अहं खो, आवुसो, आरञ्ञिको पिण्डपातिको पंसुकूलिको । सचे त्वं पि आरञ्ञिको भविस्ससि पिण्डपातिको पंसुकूलिको, एवाहं तं उपसम्पादेस्सामी' ति । सचे मे पटिस्सुणाति उपसम्पादेमि, नो चे मे पटिस्सुणाति
R. 231 न उपसम्पादेमि । यो मं निस्सयं याचति तमहं एवं वदामि – 'अहं खो, आवुसो, आरञ्ञिको पिण्डपातिको पंसुकूलिको । सचे त्वं पि आरञ्ञिको भविस्ससि पिण्डपातिको पंसुकूलिको, एवाहं ते निस्सयं दस्सामी' ति । सचे मे पटिस्सुणाति निस्सयं देमि, नो चे मे पटिस्सुणाति न निस्सयं देमि । एवं खो अहं, भन्ते, परिसं विनेमी" ति ।

"साधु साधु, उपसेन । साधु खो त्वं, उपसेन, परिसं विनेसि । जानासि पन त्वं, उपसेन, सावत्थिया[2] सङ्घस्स कतिकं" ति? "न खो अहं, भन्ते, जानामि सावत्थिया सङ्घस्स कतिकं" ति । "सावत्थिया खो, उपसेन, सङ्घेन कतिका कता – 'इच्छतावुसो, भगवा तेमासं पटिसल्लीयितुं । न भगवा केनचि उपसङ्कमितब्बो, अञ्ञत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेन । यो भगवन्तं उपसङ्कमति सो पाचित्तियं देसापेतब्बो' ति । "पञ्ञायिस्सति, भन्ते, सावत्थिया सङ्घो सकाय कतिकाय, न मयं अपञ्ञत्तं[3] पञ्ञापेस्साम[4] पञ्ञत्तं वा न समुच्छिन्दिस्साम, यथापञ्ञत्तेसु सिक्खापदेसु समादाय वत्तिस्सामा" ति । "साधु साधु, उपसेन, अपञ्ञत्तं न पञ्ञापेतब्बं, पञ्ञत्तं वा न समुच्छिन्दितब्बं, यथापञ्ञत्तेसु सिक्खापदेसु समादाय वत्तितब्बं । अनुजानामि, उपसेन, ये ते भिक्खू आरञ्ञिका पिण्डपातिका पंसुकूलिका यथासुखं मं

१. ताहं – सी०, रो० । २. सावत्थियं – स्या० । ३. अप्पञ्ञत्तं – सी० । ४. पञ्ञापेस्साम – म० ।

दस्सनाय उपसङ्कमन्तू" ति।

१०८. तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू बहिद्वारकोट्ठके ठिता होन्ति – "मयं आयस्मन्तं उपसेनं वङ्गन्तपुत्तं पाचित्तियं देसापेस्सामा" ति। B. 333 अथ खो आयस्मा उपसेनो वङ्गन्तपुत्तो सपरिसो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि। अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपसेनं वङ्गन्तपुत्तं एतदवोचुं – "जानासि त्वं, आवुसो उपसेन, सावत्थिया सङ्घस्स कतिकं" ति। "भगवा पि मं, आवुसो, एवमाह – 'जानासि पन त्वं, उपसेन, सावत्थिया सङ्घस्स कतिकं' ति? न खो अहं, भन्ते, जानामि सावत्थिया सङ्घस्स कतिकं" ति। "सावत्थिया खो, उपसेन, सङ्घेन कतिका कता – 'इच्छतावुसो, भगवा तेमासं पटिसल्लीयितुं। न भगवा केनचि उपसङ्कमितब्बो, अञ्ञत्र एकेन पिण्डपातनीहारकेन। यो भगवन्तं उपसङ्कमति सो पाचित्तियं देसापेतब्बो" ति। "पञ्ञायिस्सति, भन्ते, सावत्थिया सङ्घो सकाय कतिकाय, न मयं अपञ्ञत्तं पञ्ञापेस्साम[1] पञ्ञत्तं वा न समुच्छिन्दिस्साम, यथापञ्ञत्तेसु सिक्खापदेसु समादाय वत्तिस्सामा ति। अनुञ्ञातावुसो, भगवता – 'ये ते भिक्खू आरञ्ञिका पिण्डपातिका पंसुकूलिका यथासुखं मं दस्सनाय उपसङ्कमन्तू'" ति।

अथ खो ते भिक्खू – "सच्चं खो आयस्मा उपसेनो आह – 'न अपञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं, पञ्ञत्तं वा न समुच्छिन्दितब्बं, यथापञ्ञत्तेसु सिक्खापदेसु समादाय वत्तितब्बं'" ति। अस्सोसुं खो भिक्खू – "अनुञ्ञाता किर भगवता – 'ये ते भिक्खू आरञ्ञिका पिण्डपातिका पंसुकूलिका यथासुखं मं दस्सनाय उपसङ्कमन्तू'" ति। ते भगवन्तं दस्सनं[2] पिहेन्ता[2] सन्थतानि उज्झित्वा आरञ्ञिकङ्गं पिण्डपातिकङ्गं पंसुकूलिकङ्गं R. 232 समादियिंसु। अथ खो भगवा सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धिं सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो अद्दस सन्थतानि तहं तहं उज्झितानि। पस्सित्वा[3] भिक्खू आमन्तेसि – "कस्सिमानि, भिक्खवे, सन्थतानि तहं तहं उज्झितानी" ति? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "तेन हि, भिक्खवे, भिक्खूनं सिक्खापदं

१. पञ्ञापेस्साम – म०। २–२. दस्सनाय पिहयन्ता – स्या०; दस्सनं पिहन्ता – रो०। ३. पस्सित्वान – स्या०।

पञ्ञापेस्सामि दस अत्थवसे पटिच्च – सङ्घसुट्ठुताय, सङ्घफासुताय, ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

B. 339 १०९. "**निसीदनसन्थतं पन भिक्खुना कारयमानेन पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थि आदातब्बा दुब्बण्णकरणाय, अनादा चे भिक्खु पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थिं नवं निसीदनसन्थतं कारापेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं**" ति ।

(३) विभङ्गो

११०. **निसीदनं** नाम सदसं वुच्चति ।

सन्थतं नाम सन्थरित्वा कतं होति अवायिमं ।

कारयमानेना ति करोन्तो वा कारापेन्तो वा ।

पुराणसन्थतं नाम सकिं निवत्थं पि सकिं पारुतं पि ।

सामन्ता सुगतविदत्थि आदातब्बा दुब्बण्णकरणाया ति थिरभावाय वट्टं वा चतुरस्सं वा छिन्दित्वा एकदेसे वा सन्थरितब्बं विजटेत्वा वा सन्थरितब्बं ।

अनादा चे भिक्खु पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थिं ति अनादियित्वा पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थिं नवं निसीदनसन्थतं करोति वा कारापेति वा, पयोगे दुक्कटं, पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, निसीदनसन्थतं अनादियित्वा पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थिं कारापितं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

१११. अत्तना विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अत्तना विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । परेहि विप्पकतं अत्तना परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । परेहि विप्पकतं परेहि परियोसापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

अञ्ञस्सत्थाय करोति वा कारापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स ।

११२. अनापत्ति – पुराणसन्थतस्स सामन्ता सुगतविदत्थिं आदि-
R. 233 यित्वा करोति, अलभन्तो थोकतरं आदियित्वा करोति, अलभन्तो अनादियित्वा करोति, अञ्ञेन कतं पटिलभित्वा परिभुञ्जति, वितानं वा

भुम्मत्थरणं वा साणिपाकारं वा भिसिं वा बिम्बोहनं वा करोति, उम्मत्तकस्स आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

§ १६. सोळसमनिस्सग्गियं

(एळकलोमहरणे)

(१) सावत्थिगच्छन्तभिक्खुवत्थु

११३. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो कोसलेसु जनपदे[1] सावत्थिं गच्छन्तस्स अन्तरामग्गे एळकलोमानि उप्पज्जिंसु । अथ खो सो भिक्खु तानि एळकलोमानि उत्तरासङ्गेन भण्डिकं बन्धित्वा अगमासि । मनुस्सा तं भिक्खुं पस्सित्वा उप्पण्डेसुं[2] – "कित्तकेन ते, भन्ते, कीतानि ? कित्तको उदयो भविस्सती" ति ? सो भिक्खु तेहि मनुस्सेहि उप्पण्डियमानो मङ्कु अहोसि । अथ खो सो भिक्खु सावत्थिं गन्त्वा तानि एळकलोमानि ठितको व आसुम्भि । भिक्खू तं भिक्खुं एतदवोचुं[3] – "किस्स त्वं, आवुसो, इमानि एळकलोमानि ठितको व आसुम्भसी" ति ? "तथाहि पनाहं, आवुसो, इमेसं एळकलोमानं कारणा मनुस्सेहि उप्पण्डितो" ति । "कीव दूरतो पन त्वं, आवुसो, इमानि एळकलोमानि आहरी[4]" ति ? "अतिरेकतियोजनं, आवुसो" ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खु अतिरेकतियोजनं एळकलोमानि आहरिस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू तं भिक्खुं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ... पे० ... सच्चं किर त्वं, भिक्खु, अतिरेकतियोजनं एळकलोमानि आहरी ति ? "सच्चं, भगवा" ति । B. 340

(२) पञ्ञत्ति

विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, अतिरेकतियोजनं एळकलोमानि आहरिस्ससि ! नेतं मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खुवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

११४. **"भिक्खुनो पनेव अद्धानमग्गप्पटिपन्नस्स[5] एळकलोमानि**

---

१. जनपदेसु – सी०, स्या०, रो० । २. उप्फण्डेसुं – स्या० । ३. एवमाहंसु – स्या० । ४. आहरसी – सी०, स्या०, रो० । ५. अद्धानमग्गपटिपन्नस्स – सी०, स्या०, रो० ।

उप्पज्जेय्युं। आकङ्खमानेन भिक्खुना पटिग्गहेतब्बानि। पटिग्गहेत्वा तियोजनपरमं सहत्था हरितब्बानि,[1] असन्ते हारके। ततो चे उत्तरि[2] हरेय्य, असन्ते पि हारके, निस्सग्गियं पाचित्तियं" ति।

(३) विभङ्गो

R. 234 ११५. **भिक्खुनो पनेव अद्धानमग्गप्पटिपन्नस्सा** ति पन्थं गच्छन्तस्स।

एळकलोमानि उप्पज्जेय्युं ति उप्पज्जेय्युं सङ्घतो वा गणतो वा ञातितो वा मित्ततो वा पंसुकूलं[3] वा अत्तनो वा धनेन।

B. 341 **आकङ्खमानेना** ति इच्छमानेन पटिग्गहेतब्बानि।

पटिग्गहेत्वा तियोजनपरमं सहत्था हरितब्बानी[4] ति तियोजनपरमता सहत्था हरितब्बानि।

असन्ते हारके ति नाञ्ञो कोचि हारको होति इत्थी वा पुरिसो वा गहट्ठो वा पब्बजितो वा।

ततो चे उत्तरि हरेय्य, असन्ते पि हारके ति पठमं पादं तियोजनं अतिक्कामेति, आपत्ति दुक्कटस्स। दुतियं पादं अतिक्कामेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं[5]। अन्तोतियोजने ठितो बहितियोजनं पातेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अञ्ञस्स याने वा भण्डे वा अजानन्तस्स पक्खिपित्वा तियोजनं अतिक्कामेति, निस्सग्गियानि होन्ति। निस्सज्जितब्बानि सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा। एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बानि ... पे० ... इमानि मे, भन्ते, एळकलोमानि तियोजनं अतिक्कामितानि निस्सग्गियानि। इमानाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति।

११६. अतिरेकतियोजने अतिरेकसञ्ञी अतिक्कामेति[6], निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकतियोजने वेमतिको अतिक्कामेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकतियोजने ऊनकसञ्ञी अतिक्कामेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

ऊनकतियोजने अतिरेकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। ऊनकतियोजने वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। ऊनकतियोजने ऊनकसञ्ञी, अनापत्ति।

---

१. हारेतब्बानि – सी०, स्या०, रो०। २. उत्तरिं – सी०, स्या०, रो०। ३. पंसुकूलतो – स्या०। ४. हारेतब्बानी – सी०, स्या०, रो०। ५. निस्सग्गियानि होन्ति – स्या०। ६. तियोजनं अतिक्कामेति – स्या०।

११७. अनापत्ति तियोजनं हरति, ऊनकतियोजनं हरति, तियोजनं हरति पि, पच्चाहरति पि, तियोजनं वासाधिप्पायो गन्त्वा ततो परं हरति, अच्छिन्नं पटिलभित्वा हरति, निस्सट्ठं पटिलभित्वा हरति, अञ्ञं हरापेति कतभण्डं[1], उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

§ १७. सत्तरसमनिस्सग्गियं
(एळकलोमधोवापने)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

११८. तेन समयेन बुद्धो भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे । तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू भिक्खुनीहि एळकलोमानि धोवापेन्ति पि रजापेन्ति पि विजटापेन्ति पि । भिक्खुनियो एळकलोमानि धोवन्तियो रजन्तियो विजटेन्तियो रिञ्चन्ति उद्देसं परिपुच्छं अधिसीलं अधिचित्तं अधिपञ्ञं । अथ खो महापजापति[2] गोतमी येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितं खो महापजापतिं गोतमिं भगवा एतदवोच – "कच्चि, गोतमि, भिक्खुनियो अप्पमत्ता आतापिनियो पहितत्ता विहरन्ती" ति ? "कुतो, भन्ते, भिक्खुनीनं अप्पमादो ! अय्या छब्बग्गिया भिक्खुनीहि एळकलोमानि धोवापेन्ति पि रजापेन्ति पि विजटापेन्ति पि । भिक्खुनियो एळकलोमानि धोवन्तियो रजन्तियो विजटेन्तियो रिञ्चन्ति उद्देसं परिपुच्छं अधिसीलं अधिचित्तं अधिपञ्ञं" ति ।

B.342 R.235

अथ खो भगवा महापजापतिं गोतमिं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो महापजापति गोतमी भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहंसिता भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, भिक्खुनीहि एळकलोमानि धोवापेथ पि रजापेथ पि विजटापेथ पी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । "ञातिकायो तुम्हाकं, भिक्खवे, अञ्ञातिकायो"

---

१. कटभण्डं – सी०; कतभण्डं हरति – स्या० । २. महापजापती – स्या०, रो० ।

ति ? "अञ्ञातिकायो, भगवा" ति । "अञ्ञातका, मोघपुरिसा, अञ्ञातिकानं न जानन्ति पतिरूपं[1] वा अप्पतिरूपं वा पासादिकं वा अपासादिकं । तत्थ नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, अञ्ञातिकाहि भिक्खुनीहि एळकलोमानि धोवापेस्सथ पि रजापेस्सथ पि विजटापेस्सथ पि ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

११९. "**यो पन भिक्खु अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया एळकलोमानि धोवापेय्य वा रजापेय्य वा विजटापेय्य वा, निस्सग्गियं पाचित्तियं**" ति ।

(३) विभङ्गो

B. 343 १२०. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

अञ्ञातिका नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धा ।

भिक्खुनी नाम उभतोसङ्घे उपसम्पन्ना ।

धोवा ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । धोतानि निस्सग्गियानि होन्ति । रजा ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । रत्तानि निस्सग्गियानि
R. 236 होन्ति । विजटेही ति आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । विजटितानि निस्सग्गियानि होन्ति । निस्सज्जितब्बानि सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बानि ... पे० ... इमानि मे, भन्ते, एळकलोमानि अञ्ञातिकाय भिक्खुनिया धोवापितानि निस्सग्गियानि । इमानाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

१२१. अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि धोवापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि धोवापेति रजापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि धोवापेति विजटापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि धोवापेति रजापेति विजटापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि रजापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि रजापेति

---

१. पटिरूपं – स्या०, रो० ।

विजटापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि रजापेति धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि रजापेति विजटापेति धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि विजटापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि विजटापेति धोवापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि विजटापेति रजापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति दुक्कटस्स । B. 344
अञ्ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी एळकलोमानि विजटापेति धोवापेति रजापेति, निस्सग्गियेन आपत्ति द्विन्नं दुक्कटानं ।

१२२. अञ्ञातिकाय वेमतिको ... पे० ... अञ्ञातिकाय ञातिकसञ्ञी ... पे० ... अञ्ञस्स एळकलोमानि धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । एकतो उपसम्पन्नाय धोवापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातिकाय अञ्ञातिकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातिकाय वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातिकाय ञातिकसञ्ञी, अनापत्ति ।

१२३. अनापत्ति – ञातिकाय धोवन्तिया अञ्ञातिका दुतिया होति, अवुत्ता धोवति, अपरिभुत्तं कतभण्डं[1] धोवापेति, सिक्खमानाय, सामणेरिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

—o—

§ १८. अट्ठारसमनिस्सग्गियं

(जातरूपरजतसादने)

(१) उपनन्दस्स कहापणगहणवत्थु

१२४. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो R. 237
अञ्ञतरस्स[2] कुलस्स कुलूपको[3] होति निच्चभत्तिको । यं तस्मिं कुले उप्पज्जति खादनीयं[4] वा भोजनीयं[4] वा ततो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स पटिविसो[5] ठपिय्यति[6] । तेन खो पन समयेन सायं तस्मिं कुले मंसं उप्पन्नं होति । ततो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स पटिविसो

१. कटभण्डं – सी० । २. राजगहे अञ्ञातरस्स – सी०, रो० । ३. कुलूपगो – सी० । ४–४. खादनियं भोजनियं – रो० । ५. पटिविसो – सी० । ६. ठपीयति – सी०; ठपितो होति – स्या० ।

ठपितो होति । तस्स कुलस्स दारको रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय रोदति – "मंसं मे देथा" ति । अथ खो सो पुरिसो पजापतिं एतदवोच – "अय्यस्स पटिविसं दारकस्स देहि । अञ्ञं चेतापेत्वा अय्यस्स दस्सामा" ति ।

अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्त-चीवरं आदाय येन तं कुलं तेनुपसङ्कमि ; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो सो पुरिसो येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि ; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
B. 345 एकमन्तं निसिन्नो खो सो पुरिसो आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं एतदवोच – "हिय्यो[1] खो, भन्ते, सायं मंसं उप्पन्नं अहोसि । ततो अय्यस्स पटिविसो ठपितो । अयं, भन्ते, दारको रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय रोदति – 'मंसं मे देथा' ति । अय्यस्स पटिविसो दारकस्स दिन्नो । कहापणेन, भन्ते, किं आहरिय्यतू[2]" ति ? "परिच्चत्तो मे, आवुसो, कहापणो" ति ? "आम, भन्ते, परिच्चत्तो" ति । "तञ्ञेव मे, आवुसो, कहापणं देही" ति ।

अथ खो सो पुरिसो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स कहापणं दत्वा उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "तथेव मयं रूपियं पटिग्गण्हाम एवमेविमे समणा सक्यपुत्तिया रूपियं पटिग्गण्हन्ती" ति । अस्सोसुं खो भिक्खू तस्स पुरिसस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो रूपियं पटिग्गहेस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, रूपियं पटिग्गहेसी[3]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, रूपियं पटिग्गहेस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

---

१. हीय्यो – सी० । २. आहरियतू – स्या० । ३. पटिग्गण्हासी – स्या० ।

१२५. **"यो पन भिक्खु जातरूपरजतं उग्गण्हेय्य वा उग्गण्हापेय्य वा उपनिक्खित्तं वा सादियेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

(३) विभङ्गो

१२६. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति । R. 238

जातरूपं नाम सत्थुवण्णो वुच्चति ।

रजतं नाम कहापणो लोहमासको दारुमासको जतुमासको ये वोहारं गच्छन्ति ।

उग्गण्हेय्या ति सयं गण्हाति निस्सग्गियं[1] पाचित्तियं[1] ।

उग्गण्हापेय्या ति अञ्ञं गाहापेति निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

उपनिक्खित्तं वा सादियेय्या ति इदं अय्यस्स होतू ति उपनिक्खित्तं सादियति[2], निस्सग्गियं होति । सङ्घमज्झे निस्सज्जितब्बं । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं – तेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अहं, भन्ते, रूपियं पटिग्गहेसिं । इदं मे निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी" ति । निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । ब्यत्तेन[3] भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा । सचे तत्थ आगच्छति आरामिको वा उपासको वा सो वत्तब्बो – "आवुसो, इमं जानाही" ति । सचे सो भणति – "इमिना किं आहरिय्यतू" ति, न वत्तब्बो – "इमं वा इमं वा आहरा" ति । कप्पियं आचिक्खितब्बं – सप्पि[4] वा तेलं वा मधु[5] वा फाणितं वा । सचे सो तेन परिवत्तेत्वा कप्पियं आहरति रूपियप्पटिग्गाहकं[6] ठपेत्वा सब्बेहेव परिभुञ्जितब्बं । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं; नो चे लभेथ, सो वत्तब्बो – "आवुसो, इमं छड्डेही" ति । सचे सो छड्डेति, इच्चेतं कुसलं; नो चे छड्डेति, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो भिक्खु रूपियछड्डको सम्मन्नितब्बो – यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, छड्डिताछड्डितं च जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो । याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – B. 346

१–१. निस्सग्गियं होति – स्या० । २. वा सादियति – सी०, स्या०, रो० । ३. ब्यत्तेन – रो० । ४. सप्पिं – स्या०, रो० । ५. मधुं – स्या०, रो० । ६. रूपियपटिग्गाहकं – सी०, स्या०, रो० ।

१२७. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं रूपियछड्डकं सम्मन्नेय्य। एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं रूपियछड्डकं सम्मन्नति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो रूपियछड्डकस्स सम्मुति[1], सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु रूपियछड्डको। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

तेन सम्मतेन भिक्खुना अनिमित्तं कत्वा पातेतब्बं। सचे निमित्तं कत्वा पातेति, आपत्ति दुक्कटस्स।

R. 239 १२८. रूपिये रूपियसञ्ञी रूपियं पटिग्गण्हाति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। रूपिये वेमतिको रूपियं पटिग्गण्हाति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। रूपिये अरूपियसञ्ञी रूपियं पटिग्गण्हाति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

B. 347 अरूपिये रूपियसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। अरूपिये वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। अरूपिये अरूपियसञ्ञी, अनापत्ति।

अनापत्ति अज्झारामे वा अज्झावसथे वा उग्गहेत्वा वा उग्गहापेत्वा वा निक्खिपति – यस्स भविस्सति सो हरिस्सती ति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति।

-----०-----

§ १९. ऊनवीसतिमनिस्सग्गियं

(रूपियसंवोहारसमापज्जने)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

१२९. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू नानप्पकारकं रूपियसंवोहारं समापज्जन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया नानप्पकारकं रूपियसंवोहारं समापज्जिस्सन्ति, सेय्यथापि गिही कामभोगिनो" ति! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ...पे०... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू नानप्पकारकं रूपियसंवोहारं समापज्जिस्सन्ती" ति! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं

१. सम्मति – स्या०।

आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि –“सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, नानप्पकारकं रूपियसंवोहारं समापज्जथा” ति ? “सच्चं, भगवा” ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, नानप्पकारकं रूपियसंवोहारं समापज्जिस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

१३०. **“यो पन भिक्खु नानप्पकारकं रूपियसंवोहारं समापज्जेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं”** ति ।

(३) विभङ्गो

१३१. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

नानप्पकारकं नाम कतं पि अकतं पि कताकतं पि । **कतं** नाम सीसूपगं B. 348
गीवूपगं हत्थूपगं पादूपगं कटूपगं । **अकतं** नाम घनकतं[1] वुच्चति । **कताकतं** नाम तदुभयं ।

रूपियं नाम सत्थुवण्णो कहापणो, लोहमासको, दारुमासको, R. 240
जतुमासको ये वोहारं गच्छन्ति ।

समापज्जेय्या ति कतेन कतं चेतापेति, निस्सग्गियं[2] पाचित्तियं[2] । कतेन अकतं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । कतेन कताकतं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अकतेन कतं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अकतेन अकतं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अकतेन कताकतं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । कताकतेन कतं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । कताकतेन अकतं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । कताकतेन कताकतं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । सङ्घमज्झे निस्सज्जितब्बं । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं । तेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो –“अहं, भन्ते, नानप्पकारकं रूपियसंवोहारं समापज्जिं । इदं मे निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी” ति । निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा । सचे तत्थ आगच्छति आरामिको वा उपासको वा सो वत्तब्बो–

---

१. घनकं – स्या० । २-२. निस्सग्गियं होति – स्या० ।

"आवुसो, इमं जानाही" ति । सचे सो भणति – "इमिना किं आहरिय्यतू" ति, न वत्तब्बो – "इमं वा इमं वा आहरा" ति । कप्पियं आचिक्खितब्बं – सप्पि वा तेलं वा मधु वा फाणितं वा । सचे सो तेन परिवत्तेत्वा[1] कप्पियं आहरति, रूपियचेतापकं ठपेत्वा, सब्बेहेव परिभुञ्जितब्बं । एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं; नो चे लभेथ, सो वत्तब्बो – "आवुसो, इमं छड्डेही" ति । सचे सो छड्डेति, इच्चेतं कुसलं; नो चे छड्डेति, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो भिक्खु रूपियछड्डको सम्मन्नितब्बो – यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, छड्डिताछड्डितं च जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो । याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

B.349 १३२. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं रूपियछड्डकं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं रूपियछड्डकं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो रूपियछड्डकस्स सम्मुति[2], सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु रूपियछड्डको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

तेन सम्मतेन भिक्खुना अनिमित्तं कत्वा पातेतब्बं । सचे निमित्तं कत्वा पातेति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१३३. रूपिये रूपियसञ्ञी रूपियं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । रूपिये वेमतिको रूपियं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । रूपिये अरूपियसञ्ञी रूपियं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अरूपिये रूपियसञ्ञी रूपियं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अरूपिये वेमतिको रूपियं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अरूपिये अरूपियसञ्ञी रूपियं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

अरूपिये रूपियसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । अरूपिये वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अरूपिये अरूपियसञ्ञी, अनापत्ति ।

१३४. अनापत्ति उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

-----०-----

---

१. परिवट्टित्वा – स्या० । २. सम्मति – स्या० ।

§ २०. वीसतिमनिस्सग्गियं

(कयविक्कये)

(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु

१३५. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो पट्टो[1] होति चीवरकम्मं कातुं। सो पटपिलोतिकानं सङ्घाटिं करित्वा सुरत्तं सुपरिकम्मकतं कत्वा पारुपि[2]। अथ खो अञ्ञतरो परिब्बाजको महग्घं पटं पारुपित्वा येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं एतदवोच – "सुन्दरा खो त्यायं, आवुसो, B. 350, R. 241 सङ्घाटि; देहि मे पटेना" ति। "जानाहि, आवुसो" ति। "आमावुसो, जानामी" ति। "हन्दावुसो" ति, अदासि। अथ खो सो परिब्बाजको तं सङ्घाटिं पारुपित्वा परिब्बाजकारामं अगमासि। परिब्बाजका तं परिब्बाजकं एतदवोचुं – "सुन्दरा खो त्यायं, आवुसो, सङ्घाटि; कुतो तया लद्धा" ति? "तेन मे, आवुसो, पटेन परिवत्तिता[3]" ति। "कतिहि पि त्यायं, आवुसो, सङ्घाटि भविस्सति, सो येव ते पटो वरो" ति।

अथ खो सो परिब्बाजको – "सच्चं खो परिब्बाजका आहंसु – 'कतिहि पि म्यायं सङ्घाटि भविस्सति! सो येव मे पटो वरो'" ति येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं एतदवोच – "हन्द ते, आवुसो, सङ्घाटि[4]; देहि मे पटं" ति। "ननु त्वं, आवुसो, मया वुत्तो – 'जानाहि, आवुसो' ति! नाहं दस्सामी" ति। अथ खो सो परिब्बाजको उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "गिही[5] पि नं गिहिस्स विप्पटिसारिस्स देन्ति, किं पन पब्बजितो पब्बजितस्स न दस्सती" ति! अस्सोसुं खो भिक्खू तस्स परिब्बाजकस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो परिब्बाजकेन सद्धिं कयविक्कयं समापज्जिस्सती" ति! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

---

१. पट्ठो – स्या०, रो०। २. पारुपि – सी०। ३. परिवट्टिता – स्या०। ४. संघाटिं – सी०, रो०; सङ्घाटिं – स्या०। ५. गिहि – स्या०।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, परिब्बाजकेन सद्धिं कयविक्कयं समापज्जसी" ति ? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, परिब्बाजकेन सद्धिं कयविक्कयं समापज्जिस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१३६. **"यो पन भिक्खु नानप्पकारकं कयविक्कयं समापज्जेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

(३) विभङ्गो

१३७. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

B. 351 **नानप्पकारकं** नाम चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज-परिक्खारा, अन्तमसो चुण्णपिण्डो पि दन्तकट्ठं पि दसिकसुत्तं पि ।

कयविक्कयं समापज्जेय्या ति इमिना इमं देहि, इमिना इमं आहर, इमिना इमं परिवत्तेहि, इमिना इमं चेतापेही ति । अज्झाचरति, आपत्ति दुक्कटस्स । यतो कयितं च होति विक्कयितं च अत्तनो भण्डं परहत्थगतं परभण्डं अत्तनो हत्थगतं, निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा
R. 242 गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... अहं, भन्ते, नानप्पकारकं कयविक्कयं समापज्जिं । इदं मे निस्सग्गियं। इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

१३८. कयविक्कये कयविक्कयसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। कयविक्कये वेमतिको, निस्सग्गियं पाचित्तियं। कयविक्कये नकयविक्कय-सञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

नकयविक्कये कयविक्कयसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। नकयविक्कये वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। नकयविक्कये नकयविक्कयसञ्ञी, अनापत्ति।

१३९. अनापत्ति – अग्घं पुच्छति, कप्पियकारकस्स आचिक्खति,

"इदं अम्हाकं अत्थि, अम्हाकं च इमिना च इमिना च अत्थो" ति भणति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

कोसियवग्गो दुतियो ।

तस्सुद्दानं

कोसिया[1] सुद्धद्वेभागा, छब्बस्सानि निसीदनं ।
द्वे च लोमानि उग्गण्हे, उभो नानप्पकारका ति ॥

-----o-----

§ २१. एकवीसतिमनिस्सग्गियं
(अतिरेकपत्तधारणे)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

१४०. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने B. 352 अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू बहू पत्ते सन्निचयं करोन्ति । मनुस्सा विहारचारिकं आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया बहू पत्ते सन्निचयं करिस्सन्ति, पत्तवाणिज्जं[2] वा समणा सक्यपुत्तिया करिस्सन्ति आमत्तिकापणं वा पसारेस्सन्ती" ति ! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू अतिरेकपत्तं धारेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, अतिरेकपत्तं धारेथा" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, अतिरेकपत्तं धारेस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... R. 243 एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१४१. **"यो पन भिक्खु अतिरेकपत्तं धारेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

---

१. कोसियं – सी० । २. पत्तवणिज्जं – स्या०, रो० ।

एवञ्चिदं भगवता भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्ञत्तं होति ।

(३) आनन्देन सारिपुत्तस्स निक्खित्तपत्तवत्थु

१४२. तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स अतिरेकपत्तो उप्पन्नो होति । आयस्मा च आनन्दो तं पत्तं आयस्मतो सारिपुत्तस्स दातुकामो होति । आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति । अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि – "भगवता सिक्खापदं पञ्ञत्तं – 'न अतिरेकपत्तो धारेतब्बो' ति । अयं च मे अतिरेकपत्तो उप्पन्नो । अहञ्चिमं पत्तं आयस्मतो सारिपुत्तस्स दातुकामो । आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति । कथं नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो[1] भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । "कीवचिरं पनानन्द, सारिपुत्तो आगच्छिस्सती" ति ? "नवमं वा, भगवा, दिवसं दसमं वा" ति ।

(४) अनुपञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं B. 353 कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, दसाहपरमं अतिरेकपत्तं धारेतुं । एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

१४३. "**दसाहपरमं अतिरेकपत्तो धारेतब्बो । तं अतिक्कामयतो निस्सग्गियं पाचित्तियं**" ति ।

(५) विभङ्गो

१४४. **दसाहपरमं** ति दसाहपरमता धारेतब्बो । **अतिरेकपत्तो** नाम अनधिट्ठितो अविकप्पितो । **पत्तो** नाम द्वे पत्ता अयोपत्तो मत्तिकापत्तो ति ।

तयो पत्तस्स वण्णा उक्कट्ठो पत्तो मज्झिमो पत्तो ओमको पत्तो । **उक्कट्ठो** नाम **पत्तो** अड्ढाळ्हकोदनं गण्हाति चतुभागं खादनं[2] तदुपियं ब्यञ्जनं । **मज्झिमो** नाम **पत्तो** नाळिकोदनं गण्हाति चतुभागं खादनं तदुपियं ब्यञ्जनं । **ओमको** नाम **पत्तो** पत्थोदनं गण्हाति चतुभागं खादनं तदुपियं ब्यञ्जनं । ततो उक्कट्ठो अपत्तो, ओमको अपत्तो ।

तं अतिक्कामयतो निस्सग्गियो होती ति एकादसे अरुणुग्गमने निस्सग्गियो होति । निस्सज्जितब्बो सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बो । तेन भिक्खुना सङ्घं

१. म० पोत्थके "अथ खो आयस्मा आनन्दो" इति पाठो न दिस्सति । २. खादनीयं – स्या० ।

उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं[1] भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अयं मे, भन्ते, पत्तो दसाहातिक्कन्तो निस्सग्गियो। इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी" R. 244
ति। निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा। ब्यत्तेन[2] भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा, निस्सट्ठपत्तो दातब्बो।

१४५. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं पत्तो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो निस्सग्गियो सङ्घस्स निस्सट्ठो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इमं पत्तं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्या" ति।

१४६. तेन भिक्खुना सम्बहुले भिक्खू उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्सु वचनीया – "अयं मे, भन्ते, पत्तो दसाहातिक्कन्तो
निस्सग्गियो। इमाहं आयस्मन्तानं निस्सज्जामी" ति। निस्सज्जित्वा B. 354
आपत्ति देसेतब्बा। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा, निस्सट्ठपत्तो दातब्बो।

१४७. "सुणन्तु मे आयस्मन्ता। अयं पत्तो इत्थन्नामस्स भिक्खुनो निस्सग्गियो आयस्मन्तानं निस्सट्ठो। यदायस्मन्तानं पत्तकल्लं, आयस्मन्त इमं पत्तं इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्युं" ति।

१४८. तेन भिक्खुना एकं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अयं मे, आवुसो, पत्तो दसाहातिक्कन्तो निस्सग्गियो। इमाहं आयस्मतो निस्सज्जामी" ति। निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा। तेन भिक्खुना आपत्ति पटिग्गहेतब्बा, निस्सट्ठपत्तो दातब्बो – "इमं पत्तं आयस्मतो दम्मी" ति।

१४९. दसाहातिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। दसाहातिक्कन्ते वेमतिको, निस्सग्गियं पाचित्तियं। दसाहातिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अनधिट्ठिते अधिट्ठितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अविकप्पिते विकप्पितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अनट्ठे नट्ठसञ्ञी निस्सग्गियं पाचित्तियं। अविनट्ठे विनट्ठसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

---

१. बुड्ढानं – सी०। २. व्यत्तेन – रो०।

अभिन्ने भिन्नसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अविलुत्ते विलुत्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

निस्सग्गियं पत्तं अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स। दसाहानतिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। दसाहानतिक्कन्ते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। दसाहानतिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्ञी, अनापत्ति।

१५०. अनापत्ति अन्तोदसाहं अधिट्ठेति, विकप्पेति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, भिज्जति, अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति[1], विस्सासं गण्हन्ति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू निस्सट्ठपत्तं न देन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। "न, भिक्खवे, निस्सट्ठपत्तो न दातब्बो। यो न ददेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

---o---

§ २२. बावीसतिमनिस्सग्गियं

(ऊनपञ्चबन्धनपत्तवारगे)

(१) कपिलवत्थुकुम्भकारवत्थु

B. 355 १५१. तेन समयेन बुद्धो भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं निग्रोधारामे। तेन खो पन समयेन अञ्ञतरेन कुम्भकारेन भिक्खू पवारिता होन्ति – "येसं अय्यानं पत्तेन अत्थो अहं पत्तेना" ति। तेन खो पन समयेन भिक्खू न मत्तं जानित्वा बहू पत्ते विञ्ञापेन्ति। येसं खुद्दका पत्ता ते महन्ते पत्ते विञ्ञापेन्ति। येसं महन्ता पत्ता ते खुद्दके पत्ते विञ्ञापेन्ति। अथ खो सो कुम्भकारो भिक्खूनं बहू पत्ते करोन्तो न सक्कोति अञ्ञं विक्कायिकं भण्डं कातुं, अत्तना पि न यापेति, पुत्तदारा पिस्स किलमन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया न मत्तं जानित्वा बहू पत्ते विञ्ञा-
R. 245 पेस्सन्ति! अयं इमेसं बहू पत्ते करोन्तो न सक्कोति अञ्ञं विक्कायिकं भण्डं कातुं, अत्तना पि न यापेति, पुत्तदारा पिस्स किलमन्ती" ति।

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ...पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खू न मत्तं जानित्वा बहू पत्ते विञ्ञापेस्सन्ती" ति! अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा

---

१. गण्हाति – स्या०।

भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ... पे० ... सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू न मत्तं जानित्वा बहू पत्ते विञ्ञापेन्ती ति ? "सच्चं, भगवा" ति। विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा न मत्तं जानित्वा बहू पत्ते विञ्ञापेस्सन्ति ! नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, पत्तो विञ्ञापेतब्बो । यो विञ्ञापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

१५२. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पत्तो भिन्नो होति। अथ खो सो भिक्खु – "भगवता पटिक्खित्तं पत्तं विञ्ञापेतुं" ति कुक्कुच्चायन्तो न विञ्ञापेति। हत्थेसु पिण्डाय चरति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया हत्थेसु पिण्डाय चरिस्सन्ति, सेय्यथापि तित्थिया" ति ! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं B. 356 कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, नट्ठपत्तस्स वा भिन्नपत्तस्स वा पत्तं विञ्ञापेतुं" ति ।

१५३. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – "भगवता अनुञ्ञातं नट्ठपत्तस्स वा भिन्नपत्तस्स वा पत्तं विञ्ञापेतुं" ति अप्पमत्तकेन पि भिन्नेन[1] अप्पमत्तकेन पि खण्डेन विलिखितमत्तेन पि बहू पत्ते विञ्ञापेन्ति । अथ खो सो कुम्भकारो भिक्खूनं तथेव बहू पत्ते करोन्तो न सक्कोति अञ्ञं विक्कायिकं भण्डं कातुं, अत्तना पि न यापेति, पुत्तदारा पिस्स किलमन्ति। मनुस्सा तथेव उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया न मत्तं जानित्वा बहू पत्ते विञ्ञापेस्सन्ति ! अयं इमेसं बहू पत्ते करोन्तो न सक्कोति अञ्ञं विक्कायिकं भण्डं कातुं, अत्तना पि न यापेति, पुत्तदारा पिस्स किलमन्ती" ति ।

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू अप्पमत्तकेन पि भिन्नेन अप्पमत्तकेन पि खण्डेन विलिखितमत्तेन पि बहू पत्ते विञ्ञापेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन R. 246

१. एत्थ "अप्पमत्तकेन पि छिद्देन" इति अधिको पाठो स्या० पोत्थके अत्थि ।

विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, अप्पमत्तकेन पि भिन्नेन अप्पमत्तकेन पि खण्डेन विलिखितमत्तेन[1] पि बहू पत्ते विञ्ञापेथा" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, अप्पमत्तकेन पि भिन्नेन अप्पमत्तकेन पि खण्डेन विलिखितमत्तेन पि बहू पत्ते विञ्ञापेस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१५४. **"यो पन भिक्खु ऊनपञ्चबन्धनेन पत्तेन अञ्ञं नवं पत्तं चेतापेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं । तेन भिक्खुना सो पत्तो भिक्खुपरिसाय निस्सज्जितब्बो । यो च तस्सा भिक्खुपरिसाय पत्तपरियन्तो सो तस्स भिक्खुनो पदातब्बो – 'अयं ते, भिक्खु, पत्तो याव भेदनाय धारेतब्बो' ति । अयं तत्थ सामीची"** ति ।

(३) विभङ्गो

१५५. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

B. 357 **ऊनपञ्चबन्धनो** नाम पत्तो अबन्धनो वा एकबन्धनो वा द्विबन्धनो वा तिबन्धनो वा चतुबन्धनो वा । अबन्धनोकासो नाम पत्तो यस्स द्वङ्गुला राजि न होति । बन्धनोकासो नाम पत्तो यस्स द्वङ्गुला राजि होति । **नवो** नाम पत्तो विञ्ञत्तिं उपादाय वुच्चति ।

चेतापेय्या ति विञ्ञापेति, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियो[2] होति । सङ्घमज्झे निस्सज्जितब्बो । सब्बेहेव अधिट्ठितपत्तं गहेत्वा सन्निपतितब्बं । न लामको पत्तो अधिट्ठातब्बो – "महग्घं पत्तं गहेस्सामी" ति । सचे लामकं पत्तं अधिट्ठेति – "महग्घं पत्तं गहेस्सामी" ति, आपत्ति दुक्कटस्स । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बो । तेन भिक्खुना सङ्घं उपसङ्कमित्वा एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा वुड्ढानं भिक्खूनं पादे वन्दित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अयं मे, भन्ते, पत्तो ऊनपञ्चबन्धनन पत्तेन चेतापितो निस्सग्गियो । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी"

१. अप्पमत्तकेन विलिखितकेन न मत्तं जानित्वा – स्या० । २. निस्सग्गियं – सी० ।

ति। निस्सज्जित्वा आपत्ति देसेतब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन आपत्ति पटिग्गहेतब्बा। पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो भिक्खु पत्तग्गाहापको[1] सम्मन्नितब्बो – यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, गाहितागाहितं[2] च जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो। R. 247 याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१५६. "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं पत्तग्गाहापकं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं पत्तग्गाहापकं सम्मन्नति[3] । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो पत्तग्गाहापकस्स सम्मुति[4], सो तुण्हस्स; यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु पत्तग्गाहापको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

१५७. तेन सम्मतेन भिक्खुना पत्तो गाहेतब्बो । थेरो वत्तब्बो– "गण्हातु, भन्ते, थेरो पत्तं" ति । सचे थेरो गण्हाति, थेरस्स पत्तो दुतियस्स B. 358 गाहेतब्बो । न च तस्स अनुद्दयताय न गहेतब्बो । यो न गण्हेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अपत्तकस्स न गाहेतब्बो। एतेनेव उपायेन याव सङ्घनवका गाहेतब्बा। यो च तस्सा भिक्खुपरिसाय पत्तपरियन्तो, सो[5] तस्स भिक्खुनो पदातब्बो – "अयं ते, भिक्खु, पत्तो याव भेदनाय धारेतब्बो" ति।

तेन भिक्खुना सो पत्तो न अदेसे निक्खिपितब्बो, न अभोगेन भुञ्जितब्बो, न विस्सज्जेतब्बो – "कथायं पत्तो नस्सेय्य वा विनस्सेय्य वा भिज्जेय्य वा" ति ? सचे अदेसे वा निक्खिपति अभोगेन वा भुञ्जति[6] विस्सज्जेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स ।

अयं तत्थ सामीची ति अयं तत्थ अनुधम्मता ।

१५८. अबन्धनेन पत्तेन अबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अबन्धनेन पत्तेन एकबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अबन्धनेन पत्तेन द्विबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अबन्धनेन पत्तेन तिबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अबन्धनेन पत्तेन चतुबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

---

१. पत्तगाहापको – सी०, स्या०, रो० । २. गहितागहितं – स्या०, रो० । ३. सम्मण्णति – सी० । ४. सम्मत्ति – स्या० । ५. सो च – स्या० । ६. परिभुञ्जति – स्या० ।

एकबन्धनेन पत्तेन अबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। एकबन्धनेन पत्तेन एकबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। एकबन्धनेन पत्तेन द्विबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। एकबन्धनेन पत्तेन तिबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। एकबन्धनेन पत्तेन चतुबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

द्विबन्धनेन पत्तेन अबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। द्विबन्धनेन पत्तेन एकबन्धनं पत्तं ... पे० ... द्विबन्धनं पत्तं तिबन्धनं पत्तं चतुबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

तिबन्धनेन पत्तेन अबन्धनं पत्तं ... पे० ... एकबन्धनं पत्तं ... पे० ... द्विबन्धनं पत्तं ... तिबन्धनं पत्तं ... चतुबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

चतुबन्धनेन पत्तेन अबन्धनं पत्तं ... पे० ... एकबन्धनं पत्तं ... द्विबन्धनं पत्तं ... तिबन्धनं पत्तं ... चतुबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

अबन्धनेन पत्तेन अबन्धनोकासं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।
B. 359 अबन्धनेन पत्तेन एकबन्धनोकासं पत्तं ... पे० ... द्विबन्धनोकासं पत्तं ... तिबन्धनोकासं पत्तं ... चतुबन्धनोकासं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

एकबन्धनेन पत्तेन अबन्धनोकासं पत्तं ... पे० ... एकबन्धनोकासं पत्तं ... द्विबन्धनोकासं पत्तं ... तिबन्धनोकासं पत्तं ... चतुबन्धनोकासं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

द्विबन्धनेन पत्तेन अबन्धनोकासं पत्तं ... पे० ... चतुबन्धनोकासं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

तिबन्धनेन पत्तेन अनुबन्धनोकासं पत्तं ... पे० ... चतुबन्धनोकासं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

चतुबन्धनेन पत्तेन अबन्धनोकासं पत्तं ... पे० ... एकबन्धनोकासं पत्तं ... द्विबन्धनोकासं पत्तं ... तिबन्धनोकासं पत्तं ... चतुबन्धनोकासं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

R. 248 अबन्धनोकासेन पत्तेन अबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अबन्धनोकासेन पत्तेन एकबन्धनं पत्तं ... पे० ... द्विबन्धनं पत्तं ... तिबन्धनं पत्तं ... चतुबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

चतुबन्धनोकासेन पत्तेन अबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

चतुबन्धनोकासेन पत्तेन एकबन्धनं पत्तं ... पे० ... द्विबन्धनं पत्तं ... तिबन्धनं पत्तं ... चतुबन्धनं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

अबन्धनोकासेन पत्तेन अबन्धनोकासं पत्तं ... पे० ... एकबन्धनोकासं पत्तं ... द्विबन्धनोकासं पत्तं ... तिबन्धनोकासं पत्तं ... चतुबन्धनोकासं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

चतुबन्धनोकासेन पत्तेन अबन्धनोकासं पत्तं ... पे० ... एकबन्धनोकासं पत्तं ... द्विबन्धनोकासं पत्तं ... तिबन्धनोकासं पत्तं ... चतुबन्धनोकासं पत्तं चेतापेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

१५९. अनापत्ति नट्ठपत्तस्स, भिन्नपत्तस्स, ञातकानं पवारितानं, अञ्ञस्सत्थाय, अत्तनो धनेन, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---०---

§ २३. तेवीसतिमनिस्सग्गियं

(भेसज्जसन्निधिकरणे)

(१) पिलिन्दवच्छवत्थु

१६०. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ- B. 360
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा पिलिन्दवच्छो राजगहे पब्भारं सोधापेति लेणं[1] कत्तुकामो । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं एतदवोच – "किं, भन्ते, थेरो कारापेती" ति ? "पब्भारं महाराज, सोधापेमि लेणं कत्तुकामो" ति । "अत्थो, भन्ते, अय्यस्स आरामिकेना" ति ? "न खो, महाराज, भगवता आरामिको अनुञ्ञातो" ति । "तेन हि, भन्ते, भगवन्तं पटिपुच्छित्वा मम आरोचेय्याथा" ति । "एवं महाराजा" ति खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चस्सोसि । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मता पिलिन्दवच्छेन धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

---

१. लेनं – स्या० ।
पाराजिकं–४५.

१६१. अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो भगवतो सन्तिके दूतं पाहेसि – "राजा, भन्ते, मागधो सेनियो बिम्बिसारो आरामिकं दातुकामो। कथं नु खो, भन्ते, मया[1] पटिपज्जितब्बं" ति ? अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, R.249 भिक्खवे, आरामिकं" ति । दुतियं पि खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दिवच्छो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं एतदवोच – "अनुञ्ञातो, भन्ते, भगवता आरामिको" ति ? "एवं, महाराजा" ति । "तेन हि, भन्ते, अय्यस्स आरामिकं दम्मी" ति । अथ खो राजा मागधो B. 361 सेनियो बिम्बिसारो आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स आरामिकं पटिस्सुणित्वा[2] विस्सरित्वा चिरेन सतिं पटिलभित्वा अञ्ञतरं सब्बत्थकं महामत्तं आमन्तेसि – "यो मया, भणे, अय्यस्स आरामिको पटिस्सुतो, दिन्नो सो आरामिको" ति ? "न खो, देव, अय्यस्स आरामिको दिन्नो" ति । "कीवचिरं नु खो, भणे, इतो[3] हि तं[3] होती" ति ? अथ खो सो महामत्तो रत्तियो गणेत्वा[4] राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं एतदवोच – "पञ्च, देव, रत्तिसतानी" ति । "तेन हि, भणे, अय्यस्स पञ्च आरामिकसतानि देही[5]" ति । "एवं, देवा" ति खो सो महामत्तो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुणित्वा आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पञ्च आरामिकसतानि पादासि[6], पाटियेक्को गामो निविसि । आरामिकगामको ति पि नं आहंसु, पिलिन्दगामको[7] ति पि नं आहंसु ।

१६२. तेन खो पन समयेन आयस्मा पिलिन्दवच्छो तस्मिं गामके कुलूपको[8] होति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय पिलिन्दगामकं पिण्डाय पाविसि । तेन खो पन समयेन तस्मिं गामके उस्सवो होति । दारका अलङ्कता[9] मालाकिता कीळन्ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पिलिन्दगामके सपदानं पिण्डाय चरमानो येन अञ्ञतरस्स आरामिकस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । तेन खो पन समयेन तस्सा आरामिकिनिया धीता अञ्ञ

१. सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २. पटिसुणित्वा – सी०, रो० । ३ – ३. इतो रत्ति – स्या० । ४. विगणेत्वा – सी०, रो० । ५. देथा – रो० । ६. अदासि – स्या० । ७. पिलिन्दवच्छगामको – स्या० । ८. कुलुपको – स्या०; कुलूपगो – सी० । ९. अलङ्किता – रो० ।

दारके अलङ्कते[1] मालाकिते पस्सित्वा रोदति – "मालं मे देथ, अलङ्कारं मे देथा" ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो तं आरामिकिनिं एतदवोच – "किस्सायं दारिका रोदती" ति ? "अयं, भन्ते, दारिका अञ्ञे दारके[2] अलङ्कते मालाकिते पस्सित्वा रोदति – 'मालं मे देथ, अलङ्कारं मे देथा' ति । कुतो अम्हाकं दुग्गतानं माला कुतो, अलङ्कारो" ति ? अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो अञ्ञातरं तिणण्डुपकं[3] गहेत्वा[4] तं आरामिकिनिं एतदवोच – "हन्दिमं तिणण्डुपकं तस्सा दारिकाय सीसे पटिमुञ्चा[5]" ति । अथ खो सा आरामिकिनी तं तिणण्डुपकं गहेत्वा तस्सा दारिकाय सीसे पटिमुञ्चि । सा अहोसि सुवण्णमाला अभिरूपा दस्सनीया पासादिका । R. 250 नत्थि तादिसा रञ्ञो पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला । मनुस्सा रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स आरोचेसुं – "अमुकस्स, देव, आरामिकस्स घरे B. 362 सुवण्णमाला अभिरूपा दस्सनीया पासादिका । नत्थि तादिसा देवस्सा[6] पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला । कुतो तस्स दुग्गतस्स ! निस्संसयं चोरिकाय आभता" ति !! अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तं आरामिककुलं बन्धापेसि । दुतियं पि खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय पिलिन्दगामकं पिण्डाय पाविसि । पिलिन्दगामके सपदानं पिण्डाय चरमानो येन तस्स आरामिकस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पटिविस्सके पुच्छि – "कहं इमं आरामिककुलं गतं" ति ? "एतिस्सा, भन्ते, सुवण्णमालाय कारणा रञ्ञा बन्धापितं" ति ।

१६३. अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो येन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं पिलिन्दवच्छं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं आयस्मा पिलिन्दवच्छो एतदवोच – "किस्स, महाराज, आरामिककुलं बन्धापितं" ति ? "तस्स, भन्ते, आरामिकस्स घरे सुवण्णमाला अभिरूपा दस्सनीया पासादिका । नत्थि तादिसा अम्हाकं पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला । कुतो तस्स दुग्गतस्स ! निस्संसयं चोरिकाय आभता" ति !! अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पासादं

१. अलङ्किते – रो० । २. दारिके – रो० । ३. तिणण्डूपकं – स्या० । ४. पस्सित्वा – सी० । ५. पटिमुञ्चाही – स्या० । ६. देवस्स – रो० ।

सुवण्णं ति अधिमुच्चि । सो अहोसि सब्बसोवण्णमयो । "इदं पन ते, महाराज, ताव बहुं सुवण्णं कुतो" ति ? "अञ्ञातं, भन्ते, अय्यस्सेवेसो[1] इद्धानुभावो" ति । तं आरामिककुलं मुञ्चापेसि । मनुस्सा – "अय्येन किर पिलिन्दवच्छेन सराजिकाय परिसाय उत्तरिमनुस्सधम्मं इद्धिपाटिहारियं दस्सितं" ति, अत्तमना अभिप्पसन्ना आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पञ्च भेसज्जानि अभिहरिंसु, सेय्यथिदं[2] – सप्पि[3] नवनीतं तेलं मधु[4] फाणितं । पकतिया पि च आयस्मा पिलिन्दवच्छो लाभी होति पञ्चन्नं भेसज्जानं । लद्धं लद्धं परिसाय विस्सज्जेति । परिसा चस्स होति बाहुल्लिका । लद्धं लद्धं कोलम्बे[5] पि घटे पि पूरेत्वा पटिसामेति, परिस्सावनानि पि थविकायो पि पूरेत्वा वातपानेसु लग्गेति । तानि ओलीनविलीनानि तिट्ठन्ति ।
B. 363, R. 251 उन्दूरेहि[6] पि विहारा ओकिण्णविकिण्णा होन्ति । मनुस्सा विहारचारिकं आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अन्तोकोट्ठागारिका इमे समणा सक्यपुत्तिया, सेय्यथापि राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो" ति ! अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति– "कथं हि नाम भिक्खू एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेन्ती" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेस्सन्ति ! नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१६४. **"यानि खो पन तानि गिलानानं भिक्खूनं पटिसायनीयानि[7] भेसज्जानि, सेय्यथिदं – सप्पि नवनीतं तेलं मधु फाणितं, तानि पटिग्गहेत्वा सत्ताहपरमं सन्निधिकारकं परिभुञ्जितब्बानि । तं अतिक्कामयतो निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

---

१. अय्यस्स सो – रो०; अय्यस्सेव सो – सी० । २. सेय्यथीदं – सी०, स्या०, रो० । ३. सप्पि – स्या०, रो० । ४. मधुं – स्या०, रो० । ५. कोळम्बे – सी० । ६. उन्दुरेहि – स्या०, रो० । ७. पटिसायनियानि – रो० ।

(३) विभङ्गो

१६५. **यानि खो पन तानि गिलानानं भिक्खूनं पटिसायनीयानि भेसज्जानी** ति सप्पि नाम गोसप्पि वा अजिकासप्पि वा महिंससप्पि[1] वा येसं मंसं कप्पति तेसं सप्पि । **नवनीतं** नाम तेसं येव नवनीतं । **तेलं** नाम तिलतेलं सासपतेलं मधुकतेलं एरण्डतेलं वसातेलं । **मधु** नाम मक्खिकामधु । **फाणितं** नाम उच्छुम्हा निब्बत्तं ।

तानि पटिग्गहेत्वा सत्ताहपरमं सन्निधिकारकं परिभुञ्जितब्बानी ति सत्ताहपरमता परिभुञ्जितब्बानि ।

तं अतिक्कामयतो निस्सग्गियं होती ति अट्ठमे अरुणुग्गमने निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, भेसज्जं सत्ताहातिक्कन्तं निस्सग्गियं, इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

१६६. सत्ताहातिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं । B. 364 सत्ताहातिक्कन्ते वेमतिको, निस्सग्गियं पाचित्तियं । सत्ताहातिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अनधिट्ठिते अधिट्ठितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अनट्ठे नट्ठसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अविनट्ठे विनट्ठसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अदड्ढे दड्ढसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं । R. 252 अविलुत्ते विलुत्तसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

निस्सट्ठं पटिलभित्वा न कायिकेन परिभोगेन परिभुञ्जितब्बं, न अज्झोहरितब्बं, पदीपे वा काळवण्णे[2] वा उपनेतब्बं, अञ्ञेन भिक्खुना कायिकेन परिभोगेन परिभुञ्जितब्बं, न अज्झोहरितब्बं ।

सत्ताहानतिक्कन्ते अतिक्कन्तसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । सत्ताहानतिक्कन्ते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । सत्ताहानतिक्कन्ते अनतिक्कन्तसञ्ञी, अनापत्ति ।

१६७. अनापत्ति अन्तोसत्ताहं अधिट्ठेति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, डय्हति[3], अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति[4], विस्सासं गण्हन्ति, अनुप-

---

१. माहिंसं वा सप्पि – सी०, रो०; महिंससप्पि – स्या० । २. कालवण्णे – सी० । ३. दय्हति – स्या० । ४. गण्हाति – स्या०, रो० ।

सम्पन्नस्स चत्तेन वन्तेन मुत्तेन अनपेक्खो दत्वा पटिलभित्वा परिभुञ्जति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

§ २४. चतुवीसतिमनिस्सग्गियं

(वस्सिकसाटिकचीवरपरियेसने)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

१६८. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन भगवता भिक्खूनं वस्सिकसाटिका अनुञ्ञाता होति। छब्बग्गिया भिक्खू – "भगवता वस्सिकसाटिका अनुञ्ञाता" ति, पटिकच्चेव[1] वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसन्ति, पटिकच्चेव कत्वा निवासेन्ति, जिण्णाय वस्सिकसाटिकाय नग्गा कायं ओवस्सापेन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति– "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू पटिकच्चेव वस्सिकसाटिकचीवरं परि-
B. 365 येसिस्सन्ति, पटिकच्चेव कत्वा निवासेस्सन्ति, जिण्णाय वस्सिकसाटिकाय नग्गा कायं ओवस्सापेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि– "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, पटिकच्चेव वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसथ ? पटिकच्चेव कत्वा निवासेथ ? जिण्णाय वस्सिकसाटिकाय नग्गा कायं ओवस्सापेथा" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे०... कथं हि नाम तुम्हे मोघपुरिसा, पटिकच्चेव वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसिस्सथ, पटिकच्चेव कत्वा निवासेस्सथ, जिण्णाय वस्सिकसाटिकाय नग्गा कायं ओवस्सापेस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे०... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१६९. "**'मासो सेसो गिम्हानं' ति भिक्खुना वस्सिकसाटिकचीवरं**
R. 253 **परियेसितब्बं; 'अद्धमासो[2] सेसो गिम्हानं' ति कत्वा निवासेतब्बं । 'ओरेन चे मासो सेसो गिम्हानं' ति वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसेय्य, 'ओरेनद्धमासो सेसो गिम्हानं' ति कत्वा निवासेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं**" ति ।

---

१. पटिगच्चेव – सी०, रो० । २. अड्ढमासो – स्या० ।

(३) विभङ्गो

१७०. **'मासो सेसो गिम्हानं' ति भिक्खुना वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसितब्बं** ति। ये मनुस्सा पुब्बे पि वस्सिकसाटिकचीवरं देन्ति ते उपसङ्कमित्वा एवमस्सु वचनीया – "कालो वस्सिकसाटिकाय, समयो वस्सिकसाटिकाय, अञ्ञे पि मनुस्सा वस्सिकसाटिकचीवरं देन्ती" ति। न वत्तब्बा[1] – "देथ मे वस्सिकसाटिकचीवरं, आहरथ मे वस्सिकसाटिकचीवरं, परिवत्तेथ[2] मे वस्सिकसाटिकचीवरं, चेतापेथ मे वस्सिकसाटिकचीवरं" ति।

'अद्धमासो सेसो गिम्हानं' ति कत्वा निवासेतब्बं ति। अद्धमासे सेसे गिम्हाने कत्वा निवासेतब्बं।

'ओरेन चे मासो सेसो गिम्हानं' ति अतिरेकमासे सेस गिम्हान वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसति, निस्सग्गियं[3] पाचित्तियं[3]।

'ओरेनद्धमासो सेसो गिम्हानं' ति अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने कत्वा निवासेति, निस्सग्गियं होति। निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा। एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, B. 366 वस्सिकसाटिकचीवरं अतिरेकमासे सेसे गिम्हाने परियिट्ठं अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने कत्वा परिदहितं[4] निस्सग्गियं। इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति। ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति।

१७१. अतिरेकमासे सेसे गिम्हाने अतिरेकसञ्ञी वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकमासे सेसे गिम्हाने वेमतिको वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकमासे सेसे गिम्हाने ऊनकसञ्ञी वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने अतिरेकसञ्ञी कत्वा निवासेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने वेमतिको कत्वा निवासेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं। अतिरेकद्धमासे सेसे गिम्हाने ऊनकसञ्ञी कत्वा निवासेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं।

सतिया वस्सिकसाटिकाय नग्गो कायं ओवस्सापेति, आपत्ति दुक्कटस्स। ऊनकमासे सेसे गिम्हाने अतिरेकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स। ऊनकमासे सेसे गिम्हाने वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स। ऊनकमासे सेसे गिम्हाने ऊनकसञ्ञी, अनापत्ति।

---

१. वत्तब्बो – सी०, रो०। २. परिवट्टेथ – स्या०। ३–३. निस्सग्गियं होति – स्या०। ४. निवत्थं – स्या०!

ऊनकद्धमासे सेसे गिम्हाने अतिरेकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । R. 254 ऊनकद्धमासे सेसे गिम्हाने वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकद्धमासे सेसे गिम्हाने ऊनकसञ्ञी, अनापत्ति ।

१७२. अनापत्ति 'मासो सेसो गिम्हानं' ति वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसति, 'अद्धमासो सेसो गिम्हानं' ति कत्वा निवासेति, 'ऊनकमासो सेसो गिम्हानं' ति वस्सिकसाटिकचीवरं परियेसति, 'ऊनकद्धमासो सेसो गिम्हानं' ति कत्वा निवासेति, परियिट्ठाय वस्सिकसाटिकाय वस्सं उक्कड्डिय्यति[1], निवत्थाय वस्सिकसाटिकाय वस्सं उक्कड्डिय्यति, धोवित्वा निक्खिपितब्बं; समये निवासेतब्बं, अच्छिन्नचीवरस्स, नट्ठचीवरस्स, आपदासु, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

———०———

§ २५. पञ्चवीसतिमनिस्सग्गियं

(सामं दत्वा चीवरअच्छिन्दने)

(१) उपनन्दभिक्खुवत्थु

B. 367 १७३. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो भातुनो सद्धिविहारिकं भिक्खुं एतदवोच – "एहावुसो, जनपदचारिकं पक्कमिस्सामा" ति । "नाहं, भन्ते, गमिस्सामि; दुब्बलचीवरोम्ही" ति । "एहावुसो, अहं ते चीवरं दस्सामी" ति तस्स चीवरं अदासि । अस्सोसि खो सो भिक्खु – "भगवा किर जनपदचारिकं पक्कमिस्सती" ति । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "न दानाहं आयस्मता उपनन्देन सक्यपुत्तेन सद्धिं जनपदचारिकं पक्कमिस्सामि, भगवता सद्धिं जनपदचारिकं पक्कमिस्सामी" ति । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तं भिक्खुं एतदवोच – "एहि दानि, आवुसो, जनपदचारिकं पक्कमिस्सामा" ति । "नाहं, भन्ते, तया सद्धिं जनपदचारिकं पक्कमिस्सामि, भगवता सद्धिं जनपदचारिकं पक्कमिस्सामी" ति । "यं पि त्याहं, आवुसो, चीवरं अदासिं, मया सद्धिं जनपदचारिकं पक्कमिस्सती" ति, कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दि[2] ।

अथ खो सो भिक्खु भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसि । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... पे० ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो भिक्खुस्स सामं चीवरं दत्वा कुपितो अनत्तमनो

१. उक्कड्ढीयति – सी० । २. चीवरं अच्छिन्दि – स्या० ।

अच्छिन्दिस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, भिक्खुस्स सामं चीवरं दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दी[1]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ...पे०... कथं हि नाम त्वं, मोघपुरिस, भिक्खुस्स सामं चीवरं दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दिस्ससि ! R.255 नेतं, मोघपुरिस, अप्पसन्नानं वा पसादाय ...पे०... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१७४. **"यो पन भिक्खु भिक्खुस्स सामं चीवरं दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्देय्य वा अच्छिन्दापेय्य वा, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

(३) विभङ्गो

१७५. **यो पना** ति यो यादिसो ...पे०... **भिक्खू** ति ...पे०... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

भिक्खुस्सा ति अञ्ञस्स भिक्खुस्स । B.368

सामं ति सयं दत्वा ।

चीवरं नाम छन्नं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं, विकप्पनुगतं पच्छिमं ।

कुपितो अनत्तमनो ति अनभिरद्धो आहतचित्तो खिलजातो ।

अच्छिन्देय्या ति सयं अच्छिन्दति, निस्सग्गियं[2] पाचित्तियं ।

अच्छिन्दापेय्या ति अञ्ञं आणापेति, आपत्ति दुक्कटस्स । सकिं आणत्तो बहुकं पि अच्छिन्दति, निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ...पे०... इदं मे, भन्ते, चीवरं भिक्खुस्स सामं दत्वा अच्छिन्नं निस्सग्गियं इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ...पे०... ददेय्या ति ...पे०... ददेय्युं ति ...पे०... आयस्मतो दम्मी ति ।

१७६. उपसम्पन्ने उपसम्पन्नसञ्ञी चीवरं[3] दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, निस्सग्गियं पाचित्तियं । उपसम्पन्ने वेमतिको चीवरं दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, निस्सग्गियं पाचित्तियं । उपसम्पन्ने अनुपसम्पन्नसञ्ञी चीवरं दत्वा

---

१. अच्छिन्दसी – स्या० । २–२. निस्सग्गियं होति – स्या० । ३. सामं चीवरं – स्या० । पाराजिकं – ४६.

कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

अञ्ञं परिक्खारं दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुपसम्पन्नस्स चीवरं वा अञ्ञं वा परिक्खारं दत्वा कुपितो अनत्तमनो अच्छिन्दति वा अच्छिन्दापेति वा, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुपसम्पन्ने उपसम्पन्नसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुपसम्पन्ने वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुपसम्पन्ने अनुपसम्पन्नसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१७७. अनापत्ति – सो वा देति, तस्स वा विस्सासन्तो[1] गण्हाति, उम्मत्तकस्स आदिकम्मिकस्सा ति ।

—o—

§ २६. छब्बीसतिमनिस्सग्गियं

(सुत्तं विञ्ञापेत्वा चीवरवायापने)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

R. 256 १७८. तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दक-
B. 369 निवापे । तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू चीवरकारसमये बहुं सुत्तं[2] विञ्ञापेसुं । कते पि चीवरे बहुं सुत्तं अवसिट्ठं होति । अथ खो छब्बग्गियानं भिक्खूनं एतदहोसि – "हन्द मयं, आवुसो, अञ्ञं पि सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेमा" ति । अथ खो छब्बग्गिया भिक्खू अञ्ञं पि सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेसुं । वीते पि चीवरे बहुं सुत्तं अवसिट्ठं होति । दुतियं पि खो छब्बग्गिया भिक्खू अञ्ञं पि सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेसुं । वीते पि चीवरे बहुं सुत्तं अवसिट्ठं होति । ततियं पि खो छब्बग्गिया भिक्खू अञ्ञं पि सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेसुं । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया सामं सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेस्सन्ती" ति !

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू सामं सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू

---

१. विस्ससन्तो – सी०, म० । २. बहु सुत्तं – सी०, स्या०, रो० ।

अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, सामं सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेथा" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, सामं सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१७९. **"यो पन भिक्खु सामं सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं"** ति ।

(३) विभङ्गो

१८०. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

सामं ति सयं विञ्ञापेत्वा ।

सुत्तं नाम छ सुत्तानि – खोमं कप्पासिकं कोसेय्यं कम्बलं साणं भङ्गं ।

तन्तवायेही ति पेसकारेहि[1] वायापेति, पयोगे[2] पयोगे[2] दुक्कटं । पटि- B. 370
लाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, चीवरं R. 257
सामं सुत्तं विञ्ञापेत्वा तन्तवायेहि वायापितं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

१८१. वायापिते वायापितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं । वायापिते वेमतिको, निस्सग्गियं पाचित्तियं । वायापिते अवायापितसञ्ञी, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

अवायापिते वायापितसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । अवायापिते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अवायापिते अवायापितसञ्ञी, अनापत्ति ।

१८२. अनापत्ति – चीवरं सिब्बेतुं, आयोगे, कायबन्धने, अंसबन्धके, पत्तत्थविकाय, परिस्सावने, ञातकानं, पवारितानं, अञ्ञस्सत्थाय, अत्तनो धनेन, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

१. पेसकारकेहि – स्या० । २–२. पयोगे – सी०, स्या०, रो० ।

§ २७. सत्तवीसतिमनिस्सग्गियं

(चीवरविनने विकप्पापज्जने)

(१) उपनन्दभिक्खुतन्तवायवत्थु

१८३. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो पवासं गच्छन्तो पजापतिं एतदवोच – "सुत्तं धारयित्वा अमुकस्स तन्तवायस्स देहि, चीवरं वायापेत्वा निक्खिप[1], आगतो अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेस्सामी" ति । अस्सोसि खो अञ्ञतरो पिण्डचारिको भिक्खु तस्स पुरिसस्स इमं वाचं भासमानस्स । अथ खो सो भिक्खु येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं एतदवोच – "महापुञ्ञोसि त्वं, आवुसो उपनन्द, अमुकस्मिं ओकासे अञ्ञतरो
B. 371 पुरिसो पवासं गच्छन्तो पजापतिं एतदवोच – "सुत्तं धारित्वा अमुकस्स तन्तवायस्स देहि, चीवरं वायापेत्वा निक्खिप, आगतो अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेस्सामी" ति । "अत्थावुसो, मं सो उपट्ठाको" ति । सो पि खो तन्तवायो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स उपट्ठाको होति । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो येन सो तन्तवायो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं तन्तवायं एतदवोच – "इदं खो, आवुसो, चीवरं मं उद्दिस्स विय्यति[2]; आयतं च करोहि वित्थतं च । अप्पितं च सुवीतं च सुप्पवायितं च सुविलेखितं च सुवितच्छितं च करोही" ति । "एते खो मे, भन्ते, सुत्तं धारयित्वा अदंसु; इमिना सुत्तेन चीवरं विनाही" ति । "न, भन्ते, सक्का आयतं वा वित्थतं वा अप्पितं वा कातुं ।
R. 258 सक्का च खो, भन्ते, सुवीतं च सुप्पवायितं च सुविलेखितं च सुवितच्छितं च कातुं" ति । "इङ्घ त्वं, आवुसो, आयतं च करोहि वित्थतं च अप्पितं च । न तेन सुत्तेन पटिबद्धं भविस्सती" ति ।

अथ खो सो तन्तवायो यथाभतं सुत्तं तन्ते उपनेत्वा येन सा इत्थी[3] तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं इत्थिं एतदवोच – "सुत्तेन, अय्ये, अत्थो" ति । "ननु त्वं अय्यो[4] मया वुत्तो – 'इमिना सुत्तेन चीवरं विनाही'" ति । "सच्चाहं, अय्ये, तया वुत्तो – 'इमिना सुत्तेन चीवरं विनाही' ति । अपि च, मं अय्यो उपनन्दो एवमाह – 'इङ्घ त्वं, आवुसो, आयतं च करोहि वित्थतं च अप्पितं च, न तेन सुत्तेन पटिबद्धं भविस्सती'" ति ।

---

१. निक्खिपाहि – स्या० । २. वीयति – स्या० । ३. इत्थि – रो० । ४. अय्य – स्या० ।

अथ खो सा इत्थी यत्तकं येव सुत्तं पठमं अदासि तत्तकं पच्छा अदासि। अस्सोसि खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो – "सो किर पुरिसो पवासतो आगतो" ति । अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो येन तस्स पुरिसस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो सो पुरिसो येनायस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो पुरिसो पजापतिं एतदवोच – "वीतं[1] तं[2] चीवरं" ति ? "आमाय्य, वीतं तं चीवरं" ति । "आहर, अय्यं उपनन्दं चीवरेन अच्छादेस्सामी" ति । अथ खो सा इत्थी तं चीवरं नीहरित्वा सामिकस्स दत्वा एतमत्थं आरोचेसि । अथ खो सो पुरिसो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स चीवरं दत्वा उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "महिच्छा B. 372 इमे समणा सक्यपुत्तिया असन्तुट्ठा । नयिमे सुकरा चीवरेन अच्छादेतुं । कथं हि नाम अय्यो उपनन्दो मया पुब्बे अप्पवारितो तन्तवाये[3] उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्सती" ति ।

अस्सोसुं खो भिक्खू तस्स पुरिसस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्सती" ति ! अथ खो ते भिक्खू आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा आयस्मन्तं उपनन्दं सक्यपुत्तं पटिपुच्छि – "सच्चं किर त्वं, उपनन्द, पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जी[4]" ति ? "सच्चं, भगवा" ति। "ञातको ते, उपनन्द, अञ्ञातको" ति ? "अञ्ञातको, भगवा" ति। "अञ्ञातको, मोघपुरिस, अञ्ञातकस्स न जानाति पतिरूपं[5] वा अप्पतिरूपं वा सन्तं वा असन्तं वा। तत्थ नाम त्वं, मोघपुरिस, पुब्बे अप्पवारितो अञ्ञातकस्स गहपतिकस्स R. 259 तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जिस्ससि ! नेतं, मोघपुरिस,

१. वायापितं – सी०, स्या० । २. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. गहपतिकस्स तन्तवाये – सी०, रो० । ४. आपज्जसी – स्या० । ५. पटिरूपं – स्या० ।

अप्पसन्नानं वा पसादाय … पे० … एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१८४. "भिक्खुं पनेव उद्दिस्स अञ्ञातको गहपति वा गहपतानी वा तन्तवायेहि चीवरं वायापेय्य, तत्र चे सो भिक्खु पुब्बे अप्पवारितो तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जेय्य – 'इदं खो, आवुसो, चीवरं मं उद्दिस्स विय्यति[1] । आयतं च करोथ वित्थतं च । अप्पितं च सुवीतं च सुप्पवायितं च सुविलेखितं च सुवितच्छितं च करोथ । अप्पेव नाम मयं पि आयस्मन्तानं किञ्चिमत्तं अनुपदज्जेय्यामा' ति । एवं च सो भिक्खु वत्वा किञ्चिमत्तं अनुपदज्जेय्य अन्तमसो पिण्डपातमत्तं पि, निस्सग्गियं पाचित्तियं" ति ।

(३) विभङ्गो

१८५. **भिक्खुं पनेव उद्दिस्सा** ति भिक्खुस्सत्थाय भिक्खुं आरम्मणं करित्वा भिक्खुं अच्छादेतुकामो ।

अञ्ञातको नाम मातितो वा पितितो वा याव सत्तमा पितामहयुगा असम्बद्धो ।

B. 373 **गहपति** नाम यो कोचि अगारं अज्झावसति ।

गहपतानी नाम या काचि अगारं अज्झावसति ।

तन्तवायेही ति पेसकारेहि ।

चीवरं नाम छन्नं चीवरानं अञ्ञतरं विकप्पनुपगं चीवरं पच्छिमं ।

वायापेय्या ति विनापेति ।

तत्र चे सो भिक्खू ति यं भिक्खुं उद्दिस्स चीवरं विय्यति सो भिक्खु ।

पुब्बे अप्पवारितो ति पुब्बे अवुत्तो होति – "कीदिसेन ते, भन्ते, चीवरेन अत्थो, कीदिसं ते चीवरं वायापेमी" ति ?

तन्तवाये उपसङ्कमित्वा ति घरं गन्त्वा यत्थ कत्थचि उपसङ्कमित्वा ।

चीवरे विकप्पं आपज्जेय्या ति – "इदं खो, आवुसो, चीवरं मं उद्दिस्स विय्यति, आयतं च करोथ वित्थतं च । अप्पितं च सुवीतं च सुप्पवायितं च सुविलेखितं च सुवितच्छितं च करोथ । अप्पेव नाम मयं पि आयस्मन्तानं किञ्चिमत्तं अनुपदज्जेय्यामा" ति ।

एवं च सो भिक्खु वत्वा किञ्चिमत्तं अनुपदज्जेय्य अन्तमसो

---

१. वीयति – स्या० ।

पिण्डपातमत्तं पी ति । **पिण्डपातो** नाम यागु पि भत्तं पि खादनीयं[1] पि चुण्णपिण्डो पि दन्तकट्ठं पि दसिकसुत्तं पि, अन्तमसो धम्मं पि भणति । R. 260

तस्स वचनेन आयतं वा वित्थतं वा अप्पितं वा करोति, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, चीवरं पुब्बे अप्पवारितो अञ्ञातकस्स गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपन्नं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे०... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

१८६. अञ्ञातके अञ्ञातकसञ्ञी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके वेमतिको पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अञ्ञातके ञातकसञ्ञी पुब्बे अप्पवारितो गहपतिकस्स तन्तवाये उपसङ्कमित्वा चीवरे विकप्पं आपज्जति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

ञातके अञ्ञातकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके वेमतिको, B. 374 आपत्ति दुक्कटस्स । ञातके ञातकसञ्ञी, अनापत्ति ।

१८७. अनापत्ति – ञातकानं, पवारितानं, अञ्ञस्सत्थाय, अत्तनो धनेन, महग्घं वायापेतुकामस्स अप्पग्घं वायापेति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---o---

§ २८. अट्ठवीसतिमनिस्सग्गियं

(अच्चेकचीवरनिक्खिपने)

(१) सेनाय गन्तुकाममहामच्चवत्थु

१८८. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो महामत्तो पवासं गच्छन्तो भिक्खूनं सन्तिके दूतं पाहेसि – "आगच्छन्तु भदन्ता[2] वस्सावासिकं दस्सामी" ति । भिक्खू – 'वस्संवुट्ठानं[3] भगवता वस्सावासिकं अनुञ्ञातं' ति, कुक्कुच्चायन्ता नागमंसु । अथ खो सो महामत्तो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथं हि नाम भदन्ता मया दूते पहिते नागच्छिस्सन्ति ! अहं हि सेनाय गच्छामि । दुज्जानं जीवितं दुज्जानं मरणं" ति ।

१. खादनियं – रो० । २. भद्दन्ता – स्या०, रो० । ३. वस्सं वुत्थानं – सी०, स्या०, रो० ।

अस्सोसुं खो भिक्खू तस्स महामत्तस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, अच्चेकचीवरं पटिग्गहेत्वा निक्खिपितुं" ति ।

१८९. तेन खो पन समयेन भिक्खू – "भगवता अनुञ्ञातं
R.261 अच्चेकचीवरं पटिग्गहेत्वा निक्खिपितुं" ति, अच्चेकचीवरानि[1] पटिग्गहेत्वा चीवरकालसमयं अतिक्कामेन्ति । तानि चीवरानि चीवरवंसे भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ति । अद्दसा[2] खो आयस्मा आनन्दो सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो तानि चीवरानि चीवरवंसे भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ते[3] दिस्वा[4] भिक्खू एतदवोच[5] – "कस्सिमानि, आवुसो, चीवरानि चीवरवंसे भण्डिकाबद्धानि तिट्ठन्ती" ति? "अम्हाकं, आवुसो, अच्चेकचीवरानी" ति । "कीवचिरं पनावुसो, इमानि चीवरानि निक्खित्तानी" ति?
B.375 अथ खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स यथानिक्खित्तं आरोचेसुं। आयस्मा आनन्दो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथं हि नाम भिक्खू अच्चेकचीवरं[6] पटिग्गहेत्वा चीवरकालसमयं अतिक्कामेस्सन्ती" ति ! अथ खो आयस्मा आनन्दो ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसि ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू अच्चेकचीवरं पटिग्गहेत्वा चीवरकालसमयं अतिक्कामेन्ती" ति? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा अच्चेकचीवरं पटिग्गहेत्वा चीवरकालसमयं अतिक्कामेस्सन्ति ! नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ–

१९०. "दसाहानागतं कत्तिकतेमासिकपुण्णमं[7] भिक्खुनो पनेव अच्चेकचीवरं उप्पज्जेय्य, अच्चेकं मञ्ञमानेन भिक्खुना पटिग्गहेतब्बं, पटिग्गहेत्वा याव चीवरकालसमयं निक्खिपितब्बं । ततो चे उत्तरि[8]

---

१. ते अच्चेकचीवरानि – रो० ; ते अच्चेकचीवरं – स्या० । २. अद्दस – म० । ३. ठितानि – स्या० । ४. दिस्वान – स्या० । ५. भिक्खू आमन्तेसि – स्या० । ६. अच्चेकचीवरानि – स्या० । ७. कत्तिकतेमासपुण्णमं – रो० । ८. उत्तरिं – सी०, स्या०, रो० ।

निक्खिपेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं" ति ।

(३) विभङ्गो

१९१. दसाहानागतं ति दसाहानागताय पवारणाय ।

कत्तिकतेमासिकपुण्णमं ति पवारणा कत्तिका वुच्चति ।

अच्चेकचीवरं नाम सेनाय वा गन्तुकामो होति, पवासं वा गन्तुकामो होति, गिलानो वा होति, गब्भिनी वा होति, अस्सद्धस्स वा सद्धा उप्पन्ना होति, अप्पसन्नस्स वा पसादो उप्पन्नो होति, सो चे भिक्खूनं सन्तिके दूतं पहिणेय्य – "आगच्छन्तु भदन्ता वस्सावासिकं दस्सामी" ति, एतं अच्चेकचीवरं नाम ।

अच्चेकं सञ्ञमानेन भिक्खुना पटिग्गहेतब्बं पटिग्गहेत्वा याव चीवरकालसमयं निक्खिपितब्बं ति सञ्ञाणं[1] कत्वा निक्खिपितब्बं – "इदं अच्चेकचीवरं" ति ।

चीवरकालसमयो नाम अनत्थते कठिने[2] वस्सानस्स पच्छिमो मासो, अत्थते कठिने पञ्चमासा ।

ततो चे उत्तरि निक्खिपेय्या ति अनत्थते कठिने वस्सानस्स पच्छिमं दिवसं अतिक्कामेति, निस्सग्गियं[3] पाचित्तियं[3] । अत्थते कठिने कठिनुद्धारदिवसं अतिक्कामेति, निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, अच्चेकचीवरं चीवरकालसमयं अतिक्कामितं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।　R. 262　B. 376

१९२. अच्चेकचीवरे अच्चेकचीवरसञ्ञी चीवरकालसमयं अतिक्कामेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अच्चेकचीवरे वेमतिको चीवरकालसमयं अतिक्कामेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अच्चेकचीवरे अनच्चेकचीवरसञ्ञी चीवरकालसमयं अतिक्कामेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अनधिट्ठिते अधिट्ठितसञ्ञी ... पे० ... अविकप्पिते विकप्पितसञ्ञी ... अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्ञी ... अनट्ठे नट्ठसञ्ञी ... अविनट्ठे विनट्ठसञ्ञी ... अदड्ढे दड्ढसञ्ञी ... अविलुत्ते विलुत्तसञ्ञी चीवरकालसमयं अतिक्कामेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

निस्सग्गियं चीवरं अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स ।

१. सञ्ञानं – सी० । २. कथिने – म० । ३–३. निस्सग्गियं होति – स्या० ।

अनच्चेकचीवरे अच्चेकचीवरसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । अनच्चेकचीवरे वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अनच्चेकचीवरे अनच्चेकचीवरसञ्ञी, अनापत्ति ।

१९३. अनापत्ति – अन्तोसमये[1] अधिट्ठेति, विकप्पेति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, डय्हति[2], अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति,[3] विस्सासं गण्हन्ति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

---

§ २९. एकूनतिंसतिमनिस्सग्गियं
(अन्तरघरे चीवरनिक्खिपने)

(१) आरञ्ञिकभिक्खुवत्थु

१९४. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन भिक्खू वुत्थवस्सा[4] आरञ्ञकेसु सेनासनेसु विहरन्ति । कत्तिकचोरका भिक्खू – "लद्धलाभा" ति परिपातेन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, आरञ्ञकेसु सेनासनेसु विहरन्तेन तिण्णं[5] चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं अन्तरघरे निक्खिपितुं" ति ।

B. 377 तेन खो पन समयेन भिक्खू – "भगवता अनुञ्ञातं आरञ्ञकेसु
R. 63 सेनासनेसु विहरन्तेन तिण्णं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं अन्तरघरे निक्खिपितुं" ति तिण्णं[6] चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं अन्तरघरे निक्खिपित्वा अतिरेकछारत्तं विप्पवसन्ति । तानि चीवरानि नस्सन्ति पि विनस्सन्ति पि डय्हन्ति पि उन्दूरेहि[7] पि खज्जन्ति । भिक्खू दुच्चोळा[8] होन्ति लूखचीवरा । भिक्खू एवमाहंसु – "किस्स तुम्हे, आवुसो, दुच्चोळा लूखचीवरा" ति ? अथ खो ते भिक्खू भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खू तिण्णं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं अन्तरघरे निक्खिपित्वा अतिरेकछारत्तं विप्पवसिस्सन्ती" ति !

---

१. अन्तोसमयं – सी०, स्या०, रो० । २. दय्हति – स्या० । ३. गण्हाति – स्या० । ४. वुट्ठवस्सा – म० । ५. तिन्नं – सी० । ६. ते तिण्णं – स्या०, रो० । ७. उन्दुरेहि – रो० ८. दुच्चोला – सी०, स्या०, रो० ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो ते भिक्खू ते अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ... पे० ... सच्चं किर, भिक्खवे, भिक्खू तिण्णं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं अन्तरघरे निक्खिपित्वा अतिरेकछारत्तं विप्पवसन्ती ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा तिण्णं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं अन्तरघरे निक्खिपित्वा अतिरेकछारत्तं विप्पवसिस्सन्ति ! नेतं, भिक्खवे, अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

१९५. **"उपवस्सं खो पन कत्तिकपुण्णमं यानि खो पन तानि आरञ्ञकानि सेनासनानि सासङ्कसम्मतानि सप्पटिभयानि तथारूपेसु भिक्खु सेनासनेसु विहरन्तो आकङ्खमानो तिण्णं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं अन्तरघरे निक्खिपेय्य, सिया च तस्स भिक्खुनो कोचिदेव पच्चयो तेन चीवरेन विप्पवासाय । छारत्तपरमं तेन भिक्खुना तेन चीवरेन विप्पवसितब्बं । ततो चे उत्तरि[1] विप्पवसेय्य, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया[2], निस्सग्गियं पाचित्तियं" ति ।**

(३) विभङ्गो

१९६. **उपवस्सं खो पना** ति वुट्ठवस्सानं ।

कत्तिकपुण्णमं ति कत्तिकचातुमासिनी वुच्चति ।

यानि खो पन तानि आरञ्ञकानि सेनासनानी ति आरञ्ञकं नाम सेनासनं पञ्चधनुसतिकं पच्छिमं ।

सासङ्कं नाम आरामे आरामूपचारे चोरानं निविट्ठोकासो दिस्सति, भुत्तोकासो दिस्सति[3], ठितोकासो दिस्सति, निसिन्नोकासो दिस्सति, निपन्नोकासो दिस्सति ।

सप्पटिभयं नाम आरामे आरामूपचारे चोरेहि मनुस्सा हता दिस्सन्ति, विलुत्ता दिस्सन्ति, आकोटिता दिस्सन्ति । B. 378

तथारूपेसु भिक्खु सेनासनेसु विहरन्तो ति एवरूपेसु भिक्खु सेनासनेसु विहरन्तो ।

आकङ्खमानो ति इच्छमानो । R. 264

---

१. उत्तरिं – सी०, स्या०, रो० । २. भिक्खुसम्मतिया – स्या० । ३. रो० पोत्थके नत्थि ।

तिण्णं चीवरानं अञ्ञतरं चीवरं ति सङ्घाटिं वा उत्तरासङ्गं वा अन्तरवासकं वा ।

अन्तरघरे निक्खिपेय्या ति समन्ता[1] गोचरगामे निक्खिपेय्य ।

सिया च तस्स भिक्खुनो कोचिदेव पच्चयो तेन चीवरेन विप्पवासाया ति सिया पच्चयो सिया करणीयं ।

छारत्तपरमं तेन भिक्खुना तेन चीवरेन विप्पवसितब्बं ति छारत्तपरमता विप्पवसितब्बं ।

अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया ति ठपेत्वा भिक्खुसम्मुतिं ।

ततो चे उत्तरि विप्पवसेय्या ति सत्तमे अरुणुग्गमने निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं । "इदं मे, भन्ते, चीवरं अतिरेकछारत्तं विप्पवुट्ठं[2], अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी" ति ...पे० ... ददेय्या ति ...पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

१९७. अतिरेकछारत्ते अतिरेकसञ्ञी विप्पवसति, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अतिरेकछारत्ते वेमतिको विप्पवसति, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अतिरेकछारत्ते ऊनकसञ्ञी विप्पवसति, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं । अप्पच्चुद्धटे पच्चुद्धटसञ्ञी ... पे० ... अविस्सज्जिते विस्सज्जितसञ्ञी ... अनट्ठे नट्ठसञ्ञी ... अविनट्ठे विनट्ठसञ्ञी ... अदड्ढे दड्ढसञ्ञी ... अविलुत्ते विलुत्तसञ्ञी विप्पवसति, अञ्ञत्र भिक्खुसम्मुतिया, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

निस्सग्गियं चीवरं अनिस्सज्जित्वा परिभुञ्जति, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकछारत्ते अतिरेकसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकछारत्ते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । ऊनकछारत्ते ऊनकसञ्ञी, अनापत्ति ।

B. 379 १९८. अनापत्ति – छारत्तं विप्पवसति, ऊनकछारत्तं विप्पवसति, छारत्तं विप्पवसित्वा पुन गामसीमं ओक्कमित्वा वसित्वा पक्कमति, अन्तो छारत्तं पच्चुद्धरति, विस्सज्जेति, नस्सति, विनस्सति, डय्हति, अच्छिन्दित्वा गण्हन्ति, विस्सासं गण्हन्ति, भिक्खुसम्मुतिया, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

———०———

१. सामन्ता – रो० । २. विप्पवुत्थं – सी०, स्या०, रो० ।

§ ३०. तिंसतिमनिस्सग्गियं

(सङ्घिकलाभं अत्तनो परिणामने)

(१) छब्बग्गियभिक्खुवत्थु

१९९. तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने R. 265 अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सावत्थियं अञ्ञतरस्स पूगस्स सङ्घस्स सचीवरभत्तं[1] पटियत्तं होति – "भोजेत्वा चीवरेन अच्छादेस्सामा" ति । अथ खो छब्बग्गिया भिक्खू येन सो पूगो तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा तं पूगं एतदवोचुं – "देथावुसो, अम्हाकं इमानि चीवरानी" ति । "न मयं, भन्ते, दस्साम । अम्हाकं सङ्घस्स अनुवस्सं सचीवरभिक्खा पञ्ञत्ता" ति । "बहू, आवुसो, सङ्घस्स दायका, बहू सङ्घस्स भत्ता[2] । मयं तुम्हे निस्साय तुम्हे सम्पस्सन्ता इध विहराम । तुम्हे चे अम्हाकं न दस्सथ, अथ को चरहि अम्हाकं दस्सति ? देथावुसो, अम्हाकं इमानि चीवरानी" ति । अथ खो सो पूगो छब्बग्गियेहि भिक्खूहि निप्पीळियमानो यथापटियत्तं चीवरं छब्बग्गियानं भिक्खूनं दत्वा सङ्घं भत्तेन परिविसि । ये ते भिक्खू जानन्ति सङ्घस्स सचीवरभत्तं पटियत्तं, न च जानन्ति छब्बग्गियानं भिक्खूनं दिन्नं ति, ते एवमाहंसु – "ओणोजेथावुसो, सङ्घस्स चीवरं" ति । "नत्थि, भन्ते । यथापटियत्तं चीवरं अय्या छब्बग्गिया अत्तनो परिणामेसुं" ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ... ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू जानं सङ्घिकं लाभं परिणतं अत्तनो परिणामेस्सन्ती" ति ! अथ खो ते भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

(२) पञ्ञत्ति

अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा छब्बग्गिये भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्चं किर तुम्हे, भिक्खवे, जानं सङ्घिकं लाभं परिणतं अत्तनो परिणामेथा" ति ? "सच्चं, भगवा" ति । विगरहि बुद्धो भगवा ... पे० ... कथं हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, जानं सङ्घिकं लाभं परिणतं अत्तनो परिणामेस्सथ ! नेतं, मोघपुरिसा, B. 380 अप्पसन्नानं वा पसादाय ... पे० ... एवं च पन, भिक्खवे, इमं सिक्खापदं उद्दिसेय्याथ –

---

१. चीवरभत्तं – रो० । २. भद्दा – सी० ।

२००. "**यो पन भिक्खु जानं सङ्घिकं लाभं परिणतं अत्तनो परिणामेय्य, निस्सग्गियं पाचित्तियं**" ति ।

(३) विभङ्गो

२०१. **यो पना** ति यो यादिसो ... पे० ... **भिक्खू** ति ... पे० ... अयं इमस्मिं अत्थे अधिप्पेतो भिक्खू ति ।

जानाति नाम सामं वा जानाति अञ्ञे वा तस्स आरोचेन्ति सो वा आरोचेति ।

R. 266 **सङ्घिकं** नाम सङ्घस्स दिन्नं होति परिच्चत्तं ।

लाभो नाम चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा । अन्तमसो चुण्णपिण्डो पि, दन्तकट्ठं पि, दसिकसुत्तं पि ।

परिणतं नाम दस्साम करिस्सामा ति वाचा भिन्ना होति ।

अत्तनो परिणामेति, पयोगे दुक्कटं । पटिलाभेन निस्सग्गियं होति । निस्सज्जितब्बं सङ्घस्स वा गणस्स वा पुग्गलस्स वा । एवं च पन, भिक्खवे, निस्सज्जितब्बं ... पे० ... इदं मे, भन्ते, जानं सङ्घिकं लाभं परिणतं अत्तनो परिणामितं निस्सग्गियं । इमाहं सङ्घस्स निस्सज्जामी ति ... पे० ... ददेय्या ति ... पे० ... ददेय्युं ति ... पे० ... आयस्मतो दम्मी ति ।

२०२. परिणते परिणतसञ्ञी अत्तनो परिणामेति, निस्सग्गियं पाचित्तियं ।

परिणते वेमतिको अत्तनो परिणामेति, आपत्ति दुक्कटस्स[1] । परिणते अपरिणतसञ्ञी अत्तनो परिणामेति, अनापत्ति[2] । सङ्घस्स परिणतं अञ्ञसङ्घस्स वा चेतियस्स वा परिणामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । चेतियस्स परिणतं अञ्ञचेतियस्स वा सङ्घस्स वा पुग्गलस्स वा परिणामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । पुग्गलस्स परिणतं अञ्ञपुग्गलस्स वा सङ्घस्स वा चेतियस्स वा परिणामेति, आपत्ति दुक्कटस्स । अपरिणते परिणतसञ्ञी, आपत्ति दुक्कटस्स । अपरिणते वेमतिको, आपत्ति दुक्कटस्स । अपरिणते अपरिणतसञ्ञी, अनापत्ति ।

B. 331 २०३. अनापत्ति कत्थ देमा ति पुच्छियमानो[3] यत्थ तुम्हाकं देय्यधम्मो परिभोगं वा लभेय्य पटिसङ्खारं वा लभेय्य चिरट्ठितिको वा अस्स

---

१. निस्सग्गियं पाचित्तियं – सी०, रो० । २. निस्सग्गियं पाचित्तियं – सी०, रो० । ३. पुच्छीयमानो – म० ।

यत्थ वा पन तुम्हाकं चित्तं पसीदति तत्थ देथा ति भणति, उम्मत्तकस्स, आदिकम्मिकस्सा ति ।

पत्तवग्गो ततियो ।

तस्सुद्दानं

द्वे च पत्तानि भेसज्जं, वस्सिका दानपञ्चमं ।
सामं वायापनच्चेको[1], सासङ्कं सङ्घिकेन चा ति ।।

—— ० ——

२०४. उद्दिट्ठा खो, आयस्मन्तो, तिंस निस्सग्गिया पाचित्तिया धम्मा । तत्थायस्मन्ते पुच्छामि – 'कच्चित्थ परिसुद्धा' ? दुतियं पि पुच्छामि – 'कच्चित्थ परिसुद्धा' ? ततियं पि पुच्छामि – 'कच्चित्थ परिसुद्धा' ? परिसुद्धेत्थायस्मन्तो, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी ति ।

निस्सग्गियकण्डं निट्ठितं ।
पाराजिकपालि निट्ठिता ।

——:०:——

१. वायापनाच्चेको – स्या०; वायापनञ्चेको – सी० ।

अनुक्कमणिका

अ

अकालचीवरं २९६, २९७
अकिरियवादो, भवं गोतमो ४
अकुसलो धम्मो, उच्छिन्नमूलो ५
—तालावत्थुकतो ५
अक्कोसाधिप्पायो २५०
अक्खरिका २७०
अक्खो २७०
अगदानं ४९, १८९, १९३, १९४
अग्गाळवं, चेतियं २१५, २१६
अग्गमहेसी, कलिङ्गस्स रञ्ञो १४६
अग्गिसिखूपमो ११३
अङ्गजातं २९९
अचिरवती नदी ७८
अचिरूपसम्पन्नो १९
अच्चेकचीवरसञ्ञी ३६९, ३७०
अच्चेकचीवरं ३६८, ३६९
अच्छरा २१
अच्छिन्नचीवरको ३०८
अच्छिन्नचीवरं ३०७
अजानन्तस्स अनापत्ति ९९
अजिका २५०
अजिकासप्पि ३५७
अजिनक्खिपं ४३
अज्जुको, आयस्मा ८२, ८३
अज्झत्तरूपे मोचेति १५३
अज्झोकासो २९२
अञ्ञभागियं अधिकरणं २५२, २५३
अञ्ञातकसञ्ञी ३१०, ३६७
अञ्ञातको ३०६, ३०७, ३११, ३१४, ३१५, ३३६, ३६५, ३६६
अञ्ञातिकसञ्ञी ३०१, ३०४, ३१०, ३१३, ३१६, ३३७
अञ्ञातिका ३००, ३०४, ३३५
अञ्ञं व्याकरोति, अधिमानेन ११३, १३८
अट्टको १०१
अट्टो २९२, २९३
अट्ठङ्गिको मग्गो ११६, १२१, १२३, १२४, १२८, १३०, १३१, १३३, १३४
अट्ठपदं २९९
अट्ठिकसङ्खलिका १४३
अतिक्कन्तसञ्ञी २८९, २९८, ३४७, ३४८, ३५७
अतिचारिनी १४६
अतिरेकचीवरं २८७, २८८
—दसाहपरमं २८८, ३४६
अतिरेकछारत्तं ३७१
अतिरेकतियोजनं ३३३
अतिरेकपञ्चमासको ६७
अतिरेकपत्तो ३४५, ३४६
अतिरेकमासको ६६
अत्तभावप्पटिलाभो १४३
अत्तुद्देसो २२०
अत्तुपनायिका ११३, ११४
अत्थपुरेक्खारस्स अनापत्ति १८८
अदासी १९
अदिन्नादानपाराजिकापत्ति २५३
अदेसितवत्थुका कुटी २२३, २२४, २२५, २२९, २३१, २३६
अद्धानमग्गप्पटिपन्नो ३०६
अधम्मकम्मसञ्ञी २६२, २७७
अधिकरणानि, चत्तारि २४५
अधिकरणं, अञ्ञभागियं २५२, २५३
—तब्भागियं २५२, २५३
—भेदनसंवत्तनिकं २६०, २६१
अधिगतसञ्ञी ११३
अधिचित्तसिक्खा ३०
अधिचित्तं ३३५
अधिट्ठितसञ्ञी २९८, ३४०
अधिपञ्ञासिक्खा ३०

अधिपञ्ञं ३३५
अधिसीलसिक्खा ३०
अधिसीलं ३३५
अनतिक्कन्तसञ्ञी २६८
अनत्थतं कठिनं ३६९
अननुञ्ञातो, मातापितूहि १६
अनागामिफलं १२१, १२३, १२४, १२९, १३०, १३१, १३३
अनापत्ति, अजानन्तस्स ९९
—अत्थपुरेक्खारस्स १८८
—अनुसासनिपुरेक्खारस्स १८८
—आदिकम्मिकस्स १८८
—उम्मत्तकस्स १८८
—धम्मपुरेक्खारस्स १८८
—सुपिनन्तेन १६४
अनाथपिण्डिकस्स आरामो, जेतवनं, सावत्थियं, १५०, १७०, १८४, १९०, १९४, २६९, २७१, २७८, २८२, २९०, २९२, २९४, २९५, २९९, ३०५, ३०८, ३१०, ३१३, ३१६, ३२४, ३२६, ३२९, ३३३, ३४०, ३४३, ३४५, ३५३, ३५८, ३६०, ३६४, ३७०, ३७३
अनारम्भा कुटी २२३, २२४, २२५, २२६, २२७, २३५
अनिच्चानुपस्सी ८७
अनिमित्ता समापत्ति ११६, १२०, १२२, १२४, १२७, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
अनिमित्तो विमोक्खो ११५, १२०, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
—समाधि ११५, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४,
अनियतो धम्मो २७९, २८२, २८५, २८६
अनीतिका दिसा २४३
अनुधम्मता ३५१
अनुल्लपनाधिप्पायो १३७, १४२
अनुवत्तको भिक्खु २६३, २६४
अनुवस्सं सन्थतं ३२६, ३२७
अनुवादाधिकरणं २५२
अनुसासनिपुरेक्खारस्स अनापत्ति १८८
अनुसासनी ९२, ९६
अन्तरघरं ३७२
अन्तरवासको ७२, ३०२, ३०३, ३७२
अन्तेवासिकवेवचनं ३४
अन्तेवासिको ३०, ३३
अन्तोदसाहं ३४८
अन्धवनं ४७, ७९, ३०२
अपगब्भो, भवं गोतमो ५, ६
अपञ्ञत्तं ३३१
अपदं ५८, ६४
अपरिक्कमना कुटी २२३, २२४, २२५, २२६, २२९, २३१, २३५
अपरिक्खित्तो गामो ५७
अपरिणतसञ्ञी ३७४
अपस्सेनं ९२, ९४
अपापुरणं १७०
अप्पणिहिता समापत्ति ११६, १२०, १२२, १२४, १२७, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
अप्पणिहितो विमोक्खो ११५, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
— समाधि ११५, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
अप्पतीतो २५२
अप्पिच्छा ३१४
अप्पितं चीवरं ३६४, ३६७
अबन्धनो पत्तो ३५१, ३५२
अबलबलो २७०
अब्बुदं २३
अब्बोहारिका चेतना १५२
अब्बोहारिकं ११३
अब्भाकुटिका, अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू २७०
अब्भुतधम्मं, पालिया अङ्गं १०
अब्भुतमकंसु १९८
अब्भेतब्बो २७७
अभया दिसा २४३
अभिनिप्पीळना १७२
अभिनिग्गण्हना १७२
अमनुस्सित्थी ३७
अमनुस्सो गामो ५६
अमूलको पाराजिको २४५
अम्बचोरको ७४
अयोगुळो ११३

अयोपत्तो ३४६
अय्या अस्सजिपुनब्बसुका, मिहितपुब्बङ्गमा २७०
अरञ्ञं ५७
अरसरूपो, भवं गोतमो ४
अरहत्तं १२१, १२३, १२४, १२५, १२६, १३०, १३१, १३३, १३४
अरहा ३, १३६, १४१, १४२
अरोगनत्ता विसाखा मिगारमाता २७८
अरोगपुत्ता विसाखा मिगारमाता २७८
अलमरियञाणदस्सनं ११३, ११४
अलंकम्मनियं आसनं २७८, २७९, २८०
अविचारं, दुतियं झानं ६
अविज्जण्डकोसो ६
अविज्जासवो ८
अवितक्कं, दुतियं झानं ६
अविनिपातधम्मो १३
अविप्पवाससम्मुति २९१, २९२
असक्यपुत्तियवेवचनं ३४
असक्यपुत्तियो ३१, ३३, ३५
असञ्चिच्च ९८, १८२
असति १८२
असद्धम्मो २५, २८, ३५
असन्तुट्ठो ३६५
असमनुग्गाहीयमानो ११५, २४५
असमनुभासन्तो २७७
असादियन्तो १८२
असिलोमो पुरिसो १४४
असीसकं कबन्धं १४६
असुद्धदिट्ठि २४८
असंवासो ३५
अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू २६९, २७०, २७१, २७२, २७३, २७४
अस्समणवेवचनं ३४
अस्समणो ३१
अस्सवाणिजा, उत्तरापथका ९
अस्सामिको ९

आ

आकङ्खना १७२
आकासं २९९
आकिण्णलोमं १८८
आचरियलेसो २५३
आचरियवेवचनं ३४
आचरियं पच्चवेक्खेय्यं ३०
आचिक्खना ९६
आजीवकसावको १९५, १९६
आजीवको ३०६
आदिकम्मिकस्स अनापत्ति १८८
आदिकम्मिको ९७, १३७, १८२, १८८, १९३, २९२, २७७
आदिकल्याणो धम्मो ३
आनन्दो, आयस्मा ९, १३, २८, ७२, ८३, ८६, २८७, २९०, २९६, ३६८
आनापानसतिसमाधि ८७
आनेञ्जो समाधि १४८
आपत्तञ्ञभागियो २५६
आपत्ताधिकरणं २५२, २५३
आपत्ति, थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स १८०
आपत्ति, द्विन्नं दुक्कटानं १७८, १८१
आपत्तिलेसो २५३
आभिदोसिको कुम्मासो १९
आमत्तिकापणं ३४५
आमसना १७२
आयतं चीवरं ३६४
आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स उपट्ठाको, तन्तवायो ३६४
आयस्मतो सुदिन्नस्स दारको बीजको नाम २३
आयस्मतो उदायिस्स पुराणदुतियिका २९९
आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका २१
आयस्मा सुदिन्नो, कलन्दपुत्तो १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१, २२
—अज्जुको ८२, ८३
—आनन्दो ९, १३, २८, ७२, ८३, ८६, २८७, २९०, २९६, ३६८
—उपनन्दो, सक्यपुत्तो ३०५, ३०६, ३१०, ३११, ३१३, ३१६, ३१७, ३१८ ३३७, ३३८, ३४३, ३४४, ३६०, ३६१, ३६४, ३६५
—उदायी १५०, १७०, १७१, १८४, १९०, १९१, १९५, १९६, १९७, १९८, १९९, २७८, २७९, २८२, २८३, २८९, २९८, २९९, ३०२, ३०३

—उपसेनो, वङ्गन्तपुत्तो ३२९, ३३०, ३३१
—उपालि ४९, ८३, ३०६
—छन्नो २३२, २६६
—दब्बो, मल्लपुत्तो २३९, २४०, २४१
—धम्मिको ८४
—धनियो, कुम्भकारपुत्तो ५१, ५२, ५३, ५४
—पिलिन्दवच्छो ८३, ३५३, ३५४, ३५५
—महाकस्सपो २१५, २१६
—महामोग्गल्लानो ६, १४२, १४३
—सारिपुत्तो १, ११, १२, २८७, २८८, ३४६
—सुदिन्नो, कलन्दपुत्तो १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१, २२, १६०
—सेय्यसको १५०, १५१
—सोभितो १४९
आरञ्ञिको १९, २५८, ३३०, ३३१
आरञ्ञकं सेनासनं ३७१
आरामवत्थु ६१
आरामिकवेवचनं ३४
आरामिककुलं ३५६
आरामिकसतं ३५४
आरामिको ३५३, ३५४
आरामो ६०
आरामिकी ३५४
आरोग्यत्थाय मोचेति १५३
आसनं ८, २७९, २८०, २८३
आसवट्ठानीयो धम्मो १२
आसवनिरोधगामिनी पटिपदा ८
आसवनिरोधो ८
आसवसमुदयो ८
आसवानं खयञाणं ८
आसवो ८
आहारूपहारो १९६
आळवका भिक्खू ९९, १००, १०७, २१५
आळवी २१५, २१६, ३२१

इ

इक्खणिका इत्थी १४६
इतिवुत्तकं, पालिया अङ्गं १०
इत्थियो, दस २००
इत्थिधनं २१
इत्थिलिङ्गं ४४
इत्थिसञ्ञी १७३, १७४, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८६, १८७, १८८, १९३
इद्धानुभावो ३५६
इद्धिपाटिहारियं २४०, ३५६
इद्धिपादा, चत्तारो ११९, १२०, १२३, १२४, १२७, १३०, १३१, १३३, १३४
इन्द्रियानि, पञ्च १२३, १२४, १३०, १३३, १३४
इसिगिलिपस्सो, राजगहे ५१, २४१

उ

उक्कट्ठो पत्तो ३४६
उक्खेटितो मोहो १२३, १२९
उच्चालिङ्गपाणकदट्ठूपत्थम्भो १५३
उच्चालिङ्गपाणकदट्ठो आकारो ४९
उच्छिन्नमूलो अकुसलो धम्मो ५
उच्छेदवादो, भवं गोतमो ४
उतुनी २२
उत्तरकुरु १०
उत्तरत्थरणं ३०७
उत्तरापथका, अस्सवाणिजा ९
उत्तरासङ्गं ३७२
उत्तरिभङ्गं २४१
उत्तरिमनुस्सधम्मपाराजिकापत्ति २५३
उत्तरिमनुस्सधम्मो ११०, ११३, ११४, ११५, १३९, १४०, १४१, १४२, १४३, १४७, १४८, ३५६
उत्तानमुखा, अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू २७०
उदरवट्टि १६५
उदानं, पालिया अङ्गं १०
उदायी १५०, १७०, १७१, १८४, १९०, १९१, १९५, १९६, १९७, १९८, १९९, २७८, २७९, २८२, २८३, २९८, २९९, ३०२, ३०३
उदुक्खलसद्दो ९
उदोसितो २९२, २९३
उद्देसं ३०, ३३
उपज्झायलेसो २५३
उपज्झायो ३०, ३३
उपट्ठाको, तन्तवायो, आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स ३६४

उपनन्दो, सक्यपुत्तो ३०५, ३०६, ३१०, ३११, ३१३, ३१४, ३१५, ३१६, ३१७, ३१८, ३३७, ३३८, ३४३, ३४४, ३६०, ३६१, ३६४, ३६५
उपनिधि ६३
उपवस्सं ३७१
उपसम्पन्नसञ्ञी ३६१
उपसम्पन्नो, सङ्घेन, ञत्तिचतुत्थकम्मेन ३०
उपसेनो, वङ्गन्तपुत्तो ३२६, ३३०, ३३१
उपस्सयं ३०२
उपहतिन्द्रियो ४७
उपादिन्नो ३५६
उपालि ४६, ८३, ३०६
उपासकवेवचनं ३४
उपासको ३१७
उपासिका ४१, २७६, २८०, २८४
उपेक्खको ६
उपेक्खासतिपारिसुद्धि, चतुत्थं झानं ६
उपोसथग्गं ८२
उपोसथो २४६, २५६
उप्पलगन्धपच्चत्थिको ४१
उप्पलवण्णा भिक्खुनी ४३, ३०१, ३०२, ३०४
उब्भजाणुमण्डलं १८७
उब्भतं कठिनं २८८, २९२, २९७
उभतोब्यञ्जनको ३६
उभतोवण्टिकमाला २६६
उम्मत्तकस्स अनापत्ति ९७, १३७, १८२, १८८, १९३, २६२, २७७
उम्मत्तको ३४
उम्मसना १७२
उरच्छदं २६६
उलूकपक्खिकं ४३
उल्लङ्घना १७२
उल्लपनाधिप्पायो १३६, १४१
उलुलोमं १४५

ऊ

ऊनकच्छारत्तं २७२
ऊनकतियोजनं ३३५
ऊनकसञ्ञी ३२१
ऊनपञ्चबन्धनो पत्तो ३५०
ऊनपञ्चमासको ६६, ६७

ए

एककम्मं ३५
एककुटिको गामो ५६
एकत्थरणं २६६
एकपावुरणं २६६
एकबन्धनो पत्तो ३५१
एकसाटकं ३०५
एकिन्द्रियं २३३
एकुद्देसो ३५
एकूपचारो २९२
एरण्डतेलं ३५७
एळकलोमं ३२३, ३२४, ३२५, ३२६, ३२७, ३३३, ३३४, ३३५, ३३६, ३३७
एहिस्वागतवादिनो, अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू २७०

ओ

ओचरको ६४
ओणिरक्खो ६४
ओतिण्णो १७१, १७२, १८५, १९१
ओदकन्तिकं २५, २८, ३५
ओदपत्तकिनी भरिया २००, २०१, २०९, २१०
ओदातं सुक्कं १५२, १६१, १६३
ओपातं ९१, ९४
ओभटचुम्बटा भरिया २००, २०१, २०९, २१०
ओमको ३४६
ओमसना १७२
ओरब्भिको १४४
ओहिय्यको, आयस्मा उदायी ३०२
ओलङ्घना १७२

क

ककुसन्धो भगवा १०, ११, १२
कक्कसलोमं १८८
कटमोदकतिस्सको २६२
कटूपगो रूपियसंवोहारो ३४१
कठिनं २८८, २९२, २९७, ३६९
कणाजकं बिलङ्गदुतियं ३४१
कण्णकुज्जं १४

कतिकसण्ठानं, सङ्घस्स २४१
कतिका ३३०
कत्तिकचोरको ३७०
कत्तिकतेमासिकपुण्णमा ३६९
कत्तिकपुण्णमा ३७१
कपिलवत्थु ३३५, ३४८
कपिलो भिक्खु ८३
कप्पासिकं सुत्तं ३६३
कम्बलं, लोहितं १८८
कम्बलं सुत्तं १८८, ३६३
कम्मकारी भरिया २००, २०१, २०९, २१०
कम्मं, ञत्तिचतुत्थं ३०
कयविक्कयसञ्ञी ३४४
कयविक्कयो ३४४
कलन्दकनिवापो, राजगहे १४२, २१५, २५०, २५८, २६२, ३०१, ३३७, ३६२
कलन्दगामो १५, १६, १९
कलन्दपुत्तो सुदिन्नो १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१, २२
कलिङ्गस्स राजा १४६
—तस्स अग्गमहेसी १४६
कल्याणकम्येता ३१५
कल्याणधम्मो १९२
कल्याणभत्तिको गहपति २४१, २४२
कस्सपो भगवा, सम्मासम्बुद्धो १०, ११, १२, १४५, १४६, १४७
कहापणं ३३८
कामपिपासानं पटिविनयो २५
कामसञ्ञा २५
कामसञ्ञानं परिञ्ञा २५
कामासवो ८
कायबन्धनं १४६
कायसंसग्गो १७१
कारणिको १४५
काळकं ३२४
काळसिला, राजगहे २४१
कासावकण्ठो ११३
कासी २७०, २७१
किलेसप्पहानं ११६
कीटागिरि २६९, २७०, २७१
कुक्कुच्चका ३१४
कुटी २१५, २२०, २२२, २२३, २२४, २२५, २२६, २२७, २२८, २२९, २३०, २३१, २३५, २३६, २३८
कुड्डमूलं २०
कुड्डं १००
कुम्भकारपुत्तो धनियो ५१, ५२, ५३, ५४
कुम्भण्डो पुरिसो १४५
कुम्मासो १९
कुलदूसको २७२, २७४
कुलपुत्तो रट्ठपालो २२०
कुलूपको ३५४
कुसचीरं ४३
कूटागारसाला १४, १९, २२, २६, ४८, १०९, ११०, ३२३
केसकम्बलं ४३
कोकविघासं ७९
कोकालिको २५८, २६२
कोणागमनो भगवा १०, ११, १२
कोसकारको ३२२
कोसम्बी ८३, २३२, २६५, २६१, ३१७
कोसलो ३३३
कोसियकारको ३२१, ३२२
कोसियमिस्सकं सन्थतं ३२१, ३२२
कोसेय्यं सुत्तं ३६३

ख

खण्डदेविया पुत्तो समुद्ददत्तो २५८, २६२
खन्ति १३०, १३१, १३४, १३६
खयञाणं, आसवानं ८
खरकम्बलं १८८
खरलोमं १८९
खलिका २६९
खित्तचित्तस्स अनापत्ति १८३, २६२
खीरवण्णं सुक्कं १५२, १६१, १६३
खोमं सुत्तं ३६३
खेत्तं ६१, २६२

ग

गङ्गा नदी १४, ३१६, ३१७
गणको ५२
गन्धूपहारो ६५

गब्भपातनं १०४
गब्भसेय्या ६
गब्भिनी १०५
गामकूटो १४५
गामूपचारो ५७
गहपति, कल्याणभत्तिको २४१, २४२
गाथा, पालिया अङ्गं १०
गामधम्मो २५, २८, ३५
गिज्झकूटो पब्बतो ५१, ५२, ७२, १०१, १४३, १४४, १४५, १४६, २४०, २५०
गिलानो भिक्खु ३२८
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारो १३६
गिहिवेवचनं ३४
गिहिलिङ्गं ४३
गीवूपगो, रूपियसंवोहारो ३४१
गेय्यं, पालिया अङ्गं १०
गोघातको १४४
गोचरिया ३२६
गोतमकन्दरा, राजगहे २४१
गोतमी महापजापति ३३५
गोतमो ३, ४, ५, ६, १३, २५९
गोतमकं चेतियं, वेसालियं २८७
गोत्तरक्खिता इत्थी २००
गोत्तलेसो २५३
गोसप्पि ३५७

घ

घटिका १७०, २६९
घोसितारामो, कोसम्बियं २३२

च

चक्कभेदो २५८
चक्खु, दिब्बं ७
चक्खुभूतो १४७
चतुकुटिको गामो ५६
चतुत्थं झानं ६
चतुवग्गो पत्तो ३५१
चत्तारो इद्धिपादा ११६, १२०, १२३, १२४, १२७, १३०, १३१, १३३, १३४
चत्तारो पाराजिका धम्मा १४९
चत्तारो यावततियका २७७
चत्तारो सतिपट्ठाना ११६, १२०, १२३, १२४, १२७, १३०, १३१, १३३, १३४
चत्तारो सम्मप्पधाना ११६, १२०, १२३, १२४, १२७, १३०, १३१, १३३, १३४
चम्पा ८२
चातुमहाराजिका देवा २३
चावनाधिप्पायो २४९
चिङ्गुलकं २७०
चिण्णमानतो २७७
चित्तसङ्खारप्पटिसंवेदी ८७
चित्तस्स विनीवरणता ११६
चित्तं, विनीवरणं १२१, १२४, १२५, १२६, १२७, १२८, १२९, १३२, १३३
–विपरिणतं १७१, १७२, १८५, १९१
चिरट्ठितिकं अहोसि, ब्रह्मचरियं १०, ११
चीवरकम्मं ७४
चीवरकालसमयं ३६८, ३६९
चीवरचेतापन्नं ३११, ३१२, ३१५, ३१८, ३१९, ३२०
चीवरलेसो २५३
चीवरं २८८, ३०४
–भण्डिकाबद्धं २९९, ३६८
–वित्थतं ३६४
–वस्सावासिकं ३६७, ३६९
–सुवितच्छितं ३६४
–सुविलेखितं ३६४
–सुवीतं ३६४
–सुप्पवायितं ३६४
चीवरपच्चासा २९६
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा १३९, १९०
चुतूपपातञाणं ७
चेतियरुक्खं २३२, २३३
चोरकन्तारं १०६
चोरगामणिको ३०२
चोरघातको १४६
चोरपच्चत्थिको ४१
चोरपपातो, राजगहे २४०

छ

छगलको २५०
छड्डनीयधम्मो १९
छड्डिताछड्डितं जानेय्य ३३९
छन्दगामिता २७३
छन्दगामी २७४, २७५, २७६
छन्दवासिनी भरिया २००, २०१, २०९, २१०
छन्दागति ३३९, ३४२, ३५१
छन्नो २३२, २६६
छब्बसं ३२७
छब्बग्गिया भिक्खू ५५, ५६, ६९, ८८, १०१, १०५, १०८, २८७, २९०, ३०८, ३०९, ३२१, ३२२, ३२३, ३२४, ३३५, ३४०, ३४१, ३४५, ३४८, ३४९, ३५८, ३६२, ३७३
छारत्तं २७७
छिन्निका १८४

ज

जनपदचारिका ३६०
जन्ताघरं ७२, १६५, १६६
जातकं, पालिया अङ्गं १०
जातियावनं, भद्दिये ४७
जातरूपरजतं ३३९
जातिलेसो २५३
जीवकम्बवनं, राजगहे २४१
जेगुच्छी, भवं गोतमो ५
जेट्ठो, लोकस्स ६
जेतवनं, अनाथपिण्डिकस्स आरामो,
—वेसालियं १५०, १७०, १८४, १९०, १९४, २६९, २७८, २८२, २९०, २९५, २९९, ३०५, ३०८, ३१०, ३१३, ३१६, ३२४, ३२६, ३२९, ३३३, ३४०, ३४३, ३४५, ३५३, ३५८, ३६०, ३६४, ३७०, ३७३

ञ

ञत्तिचतुत्थं कम्मं ३०
ञाणभूतो सावको १४७
ञाणं ११६
ञातकसञ्ञी ३१६, ३६७
ञातको ३१४, ३६५
ञातिका ३००
ञातिरक्खिता इत्थी २००

त

तक्कवण्णं सुक्कं १५२, १५४, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३
तङ्खणिकं सञ्चरित्तं १९९
तन्तवायो, आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स उपट्ठाको ३६४
ततियाभिनिब्भिदा ८
ततियं झानं ६
तपस्सी, भवं गोतमो ५
तपोदकन्दरा, राजगहे २४१
तपोदा १४७
तब्भागियं अधिकरणं २५२, २५३
तरच्छविघासं ७२
तालावत्थुकतो अकुसलो धम्मो ५
तावतिंसा देवा २३
तिकुटिको गामो ५६
तिकोटिपरिसुद्धं मच्छमंसं २५९
तिणण्डुपकं ३५५
तित्थियवेवचनं ३४
तित्थियसावकवेवचनं ३४
तित्थियसावको ३१
तित्थियो ३१
तिन्दुककन्दरा, राजगहे २४१
तिबन्धनो पत्तो ३५१
तियोजनं ३३५
तिरच्छानकथिको, भिक्खु २४०
तिरच्छानगतपण्डको ३८
तिरच्छानगतसञ्ञी १७३, १७४
तिरच्छानगता २७
तिरच्छानगतित्थी ३७, १८३
तिरच्छानगतुभतो ब्यञ्जनको ३७
तिरच्छानगतो १९३
तिरोगामको आजीवकसावको १९५
तिलतेलं ३५७

तिस्सो विज्जा १२२, १२४, १२७, १३०, १३१, १३३
–सिक्खा ३०
तिंस निस्सग्गिया पाचित्तिया धम्मा २८७, ३७५
तुण्हीभावं ८, २०
तुसिता देवा २३
तेकटुलयागु ८२
तेरस सङ्घादिसेसा २७७
तेलपज्जोतो ८
तेलवण्णं सुक्कं १५२, १५४, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३
तेलं ३५६

थ

थुल्लच्चयदिट्ठि २५६, २५७
थुल्लच्चयेन दुक्कटस्स आपत्ति १८०
थुल्लच्चयो ६४, ६७, ९४, ९९, १३२, १३३, १३४, १३५, १३६, १३९, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९, १७७, १७९, १८२, १८३, १८९, १९३, २१३, २१५, २६२, २६५
थुल्लनन्दा भिक्खुनी ८२
थेय्यचित्तं ६७

द

दकवण्णं सुक्कं १५२, १५४, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३,
दब्बसञ्ञी २८९
दन्तपोणं ६३
दधिवण्णं सुक्कं १५२, १५४, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३
दब्बो, मल्लपुत्तो २३९, २४०, २४१
दवत्थाय मोचेति १५३
दस इत्थियो २००
दसपदं २६९
दस भरियायो २००
–लेसा २५३
–सुक्कानि १५२
दसाहपरमं अतिरेकचीवरं २८८, ३४६
दसाहानागतं अच्चेकचीवरं ३६८, ३६९
बल्हिको, आयस्मा ८४
दानत्थाय मोचेति १५३
दारुधीतलिका ४५, १८३
दासिभोगो १९६, १९७
दासी भरिया २००, २०१
दिट्ठसञ्ञी भिक्खु ११३
दिट्ठि १३०, १३१, १३६
दिब्बं चक्खु ७
दिसा, अनीतिका २४३
–अभया २४३
–सईतिका २४३
–सउपद्दवा २४३
–सभया २४३
दीघलोमं १८९
दीपिविघासं ७२
दुक्कटदिट्ठि २५६, २५७
दुक्कटं ६६, ६७, ९९, १३९, १६६, १६७, १७३, १७४, १८०, १८२, १८३, १८८, १८९, २१३, २१४, २२६, २२८, २२९, २६१, २६२, २६५, ३२८
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ८
दुक्खनिरोधो ८
दुक्खसमुदयो ८
दुक्खं ८
दुच्चोळो भिक्खु ३७०
दुज्जीवितं ९१
दुट्ठुल्ला वाचा १८५
दुट्ठुल्लं २५, २८, ३५
दुतियाभिनिब्भिदा ८
दुतियं झानं ६
दुब्बचजातिको भिक्खु २६६
दुब्बलचीवरो भिक्खु ३६०
दुब्बल्याविकम्मं ३०, ३३, ३४
दुब्भासितदिट्ठि २५६, २५७
दुब्भिक्खा वेरञ्जा ९
दुस्सवाणिज्जं ३०९
देवता ८५
देवता, भारकायिका ८५
देवमनुस्सानं सत्था ३
देवा, चातुमहाराजिका २३
–तावतिंसा २३
–तुसिता २३
–निम्मानरती २३

–परनिम्मितवसवत्ती २३
–ब्रह्मकायिका २३
–भुम्मा २३
–यामा २३
देवगहदानं ५३
देवदत्तो २५८, २५९, २६०, २६२
देसितवत्थुका कुटी २२५, २२६, २२७, २२८, २२९, २३०, २३६, २३८
देसितवत्थुको विहारो २३७
दोसगामिता २७३
दोसगामी २७४, २७५, २७६
दोसागति ३३६, ३४२, ३५१
दोसो १२१, १२४, १२५, १२६, १३३
द्वयंद्वयसमापत्ति २५, २८, ३५
द्विकुटिको गामो ५६
द्विबन्धनो पत्तो ३५१
द्वीहितिका वेरञ्जा ६

ध

धजाहटा भरिया २०१, २०९, २१०
धञ्ञकरणं २९२, २९४
धनक्कीता भरिया २००, २०१, २०९, २१०
धनियो, कुम्भकारपुत्तो ५१, ५२, ५३, ५४
धनुकं २७०
धम्मकथिको भिक्खु २४०
धम्मकम्मसञ्ञी २६२, २६५, २७७
धम्मपुरेक्खारस्स अनापत्ति १८८
धम्मरक्खिता इत्थी २००
धम्मवादी भिक्खु २६३
धम्मवेवचनं ३४
धम्मस्सामी ५२
धम्मूपहारो ९२, ९६
धम्मो, आदिकल्याणो ३
–आसवट्ठानीयो १२
–परियोसानकल्याणो ३
–मज्झेकल्याणो ३
–सब्यञ्जनो ३
धुतगुणो १९
धुत्तपच्चत्थिको ४१

न

नट्ठचीवरो भिक्खु ३०७
नट्ठसञ्ञी ३६९
नत्थु १०२
नदी, अचिरवती ७८
–गङ्गा १४, २१६, २१७
–वग्गुमुदा ८५, १०९
–सप्पिनिका १४८
नमरणाधिप्पायो ९७
नमोचनाधिप्पायो १६४, १६५, १६६, १६८, १६९
नवनीतं ३५६, ३५७
नवपठमापत्तिका तेरस सङ्घादिसेसा २७७
नवरत्तं कम्बलं १८८
नवावुतं कम्बलं १८८
नळेरुपुचिमन्दमूलं, वेरञ्जायं ३
नागराजा, मणिकण्ठो २१७, २१८
नागी ४६
नानाओवरका २९३
नानागब्भा २९३
नानूपचारो २९२, २९५
नामलेसो २५३
नालंकम्मनियं आसनं २८३
नालंवचनीयं २१५
नावा ६०, २९२
निक्कुज्जितं ८
निग्रोधारामो, कपिलवत्थुस्मिं ३३५, ३४८
निच्चभत्तिको भिक्खु २४३
निच्छवि पुरिसो १४४
निच्छवि इत्थी १४६
निट्ठितचीवरं २८८
निब्भोगो, भवं गोतमो ४
निमित्तकम्मं ६५, ९६
निम्मानरती देवा २३
निरब्बुदो २३
निवेसनं २९३
निसीदनसन्थतं ३३२
निसीदनं ३३२
निस्सग्गियचीवरं २९५
निस्सग्गिया पाचित्तिया धम्मा, तिंस २८७, ३७५

निस्सग्गियं पाचित्तियं २८६, २९१, २९२, २९५, ३००, ३०१
निस्सट्ठचीवरं २८६, २९०
निस्सट्ठपत्तो ३४७, ३४८
निस्सयो ३३०
नीलं सुक्कं १५२, १५४, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३

प

पग्गाहिकसाला ३०९
पङ्कचीरं २७०
पच्चासा २९७
पजापति ३२
पजा, सदेवमनुस्सा ४
–सस्समणब्राह्मणी ४
पञ्च इन्द्रियानि ११६, १२३, १२४, १३०, १३१, १३३, १३४
–बलानि ११६, १२१, १२३, १२४, १२८, १३३, १३४
–भेसज्जानि ३५६
पञ्चमासको पादो ५५
पञ्चमासग्घनकं ७६
पटवासिनी भरिया २००, २०१, २०९, २१०
पटिक्कमनं ९९
पटिच्छन्नं आसनं ८, २७९, २८०, २८३
पटिनिस्सग्गानुपस्सी ८७
पटिनिस्सज्जन्तस्स अनापत्ति २६२, २७७
पटिनिस्सट्ठो मोहो १२३, १२९
पटिविनयो, कामपिपासानं २५
पटिविसो ३३७
पटिसायनीयं ३५७
पठमाभिनिब्भिदा ७
पठमं झानं ६, ११६
पण्डकसञ्ञी १७३, १७४, १७६, १९३
पण्डको ३६, १७९
पण्डुको भिक्खु ८३
पतिकङ्खना १७२
पत्तग्गाहापको ३५१
पत्तलेसो २५३
पत्तवाणिज्जं ३४५
पत्तसञ्ञी भिक्खु ११३
पत्ताव्हकं २७०
पत्तो, उक्कट्ठो ३४६
–ऊनपञ्चबन्धनो ३५०
–चतुबन्धनो ३५१
–तिबन्धनो ३५१
–द्विबन्धनो ३५१
पत्तो पि आदित्तो १४६
पत्तो, मज्झिमो ३४६
पत्थपत्थपुलकं ६
पब्बतो, गिज्झकूटो, राजगहे ५१, ५२, ७२, १०१, १४३, १४४, १४५, १४६, २४०, २५०
पब्बाजनीयकम्मं २७२, २७३
पब्भारो ३५३
पमाणातिक्कन्ता कुटी २२४, २२९
पमाणिका कुटी २२०, २३०
पयागपतिट्ठानं १४
परनिम्मितवसवत्ती देवा २३
परामसना १७२
परिक्खित्तो गामो ५७
परिञ्ञा, कामसञ्ञानं २५
परिणतसञ्ञी ३७४
परिणतं ३७४
परियायं २९९
परियोसानकल्याणो धम्मो ३
पवारणा २४६, २५६
पवुत्थपतिका इत्थी १०४
पस्सावमग्गो १८४
पस्सावट्ठानं २४१
पस्सावूपत्थम्भो १५३
पाचित्तियदिट्ठि २५६, २५७
पाचित्तिया धम्मा, निस्सग्गिया ३७५
पाटिदेसनीयदिट्ठि २५६, २५७
पाणिप्पहारो ३००
पातिमोक्खं १०, १२, ३०
पादूपगो रूपियसंवोहारो ३४१
पादो, पञ्चमासको ५५
पापभिक्खु ११२, २७१, २७२
पापसमाचारो भिक्खु २७२, २७४, २७५

पापसामणेरी १४७
पारदारिको १४५
पाराजिका धम्मा, चत्तारो १४६
पारिवत्तकचीवरं ३०३
पावारं १८६
पासादो २९२, २९४, ३५६
पिट्ठिपरिकम्मं १६६
पिण्डचारिको भिक्खु ४३, ६९
पिण्डपातनीहारको ३२९, ३३०, ३३१
पिण्डपातमत्तं ३३६, ३६७
पिण्डपातिको १९, २५८, २५९, ३३०, ३३१
पिण्डपातो १३६
पितुरक्खिता इत्थी २००
पिलिन्दवच्छो ८३, ३५३, ३५४, ३५५
पिलन्धं २१७
पीतकं सुक्कं १५२, १५४, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३
पीतिप्पटिसंवेदी ८७
पुञ्ञत्थाय मोचेति १५३
पुत्तभातुको ३०२
पुनब्भवाभिनिब्बत्ति ६
पुप्फारामो ६०, ७६
पुप्फं २२
पुब्बभासिनो, अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू २७०
पुब्बेनिवासानुस्सतिञाणं ७
पुरिसदम्मसारथि, भगवा ३
पुरिसो, निच्छवि १४४
पुराणचीवरं ३००, ३०१
पुराणदुतियिका, आयस्मतो उदायिस्स २९९
—आयस्मतो सुदिन्नस्स २१
पुराणवोहारिको, महामत्तो ५५
पुराणसन्थतं ३३२
पुरिसलिङ्गं ४४
पुरिससञ्ञी १७३
पुरिसो, कुम्भण्डो १४५
—निच्छवि १४४
—सत्तिलोमो १४४
—सूचिलोमो १४५
पूवघरं ७३
पेत्तिकं २१
पेती ४७
पंसुकूलसञ्ञी ६८
पंसुकूलिको १९, २५९, ३३०, ३३१
पंसुकूलं ३३०

फ

फलकचीरं ४३
फलसच्छिकिरिया ११६
फलारामो ६०
फाणितं ३५६
फोट्ठब्बूपहारो ९२, ९६

ब

बलानि, पञ्च ११६, १२१, १२३, १२४, १२८, १३१, १३३, १३४
बहिद्धारूपे मोचेति १५३
बहुकिच्चा १३
बाराणसी १४, ८३
बाहुल्लिको समणो गोतमो २५९
बाहुसच्चमहत्तं १२
बिम्बिसारो राजा, मागधो सेनियो ५४, १४८, ३५३, ३५४, ३५५
बिम्बोहनं ३२३, ३२४, ३२६, ३३३
बिलङ्गदुतियं, कणाजकं २४१
बीजकत्थाय मोचेति १५३
बीजकपिता, आयस्मा सुदिन्नो २३
बीजकमाता, आयस्मतो सुदिन्नस्स पुराणदुतियिका २३
बीजको, आयस्मतो सुदिन्नस्स दारको २३
बोज्झङ्गा, सत्त ११६, १२१, १२३, १२४, १३०, १३१, १३३, १३४
ब्यग्घविघासं ७२
ब्रह्मकायिका देवा २३
ब्रह्मचरियं १०, १६
ब्रह्मञ्ञं १९१
ब्राह्मणो ३१८, ३१९
ब्राह्मणो वस्सकारो, मगधमहामत्तो ५३
—वेरञ्जो ३, ८, १२, १४

भ

भगवा, ककुसन्धो १०, ११, १२
–कस्सपो १०, ११, १२, १४५, १४६, १४७
–कोणागमनो १०, ११, १२
–विपस्सी १०, ११
–सिखी १०, ११
भगिनिरक्खिता इत्थी २००
भगिनिवादेन समुदाचरति २१
भङ्गं सुत्तं ३६३
भण्डिकाबद्धं चीवरं २६६, ३६८
भण्डं, विक्कायिकं ३४८
भत्तुद्देसको २३६, २४०
भद्दियं जातियावनं ४७
भयगामिता २७३
भयगामी २७४, २७५, २७६
भयागति ३३६, ३४२, ३५१
भरियायो, दस २००
भवासवो ८
भाकुटिकभाकुटिको २७०
भातुरक्खिता इत्थी २००
भारुकच्छो ४६
भारुकच्छको भिक्खु ४६
भारो ६०
भावो १३०, १३१, १३४, १३६
भिक्खुपच्चत्थिको ३७, ४१
भिक्खुनी ३०४
–उप्पलवण्णा ४३
–थुल्लनन्दा ८२
–मेत्तिया २४३
भिक्खु, समनुभट्ठो सङ्घेन २६२, २७६
भिक्खुसङ्घो, वीसतिगणो २७७
भिक्खुसङ्घो, सारिपुत्तमोग्गल्लानप्पमुखो २७३
भिक्खुसम्मुति ३२८
भिक्खू, अस्सजिपुनब्बसुका २६६, २७०, २७१, २७२, २७३, २७४
–आळवका ९९, १००, १०७, २१५
–छब्बग्गिया ५५, ५६, ६६, ८८, १०१, १०५, १०८, २८७, २६०, ३०८, ३०६, ३२१, ३२२, ३२३, ३२४, ३३५, ३४०, ३४१, ३४५, ३४८, ३५८, ३६२, ३७३
–मेत्तियभुम्मजका २४१, २४२, २४३, २४४, २५०
–वग्गुमुदातीरिया ११०, ११३
–वज्जिपुत्तका २८, २६, ४३
–सत्तरसवग्गिया १०५
भिन्नसञ्ञी ३४८
भिसि ३२३, ३२४, ३२६, ३३३
भिसिच्छवि ३०७
भुम्मत्थरणं ३०७, ३२३, ३२४, ३२६, ३३३
भुम्मा देवा २३
भूतवेज्जको, भिक्खु १०५
भेदनसंवत्तनिकं अधिकरणं २६०, २६१
भेसज्जत्थाय मोचेति १५३
भेसज्जानि, पञ्च ३५६
भोगवासिनी भरिया २००, २०१, २०६, २१०
भोगो २२

म

मक्खिकामधु ३५७
मगधमहामत्तो, वस्सकारो ब्राह्मणो ५३
मग्गभावना ११४, ११६
मग्गो, अट्ठङ्गिको ११६, १२१, १२३, १२४, १२८, १३०, १३१, १३३, १३४
मच्छमंसं, तिकोटिपरिसुद्धं २५८, २५६
मज्झिमो पत्तो ३४६
मज्झेकल्याणो धम्मो ३
मञ्जरिकं २६६
मणिकण्ठो नागराजा २१७, २१८
मतपतिका इत्थी १६०
मत्तिकापत्तो ३४६
मद्दकुच्छि, राजगहे २४१
मधु ३५६
मधुकतेलं ३५७
मधुगोळको ८२
मनुस्सपण्डको ३८
मनुस्सविग्गहपाराजिकापत्ति ३५३
मनुस्सा, लूखप्पसन्ना २५८

मनुस्सित्थी २७
मनुस्सुभतोब्यञ्जनको ३७
मनेसिका २७०
मन्दमन्दो २७०
मरणवण्णं ६०
मल्लपुत्तो दब्बो २३६, २४०, २४१
महग्घत्थिको ३१२, ३१५
महाकस्सपो २१५, २१६
महापजापति गोतमी ३३५
महामत्तो, पुराणवोहारिको ५५
महामोग्गल्लानो ६, १४२, १४३, १४७, १४८
महावनं १४, १६, २२, २६, ४८, १०६, ११०, ३२३
महिच्छा, इमे समणा सक्यपुत्तिया ३०५
महिंससप्पि ३५७
मागधो, सेनियो, बिम्बिसारो राजा ५४, ५५, १४५, १४८, ३५२, ३५३, ३५४, ३५५
मागविको १४४
मातापितुरक्खिता इत्थी २००
मातुगामो १७२, १८५, २७६, २८४
मातुरक्खिता इत्थी २००
मारकायिका देवता ८५
माजागुळपरिक्खिता इत्थी २०१
माळो २६२, २६३
मासपरमं २६७
मासो ३५६
मिगपोतको ५०
मिगलण्डिको समणकुत्तको ८५, ८६, ८८
मिगारमाता विसाखा २७८, २७६, २८२, २८३
मिलक्खो ३५
मिहितपुब्बङ्गमा, अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू २७०
मुदुपिट्ठिको ४४
मुहुत्तिका भरिया २००, २०१, २०६, २१०
मेत्तियभुम्मजका भिक्खू २४१, २४२, २४३, २४४, २५०
मेत्तिया भिक्खुनी २४३
मेथुनधम्मपाराजिकापत्ति २५३
मोक्खचिका २७०
मोचनाधिप्पायो १६४, १६७, १६६
मोहगामिता २७३
मोहगामी भिक्खु २७४, २७५, २७६
मोहागति ३३६, ३४२, ३५१
मोहो १२१, १२४, १२५, १२६, १३३
—उक्खेटितो १२३, १२६
—पटिनिस्सट्ठो १२३, १२६
मंसपिण्डो १४४
मंसपेसी १४४
मंसं ३३८

य

यञ्ञत्थाय मोचेति १५३
यथाकम्मूपगो सत्तो ७
याचनबहुला भिक्खू २१५, ३२६, ३२७
याचना २१८
यानं ६०
यामा देवा २३
यावततियका, चत्तारो २७७
यावततियं २६०, २६३, २७४

र

रजकत्थरणं ५५, ६६
रजकभण्डिका ५६
रट्ठपालो, कुलपुत्तो २२०
रट्ठपिण्डो ११३
रत्तञ्ञुमहत्तं १२
रत्तिसतं ३५४
रथकं २७०
रसूपहारो ६२, ६५
रहस्सं २५, २८, ३५
रागूपत्थम्भो १५३
रागो १२१, १२४, १२५, १२६, १३३
राजगहो ४५, ४६, ५१, ५३, ५५, ८२, १४२, १४३, १४४, १४६, २१५, २१६, २४१, २५०, २५८, २५६, २६२, ३०१, ३३७, ३५३, ३६२
राजगहे, इसिगिलिपस्सो ५१, २४१
—कलन्दकनिवापो १४२, २१५, २५०, २५८, २६२, ३०१, ३३७, ३६२
—काळसिला २४१
—गिज्झकूटो पब्बतो ५१, ५२, ७२, १०१, १४३, १४४, १४५, १४६, २४०, २५०
—गोतमककन्दरा २४१
—चोरपपातो २४०

–जीवकम्बवनं २४१
–तपोदकन्दरा २४१
–तिन्दुककन्दरा २४१
–मद्दकुच्छि २४१
–वेभारपस्सो २४१
–वेळुवनं १४२, २१५, २४१, २५०, २५८, २६२, ३०१, ३०२, ३३७, ३६२
–सप्पसोण्डिकपब्भारो २४१
–सीतवनं २४१
राजपच्चत्थिको ४१
राजभोग्गो ३१९
रुक्खमूलिका भिक्खू २५८
रुक्खमूलं २९२, २९५
रुचि १३०, १३१, १३४, १३६
रूपियचेतापको ३४२
रूपियछड्डको ३३९, ३४२
रूपियसञ्ञी ३४०, ३४२
रूपियसंवोहारो ३४०, ३४१
–कटूपगो ३४१
–गीवूपगो ३४१
–पादूपगो ३४१
–सीसूपगो ३४१
–हत्थूपगो ३४१
रूपहारो ९२, ९५

ल

लक्खणो १४२,१४३
लज्जिनो ३१४
लम्बी ४४
लाभग्गमहत्तं १२
लाभो, सङ्घिको ३७४
लिङ्गलेसो २५३, २५४
लिच्छवी १४८
लिच्छविकुमारका ५०
लूखचीवरो भिक्खु २५८, ३७०
लूखप्पसन्ना, मनुस्सा २५८
लेणं ३५३
लेसा, दस २५३
लेसो २५३, २५६
लोकविदू, भगवा ३
लोको, सदेवको ४
–सब्रह्मको ४
लोणसोवीरकं १०६
लोहितकं सुक्कं १५२, १५४, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३
लोहितं कम्बलं १८८

व

वग्गवादका भिक्खू २६३, २६४
वग्गुमुदा नदी ८५, १०९
वग्गुमुदातीरिया भिक्खू ११०, ११३
वङ्कुकं २७०
वङ्गन्तपुत्तो, उपसेनो ३२९, ३३०, ३३१
वच्चट्ठानं २४१
वच्चमग्गो १८४
वच्चूपत्थम्भो १५३
वज्जिगामो १९
वज्जिपुत्तका भिक्खू २८, २९, ४३
वज्जी १९, १०९
वञ्झा इत्थी १०५
वति ७१
वत्तति, नेत्थारं २७३
वत्थु ६१
वत्थुदेसना २३४
वनप्पति ६३
वरमंसं ३०२
वसलधम्मो २५, २८, ३५
वसातेलं २५७
वस्सकारो ब्राह्मणो, मगधमहामत्तो ५३
वस्सावासिकं चीवरं ३६७, ३६९
वस्सावासो ८
वस्सिकसाटिकचीवरं ३५९
वाकचीरं ४३
वाचा, दुट्ठुल्ला १८५
वातूपत्थम्भो १५३
वायापितसञ्ञी ३६३
वालकम्बलं ४३
वाळकन्तारं १०६
वाळयक्खविहारो १०६

वासाधिप्पायो ३३५
विकप्पितसञ्ञी ३४७, ३६६, ३६८
विक्कायिकं भण्डं ३४८
विजायिनी इत्थी १०५
विज्जाचरणसम्पन्नो भगवा ३
विज्जा, तिस्सो १२२, १२४, १२७, १३०, १३१, १३३
विञ्ञत्तिबहुला, भिक्खू २१५, ३२६, ३२७
वितानं ३२३, ३२४, ३२६
वित्थतं चीवरं ३६४, ३६७
विधूतिकं २६६
विनट्ठसञ्ञी २८६, ३५७, ३६६
विनयवेवचनं ३४
विनयधरा भिक्खू २४०
विनयवादी भिक्खु २६३
विनयो ३३
विनीवरणता, चित्तस्स ११६
विनीवरणं चित्तं १२१, १२४, १२५, १२६, १२७, १२८, १२६, १३२, १३३
विपरिणतं, चित्तं १७१, १७२, १८५, १६१
विपस्सी भगवा १०, ११
विप्पटिसारो २४
विप्पवुत्थसञ्ञी २६५
विमोक्खो ११५
–अनिमित्तो १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
–अप्पणिहितो ११५, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
–सुञ्ञतो १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
विरागानुपस्सी ८७
विलीवकारो १०१
विलुत्तसञ्ञी २८६, ३४८, ३५७
विवट्टकप्पं ७
विवादाधिकरणं २५२
विवेकजं पीतिसुखं ६
विसाखा मिगारमाता २७८, २७६, २८२, २८३
विसुद्धापेक्खो ११४
विस्सज्जितसञ्ञी २६८, ३४७, ३५७, ३६६
विस्सासग्गाही ६७
विहारचीवरं ३०७
विहारपेक्खको १७०
विहारपेक्खिका १८४
विहारवत्थु ६१, ६६, २३४, २३५
विहारो २३२, २३३, २३६, २३७, २६२, २६५
वीमंसत्थाय मोचेति १५३
वीमंसाधिप्पायो भिक्खु ६६
वीसतिगणो भिक्खुसङ्घो २७७
वुत्थवस्सा भिक्खू ३७०
वेणिग्गाहो १७१
वेदनट्टो ३४, १३७, १८२, २६२
वेदल्लं, पालिया अङ्गं १०
वेनयिको, भवं गोतमो ५
वेपुल्लमहत्तं १२
वेभारपस्सो, राजगहे २४१
वेमतिको १७३, १६३, २६५, ३०८, ३१६, ३४८, ३७४
वेय्याकरणं, पालिया अङ्गं १०
वेय्यावच्चकरो ३१७, ३१६, ३२०
वेय्यावच्चं ३१८
वेरञ्जा ३, ६, १४
–द्वीहितिका ६
–सलाकावुत्ता ६
–सेतट्टिका ६
वेरञ्जायं, नळेरुपुचिमन्दमूलं ३
वेरञ्जो ब्राह्मणो ३, ८, १३, १४
वेळुवनं, राजगहे १४२, २१५, २४१, २५०, २५८, २६२, ३०१, ३०२, ३३७, ३६२
वेसालिका वज्जिपुत्तका भिक्खू २८, २६, ४३
वेसालियं गोतमकं चेतियं २८७
वेसाली १४, १६, १६, २६, ४८, ५०, ८२, ८४, ८६, १०६, ११०, २८७, ३२३
तस्सा अविदूरे कलन्दगामो १५

स

सईतिका दिसा २४३
सउपद्दवा दिसा २४३
सकदागामिफलं १२१, १२४, १२६, १३०, १३१, १३३, १३४
सकसञ्ञी ६७, ७२
सक्यपुत्तिया, समणा ३०५, ३०६, ३१४, ३१७, ३४८, ३६२, ३६५
सक्यपुत्तो उपनन्दो ३०५, ३०६, ३१०, ३११, ३१३,

३१६, ३१७, ३१८, ३३७, ३३८, ३४३, ३४४, ३६०, ३६१, ३६४, ३६५
—गोतमो ३
सग्गत्थाय मोचेति १५३
सङ्कुस्सं १४
सङ्केतकम्मं ६५, ६६
सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं १६
सङ्घकम्मं २४६, २५६
सङ्घभेदो २५८, २५९, २६०
सङ्घवेवचनं ३४
सङ्घस्स कतिकसण्ठानं २४१
सङ्घाटि १४६, ३४३, ३७२
सङ्घादिसेसदिट्ठि २५७
सङ्घादिसेसा, तेरस २७७
सच्चिको लाभो ३७४
सच्छिकतसञ्जिनो भिक्खू ११३
सञ्चरित्तं १९८, १९९
सञ्चेतनिका सुक्कविस्सट्ठि १५२
सञ्ञाचिका २१५, २२०, २२३
सञ्ञोजनो १३९
सतिपट्ठाना, चत्तारो १२०, १२३, १२४, १२७, १३०, १३१, १३३, १३४
सत्त बोज्झङ्गा ११६, १२१, १२३, १२४, १३०, १३१, १३३, १३४
सत्तरसवग्गिया भिक्खू १०५
सत्ताहपरमता ३५७
सत्ताहपरमं परिभुञ्जितब्बं ३५६
सत्तिलोमो पुरिसो १४४
सत्थहारको ९०
सत्था, देवमनुस्सानं ३
सत्थो २९२, २९४
सत्थो अतिरेकचातुमासनिविट्ठो गामो ५७
सदेवको लोको ४
सदेवमनुस्सा पजा ४
सद्दूपहारो ९२, ९५
सद्धा ४९
सद्धिविहारिकवेवचनं ३४
सद्धिविहारिको ३०, ३३, १३८, ३३०
सन्तुट्ठा ३१४
सन्थतसम्मुति ३२७
सन्थतं ३२७, ३२८, ३३२
—अनुवस्सं ३२६, ३२७
—एळकलोमानं ३२३, ३२४
—कोसियमिस्सकं ३२१, ३२२
—सुद्धकाळकानं एळकलोमानं ३२४, ३२५
सपदानचारिको, आयस्मा सुदिन्नो १९
सपरिक्कमना कुटी २२३, २२५, २२८, २३०
सपरिदण्डा इत्थी २००, २०१
सप्पटिभयं आरञ्ञकं सेनासनं ३७१
सप्पसोण्डिकपब्भारो, राजगहे २४१
सप्पि २५६
सप्पिनिका नदी १४८
सप्पिवण्णं सुक्कं १५२, १५४, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३
सब्बकायप्पटिसंवेदी ८७
सब्यञ्जनो धम्मो ३
सब्रह्मको लोको ४
सब्रह्मचारिवेवचनं ३४
सब्रह्मचारी ३०
सभया दिसा २४३
समणकुत्तको मिगलण्डिको ८५, ८६, ८८
समणा सक्यपुत्तिया ३०५, ३०६, ३१४, ३१७, ३४८, ३६२, ३६५,
समनुग्गाहीयमानो ११४, २४५
समनुभासनं, यावततियं २६०
समनुभासना २६१
समनुभट्ठो, भिक्खुसङ्घेन २६२, २७६
समनुस्सो गामो ५६
समसिक्खता ३५
समाधि ११५
—अनिमित्तो ११५, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
—अप्पणिहितो ११५, १२०, १२२, १२४, १२६ १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
—आनेञ्जो १४८
—सुञ्ञतो ११५, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
समाधिजं पीतिसुखं ६
समानाचरियकवेवचनं ३४

समानाचरियको ३०
समानुपज्झायकवेवचनं ३४
समानुपज्झायको ३०
समापत्ति ११५, ११६
—अनिमित्ता ११६, १२०, १२२, १२४, १२७, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
—अप्पणिहिता ११६, १२०, १२२, १२४, १२७, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
—सुञ्ञता ११६, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
समुक्खेटितो १२१, १२३
समुद्दत्तो, खण्डदेवियापुत्तो २५८, २६२
सम्बोधिपरायणो १३
सम्मप्पधाना, चत्तारो ११६, १२०, १२३, १२४, १२७, १३०, १३१, १३२, १३४
सम्मादिट्ठिको ७
सम्मासम्बुद्धो कस्सपो भगवा १०, ११, १२, १४५, १४६, १४७
सलाकहत्थं २६६
सलाकावुत्ता वेरञ्जा ६
सविचारं ६
सवितक्कं ६
सस्समणब्राह्मणी पजा ४
सहधम्मिकं २६६, २६७
साकेतो २८८, ३०६, ३४६
साकुणिको १४४
सागला ८४
साजीवं ३०
साणिपाकारं ३२३, ३२४, ३२६, ३३३
साणं सुत्तं ३६३
साधत्थिको ३१२, ३१५
सामञ्ञं १६१
सामणेरवेवचनं ३४
सामणेरी १४७
सामणेरो ३१
सामं सुत्तं ३६१, ३६३
सारक्खा, इत्थी २००
सारथिको १४५
सारम्भा कुटी २२२, २२३, २२४, २२६, २२८, २२९, २३१, २३५
सारिपुत्तमोग्गल्लानप्पमुखो भिक्खुसङ्घो २७३
सारिपुत्तमोग्गल्लाना २७२
सारिपुत्ता २७२
सारिपुत्तो १०, ११, १२, २८७, २८८, ३४६
सावको, ञाणभूतो १४७
सावत्थी ४०, ४६, ७६, १५०, १७०, १८४, १९०, १९४, १९७, २६६, २७०, २७८, २८२, २९०, २९५, २९९, ३०५, ३०६, ३०८, ३१०, ३१३, ३१६, ३२४, ३२६, ३२९, ३३०, ३३१, ३३३, ३४०, ३४३, ३४५, ३५३, ३५८, ३६०, ३६४, ३७०, ३७३
सासङ्कसम्मतानि आरञ्ञकानि सेनासनानि ३७१
सासङ्कं ३७१
सासपतेलं ३५७
सिक्खाकामा ३१४
सिक्खा, तिस्सो ३०
सिक्खावेवचनं ३४
सिखी, भगवा १०, ११
सितं पात्वाकासि १४३
सीतवनं, राजगहे २४१
सीसाभितापो १०२
सीहविघासं ७२
सुक्कविस्सट्ठि, सञ्चेतनिका १५२
सुक्कानि, दस १५२
सुखत्थाय मोचेति १५३
सुखप्पटिसंवेदी ८७
सुखविहारी ६
सुखसम्भासा अस्सजिपुनब्बसुका भिक्खू २७०
सुगतो, भगवा ३
सुङ्कघातो ५८, ६३
सुङ्कट्ठानं ७७
सुङ्कं ६३
सुञ्ञता समापत्ति ११६, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
सुञ्ञतो विमोक्खो १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
—समाधि ११५, १२०, १२२, १२४, १२६, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४
सुञ्ञागारं ११६, १३६
सुणिसभोगो १९६, १९७

सुत्तन्तिका भिक्खू २४०
सुत्तानि, छ ३६३
सुत्तं, कप्पासिकं ३६३
—कम्बलं ३६३
—कोसेय्यं ३६३
—खोमं ३६३
—भङ्गं ३६३
—साणं ३६३
सुत्तं, पालिया अङ्गं १०
सुत्तं, सामं ३६१, ३६३
सुदिन्नो, कलन्दपुत्तो १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१, २२
सुद्धकाळकानं एळकलोमानं सन्थतं ३२४, ३२५
सुद्धकाळकं ३२३, ३२४, ३२५
सुद्धकाळकं एळकलोमं ३२३, ३२४, ३२५
सुद्धदिट्ठि २४८
सुन्दरो भिक्खु ४५
सुपब्बा उपासिका ४९
सुपरिकम्मकता सङ्घाटि ३४३
सुपिनन्तेन अनापत्ति १६४
सुप्पवायितं चीवरं ३६४
सुवण्णमाला ३५५
सुवितच्छितं चीवरं ३६४
सुविलेखितं चीवरं ३६४
सुवीतं चीवरं ३६४
सूकरिको १४४
सूचको १४५
सूचिलोमो पुरिसो १४५
सूनघरं ७३
सेट्ठिपुत्तो ३०५
सेट्ठो, भवं गोतमो ६
सेतट्ठिका, वेरञ्जा ६
सेनासनचारिका २६६
सेनासनपञ्ञापको दब्बो मल्लपुत्तो २३९, २४०
सेनासनलेसो २५३
सेनासनानि आरञ्ञकानि सासङ्कसम्मतानि ३७१
सेनियो, राजा बिम्बिसारो, मागधो ५४, ५५, १४८, ३५३, ३५४, ३५५
सेय्यथापि नाम तालो मत्थकच्छिन्नो अभब्बो पुन विरूळ्हिया ११५
सेय्यथापि निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य ८
सेय्यथापि नाम पण्डुपलासो बन्धना पमुत्तो अभब्बो हरितत्ताय ५८
सेय्यथापि नाम पुथुसिला द्वेधा भिन्ना अप्पटिसन्धिका होति ६१
सेय्यथापि नाम पुरिसो सीसच्छिन्नो अभब्बो तेन सरीरबन्धेन जीवितुं ३५
सेय्यसको १५०, १५१
सेवनाधिप्पायो १८१
सोतापत्तिफलं १२१, १२३, १२४, १२८, १३०, १३१, १३३, १३४
सोतापन्नो १३
सोभितो आयस्मा १४९
सोरेय्यं १४
संवट्टकप्पं ७
संविदाहारो ६४

ह

हत्थग्गाहो १७१
हत्थूपगो रूपियसंवोहारो ३४१
हम्मियं २९२, २९४
हरणकं ६३
हारिको १४६

—:o:—

प्रकाशक – भिक्षु जगदीश काश्यप, मन्त्री, पालि प्रकाशन मण्डल, बिहार, नालन्दा (पटना)
मुद्रक – श्री कृष्णचन्द्र बेरी, विद्यामन्दिर प्रेस प्राइवेट लिमिटेड, डी० १५।२४, मानमन्दिर, वाराणसी–१.